

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (šesti razširjeni senat)

z dne 14. septembra 2022 *

„Konkurenca – Zloraba prevladujočega položaja – Pametne mobilne naprave – Sklep o ugotovitvi kršitve člena 102 PDEU in člena 54 Sporazuma EGP – Pojma platforma in večstranski trg (ekosistem) – Operacijski sistem (Google Android) – Trgovina z aplikacijami (Play Store) – Aplikaciji za spletno iskanje in brskanje (Google Search in Chrome) – Sporazumi s proizvajalci naprav in operaterji mobilnih omrežij – Enotna in trajajoča kršitev – Pojma celovit načrt in ravnanje v okviru iste kršitve (paketi proizvodov, plačila za izključnost in obveznosti glede prepovedi razdrobitve) – Učinki izrinjenja – Pravica do obrambe – Neomejena pristojnost“

V zadevi T-604/18,

Google LLC s sedežem v Mountain Viewu, Kalifornija (Združene države Amerike),

Alphabet, Inc., s sedežem v Mountain Viewu,

ki ju zastopajo N. Levy, J. Schindler, A. Lamadrid de Pablo, J. Killick, A. Komninos, G. Forwood, odvetniki, P. Stuart, D. Gregory, H. Mostyn, barristers, in M. Pickford, QC,

tožeči stranki,

ob intervenciji

Application Developers Alliance s sedežem v Washingtonu, D.C. (Združene države Amerike), ki ga zastopajo A. Parr in S. Vaz, solicitors, ter R. Baena Zapatero, odvetnik,

Computer & Communications Industry Association s sedežem v Washingtonu, D.C., ki ga zastopajo E. Batchelor in T. Selwyn Sharpe, solicitors, ter G. Vasconcelos Lopes, odvetnica,

Gigaset Communications GmbH s sedežem v Bocholtu (Nemčija), ki jo zastopa J.-F. Bellis, odvetnik,

HMD global Oy s sedežem v Helsinkih (Finska), ki jo zastopata M. Glader in M. Johansson, odvetnika,

in

Opera Norway AS, nakdanja Opera Software AS, s sedežem v Oslu (Norveška), ki jo zastopata M. Glader in M. Johansson, odvetnika,

* Jezik postopka: angleščina.

intervenienti,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopajo N. Khan, A. Dawes, C. Urraca Caviedes in F. Castillo de la Torre, agenti,

tožena stranka,

ob intervenciji

BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV, prej Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger eV, s sedežem v Berlinu (Nemčija), ki ga zastopata T. Höppner, profesor, in P. Westerhoff, odvetnik,

Evropske potrošniške organizacije (BEUC) s sedežem v Bruslju (Belgija), ki jo zastopa A. Fratini, odvetnik,

FairSearch AISBL s sedežem v Bruslju, ki jo zastopajo T. Vinje, D. Paemen in K. Missenden, odvetniki,

Qwant s sedežem v Parizu (Francija), ki jo zastopata T. Höppner, profesor, in P. Westerhoff, odvetnik,

Seznam.cz, a.s., s sedežem v Pragi (Češka republika), ki jo zastopajo M. Felgr, T. Vinje, D. Paemen, J. Dobrý in P. Chytil, odvetniki,

in

Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV s sedežem v Berlinu, ki ga zastopata T. Höppner, profesor, in P. Westerhoff, odvetnik,

intervenienti,

SPLOŠNO SODIŠČE (šesti razširjeni senat),

v sestavi A. Marcoulli, predsednica, S. Frimodt Nielsen (poročevalec), J. Schwarcz, C. Iliopoulos in R. Norkus, sodniki,

sodna tajnica: C. Kristensen, vodja enote,

na podlagi pisnega dela postopka in obravnave, ki je potekala od 27. septembra do 1. oktobra 2021,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Družbi Google LLC (nekdanja Google Inc.) in Alphabet, Inc., katere hčerinska družba je družba Google LLC (v nadaljevanju: skupaj: Google ali tožeči stranki), s tožbo na podlagi člena 263 PDEU predlagata, primarno, razglasitev ničnosti Sklepa Komisije C(2018) 4761 final z dne 18. julija 2018

v zvezi s postopkom na podlagi člena 102 PDEU in člena 54 Sporazuma EGP (zadeva AT.40099 – Google Android) ali, podredno, odpravo ali znižanje globe, ki jima je bila naložena z navedenim sklepom.

I. Dejansko stanje

- 2 Družba Google je podjetje iz sektorja informacijskih in komunikacijskih tehnologij, specializirano za izdelke in storitve, povezane z internetom, ki posluje v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP).

A. Ozadje zadeve

- 3 Družba Google je leta 2005, ker se je pojavil in začel razvijati mobilni internet in je bilo verjetno, da se bo zato spremenilo obnašanje uporabnikov, kar zadeva splošne iskalne poizvedbe, opravljene na spletu, kupila podjetje, ki je prvotno razvilo operacijski sistem za pametne mobilne naprave (v nadaljevanju: OS ali sistem) Android. Po navedbah Evropske komisije je julija 2018 približno 80 % pametnih mobilnih naprav, ki so se uporabljale v Evropi in na svetu, delovalo z OS Android.
- 4 Ko družba Google razvije novo različico OS Android, objavi izvorno kodo na spletu. To tretjim osebam omogoča prenos in spremembo te kode, da tako ustvarijo „Android fork“ („fork“ ali prilagojeni OS je nova programska oprema, ustvarjena na podlagi izvorne kode obstoječe programske opreme). Izvorna koda OS Android, razkrita na podlagi odprtokodne licence („Android Open Source Project licence“, v nadaljevanju: licenca AOSP), vsebuje osnovne elemente OS, ne pa tudi aplikacij in storitev za sistem Android, katerih lastnica je družba Google. Proizvajalci originalne opreme (v nadaljevanju: OEM), ki želijo pridobiti aplikacije in storitve družbe Google, morajo torej z njo skleniti pogodbe. Družba Google take pogodbe sklepa tudi z operaterji mobilnih omrežij (v nadaljevanju: operaterji), ki želijo imeti možnost namestitve njenih lastniških aplikacij in storitev na naprave, ki se prodajajo končnim uporabnikom.
- 5 Nekatere od teh pogodb so predmet te zadeve.

B. Postopek pred Komisijo

- 6 FairSearch AISBL, združenje podjetij, ki poslujejo v sektorju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, je 25. marca 2013 na Komisijo naslovilo pritožbo v zvezi z nekaterimi poslovnimi praksami družbe Google v sektorju mobilnega interneta. Komisija je na podlagi te pritožbe poslala zahteve za informacije družbi Google, njenim strankam, njenim konkurentom in drugim subjektom, ki delujejo v tem okolju. Ta institucija je prejela pritožbe glede ravnanja družbe Google v sektorju mobilnega interneta tudi od drugih subjektov.
- 7 Komisija je 15. aprila 2015 zoper družbo Google uvedla postopek v zvezi s sistemom Android.
- 8 Komisija je 20. aprila 2016 družbi Google poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Nezaupna različica obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah je bila poslana tudi 17 pritožnikom in zainteresiranim tretjim osebam.

- 9 Komisija je med oktobrom 2016 in oktobrom 2017 prejela pripombe na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah od 11 pritožnikov in zainteresiranih tretjih oseb. Družba Google je decembra 2016 predložila končno različico odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (v nadaljevanju: odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah). Ta družba takrat ni predlagala, naj se opravi zaslišanje.
- 10 Komisija je med avgustom 2017 in majem 2018 družbi Google predložila različne dejanske elemente, s katerimi bi bilo mogoče podpreti ugotovitve iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Ti elementi so bili predloženi zlasti 31. avgusta 2017 s prvim dopisom o ugotovljenih dejstvih in 11. aprila 2018 z drugim dopisom o ugotovljenih dejstvih. Družba Google je stališča glede teh dopisov predložila 23. oktobra 2017 oziroma 7. maja 2018.
- 11 Poleg tega je družba Google septembra 2017 zahtevala predložitev vseh upoštevnihih dokumentov v zvezi s sestanki, ki jih je Komisija morda imela s tretjimi osebami. Komisija je na to zahtevo odgovorila februarja 2018.
- 12 Družbi Google je bil omogočen vpogled v spis leta 2016 po prejemu obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, leta 2017 po prejemu prvega dopisa o ugotovljenih dejstvih in leta 2018 po prejemu drugega dopisa o ugotovljenih dejstvih.
- 13 Družba Google je 7. maja 2018 predlagala, naj se opravi zaslišanje. Komisija je ta predlog zavrnila 18. maja 2018.
- 14 Komisija je 21. junija 2018 na zahtevo družbe Google tej predložila dva dopisa zainteresiranih tretjih oseb. Družba Google je stališča glede teh dopisov predložila 27. junija 2018.

C. Izpodbijani sklep

- 15 Komisija je 18. julija 2018 sprejela izpodbijani sklep. V njem je naložila globo družbi Google LLC in delno družbi Alphabet, Inc., ker sta kršili pravila o konkurenci, tako da sta za OEM in operaterje določili protikonkurenčne pogodbene omejitve, katerih namen je bil zaščititi in utrditi prevladujoči položaj družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v EGP.
- 16 V izpodbijanem sklepu so opredeljeni trije sklopi pogodbenih omejitev:
 - omejitve iz sporazumov o distribuciji mobilnih aplikacij (v nadaljevanju: MADA), v skladu s katerimi je družba Google od OEM zahtevala, da prednamestijo njeni aplikaciji za splošno iskanje (Google Search) in za brskalnik (Chrome), da bi lahko pridobili licenco za uporabo trgovine z aplikacijami (Play Store);
 - omejitve iz sporazumov glede prepovedi razdrobitve (v nadaljevanju: AFA), v skladu s katerimi OEM, ki so želeli prednamestiti aplikacije družbe Google, niso mogli prodajati naprav, ki delujejo v različicah OS Android, ki jih ta družba ni odobrila;
 - omejitve iz sporazumov o delitvi prihodkov (v nadaljevanju: RSA), v skladu s katerimi je družba Google OEM in operaterjem dodelila delež svojih prihodkov iz oglaševanja, če so pristali na to, da ne bodo prednamestili nobene od konkurenčnih storitev splošnega iskanja na nobeno od naprav iz sporazumno dogovorjenega portfelja (v nadaljevanju: RSA za portfelj).

- 17 Kar zadeva trajanje pogodbenih omejitev (v nadaljevanju: vse skupaj: sporne omejitve), so tiste, povezane z MADA, za paket Google Search in Play Store trajale od 1. januarja 2011 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa, za paket Chrome, Google Search in Play Store pa od 1. avgusta 2012 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa, tiste, povezane z AFA, so trajale od 1. januarja 2011 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa, tiste, povezane z RSA pa so trajale od 1. januarja 2011 do 31. marca 2014, to je datuma, ko je prenehal veljati zadnji RSA za portfelj.
- 18 Po mnenju Komisije je bil namen spornih omejitev zaščititi in okrepiti prevladujoči položaj družbe Google v sektorju storitev splošnega iskanja ter s tem prihodke, ki jih to podjetje prejema prek oglasov, povezanih s temi iskalnimi poizvedbami. Ker so imele sporne omejitve skupni cilj in so bile medsebojno odvisne, jih je Komisija opredelila kot enotno in trajajočo kršitev člena 102 PDEU in člena 54 Sporazuma EGP.
- 19 Komisija je ta ravnanja, ki jih je obravnavala kot zlorabe, sankcionirala tako, da je družbi Google naložila globo v višini 4.342.865.000 EUR. Ta znesek je določila tako, da je upoštevala vrednost upoštevne prodaje v EGP v zvezi z enotno in trajajočo kršitvijo, ki jo je ustvarila družba Google v zadnjem letu udeležbe pri kršitvi (2017), ob čemer je uporabila še koeficient teže (11 %). Komisija je nato dobljeni znesek pomnožila s številom let udeležbe pri kršitvi (približno 7,52) in k temu prištela dodatni znesek (enak 11 % vrednosti prodaje v letu 2017), s čimer je želela podobna podjetja odvrniti od udeležbe pri enakih ravnanjih. Ob tem je še menila, da zneska globe ni treba znižati ali zvišati zaradi upoštevanja olajševalnih ali obteževalnih okoliščin ali posebnega upoštevanja velike finančne zmogljivosti družbe Google.
- 20 Komisija je od družbe Google še zahtevala, naj s temi ravnanji preneha v 90 dneh po vročitvi izpodbijanega sklepa.

II. Postopek in predlogi strank

- 21 Družba Google je 9. oktobra 2018 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila to tožbo.
- 22 Na predlog Komisije je bil rok za vložitev odgovora na tožbo večkrat podaljšan. Nazadnje je bil določen za 15. marec 2019, to je datum, na katerega je bil predložen ta odgovor.
- 23 Na predlog družbe Google je bil rok za vložitev replike večkrat podaljšan. Nazadnje je bil določen za 1. julij 2019, to je datum, na katerega je bila predložena replika.
- 24 Na predlog Komisije je bil rok za vložitev duplike večkrat podaljšan. Nazadnje je bil določen za 29. november 2019, to je datum, na katerega je bila predložena duplika.

A. Predlogi za intervencijo

- 25 V roku, določenem v členu 143(1) Poslovnika Splošnega sodišča, je bilo vloženi enajst predlogov za intervencijo.
- 26 S sklepom predsednika tretjega senata z dne 23. julija 2019 je bila:
 - organizaciji Application Developers Alliance (v nadaljevanju: ADA); združenju Computer & Communications Industry Association (v nadaljevanju: CCIA); družbi Gigaset Communications GmbH (v nadaljevanju: Gigaset); družbi HMD global Oy (v nadaljevanju:

HMD) in družbi Opera Norway AS, prej družba Opera Software AS (v nadaljevanju: Opera) dovoljena intervencija v podporo predlogom družbe Google, ter

- Evropski potrošniški organizaciji (BEUC), združenju Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV (v nadaljevanju: VDZ), združenju BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV (v nadaljevanju: BDZV), družbi Seznam.cz, a.s. (v nadaljevanju: Seznam), združenju FairSearch in družbi Qwant intervencija v podporo predlogom Komisije.
- 27 Da bi intervenientom omogočili, da se izrečejo o vseh vlogah glavnih strank, je bil rok za vložitev intervencijskih vlog določen od vložitve skupne nezaupne različice duplike.
- 28 Na predlog nekaterih intervenientov je bil rok za vložitev intervencijskih vlog večkrat podaljšan. Nazadnje je bila določen za 30. junij 2020, to je datum, na katerega so bile vse te vloge predložene.
- 29 Glavne stranke so 12. oktobra 2020 predložile stališča o intervencijskih vlogah.

B. Potek postopka, glavni predlogi za zaupno obravnavanje in priprava zadeve

- 30 Na predlog glavnih strank je bil rok za vložitev predlogov za zaupno obravnavanje tožbe, odgovora na tožbo, replike in duplike večkrat podaljšan. Za tožbo in odgovor nanjo je bil nazadnje določen na 13. september 2019, to je datum, na katerega so glavne stranke vložile skupno nezaupno različico vsakega od teh dokumentov. Za repliko in dupliko je bil nazadnje določen na 11. december 2019 oziroma 1. maj 2020, to je datuma, na katera so glavne stranke vložile skupno različico vsakega od teh dokumentov.
- 31 Kar zadeva te dokumente, je edine ugovore na predloge za zaupno obravnavanje predložilo združenje FairSearch 20. marca 2020 v zvezi z zaupnostjo, na katero se je sklicevala družba Google v zvezi s tremi prilogami k dupliki.
- 32 Splošno sodišče je 7. aprila 2020 v okviru ukrepa procesnega vodstva iz člena 89 Poslovnika družbo Google zaprosilo za pojasnila o obsegu zaupnosti, na katero se je sklicevala v zvezi s tremi prilogami, ki jih je navedlo združenje FairSearch. Družba Google je odgovorila 23. aprila 2020 in predložila nove različice teh prilog.
- 33 Splošno sodišče je 6. maja 2020 v okviru ukrepa procesnega vodstva združenje FairSearch vprašalo, ali ob upoštevanju novih različic teh treh prilog k dupliki, ki jih je predložila družba Google, vztraja pri ugovorih v zvezi z zaupnostjo teh dokumentov. Združenje FairSearch je 1. junija 2020 odgovorilo, da ugovore umika.
- 34 Na predlog glavnih strank je bil rok za vložitev predlogov za zaupno obravnavanje njihovih stališč o intervencijskih vlogah večkrat podaljšan. Nazadnje je bil določen za 11. december 2020, to je datum, na katerega so bile vložene skupne nezaupne različice teh stališč.
- 35 Kar zadeva stališča glavnih strank o intervencijskih vlogah, je edine ugovore na predloge za zaupno obravnavanje predložila organizacija BEUC 8. januarja 2021 glede zaupnosti, na katero se je sklicevala družba Google v zvezi z eno od prilog k tožbi in nekaterimi odlomki stališč te družbe o intervencijski vlogi organizacije BEUC.

- 36 Splošno sodišče je 21. januarja 2021 v okviru ukrepa procesnega vodstva družbo Google zaprosilo za pojasnila o obsegu zaupnosti, na katero se je sklicevala v zvezi s to prilogo k tožbi in temi odlomki njenih stališč. Družba Google je odgovorila 27. januarja 2021 in predložila novi različici priloge k tožbi, ki jo je navedla organizacija BEUC, in svojih stališč o intervencijski vlogi te organizacije.
- 37 Splošno sodišče je 18. februarja 2021 v okviru ukrepa procesnega vodstva organizacijo BEUC vprašalo, ali ob upoštevanju nove nezaupne različice priloge, ki jo je navedla, in nove nezaupne različice stališč družbe Google o njeni intervencijski vlogi vztraja pri svojih ugovorih. Organizacija BEUC je 5. marca 2021 odgovorila, da ugovore umika.
- 38 Po zaslugi skupnih prizadevanj vseh strank v celotnem postopku je bilo mogoče težave, povezane z zaupnostjo informacij, podatkov in dokumentov, na katere se sklicuje v tej zadevi, kljub pogosto različnim interesom razrešiti in tako omogočiti preučitev zadeve na podlagi skupne nezaupne različice. Nekateri zaupni podatki, s katerimi so seznanjene glavne stranke, so bili v nadaljevanju nadomeščeni z razponi, uporabljenimi v javni različici izpodbijanega sklepa, ki je na voljo na spletišču Komisije.
- 39 Ker se je sestava senatov Splošnega sodišča spremenila, je bil sodnik poročevalec na podlagi člena 27(5) Poslovnika razporejen v šesti senat Splošnega sodišča, ki mu je bila zato dodeljena ta zadeva.
- 40 Pisni del postopka je bil končan 19. marca 2021 s posredovanjem zadnjih pripomb glede predlogov za zaupno obravnavanje.
- 41 Družba Google je 6. aprila 2021 predlagala, da bi ustno podala navedbe na obravnavi.
- 42 Splošno sodišče je na predlog šestega senata na podlagi člena 28 Poslovnika odločilo, da zadevo predodeli šestemu razširjenemu senatu.
- 43 Splošno sodišče je na podlagi predloga sodnika poročevalca odločilo, da začne ustni del postopka.
- 44 Splošno sodišče je 25. junija 2021 v okviru ukrepov procesnega vodstva stranke pozvalo, naj odgovorijo na prvi niz vprašanj. Stranke so odgovorile na ta vprašanja v zvezi z vsebino zadeve, glavne stranke pa so predložile pisna stališča o teh odgovorih.
- 45 Splošno sodišče je 5. julija 2021 stranke pozvalo, naj predložijo pripombe o predvidenem programu za različne dneve obravnave. Ta program je bil prilagojen glede na pripombe v zvezi s tem.
- 46 Strankam je bilo predloženo poročilo za obravnavo, pri čemer sta družba Google in Komisija 7. septembra oziroma 24. septembra 2021 predložili stališča o tem dokumentu. Splošno sodišče se je s temi stališči seznanilo.
- 47 Glavne stranke in intervenienti so na obravnavi, ki je trajala pet dni, to je od 27. septembra do 1. oktobra 2021, podale ustne navedbe in odgovorile na ustna vprašanja Splošnega sodišča.

C. Predlogi strank

- 48 Družba Google ob podpori organizacije ADA, združenja CCIA ter družb Gigaset, HMD in Opera Splošnemu sodišču predlaga, naj:
- izpodbijani sklep razglasi za ničen;
 - podredno, odpravi ali zmanjša globo;
 - Komisiji naloži plačilo stroškov;
 - organizaciji BEUC, združenjem VDZ in BDZV, družbi Seznam, združenju FairSearch in družbi Qwant naloži plačilo stroškov, povezanih z njihovo intervencijo.
- 49 Organizacija ADA, združenje CCIA ter družbe Gigaset, HMD in Opera Splošnemu sodišču poleg tega predlagajo, naj Komisiji naloži plačilo stroškov, povezanih z njihovo intervencijo.
- 50 Komisija ob podpori organizacije BEUC, združenj VDZ in BDZV, družbe Seznam, združenja FairSearch in družbe Qwant Splošnemu sodišču predlaga, naj:
- tožbo zavrne;
 - družbi Google naloži plačilo stroškov;
 - organizaciji ADA, združenju CCIA ter družbam Gigaset, HMD in Opera naloži plačilo stroškov, povezanih z njihovo intervencijo.
- 51 Organizaciji BEUC, združenji VDZ in BDZV, družba Seznam, združenje FairSearch in družba Qwant Splošnemu sodišču poleg tega predlagajo, naj družbi Google naloži plačilo stroškov, povezanih z njihovo intervencijo.

III. Pravo

- 52 Tožeči stranki v utemeljitev tožbe navajata šest tožbenih razlogov.
- prvi tožbeni razlog se nanaša na napake pri presoji, kar zadeva opredelitev trga in obstoj prevladujočega položaja;
 - drugi tožbeni razlog se nanaša na napake pri presoji tega, da so pogoji glede prednamestitve iz MADA pomenili zlorabo;
 - tretji tožbeni razlog se nanaša na napake pri presoji tega, da je pogoj glede edine prednamestitve iz RSA za portfelj pomenil zlorabo;
 - četrti tožbeni razlog se nanaša na napake pri presoji tega, da je pogojevanje dodelitve licenc za Play Store in Google Search z izpolnjevanjem obveznosti glede prepovedi razdrobitve (v nadaljevanju: protirazdrobitvene obveznosti) iz AFA pomenilo zlorabo;
 - peti tožbeni razlog se nanaša na kršitev pravice do obrambe;

- šesti tožbeni razlog se nanaša na napake pri presoji različnih elementov, upoštevanih pri izračunu globe.

A. Uvodne ugotovitve

- 53 Pred preučitvijo trditev strank je treba navesti nekaj uvodnih ugotovitev glede poslovnega okvira sankcioniranih ravnanj, podrobnih pravil sodnega nadzora nad izpodbijanem sklepom ter izvajanja in dopustnosti dokazov, predloženih pri Splošnem sodišču.

1. Poslovni okvir sankcioniranih ravnanj

- 54 Spletni slovar Merriam-Webster glagol „to google“ opredeljuje kot ravnanje, ki vključuje „uporabo iskalnika Google za pridobitev informacij o nekom ali nečem na svetovnem spletu“. Malo je podjetij, ki se lahko ponašajo s tako dobro prepoznavnostjo, da je bil iz njihovega imena izpeljan glagol, kar že samo po sebi kaže na to, kako pomembna je postala družba Google v vsakdanjem življenju.

a) Poslovni model, osredotočen na iskanje prek iskalnika Google Search

- 55 Družba Google večino prihodkov ustvari s svojim paradnim konjem: iskalnikom Google Search. Uporabniki lahko na pametnih mobilnih napravah do iskalnika Google Search dostopajo z aplikacijo Google Search ali prek drugih vstopnih točk, kot je program za iskanje (search widget) ali naslovna vrstica v brskalniku. Ta iskalnik zagotavlja storitve splošnega iskanja („general search services“) in uporabnikom omogoča, da poiščejo odgovor na svoje poizvedbe na celotnem spletu (točke od 94 do 101 in 106 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 56 Poslovni model družbe Google temelji na interakciji med izdelki in storitvami, povezanimi s spletom, ki se uporabnikom najpogosteje ponujajo brez stroškov, na eni strani ter storitvami spletnega oglaševanja, iz katerih ustvari veliko večino svojih prihodkov, na drugi strani. Tako se OS Android, trgovina z aplikacijami Play Store, aplikacija Google Search, brskalnik Chrome, poštna storitev Gmail, storitev za shranjevanje in urejanje vsebin Google Drive, storitev za geolociranje Google Maps ter storitev za razširjanje vsebin YouTube ponujajo brez stroškov. Druge storitve so plačljive, na primer Google Play Music and Movie, pri nekaterih pa je na voljo plačljiva različica premium, kar na primer velja za YouTube in Google Drive (točka 107 obrazložitve in opomba 65 izpodbijanega sklepa). Leta 2016 je na primer spletno oglaševanje predstavljalo 88,7 % vseh prihodkov družbe Google, od česar jih je bilo 80 % ustvarjenih prek spletnih mest Google, še zlasti domače strani iskalnika Google Search (točke od 105 do 107 obrazložitve in opomba 62 izpodbijanega sklepa).
- 57 Za razliko od na primer poslovnega modela družbe Apple, ki temelji na vertikalnem povezovanju in prodaji pametnih mobilnih naprav višjega razreda, poslovni model družbe Google temelji predvsem na povečevanju števila uporabnikov njenih storitev spletnega iskanja, da lahko tako prodaja svoje storitve spletnega oglaševanja (točka 153 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 58 Družba Google ob interakciji uporabnikov z njenimi izdelki in storitvami zbira podatke o njihovih poslovnih dejavnostih in uporabi njihovih naprav. Pridobljeni podatki zajemajo zlasti kontaktne podatke (ime, naslov, naslov e-pošte, telefonska številka), podatke za identifikacijo računa (uporabniško ime in geslo), demografske podatke (spol in datum rojstva), podrobnosti

o uporabljeni bančni kartici ali bančnem računu, podatke o vsebini, ki je bila uporabniku ponujena (oglaševanje, obiskane strani itd.), podatke o interakciji, kot so „kliki“, lociranje ter podatke o uporabljeni napravi in operaterju. Po zaslugi teh podatkov lahko družba Google ponudi bolj upoštevnne zadetke za iskalne poizvedbe in oglase (točke od 109 do 111 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

b) Ravnanja, izoblikovana ob prehodu na mobilni internet

- 59 Poslovni model družbe Google je bil sprva razvit v okolju osebnih računalnikov (PC), za katere je bil brskalnik glavna vstopna točka na splet. Družba Google je sredi prvega desetletja tega stoletja predvidela, da bo razvoj mobilnega interneta temeljno spremenil navade uporabnikov, zlasti ob upoštevanju priložnosti, ki jih ponuja geolociranje.
- 60 Ta predvidljiva širitev je družbo Google spodbudila k izoblikovanju strategije, s katero se je vnaprej pripravila na učinke te spremembe in zagotovila, da uporabniki iskalne poizvedbe na mobilnih napravah opravljajo prek iskalnika Google Search (točke od 112 do 117 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ta strategija je zajemala več vidikov.
- 61 Po eni strani je družba Google leta 2005 kupila prvotnega razvijalca OS Android ter sama nadaljevala njegov razvoj in vzdrževanje (točke od 120 do 123 obrazložitve izpodbijanega sklepa). OS Android se brez finančnega nadomestila ponuja OEM, operaterjem in razvijalcem aplikacij na podlagi odprtokodne licence, to je licence AOSP (točka 124 obrazložitve izpodbijanega sklepa). OS Android je vključen tudi v „ekosistem“, ki zajema še druge elemente, kot je sklop storitev Google Mobile (GMS bundle ali Google Mobile Services, v nadaljevanju: sklop GMS) (glej točko 133 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ki med drugim vsebuje trgovino z aplikacijami Play Store, aplikacijo Google Search in brskalnik Chrome. Prve komercialne različice naprav Android so se začele tržiti v letih 2008 in 2009.
- 62 Po drugi strani je družba Google z letom 2007 sklenila sporazum z družbo Apple, na podlagi katerega je bila aplikaciji Google Search omogočena nastavitve kot privzete storitve splošnega iskanja na vseh pametnih mobilnih napravah, ki jih je družba Apple dala na trg od naprave iPhone. Po zaslugi tega sporazuma je na aplikacijo Google Search leta 2010 odpadla več kot polovica internetnega prometa na napravah iPhone in skoraj tretjina vsega prometa na mobilnem internetu (točki 118 in 119 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 63 Poleg tega dejavnost družbe Google zajema tudi proizvodnjo naprav Google Android z lastnima serijama Nexus in Pixel (točki 152 in 153 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

c) Enotna kršitev z več vidiki

- 64 Komisija je v tej zadevi menila, da nekaj vidikov strategije, ki jo je družba Google izoblikovala za prilagoditev svojega poslovnega modela prehodu na mobilni internet, pomeni zlorabo prevladujočega položaja.
- 65 To naj bi veljalo za sporne omejitve, ki jih je družba Google naložila OEM in operaterjem, da bi tako zagotovila, da bo promet na napravah Google Android usmerjen k iskalniku Google Search. Komisija je menila, da so ta ravnanja učinkovala tako, da so bili konkurenti družbe Google – kot sta družbi Qwant ali Seznam – prikrajšani za možnost, da bi ji konkurirali na podlagi učinkovitosti, potrošniki v Evropski uniji pa so bili prikrajšani za prednosti učinkovite

konkurence, na primer za možnost uporabe iskalnika, ki bi dajal prednost varovanju zasebnega življenja, bi bil prilagojen jezikovnim posebnostim ali bi dajal prednost vsebinam z dodano vrednostjo, zlasti na področju informiranja.

- 66 Kot je bilo navedeno zgoraj, so bile v skladu s točkami od 11 do 13 izpodbijanega sklepa sporne omejitve razdeljene na tri sklope:
- omejitve iz sporazumov MADA, v skladu s katerimi je družba Google od proizvajalcev originalne opreme zahtevala, da prednamestijo njeni aplikaciji za splošno iskanje (Google Search) in za brskalnik (Chrome), da bi lahko pridobili licenco za uporabo spletne trgovine z aplikacijami (Play Store);
 - omejitve, vključene v AFA v skladu s katerimi OEM, ki so želeli prednamestiti aplikacije družbe Google, niso mogli prodajati naprav, ki delujejo z različicami OS Android, ki jih ta družba ni odobrila;
 - omejitve, vključene v RSA za portfelj, v skladu s katerimi je družba Google OEM in operaterjem dodelila delež prihodkov iz oglaševanja, če so pristali na to, da ne bodo prednamestili nobene od konkurenčnih storitev splošnega iskanja na nobeno od naprav iz sporazumno dogovorjenega portfelja.
- 67 Komisija meni, da so bile sporne omejitve del celovite strategije, s katero si je družba Google utrjevala prevladujoči položaj na trgu splošnega spletnega iskanja v času, ko je pomen mobilnega interneta močno naraščal (glej točko 14 izpodbijanega sklepa).
- 68 Cilj te strategije družbe Google naj bi bil ohraniti verjetnost, da bodo potrošniki za splošno spletno iskanje uporabljali njen iskalnik, s čimer naj bi si ne samo zagotovila priliv s tem povezanih prihodkov iz oglaševanja, ampak naj bi tako tudi pridobivala informacije, ki jih je potrebovala za izboljšanje svojih storitev. Čeprav naj bi bila uporabljena številna sredstva, ki so vplivala drugo na drugo, naj bi cilj na splošno ostal enak:
- cilj MADA naj bi bil družbi Google zagotoviti, da bodo naprave Google Android, ki so se tržile, opremljene z aplikacijo Google Search in brskalnikom Chrome, to je glavnima vstopnima točkama za izvedbo splošnega iskanja; prednamestitev teh aplikacij naj bi torej učinkovala tako, da je družbi Google omogočila, da izkoristi s tem povezano „pristranskost obstoječega stanja“, to je prednost, ki naj bi imela znatne učinke na konkurenco, saj naj bi se zlasti zmanjšale možnosti izbire, ponujene potrošnikom;
 - cilj AFA naj bi bil družbi Google omogočiti, da se izogne pojavu rešitev, ki bi lahko privedle do uporabe OS Android v njeno škodo; tako naj družbi Amazon tega OS ne bi uspelo uporabiti za razvoj lastnih rešitev, kar zadeva aplikacije in z njimi povezane storitve;
 - cilj RSA za portfelj, ki naj sicer res ne bi zajemali vseh naprav Google Android in naj bi se izvajali le kratek čas, je bil družbi Google omogočiti tisto, kar ni bilo formalno določeno z drugimi sporazumi, to je izključnost; s temi sporazumi o delitvi prihodkov so se namreč pomembni OEM in operaterji zavezali, da bodo prednamestili zgolj iskalnik Google Search.
- 69 Izpostaviti je treba še enega od pomembnih vidikov razlogovanja Komisije v izpodbijanem sklepu, zlasti iz točk 738 in 739 njegove obrazložitve in njegove točke 14.2.

- 70 Komisija je namreč v MADA, AFA in RSA za portfelj ugotovila tri vrste spornih omejitev ter menila, da te pomenijo „štiri ločene kršitve“ člena 102 PDEU.
- 71 Vendar je Komisija še menila, da imajo te omejitve in kršitve, ki izhajajo iz njih, isti cilj ter da se dopolnjujejo in so med seboj odvisne. Tako naj bi ta celota pomenila „enotno in trajajočo kršitev“, za katero je bila naložena ena sama globa.
- 72 Taka kršitev naj bi imela torej več vidikov, od katerih se je vsak sčasoma razvijal v skladu z lastnimi parametri, pri čemer pa naj bi bili vsi povezani s skupnim ciljem, to je družbi Google zagotoviti najboljši mogoč dostop do splošnih iskalnih poizvedb, ki jih potrošniki opravijo s pametnimi mobilnimi napravami. Obstajal naj bi tudi nezanemarljiv „kumulativni učinek“, povezan s kombinacijo različnih vidikov te kršitve. Natančneje, učinki spornih omejitev naj ne bi bili enaki od trenutka, ko je bilo jamstvo glede navzočnosti, ki so jo – čeprav neizključno – omogočili MADA, okrepljeno z izključnostjo, podeljeno z RSA.

2. Pravila sodnega nadzora

- 73 Spomniti je treba, da sistem sodnega nadzora sklepov Komisije v zvezi s postopki na podlagi členov 101 in 102 PDEU zajema nadzor nad zakonitostjo aktov institucij, določen v členu 263 PDEU, ki se lahko na podlagi člena 261 PDEU in na predlog tožečih strank dopolni z izvajanjem neomejene pristojnosti Splošnega sodišča glede sankcij, ki jih na tem področju naloži Komisija (glej sodbo z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 47 in navedena sodna praksa).

a) Poglobljen nadzor vseh upoštevni elementov

- 74 V zvezi z nadzorom zakonitosti iz člena 263 PDEU je treba navesti, da se njegov obseg razteza na vse elemente sklepov Komisije v zvezi s postopki na podlagi členov 101 in 102 PDEU, nad katerimi Splošno sodišče zagotavlja poglobljen nadzor, tako glede prava kot glede dejstev, ob upoštevanju tožbenih razlogov in vseh upoštevni elementov, ki jih navede tožeča stranka (sodba z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 48 in navedena sodna praksa).
- 75 V zvezi s tem mora sodišče Unije, v delu, v katerem sta s sklepom naložena globa in periodična denarna kazen zaradi kršitve konkurenčnega prava, preveriti ne le dejansko pravilnost dokazov, ki jih je navedla Komisija, njihovo zanesljivost in doslednost, ampak tudi, ali ti dokazi vsebujejo vse podatke, ki jih je treba upoštevati pri presoji obstoja dejstev, ki pomenijo kršitev, in ali lahko utemeljijo razlago, ki jo je Komisija podala v izpodbijanem sklepu (glej v tem smislu sodbo z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, točka 54 in navedena sodna praksa).
- 76 Za razliko od na primer prospektivne analize, ki se zahteva pri preučitvi načrtovane koncentracije, pri kateri je treba napovedati dogodke, ki se bodo, če ne bo sprejet noben sklep, ki bi prepovedoval načrtovano koncentracijo ali določal pogoje zanjo, bolj ali manj verjetno zgodili v prihodnosti, mora namreč Komisija, kadar sankcionira zlorabo prevladujočega položaja, preučiti pretekle dogodke, za katere je pogosto na voljo veliko dokaznih elementov, ki omogočajo razumevanje razlogov in presojo učinkov na učinkovito konkurenco (glej v tem smislu sodbo z dne 15. februarja 2005, Komisija/Tetra Laval, C-12/03 P, EU:C:2005:87, točka 42).

- 77 V takem položaju mora Komisija dokazati ne samo obstoj zlorabe, ampak tudi njeno trajanje. Natančneje, Komisija mora predložiti dokaz o kršitvi, ki jo ugotovi, in navesti, kateri dokazi pravno zadostno dokazujejo obstoj dejstev, ki pomenijo kršitev (glej v tem smislu sodbi z dne 5. oktobra 2011, Romana Tabacchi/Komisija, T-11/06, EU:T:2011:560, točka 129 in navedena sodna praksa, ter z dne 15. julija 2015, Trafilerie Meridionali/Komisija, T-422/10, EU:T:2015:512, točka 88 in navedena sodna praksa).
- 78 V zvezi s tem mora sodišče v dvomu odločiti v korist podjetja, ki je naslovnik sklepa, s katerim je ugotovljena kršitev. Sodišče torej ne more ugotoviti, da je Komisija pravno zadostno dokazala obstoj zadevne kršitve, če dvomi o tem vprašanju, zlasti v okviru tožbe za razglasitev ničnosti ali spremembo sklepa, s katerim je naložena globa (glej v tem smislu sodbi z dne 5. oktobra 2011, Romana Tabacchi/Komisija, T-11/06, EU:T:2011:560, točka 129 in navedena sodna praksa, ter z dne 15. julija 2015, Trafilerie Meridionali/Komisija, T-422/10, EU:T:2015:512, točka 88 in navedena sodna praksa).
- 79 Natančneje, kadar Komisija kršitev pravil o konkurenci ugotovi na podlagi premise, da dokazanih dejstev ni mogoče pojasniti drugače kot z obstojem protikonkurenčnega ravnanja, mora sodišče zadevni sklep razglasiti za ničen, kadar zadevno podjetje poda trditve, s katerimi je mogoče dejstva, ki jih je ugotovila Komisija, pojasniti drugače in ki tako omogočajo drugo verjetno razlago zanje od tiste, na podlagi katere je Komisija sklepala o obstoju kršitve. V takem primeru namreč ni mogoče šteti, da je Komisija dokazala kršitev pravil o konkurenci (glej v tem smislu sodbi z dne 28. marca 1984, Compagnie royale asturienne des mines in Rheinzink/Komisija, 29/83 in 30/83, EU:C:1984:130, točka 16, in z dne 31. marca 1993, Ahlström Osakeyhtiö in drugi/Komisija, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 in od C-125/85 do C-129/85, EU:C:1993:120, točki 126 in 127).
- 80 V primeru dvoma o obstoju dejstva, ki pomeni kršitev, je namreč treba upoštevati načelo domneve nedolžnosti, ki je del temeljnih pravic, varovanih v pravnem redu Unije, in ki je določeno v členu 48(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Z vidika narave zadevnih kršitev ter narave in stopnje strogosti sankcij, ki so zanje predpisane, se načelo domneve nedolžnosti uporablja med drugim v postopkih v zvezi s kršitvijo pravil o konkurenci, ki veljajo za podjetja in na podlagi katerih se lahko naložijo globe ali periodične denarne kazni. Tako mora Komisija predložiti natančne in skladne dokaze kot podlago za trdno prepričanje, da je bila zatrjevana kršitev storjena (glej v tem smislu sodbi z dne 5. oktobra 2011, Romana Tabacchi/Komisija, T-11/06, EU:T:2011:560, točka 129 in navedena sodna praksa, ter z dne 15. julija 2015, Trafilerie Meridionali/Komisija, T-422/10, EU:T:2015:512, točka 88 in navedena sodna praksa).
- 81 Čeprav mora Komisija predložiti natančne in skladne dokaze za utemeljitev trdnega prepričanja, da je bila storjena kršitev, je treba poudariti, da ni nujno, da vsak dokaz, ki ga predloži Komisija, izpolnjuje ta merila glede vsakega elementa kršitve. Dovolj je, da to zahtevo izpolnjuje sklenjen krog indicev, na katere se sklicuje institucija, če se presojuje celostno (glej v tem smislu sodbo z dne 26. januarja 2017, Komisija/Keramag Keramische Werke in drugi, C-613/13 P, EU:C:2017:49, točka 52 in navedena sodna praksa).

b) Neomejena pristojnost glede globe

- 82 Kar zadeva neomejeno pristojnost, ki je sodišču Unije v skladu s členom 261 PDEU podeljena s členom 31 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205), ta sodišču omogoča, da preseže zgolj nadzor zakonitosti sankcije in presojo Komisije nadomesti

s svojo ter tako odpravi, zniža ali zviša naloženo globo ali periodično denarno kazen (sodba z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 193 in navedena sodna praksa).

- 83 Natančneje, sodišče Unije mora za to, da so izpolnjene zahteve nadzora v okviru neomejene sodne pristojnosti v smislu člena 47 Listine o temeljnih pravicah glede glob, pri izvajanju pooblastil iz členov 261 in 263 PDEU preučiti vsak očitok, dejanski ali pravni, s katerim se skuša dokazati, da znesek globe ni v sorazmerju s težo in trajanjem kršitve (sodba z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 195 in navedena sodna praksa).
- 84 V tem okviru je bilo med drugim razsojeno, da je treba težo kršitve presojati posamično ter da je treba pri določitvi zneska glob upoštevati trajanje kršitve in vse dejavnike, ki lahko vplivajo na presojo njene teže, kot so med drugim ravnanje zadevnega podjetja, vloga, ki jo je imelo pri izvajanju zlorab, dobiček, ki ga je lahko imelo zaradi teh ravnanj, ali intenzivnost protikonkurenčnih ravnanj (glej v tem smislu sodbo z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točki 196 in 197 ter navedena sodna praksa).
- 85 Pri tem Splošnem sodišču ni treba uporabiti Smernic Komisije o načinu določanja glob (glej v tem smislu sodbo z dne 14. septembra 2016, Trafilerie Meridionali/Komisija, C-519/15 P, EU:C:2016:682, točke od 52 do 55).
- 86 Skratka, sodišče Unije lahko spremeni izpodbijani akt, tudi če ga ne razglasi za ničnega, da odpravi, zniža ali zviša naloženo globo. Ta pristojnost se izvaja ob upoštevanju vseh dejanskih okoliščin. Iz tega izhaja, da je sodišče Unije pristojno za izvajanje neomejene pristojnosti, kadar presoja o vprašanju zneska globe, izvajanje te pristojnosti pa povzroči dokončni prenos pooblastila za naložitev sankcij na to sodišče (glej sklep z dne 7. julija 2016, Westfälische Drahtindustrie in Pampus Industriebeteiligungen/Komisija, C-523/15 P, EU:C:2016:541, točke od 32 do 34 in navedena sodna praksa).

3. Izvajanje dokazov in različni ugovori v zvezi s tem

- 87 Tako Komisija kot tudi družba Google v okviru te tožbe izpodbijata upoštevnost ali celo dopustnost nekaterih trditvev in z njimi povezanih dokazov, ki jih je predložila ena od njiju ali so jih predložili intervenienti.
- 88 To velja na primer za nekatere izjave enega od vodstvenih kadrov ali zaposlenih v družbi Google oziroma ene od zainteresiranih oseb, za nekatere izjave ali nekatera poročila, ki jih je na zahtevo ene od strank predložila tretja oseba, ki se sklicuje na status strokovnjaka, ter za dokumente, predložene kot dokaz o obstoju dejstva, ki ga je mogoče opredeliti kot splošno znano in je navedeno v izpodbijanem sklepu, vendar se pred Splošnim sodiščem izpodbija, to je koncepta „pristranskosti obstoječega stanja“, opredeljenega v psihologiji za ponazoritev neracionalnega ravnanja, ki pojasnjuje odpor do spremembe. Enako velja v zvezi z dokumenti, pripravljenimi na podlagi internih podatkov enega od podjetij, ki so bili predloženi v podporo trditvi, navedeni v izpodbijanem sklepu ali v tej tožbi, ali za zavrnitev te trditve.
- 89 V zvezi s tem je treba, prvič, spomniti, da se nadzor zakonitosti sklepa Komisije v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU ali 102 PDEU opravi ob upoštevanju vseh elementov, ki jih je predložila tožeča stranka, bodisi zgodnejših ali poznejših od sprejetega sklepa in ne glede na to, ali so bili predloženi predhodno v okviru upravnega postopka ali prvič v okviru tožbe, vložene

pri Splošnem sodišču, če so ti elementi upoštevni (glej v tem smislu sodbo z dne 21. januarja 2016, Galp Energía España in drugi/Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, točka 72 in navedena sodna praksa).

- 90 Prav tako mora Splošno sodišče ob sprejetju odločitve v okviru svoje neomejene pristojnosti presoditi, ali je bila tožeči stranki naložena primerna globa (glej v tem smislu sodbo z dne 11. julija 2014, Esso in drugi/Komisija, T-540/08, EU:T:2014:630, točka 133 in navedena sodna praksa). V tem okviru je Splošnemu sodišču dovoljeno, da upošteva vse dejanske okoliščine, ki so po njegovem mnenju upoštevne, ne glede na to, ali so nastopile pred sprejetim sklepom ali po njem (sklep z dne 7. julija 2016, Westfälische Drahtindustrie in Pampus Industriebeteiligungen/Komisija, C-523/15 P, EU:C:2016:541, točka 43 in navedena sodna praksa).
- 91 V obravnavani zadevi iz teh načel izhaja, da trditve in z njimi povezani dokazov, ki sta jih tožeči stranki prvič predložili v postopku pred Splošnim sodiščem – če so upoštevni za njegovo presojo – ni mogoče zavrnilo z obrazložitvijo, da naj pred tem ne bi bili predloženi Komisiji v upravnem postopku.
- 92 Drugič, poudariti je treba tudi, da v pravu Unije prevladuje načelo proste presoje dokazov, iz katerega izhaja, prvič, da če je bil dokaz pravilno pridobljen, njegove dopustnosti pred Splošnim sodiščem ni mogoče izpodbijati in, drugič, da je edino merilo pri oceni dokazne moči pravilno pridobljenih dokazov njihova verodostojnost (sodba z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točka 65 in navedena sodna praksa).
- 93 V skladu s tem načelom v obravnavani zadevi ni razloga za to, da bi Splošno sodišče menilo, da različni dokazi, ki so jih predložile stranke, niso bili pravilno pridobljeni ali da niso dovolj verodostojni, da bi jih upoštevalo pri presoji.
- 94 Kar v zvezi s tem zadeva dokazno vrednost različnih dokazov, ki se izpodbijajo, je treba ugotoviti spodaj navedeno.
- 95 Najprej, kar zadeva izjave enega od vodstvenih kadrov ali zaposlenih v družbi Google oziroma ene od zainteresiranih oseb, je treba navesti, da sicer ni mogoče šteti, da nimajo nobene dokazne vrednosti, vendar zato nič manj ne drži, da je namen takih izjav bodisi omiliti bodisi podpreti odgovornost podjetja, na katero se nanaša postopek, zaradi njegove obrambe ali obtožbe glede na lastne interese stranke, ki predloži izjavo. Čeprav torej te izjave imajo dokazno vrednost, jo je treba relativizirati v primerjavi z dokazno vrednostjo različnih dokumentov, kot so elektronska sporočila ali drugi interni dokumenti, ki se nanašajo neposredno na zadevno obdobje in dejstva (glej v tem smislu sodbo z dne 8. julija 2008, Lafarge/Komisija, T-54/03, neobjavljena, EU:T:2008:255, točka 379).
- 96 Prav tako je treba v zvezi z izjavami ali poročili, ki jih je na zahtevo ene od strank v podporo njenim trditvam predložila tretja oseba, ki se sklicuje na status strokovnjaka, ugotoviti, da se o dokazni vrednosti takih dokumentov presoja z več vidikov. Po eni strani mora njihov avtor predstaviti svoje kvalifikacije in izkušnje ter pojasniti, s katerega vidika so te upoštevne za podajo mnenja o preučevanem vprašanju. Po drugi strani morajo biti iz vsebine tega mnenja razvidni razlogi, iz katerih ga je smiselno upoštevati, pa naj gre za zanesljivost uporabljene metodologije ali upoštevnost odgovora, danega na to vprašanje za potrebe obravnavane zadeve. Splošno sodišče je v obravnavani zadevi te dokumente preučilo ob upoštevanju teh načel in stališč, ki so jih v zvezi s tem predložile stranke.

- 97 Nazadnje, kar zadeva dokumente, predložene kot dokaz o obstoju dejstva, ki ga je mogoče opredeliti kot splošno znano in je navedeno v izpodbijanem sklepu, je iz sodne prakse razvidno, da jih je treba obravnavati kot dopustne (glej v tem smislu sodbo z dne 5. februarja 2020, Hickies/EUIPO (Oblika vezalke), T-573/18, EU:T:2020:32, točka 18). S takimi dokumenti se namreč v bistvu zgolj dokazuje obstoj konsenza glede tega, kako se na splošno razume koncept „pristranskosti obstoječega stanja“, na katerega so se sklicevala nekatera podjetja in ki ga je Komisija povzela v izpodbijanem sklepu.
- 98 Tretjič, ugotoviti je treba, da čeprav se v skladu s členom 85 Poslovnika dokazi predložijo in dokazni predlogi podajo v okviru prve izmenjave vlog, lahko glavne stranke v utemeljitev svojih trditev dokaze predložijo ali dokazne predloge podajo še v repliki in dupliki oziroma izjemoma celo pred koncem ustnega dela postopka, če upravičijo zamudo pri njihovi predložitvi. Vendar iz sodne prakse izhaja, da se pravilo o prekluziji iz te določbe ne nanaša na nasprotni dokaz in dopolnitev dokaznih predlogov, predloženih po trditvi ali nasprotnem dokazu v odgovoru na tožbo. Ta določba se nanaša na nove dokazne predloge in jo je treba razlagati ob upoštevanju člena 92(7) tega poslovnika, ki izrecno določa, da se nasprotni dokaz in dopolnitev dokaznih predlogov pridržijo (glej v tem smislu sodbi z dne 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisija, C-185/95 P, EU:C:1998:608, točki 71 in 72, in z dne 5. decembra 2006, Westfalen Gassen Nederland/Komisija, T-303/02, EU:T:2006:374, točka 189).
- 99 V obravnavani zadevi je iz preučitve različnih ugovorov strank zoper upoštevnost ali celo dopustnost nekaterih trditev in z njimi povezanih dokazov, ki so jih predložili glavne stranke ali intervenienti, razvidno, da jih je mogoče vse zavrniti, ker se te trditve in z njimi povezani dokazi navezujejo na izvajanje načela kontradiktornosti, saj so jih zainteresirane osebe predložile v odgovor na trditev ali nasprotni dokaz, ki je bil tik pred tem predložen Splošnemu sodišču.
- 100 Splošno sodišče glede na navedeno meni, da niti dokazov, ki so bili prvič predloženi v okviru tožbe, niti dejstev, na katera je bilo napoteno, ali dokazov, ki so bili predloženi za zavrnitev trditev, ki jih je – po potrebi ob upoštevanju internih podatkov – med postopkom predložila druga stranka, ali za potrditev splošno znanega dejstva, ni mogoče šteti za nedopustne in da bo mogoče o njihovi upoštevnosti presoditi pozneje v okviru preučitve različnih tožbenih razlogov, navedenih zoper izpodbijani sklep.
- 101 Različne tožbene razloge, ki jih je navedla družba Google v podporo tožbi, in vse dokaze, ki so jih predložile stranke, je treba preučiti ob upoštevanju teh preudarkov.

B. Prvi tožbeni razlog: napake pri presoji, kar zadeva opredelitev trga in obstoj prevladujočega položaja

- 102 S prvim tožbenim razlogom, razdeljenim na tri dele, družba Google Komisiji očita, da je storila več napak pri presoji, kar zadeva opredelitev upoštevnih trgov in posledično presojo njenega prevladujočega položaja na nekaterih od teh trgov.

1. Ozadje

- 103 Uvodoma je treba za obravnavo pojma konkurence med „ekosistemi“, ki ga je izpostavila družba Google v okviru tega tožbenega razloga, po eni strani opozoriti, kateri je glavni izziv opredelitve upoštevnega trga na področju zlorabe prevladujočega položaja, po drugi strani pa preučiti posebnosti te zadeve.

a) Pojmi upoštevni trg, prevladujoči položaj in konkurenčni pritiski, zlasti ob obstoju „ekosistemov“

- 104 Opozoriti je treba, da je namen opredelitve upoštevnega trga v okviru uporabe člena 102 PDEU opredeliti obseg, znotraj katerega je treba presoјati, ali je zadevno podjetje sposobno ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov (glej sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 127 in navedena sodna praksa).
- 105 Opredelitev upoštevnega trga je torej načeloma korak, ki se opravi pred presojo morebitnega obstoja prevladujočega položaja zadevnega podjetja. Pri tem je treba na prvem mestu opredeliti izdelke ali storitve, ki so del upoštevnega trga (v nadaljevanju: trg izdelkov), nato pa na drugem mestu še geografsko razsežnost tega trga (glej sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točki 127 in 128 ter navedena sodna praksa).
- 106 Kar zadeva trg izdelkov, pojem upoštevnega trga predpostavlja, da lahko obstaja učinkovita konkurenca med izdelki ali storitvami, ki so del trga, za kar je potrebna zadostna stopnja medsebojne zamenljivosti oziroma nadomestljivosti med temi izdelki ali storitvami. Medsebojna zamenljivost ali nadomestljivost se ne presoja le glede na objektivne značilnosti zadevnih izdelkov ali storitev. Upoštevati je treba tudi pogoje konkurence ter strukturo povpraševanja in ponudbe na tem trgu (glej sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 129 in navedena sodna praksa).
- 107 Geografska razsežnost upoštevnega trga ustreza ozemlju, na katerem so pogoji konkurence podobni ter sestavljajo dovolj homogeno celoto, da se obravnava kot celota in omogoča presojo gospodarske moči zadevnega podjetja (glej sodbo z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točke 11, 44, 52 in 53).
- 108 Ob uporabi teh načel se prevladujoči položaj iz člena 102 PDEU tako nanaša na položaj, v katerem ima podjetje gospodarsko moč, ki mu omogoča, da na zadevnem trgu preprečuje vzdrževanje učinkovite konkurence s tem, da ima možnost, da ravna pretežno neodvisno od konkurentov, strank in končno tudi potrošnikov (glej sodbo z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točka 65).
- 109 V zvezi s tem je treba poudariti, da je namen opredelitve upoštevnega trga in prevladujočega položaja, ki ga ima na tem trgu zadevno podjetje, ne samo opredeliti resničnost in obseg notranjih konkurenčnih pritiskov, lastnih temu trgu, ampak tudi preveriti, da ne obstajajo zunanji konkurenčni pritiski, ki bi jih izvajali drugi izdelki, storitve ali ozemlja razen tistih, ki so del preučevanega upoštevnega trga.
- 110 Na splošno mora namreč Komisija ugotoviti in opredeliti obseg, znotraj katerega se izvaja konkurenca med podjetji, da tako opredeli, ali lahko zadevno podjetje ravna pretežno neodvisno od pritiskov, ki jih izvaja učinkovita konkurenca.
- 111 Kot pa je Sodišče že poudarilo, sta medsebojna zamenljivost in nadomestljivost izdelkov ali storitev seveda dinamični, saj lahko nova ponudba izdelkov ali storitev spremeni dojemanje izdelkov ali storitev, ki so se obravnavali kot medsebojno zamenljivi z izdelkom ali storitvijo, že prisotnim oziroma prisotno na trgu, ali kot mogoči nadomestek tega izdelka ali storitve, kar lahko utemeljuje novo opredelitev parametrov upoštevnega trga (glej sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 130).

- 112 Vendar mora za tako presojo obstajati zadostna stopnja medsebojne zamenljivosti med izdelki ali storitvami, ki so del upoštevnega trga, in tistimi, ki naj bi zadovoljili povpraševanje na tem trgu. Ta obstaja, če lahko nadomestni ponudnik v kratkem času odgovori na povpraševanje z zadostno silovitostjo, da predstavlja resno protiutež moči, ki jo ima zadevno podjetje na upoštevem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točki 132 in 133).
- 113 Čeprav je lahko v nekaterih okoliščinah torej primerno preučiti zunanji pritisk, ki bi ga lahko predstavljala alternativna ponudba, je treba upoštevati tudi posebnosti nekaterih položajev, zlasti ob predpostavki medsebojnega prekrivanja več trgov.
- 114 Čeprav je namreč mogoče zgoraj navedena načela še vedno upoštevati pri opredelitvi jasnega in preglednega analitičnega okvira pojmov upoštevni trg in prevladujoči položaj, je za njihovo uporabo včasih potrebna podrobnejša preučitev, ki presega zgolj to razdelitev na trge, da se tako bolje presodijo konkurenčni pritiski, ki prevladujejo na teh trgih, in položaj gospodarske moči, ki jo ima zadevno podjetje.
- 115 To še posebej drži za trge, ki so kot v obravnavani zadevi del digitalnega gospodarstva, kjer so lahko tradicionalni parametri, kot so cena izdelkov ali storitev oziroma tržni delež zadevnega podjetja, manj pomembni kot na klasičnih trgih, če se primerjajo z drugimi spremenljivkami, kot so inovacije, dostop do podatkov, večstranski vidiki, ravnanje uporabnikov ali učinki omrežja.
- 116 Tako se lahko ob obstoju digitalnega „ekosistema“ – ki znotraj ene platforme združuje več kategorij ponudnikov, strank in potrošnikov ter povzroča interakcije med njimi – izdelki ali storitve, ki spadajo na upoštevne trge, iz katerih je sestavljen ta ekosistem, med seboj prekrivajo ali so med seboj povezani glede na njihovo horizontalno ali vertikalno dopolnjevanje. Ti upoštevni trgi, če se obravnavajo skupaj, imajo lahko ob upoštevanju sistema, ki združuje njihove sestavne dele, in morebitnih konkurenčnih pritiskov, ki se izvajajo znotraj tega sistema ali prihajajo iz drugih sistemov, tudi svetovno razsežnost.
- 117 Tako je lahko za opredelitev pogojev konkurence, upoštevni za presojo položaja gospodarske moči, ki jo ima zadevno podjetje, potrebna preučitev na več ravneh ali v več smereh, da se tako opredelita resničnost in obseg različnih konkurenčnih pritiskov, ki bi se lahko izvajali na to podjetje.
- 118 Nazadnje je treba v okviru tega tožbenega razloga ob upoštevanju trditve strank in razlogovanja iz izpodbijanega sklepa še preveriti, ali je to, da je družba Google izkoriščala moč, ki ji jo je pripisala Komisija na upoštevni trgih, tej dejansko omogočalo ravnanje, pretežno neodvisno od različnih dejavnikov, ki bi lahko to ravnanje omejevali.
- 119 Kot je namreč družba Google v bistvu trdila med upravnim postopkom in znova trdi v okviru tega tožbenega razloga, bi morala Komisija upoštevati njene trditve, da zaradi konkurenčnih pritiskov, ki jih je izvajal ekosistem družbe Apple, ni imela moči, da bi ovirala vzdrževanje učinkovite konkurence na upoštevni trgih, povezanih z ekosistemom Android.

b) Ločeni, a medsebojno povezani trgi

- 120 V obravnavani zadevi je treba najprej ugotoviti, da je Komisija opredelila štiri vrste upoštevni trgov (točki 217 in 402 obrazložitve izpodbijanega sklepa): prvič, svetovni trg (razen Kitajske) za licenčne OS v smislu licenc operacijskih sistemov za pametne mobilne naprave (glej

točko 3 zgoraj, v nadaljevanju: trg licenčnih OS); drugič, svetovni trg (razen Kitajske) za trgovine z aplikacijami za sistem Android; tretjič, različni nacionalni trgi znotraj EGP za zagotavljanje storitev splošnega iskanja, in četrtič, svetovni trg za spletne brskalnike, zasnovane za mobilno uporabo (v nadaljevanju: mobilni spletni brskalniki), ki niso povezani s posebnim OS.

- 121 Dalje, Komisija je menila, da je imela družba Google prevladujoči položaj na prvih treh trgih (točka 439 obrazložitve izpodbijanega sklepa), kar pomeni, da je bila na teh trgih sposobna ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov.
- 122 Komisija je v okviru te analize upoštevala zlasti konkurenčni pritisk, ki ga je na družbo Google izvajala družba Apple, ki pa je bil opredeljen kot „posredni pritisk“, saj se je izvajal na ravni uporabnikov in razvijalcev aplikacij (točka 242 obrazložitve izpodbijanega sklepa) ter se je obravnaval kot „nezadosten“ za to, da bi omajal prevladujoči položaj družbe Google na upoštevanih trgih (točke 243, 322, od 479 do 559 in od 652 do 672 obrazložitve izpodbijanega sklepa). V skladu z izpodbijanem sklepom družba Apple in ekosistem iOS nista mogla izvajati zadostnega konkurenčnega pritiska na družbo Google in ekosistem Android.
- 123 V zvezi s tem je treba na prvem mestu ugotoviti, da družba Google zaradi smotrnosti in brez poseganja vnjeno stališče v zvezi s tem navaja, da se je odločila, da v tožbi ne bo izpodbijala ugotovitve iz izpodbijanega sklepa glede svoje prevlade na različnih nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja.
- 124 Ker ni bila v zvezi s tem navedena nobena trditev razen poznejše postranske pripombe družbe Google o pogojih konkurence, ki jih je preučila Komisija, kar zadeva trg storitev splošnega iskanja v Češki republiki, v zvezi s katerim ni sporno da je tržni delež te družbe na njem manjši kot v drugih državah EGP, Splošnemu sodišču ni treba dvomiti o ugotovitvah Komisije v zvezi s temi nacionalnimi trgi, kot so navedene v točkah od 674 do 727 obrazložitve izpodbijanega sklepa.
- 125 Za potrebe te zadeve je treba torej šteti, da je Komisija v izpodbijanem sklepu ustrezno dokazala, da je imela družba Google, ker je bila sposobna ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov, prevladujoči položaj na različnih nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v EGP (glej točki 674 in 675 obrazložitve izpodbijanega sklepa in razlogovanje, ki podpira to ugotovitev).
- 126 Na drugem mestu je pomembno poudariti, da so upoštevni trgi v izpodbijanem sklepu sicer predstavljeni vsak zase, vendar jih kljub temu ni mogoče umetno ločiti, saj imajo vsi dopolnjujoče se vidike, ki jih je Komisija ustrezno navedla.
- 127 To je veljalo za trg licenčnih OS in trg trgovin z aplikacijami za sistem Android. Aplikacije, ki so bile dostopne prek trgovine z aplikacijami za sistem Android, so bile namreč zanimive samo zato, ker so delovale na licenčnem OS Android. In obratno, da je licenčni OS povečal svojo privlačnost, je bil odvisen od števila, raznolikosti in kakovosti aplikacij, ki so lahko delovale v tem OS (točke od 84 do 88 in 271 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 128 Enako nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja ni bilo mogoče ločiti od trgov licenčnih OS, trgovin z aplikacijami za sistem Android in mobilnih spletnih brskalnikov, ki niso povezani s posebnim OS. Izdelki ali storitve s teh treh vrst upoštevanih trgov, če se obravnavajo skupaj, namreč predstavljajo vstopno točko do storitev splošnega iskanja (glej na primer točko 1341 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

129 Trditve v zvezi s prvim tožbenim razlogom je treba preučiti v tem dejanskem okviru ločenih, vendar med seboj povezanih upoštevni trgov in izvajanja celovite strategije, katere namen je bil po mnenju Komisije zagotavljanje prevladujočega položaja, ki ga je imela družba Google na nacionalnih trgih splošnega iskanja.

2. Prvi del: prevlada licenčnih OS za pametne mobilne naprave

130 Komisija je za opredelitev trga licenčnih OS menila, da je treba s tega trga izključiti operacijske sisteme za računalnike, operacijske sisteme za mobilne naprave z omejenimi funkcijami in nelicenčne OS v smislu operacijskih sistemov za pametne mobilne naprave, ki se ne ponujajo z licenco, med njimi iOS družbe Apple. Nasprotno pa je navedla, da ta trg zajema vse licenčne OS brez razlikovanja glede na to, ali ti OS delujejo na pametnih telefonih ali tabličnih računalnikih (točke od 218 do 267 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

131 Dalje, Komisija je menila, da ima družba Google s svojimi napravami Google Android prevladujoči položaj na trgu licenčnih OS. Do te ugotovitve je prišla na podlagi tržnega deleža družbe Google in njegovega razvoja skozi čas, preučitve ovir za vstop in širitev, neobstoja izravnalne kupne moči in nezadostnega konkurenčnega pritiska nelicenčnih OS, še zlasti sistema iOS družbe Apple (točke od 440 do 589 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

132 Družba Google v prvem delu prvega tožbenega razloga trdi, da je Komisija napačno presodila njen položaj na tem trgu, ker ni ustrezno upoštevala na eni strani konkurence nelicenčnih OS, še zlasti sistema iOS družbe Apple, na drugi strani pa konkurence zaradi licence AOSP.

a) Dopustnost prvega dela

133 Komisija trdi, da je treba prvi del, kolikor se z njim izpodbija opredelitev trga licenčnih OS, obravnavati kot nedopusten. Družba Google naj bi namreč izpodbijala zgolj ugotovitev svojega prevladujočega položaja na tem trgu.

134 V zvezi s tem se družba Google v svojih trditvah sicer res osredotoča na svoj domnevno prevladujoči položaj na trgu licenčnih OS in je tako tudi oblikovala naslov prvega dela, vendar nič manj ne drži, da s svojimi trditvami Komisiji očita, da je ta trg opredelila ob upoštevanju OEM, ne pa uporabnikov ali razvijalcev aplikacij, ki bi upoštevali konkurenčni pritisk, ki ga je izvajala družba Apple.

135 Te trditve so razumljive ob upoštevanju razlogovanja, na podlagi katerega se je Komisija odločila, da nelicenčnih OS ne bo vključila na upoštevni trg, in sicer zlasti zato, ker je bila konkurenca družbe Apple posredna in nezadostna, ter zato, ker ni bilo mogoče uporabiti rešitev iz sodbe z dne 22. oktobra 2002, *Schneider Electric/Komisija* (T-310/01, EU:T:2002:254), na katere se je sklicevala družba Google (glej točko 7.3.5 v zvezi z opredelitvijo trga in točke od 241 do 245 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poleg tega se je tudi sama Komisija v fazi opredelitve trga licenčnih OS sklicevala na razlogovanje, izoblikovano za presojo prevladujočega položaja družbe Google na tem trgu, v okviru katerega se upošteva tudi konkurenčni pritisk, ki bi ga lahko izvajala družba Apple, zlasti z vidika uporabnikov ali razvijalcev aplikacij (glej točki 243 in 267 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v katerih je napoteno na točko 9.3.4 v zvezi s presojo prevladujočega položaja).

- 136 Ker družba Google torej izpodbija tako razlogovanje, izoblikovano za opredelitev trga licenčnih OS, kot tudi razlogovanje, izoblikovano za presojo prevladujočega položaja, ki ga je imela na tem trgu, dopustnosti prvega dela tega tožbenega razloga ni treba zamejiti na drugi del izpodbijanega razlogovanja.
- 137 Zato je treba šteti, da so trditve, s katerimi družba Google v prvem delu prvega tožbenega razloga izpodbija opredelitev trga licenčnih OS, dopustne.

b) Utemeljenost prvega dela

- 138 Družba Google v podporo prvemu delu prvega tožbenega razloga uveljavlja dva očitka, od katerih se prvi nanaša na napako pri presoji konkurenčnega pritiska, ki so ga izvajali nelicenčni OS, še zlasti iOS družbe Apple, drugi pa na napako pri presoji konkurenčnega pritiska, ki se je izvajal zaradi odprtosti licence AOSP.

1) Konkurenčni pritisk nelicenčnih OS

- 139 Komisija je v izpodbijanem sklepu menila, da po eni strani nelicenčni OS niso bili del istega trga kot licenčni OS (glej točke od 238 do 267 obrazložitve izpodbijanega sklepa) ter da po drugi strani na prevladujoči položaj družbe Google na trgu licenčnih OS ni vplival konkurenčni pritisk, ki so ga na tem trgu izvajali nelicenčni OS družb Apple in BlackBerry (glej točke od 479 do 589 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Tako so vprašanja, ki se postavljajo v teh dveh fazah izpodbijanega sklepa, čeprav se v njih opredelitev upoštevne trga in položaj družbe Google na tem trgu pojmuta ločeno, med seboj zelo povezana.
- 140 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija za razmejitev trga licenčnih OS upoštevala dejstvo, da OEM niso imeli dostopa do nelicenčnih OS, zlasti sistema iOS družbe Apple, česar družba Google ne izpodbija (točka 239 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Torej je bilo mogoče vlogo, ki bi jo lahko imeli nelicenčni OS, preučiti – kot trdi tudi družba Google – zgolj na ravni uporabnikov in razvijalcev aplikacij (točka 241(2) in 243 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Vendar je Komisija menila, da ta posredna konkurenca ni zadostovala za izravnavo tržne moči družbe Google (točka 243 obrazložitve izpodbijanega sklepa z napotilom na njegovo točko 9.3.4).
- 141 Komisija je, da je prišla do take ugotovitve, upoštevala zlasti hipotezo majhnega, vendar pomembnega in stalnega poslabšanja kakovosti (Small but Significant and Non Transitory Decrease in Quality, v nadaljevanju: poslabšanje kakovosti ali test SSNDQ) OS Android. S tem testom je preučila odziv uporabnikov in razvijalcev aplikacij na poslabšanje kakovosti OS Android. Povedano drugače, Komisija je preverila, ali družba Google lahko ni razvijala in financirala OS Android, ne da bi se zato njeni uporabniki in razvijalci aplikacij raje odločali za alternativno ponudbo.
- 142 Družba Google v okviru prvega dela tega tožbenega razloga Komisiji očita, da ni upoštevala konkurence družbe Apple, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, in sicer tako z vidika opredelitve trga licenčnih OS kot tudi v fazi presoje njene moči na tem trgu. Prvič, neupravičeno naj bi zavrnila dokaze o konkurenčnem pritisku družbe Apple. Drugič, ne bi naj upoštevala načel, ki izhajajo iz sodbe z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), ki naj bi se nanašala na konkurenco vertikalno integriranih podjetij. Tretjič, s testom SSNDQ, ki naj bi bil nenatančen instrument, naj bi Komisija podcenila učinek

poslabšanja kakovosti OS Android, saj naj bi napačno ocenila občutljivost uporabnikov za kakovost OS, pomen cenovne politike družbe Apple, stroške prehoda na drug OS, zvestobo uporabnikov svojim OS in ravnanje razvijalcev aplikacij.

i) Dokazi o konkurenčnem pritisku družbe Apple

– Trditve strank

- 143 Družba Google podobno kot intervenienti, ki jo podpirajo, trdi, da je Komisija neupravičeno zavrnila več dokazov o konkurenčnem pritisku družbe Apple. To naj bi veljalo, prvič, za velike naložbe družbe Google v razvoj OS Android, drugič, za redne inovacije, ki so se dajale na voljo za ta OS in iOS družbe Apple, ter tretjič, za dokumente, na katere se nanašajo točke od 250 do 252 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki naj bi ponazarjali konkurenco družbe Apple.
- 144 Komisija uvodoma poudarja, da je ustrezno ugotovila, da konkurenčni pritiski nelicenčnih OS družbe Apple in BlackBerry niso bili zadostni. V zvezi s tem, prvič, naj bi bilo mogoče naložbe družbe Google v razvoj OS Android pojasniti z njenim finančnim interesom, drugič, inovacijska tekma, ki jo zatrjuje družba Google, naj ne bi bila dokazana, zlasti ker uporabniki prej kot OS izberejo napravo, ter tretjič, dokumenti, ki jih je navedla družba Google, naj bi bili maloštevilni in naj ne bi zadostovali kot dokaz obstoja zadostnega konkurenčnega pritiska družbe Apple.

– Presoja Splošnega sodišča

- 145 Družba Google v podporo trditvi, da je bila presoja konkurenčnega pritiska, ki ga je izvajala družba Apple na trg licenčnih OS in na njen prevladujoči položaj na tem trgu, napačna, navaja različne elemente, ki jih je mogoče povzeti tako:
- izjave enega od njenih vodstvenih kadrov, ki trdi, da je vlagala v OS Android kot odgovor na konkurenčni pritisk družbe Apple;
 - nekateri odgovori na zahteve Komisije za informacije, vključeni v prilogo k tožbi, v katerih je navedeno konkurenčno razmerje med družbama Apple in Google;
 - dva interna dokumenta družbe Google, to je elektronsko sporočilo z datumom 16. maj 2012 in interna predstavitev iz oktobra 2011, navedena v točki 252 obrazložitve izpodbijanega sklepa, iz katerih je razvidno, da je družba Google tarča napadov konkurentov, med njimi družbe Apple, ter da je namen prvonavedene družbe konkurirati temu vertikalno integriranemu podjetju.
- 146 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da družba Google ne izpodbija tega, da konkurenčni pritisk družbe Apple ni obstajal, kar zadeva OEM, kot je ugotovila Komisija (glej točke 239, 249 in 252 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Družba Google se sklicuje zgolj na konkurenco družbe Apple, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, ki jo je Komisija preučila in menila da je bil ta konkurenčni pritisk ne le posreden, ampak tudi nezadosten (glej točko 242, točko 243 in sklicevanje na oddelek 9.3.4 ter točki 249 in 267 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 147 Dalje, ugotoviti je treba, da iz dokazov, ki jih je navedla družba Google, ni razvidno, da družba Apple izvaja tako velik konkurenčni pritisk, da bi ji lahko preprečila ravnanje, pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov. Z izjavami enega od vodstvenih kadrov družbe Google in odgovori različnih podjetij na zahteve Komisije za informacije namreč ni mogoče

dokazati, da je bila posredna konkurenca družbe Apple, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, dovolj močna kot protiutež moči družbe Google na trgu licenčnih OS. V teh dokumentih je navedeno zgolj to, da družba Google in druga podjetja družbo Apple dojemajo kot konkurentko. Nikakor pa ni mogoče iz njih razbrati odgovora na vprašanje, ali konkurenca družbe Apple na tukaj obravnavanem trgu na družbo Google izvaja znaten pritisk. Enako je treba ugotoviti v zvezi z internima dokumentoma družbe Google, ki ju je Komisija navedla v točki 252 obrazložitve izpodbijanega sklepa in zgolj potrjujeta obstoj konkurenčnega razmerja med družbama Google in Apple, ni pa mogoče na njuni podlagi oceniti pomembnosti tega razmerja ali dokazati njegove znatnosti glede na moč, ki jo ima družba Google na trgu licenčnih OS.

- 148 Kar natančneje zadeva trditve družbe Google, da višina njenih naložb v OS Android ter vzporednost inovacij v sistemih Android in iOS kažeta na živahnost konkurence z družbo Apple, te ne zadostujejo za zavrnitev razlogovanja Komisije v izpodbijanem sklepu.
- 149 Po eni strani namreč naložb družbe Google v razvoj OS Android samih zase ni mogoče pojasniti s pomembnostjo konkurence, ki jo je družba Apple izvajala na družbo Google, kar zadeva uporabnike pametnih mobilnih naprav in razvijalce aplikacij za te naprave. Kot upravičeno navaja Komisija, je mogoče te naložbe večinoma pojasniti s tem, da je bil OS Android bistveni element strategije družbe Google pri spopadanju z izzivom prehoda na mobilni internet, saj ta OS omogoča delovanje storitev splošnega iskanja družbe Google na pametnih mobilnih napravah.
- 150 Po drugi strani je Komisija na trditev v zvezi z vzporednostjo inovacij odgovorila že v izpodbijanem sklepu, pri čemer je zlasti ugotovila – ne da bi se to v tej tožbi izpodbijalo – da ta vzporednost ni bila tako redna, kot trdi družba Google, saj so bile nekatere posodobitve sistema iOS družbe Apple izpred leta 2011, na katere je napoteno, le vmesne posodobitve, namenjene vzdrževanju OS, ne pa resnične posodobitve, ter je upočasnitev posodobitev OS Android od leta 2011 in torej njegovo prilagoditev posodobitvam sistema iOS verjetno mogoče pojasniti s pridobitvijo velike tržne moči po tem datumu, kar je družbi Google omogočilo, da je različice OS Android uporabljala dlje časa, ne da bi morala toliko vlagati v njihove posodobitve kot v preteklosti (glej točke od 258 do 262 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 151 Tako Komisiji ni mogoče očitati, da je relativizirala domnevno inovacijsko tekmo med sistemoma Android in iOS v obdobju 2008–2011, saj so bile v tem obdobju razvite samo tri zaporedne različice sistema iOS v primerjavi s sedmimi za OS Android. Enako je Komisija upravičeno menila, da je zmanjšanje pogostosti posodabljanja OS Android od leta 2011 prej dejavnik v podporo obstoju tržne moči družbe Google kot pa dejavnik, ki bi kazal na konkurenčni pritisk, ki ga je izvajala družba Apple in ki vsekakor ne bi bil zadosten.
- 152 Čeprav se je torej v nekem obsegu mogoče sklicevati na vzročno-posledično zvezo med posodobitvami sistema iOS in posodobitvami OS Android, z elementi, navedenimi v zvezi s tem, ni mogoče dokazati, da je bila ta zveza tako pomembna, da je družbi Apple omogočila izvajanje tako velikega pritiska na družbo Google, da to podjetje ni moglo ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov.
- 153 Nazadnje, kar zadeva očitke v zvezi s tem, da je Komisija v točki 251 obrazložitve izpodbijanega sklepa zavrnila dokumenta izpred leta 2011, ker naj družba Google takrat še ne bi imela prevladujočega položaja na trgu licenčnih OS, je treba ugotoviti, da se je konkurenčni položaj pred letom 2011 in po njem spremenil zaradi razvoja položaja družbe Google na tem trgu. Pomembnosti konkurenčnega pritiska družbe Apple torej ni mogoče analizirati na podlagi podatkov v zvezi z obdobjem, v katerem družba Google še ni imela prevladujočega položaja, zato

je Komisija upravičeno menila, da zadevnih dokumentov za njegovo presojo ni mogoče upoštevati. Ta se poleg tega ne bi spremenila, tudi če bi ju upoštevala, saj sicer res ponazarjata konkurenčni pritisk družbe Apple, ni pa mogoče na njuni podlagi oceniti njegove pomembnosti in dokazati njegove znatnosti glede na moč družbe Google na trgu licenčnih OS.

- 154 Torej je treba zavrniti vse trditve družbe Google v zvezi s presojo nekaterih dokazov, ki se nanašajo na konkurenčni pritisk, ki ga je izvajal sistem iOS družbe Apple na trgu licenčnih OS.

ii) Upoštevanje sodbe z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), in doslednost z vidika prejšnje prakse odločanja

– *Trditve strank*

- 155 Družba Google trdi, da je Komisija, ker ni upoštevala konkurenčnega pritiska družbe Apple, storila enako napako, kot jo je Splošno sodišče sankcioniralo v sodbi z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254). Splošno sodišče naj bi v tej zadevi razsodilo, da je treba pri presoji položaja podjetja, ki ni integrirano na trgu nižje v verigi, upoštevati konkurenco, ki jo na istem trgu izvajajo integrirana podjetja. Družba Google še meni, da Komisija ni bila dosledna z vidika svoje prakse odločanja.

- 156 Komisija ugotavlja, da se dejanski okvir obravnavane zadeve razlikuje od tistega iz zadeve, v kateri je bila izrečena sodba z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), zlasti ker si družbi Apple in Google nista konkurirali, kar zadeva OEM. Poleg tega naj ne bi bila iz sklepov, na katere se opira družba Google, razvidna nikakršna nedoslednost v praksi Komisije.

– *Presoja Splošnega sodišča*

- 157 Na prvem mestu, kar zadeva upoštevanje sodbe z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), je treba opozoriti, da je bil z njo končan postopek z ničnostno tožbo, vloženo zoper sklep, v katerem je bila kot nezdružljiva z notranjim trgov razglašena koncentracija med dvema podjetjema, to je Schneider Electric SA in Legrand SA. Splošno sodišče je v tej sodbi sklep Komisije razglasilo za ničen zlasti zato, ker ta ni pravilno upoštevala tržne moči integriranih podjetij, s čimer je precenila tržno moč neintegriranih podjetij, zlasti tržno moč subjekta, nastalega s koncentracijo družb Schneider in Legrand.

- 158 Natančneje, iz točke 282 sodbe z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), je razvidno, da so bili neintegrirani proizvajalci komponent za razdelilne plošče, kot sta bili družbi Schneider in Legrand, na dveh ravneh deležni konkurence integriranih proizvajalcev. Ta konkurenca se je udejanjala neposredno s sodelovanjem integriranih proizvajalcev in sestavljavcev iz njihovih mrež na javnih razpisih, na katerih so sodelovali tudi neintegrirani proizvajalci, ki so se priložnostno povezovali z drugimi sestavljavci. Udejanjala se je tudi posredno, saj so integrirani proizvajalci svoje komponente prodajali sestavljavcem, ki so bili na javnih razpisih uspešni, čeprav niso bili del njihovih mrež. V obeh navedenih primerih so integrirani proizvajalci konkurirali neintegriranim proizvajalcem.

- 159 Dejanski okvir v tej zadevi pa se razlikuje od dejanskega okvira v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254). Prvič, na trgu nižje v verigi ni bilo postopkov javnih razpisov, v katerih bi družbi Apple in Google

neposredno oddali ponudbo. Na trgu nižje v verigi uporabnikov so si konkurirali družba Apple in drugi OEM, ki svojih mobilnih naprav niso nujno sestavljali samo iz sestavnih delov, ki jih je prodajala družba Google. OS je bil zgolj eden od elementov med drugimi. Pa tudi če bi se OEM z vgradnjo OS Android povezali z družbo Google in konkurirali družbi Apple kot integriranemu podjetju, konkurence z vidika uporabnikov kljub temu ne bi bilo mogoče omejiti samo na OS.

- 160 Drugič, kot je Komisija upravičeno navedla v točki 245 obrazložitve izpodbijanega sklepa, družba Apple kot integrirano podjetje OEM ni ponujala sistema iOS. Zato med družbama Apple in Google na tej ravni ni moglo obstajati konkurenčno razmerje. Drugače bi bilo, če bi družba Apple poleg prodaje naprav, ki delujejo s sistemom iOS, ponujala tudi svoj licenčni OS. Medtem ko so si v sodbi z dne 22. oktobra 2002, *Schneider Electric/Komisija* (T-310/01, EU:T:2002:254), integrirana in neintegrirana podjetja konkurirala, ker so svoje komponente ponujala sestavljalcem, v obravnavani zadevi ni tako.
- 161 Z vidika OEM, sistema iOS in Android torej nista bila zamenljiva, zato upravičeno ni bil opredeljen trg, ki bi zajemal vse OS. Čeprav je imela družba Google sicer res konkurentko v družbi Apple, kar zadeva uporabnike ali razvijalce aplikacij, saj je bil lahko OS eden od parametrov, ki so jih ti upoštevali pred nakupom mobilne naprave ali razvojem aplikacije za ta OS, je bil to zgolj eden od parametrov med drugimi. Zamenljivost je bila torej omejena na to raven, s čimer je bilo mogoče utemeljiti – kot je Komisija poudarila v točki 243 obrazložitve izpodbijanega sklepa – ne vključitev sistemov iOS in Android na isti trg.
- 162 Vsekakor Komisiji ni mogoče očitati, da je v izpodbijanem sklepu spregledala konkurenco družbe Apple, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, saj jo je upoštevala pri ugotovitvi, da je bila hkrati posredna in nezadostna.
- 163 Komisija torej v obravnavani zadevi upravičeno ni uporabila rešitev iz sodbe z dne 22. oktobra 2002, *Schneider Electric/Komisija* (T-310/01, EU:T:2002:254).
- 164 Na drugem mestu, kar zadeva doslednost izpodbijanega sklepa z vidika prejšnje prakse odločanja Komisije, je treba opozoriti, da so sklepi v zvezi z drugimi zadevami zgolj informativni, saj okoliščine teh zadev niso enake (glej v tem smislu sodbo z dne 16. septembra 2013, *Roca Sanitario/Komisija*, T-408/10, EU:T:2013:440, točka 64 in navedena sodna praksa).
- 165 Vsekakor mora Komisija opraviti posamično preučitev okoliščin vsake zadeve, ne da bi bila zavezana upoštevati prejšnje sklepe, ki se nanašajo na druge gospodarske subjekte, druge trge izdelkov in storitev oziroma druge geografske trge v drugem obdobju (glej sodbo z dne 9. septembra 2009, *Clearstream/Komisija*, T-301/04, EU:T:2009:317, točka 55 in navedena sodna praksa). Torej Komisiji ni mogoče očitati, da ni bila dosledna z vidika svoje prakse odločanja, saj je treba upoštevati okoliščine te zadeve.
- 166 Vsekakor, prvič, je iz Sklepa Komisije C(2012) 2405 final z dne 4. aprila 2012 o razglasitvi koncentracije za združljivo s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.6439 – AGRANA/RWA/JV) razvidno, da se je v tej zadevi štelo, da so integrirana podjetja izvajala konkurenčni pritisk, saj so lahko preusmerjala in prodajala del svoje proizvodnje koncentriranega soka tretjim osebam. Vendar v obravnavani zadevi družba Apple svojega OS nikakor ni ponujala tretjim osebam. Čeprav je poleg tega iz točke 115 obrazložitve zgoraj navedenega sklepa razvidno, da je Komisija upoštevala obstoj posrednega konkurenčnega pritiska integriranih podjetij na predelovalce koncentriranega soka, ni mogoče ugotoviti nobene razlike

v primerjavi z obravnavano zadevo. Komisija namreč je preučila posredni konkurenčni pritisk družbe Apple, vendar je konec koncev ugotovila, da ga, ker ni zadosten, pri svoji presoji ne more upoštevati.

- 167 Drugič, kar zadeva pristop iz Sklepa Komisije C(2014) 8546 final z dne 12. novembra 2014 o razglasitvi koncentracije za združljivo s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.7342 – Alcoa/Firth Rixson) ter Odločbe Komisije C(2005) 2676 final z dne 13. julija 2005 o razglasitvi koncentracije za združljivo s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.3653 – Siemens/VA Tech), je blizu pristopu iz obravnavane zadeve, zato ni mogoče ugotoviti nikakršne nedoslednosti. Komisija je namreč v teh sklepih preučila velikost konkurenčnega pritiska, ki bi ga lahko na upoštevnem trgu izvajala vertikalno integrirana podjetja.
- 168 Tretjič, Komisija ni v Sklepu C(2012) 1068 final z dne 13. februarja 2012 o razglasitvi koncentracije za združljivo s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.6381 – Google/Motorola Mobility) nikakor menila, da licenčni in nelicenčni mobilni OS pripadajo istemu trgu. Iz točke 30 obrazložitve tega sklepa je razvidno, da je to vprašanje raje pustila odprto, saj se ob koncentraciji družb Google in Motorola Mobility niso pojavile težave v zvezi s tem.
- 169 Četrtič, enako velja za Odločbo Komisije C(2009) 10033 z dne 16. decembra 2009 v zvezi s postopkom na podlagi člena 102 PDEU in člena 54 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39.530, Microsoft (vezana prodaja)). Čeprav se je mogoče ob upoštevanju točke 17 obrazložitve te odločbe vprašati o opredelitvi trga, ki hkrati zajema licenčne in nelicenčne operacijske sisteme za računalnike, je treba ugotoviti, da se o tem vprašanju sploh ni razpravljalo. Iz točke 30 obrazložitve te odločbe je razvidno, da družba Microsoft nikakor ni izpodbijala tega, da ima prevladujoči položaj na trgu operacijskih sistemov za računalnike.
- 170 Petič, enako je mogoče ugotoviti ob preučitvi Sklepa Komisije C(2013) 8873 z dne 4. decembra 2013 o razglasitvi koncentracije za združljivo s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.7047 – Microsoft/Nokia). Iz točke 102 obrazložitve tega sklepa je namreč razvidno, da se Komisija ni izrekla o obstoju ali neobstoju trga licenčnih in nelicenčnih OS.
- 171 Torej Komisiji ni mogoče očitati, da ni bila dosledna z vidika svoje prakse odločanja, zato je treba trditve, ki jih je v zvezi s tem navedla družba Google, zavrniti.

iii) Test SSNDQ

– Trditve strank

- 172 Družba Google meni, da je Komisija zašla v protislovje s hipotezo o poslabšanju kakovosti OS Android, saj je vzporedno trdila, da je bilo povsem v interesu družbe Google, da zagotavlja čim širšo distribucijo naprav Android. Družba Google podobno kot intervenienti, ki jo podpirajo, še poudarja, da je test poslabšanja kakovosti, uporabljen v ta namen, nenatančen, in da ni seznanjena s konkretnimi pravili, v skladu s katerimi je bil izveden.
- 173 Komisija meni, prvič, da ni mogoče ugotoviti nikakršne nedoslednosti med ugotovitvijo, da je bila poslovna strategija družbe Google povečati distribucijo naprav Android, in ugotovitvijo, da se ji je lahko poslabšanje kakovosti OS Android izplačalo. Vendar naj ta hipoteza ne bi pomenila, da je

bilo poslabšanje kakovosti OS Android v interesu družbe Google. Drugič, Komisija poudarja, da ji za izvedbo testa SSNDQ ni mogoče naložiti opredelitve fiksnega standarda poslabšanja kakovosti, saj bi bil ta sicer v praksi neizvedljiv.

– *Presoja Splošnega sodišča*

- 174 Ugotoviti je treba, da je Komisija v izpodbijanem sklepu za presajo položaja družbe Google na trgu licenčnih OS predvidela možnost poslabšanja kakovosti OS Android. V zvezi s tem je navedla, da uporabniki in razvijalci aplikacij za licenčne OS niso bili dovolj dovtetni za poslabšanje kakovosti OS Android (točka 483 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Na to presajo je napotila tudi pri opredelitvi obsega trga licenčnih OS (glej točki 243 in 267 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 175 Tako je Komisija v bistvu menila, da nelicenčni OS zaradi posrednega in nezadostnega pritiska z vidika uporabnikov in razvijalcev aplikacij ne pripadajo istemu trgu kot licenčni OS ter da podjetja, ki uporabljajo prve, še zlasti družba Apple, ne morejo izravnati tržne moči družbe Google.
- 176 Najprej, Komisija se lahko pri opredelitvi upoštevnega trga in oceni konkurenčnega položaja zadevnega podjetja na njem opre na sklenjen krog indicev, pri čemer ji ni treba upoštevati toge hierarhije različnih virov podatkov ali vrst dokazil, ki jih ima na voljo (glej v tem smislu sodbo z dne 11. januarja 2017, Topps Europe/Komisija, T-699/14, neobjavljena, EU:T:2017:2, točke od 80 do 82).
- 177 V primeru izdelka, v zvezi s katerim bi težko izvedli klasični hipotetični monopolistični preizkus, pri katerem se preveri odziv trga na majhno, vendar pomembno in stalno povečanje cene (Small but Significant and Non Transitory Increase in Price), je bil test SSNDQ, pri katerem se predpostavi poslabšanje kakovosti zadevnega izdelka, upošteven indic pri opredelitvi upoštevnega trga. Konkurenca med podjetji se sicer res lahko kaže v ceni, lahko pa tudi na področju kakovosti in inovacij.
- 178 To hipotezo je bilo mogoče uporabiti tudi v točkah od 9.3.4.1 do 9.3.4.3 izpodbijanega sklepa pri preverjanju, ali je bila družba Google, ki je bila na trgu licenčnih OS v prevladujočem položaju, pod pritiskom konkurence družbe Apple, ki je bila zunaj tega trga. To, da se v fazi opredelitve trga ugotovi majhna zamenljivost posrednega povpraševanja v primeru poslabšanja kakovosti izdelka, je bilo prav tako mogoče še naprej upoštevati v fazi presoje prevladujočega položaja za presajo pritiska, ki ga izvaja podjetje, ki trži drugačen izdelek in je zunaj tako opredeljenega trga.
- 179 Dalje, izoblikovanje te hipoteze nikakor ne pomeni – kot trdi družba Google – da je Komisija trdila, da je bilo poslabšanje kakovosti OS Android v interesu družbe Google. Nasprotno, namen preučitve poslabšanja kakovosti OS Android je bil zgolj preveriti, ali je bila družba Google, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, pod konkurenčnim pritiskom družbe Apple, kot je v upravnem postopku trdila družba Google.
- 180 Nazadnje, opredelitev natančnega količinskega standarda poslabšanja kakovosti obravnavanega izdelka ne more biti predpogoj za izvedbo testa SSNDQ. Za hipotezo majhnega poslabšanja kakovosti OS Android ni bilo treba – kot za klasični hipotetični monopolistični preizkus, pri katerem je mogoče majhno, vendar pomembno in stalno povečanje cene preprosto količinsko opredeliti – predhodno določiti natančnega standarda poslabšanja. Pomembno je zgolj to, da poslabšanje kakovosti ostane majhno, vendar še vedno pomembno in stalno.

181 Torej je Komisija z uporabo testa SSNDQ upravičeno predpostavila poslabšanje kakovosti OS Android.

iv) Zvestoba uporabnikov svojemu OS

– Trditve strank

182 Za družbo Google zvestoba uporabnikov ni bil upošteven parameter. Čeprav so leta 2015 več kot štirje od petih uporabnikov, ki so kupili napravo, ki je delovala z OS Android, kupili tudi novo napravo s tem OS, naj bi bilo tako zgolj zaradi prizadevanj družbe Google za ohranjanje njegove kakovosti. Zvestoba naj bi bila tako odvisna od kakovosti OS Android, kar naj bi bilo ponazorjeno z več dokazi, ki jih je Komisija neupravičeno zavrnila. Poleg tega naj bi Komisija neupravičeno zavrnila uporabo ekonomskega modela Klemperer, iz katere naj bi bilo razvidno, da družba Apple družbi Google konkurira pri pridobivanju kupcev, ki prvič kupijo napravo, in da ta konkurenca vpliva na ravnanje glede vseh uporabnikov OS Android.

183 Po mnenju Komisije je bila zvestoba uporabnikov parameter, ki ga je bilo mogoče upoštevati za izključitev hipoteze o znatnem prehodu uporabnikov na drug OS v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android. Komisija je v obravnavani zadevi zavrnila tudi upoštevnost rezultatov, pridobljenih z uporabo ekonomskega modela Klemperer.

– Presoja Splošnega sodišča

184 Prvič, v zvezi s tem je treba pripomniti, da po mnenju Komisije zvestobe uporabnikov OS Android ni mogoče pojasniti samo s kakovostjo zadevnega OS. Kot je navedla na podlagi izjav OEM, navedenih v točkah 524 in 534 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je mogoče veliko zvestobo uporabnikov, kar zadeva OS Android, pojasniti tudi s težavami, s katerimi se srečajo pri prenosu osebnih podatkov, ali s tem, da morajo znova kupiti nekatere aplikacije. Natančneje, kot je med drugim navedel eden od teh OEM, se uporabniki navadijo na delovanje svoje pametne naprave in se ne želijo ponovno učiti novega sistema (glej točko 534(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa). Kot je Komisija navedla v točki 488 obrazložitve izpodbijanega sklepa, zvestobe uporabnikov ni mogoče pojasniti samo s kakovostjo OS, saj so številni uporabniki uporabljali neposodobljeno različico OS Android.

185 Drugič, izjava enega od vodstvenih kadrov družbe Google iz priloge k tožbi ne omaje pomembnosti parametra, izpeljanega iz zvestobe uporabnikov svojemu OS. Iz te izjave so razvidni zlasti prizadevanja družbe Google, da bi odgovorila na povpraševanja uporabnikov in razvijalcev izdelkov Android, ter različne tehnike, ki jih je to podjetje uporabilo pri presoji tveganja prehoda uporabnikov k družbi Apple. Navedbe v zvezi s tem ostajajo splošne ter najpogosteje in v bistvenem delu niso podprte s konkretnimi elementi ali številčnimi podatki, ki bi omogočali presojo njihovega obsega. Kar natančneje zadeva prizadevanja, na katera se družba Google sklicuje kot odgovor na povpraševanja uporabnikov, je treba ugotoviti, da zagotavljanja zadovoljstva uporabnikov ni mogoče pojasniti samo s tveganjem njihovega prehoda na drug OS, ampak na splošno prej kot to ustreza strategiji vsakega podjetja, ki želi uvajati inovacije in zadovoljevati potrebe svojih uporabnikov. S tem, da se je zagotavljalo zadovoljstvo uporabnikov, je bilo mogoče tudi okrepiti njihovo zvestobo OS Android.

- 186 Tretjič, iz elementov, na katere se je oprla Komisija v izpodbijanem sklepu, je bil sicer res razviden prehod na drug OS, vendar je bila njegova intenzivnost relativna. Družba Google sicer trdi, da na podlagi tega, da je leta 2015 82 % uporabnikov naprav Android ob novem nakupu ostalo zvestih temu OS, še ni mogoče z gotovostjo ugotoviti, da bi v primeru poslabšanja kakovosti OS Android ta delež ostal enako velik. Je bil pa to lahko pokazatelj, da je bil zaradi visoke stopnje zvestobe uporabnikov, kar zadeva OS Android, na prvi pogled njihov prehod na drug OS malo verjeten. Prav tako je Komisija – ne da bi družba Google to izpodbijala – v točki 537 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedla, da je v obdobju 2013–2015 le 16 % uporabnikov mobilnih naprav družbe Apple pred tem uporabljalo napravo Android. Drugače povedano, le majhen, ne pa znaten delež uporabnikov bi lahko prešel k družbi Apple. Podoben položaj je mogoče razbrati iz izjav OEM iz točke 543 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Čeprav so ti priznali možnost, da uporabniki preidejo k družbi Apple, se je to zgodilo samo izjemoma v primeru velikih sprememb.
- 187 Dalje, čeprav so – kot je navedla Komisija v točki 538 obrazložitve izpodbijanega sklepa – konec leta 2015 številni uporabniki prešli k družbi Apple, je bil razlog za to uvedba nove pametne mobilne naprave z novimi funkcijami. Drugače povedano, tega prehoda ni mogoče pojasniti s konkurenco med OS. Tako razlago potrjuje interni dokument družbe Google, na katerega se ta opira. Iz dokumenta, naslovljenega „Switcher Insights“ („Podatki o prehodnikih“), je namreč razvidno, da je bil prehod uporabnikov večinoma posledica uvedbe novih naprav na trg, ne pa sprememb OS.
- 188 Četrtrič, z uporabo ekonomskega modela Klemperer, navedenega v točki 551 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ni bilo mogoče izpodbijati zvestobe uporabnikov svojemu OS. Ta študija se je namreč nanašala na kupce, ki prvič kupijo napravo, in je ni mogoče razlagati v smislu, da uporabniki ne kažejo nobene zvestobe svojemu OS, ko se enkrat odločijo.
- 189 Komisija se je torej lahko pri presoji obsega konkurenčnega pritiska družbe Apple upravičeno oprla na zvestobo uporabnikov svojemu OS.

v) Občutljivost uporabnikov za kakovost OS

– Trditve strank

- 190 Družba Google podobno kot intervenienti, ki jo podpirajo, trdi, da so bili uporabniki občutljivi za vsako, tudi majhno poslabšanje kakovosti OS Android. Kakovost naj bi bila odločilni parameter, ki naj pri izbiri potrošnikov ne bi bil enakovreden drugim parametrom, kot sta cena ali estetski videz zadevnega izdelka, ali jih dopolnjeval. Tako dejansko stanje naj bi ponazarjali velika medijska pokritost uvajanj novih različic OS na trg in več raziskav.
- 191 Komisija ob podpori intervenientov, ki jo podpirajo, pojasnjuje, da ni menila, da so uporabniki neobčutljivi za kakršne koli razlike v kakovosti mobilnih OS, je pa po njeni oceni malo verjetno, da bi v odgovor na majhno poslabšanje kakovosti OS Android spremenili nakupovalne navade in prešli na drug izdelek. Upoštevali naj bi vse parametre, ne pa samo OS. Z različnimi elementi, na katere se sklicuje družba Google, naj ne bi bilo mogoče podpreti nasprotne predpostavke.

– Presoja Splošnega sodišča

- 192 Uvodoma je treba ugotoviti, da Komisija v nasprotju s trditvijo družbe Google nikakor ni menila, da uporabniki sploh ne pripisujejo nobenega pomena OS pametnih mobilnih naprav.

- 193 Komisija je tako v skladu s svojo prakso odločanja navedla, da je OS pri izbiri pametne mobilne naprave pomemben parameter. Vendar je hkrati vztrajala pri tem, da to ni edini parameter, ki ga uporabniki upoštevajo (glej točko 483 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija je v navedeni točki obrazložitve zlasti ob upoštevanju tega menila, da je v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android „malo verjetno“, da bi uporabnik spremenil svoje nakupovalne navade in z naprave, ki deluje v licenčnem OS, prešel na napravo, ki deluje v nelicenčnem OS.
- 194 Družba Google poleg te ugotovitve kot take izpodbija še dva razloga, na katerih temelji presoja Komisije. Prvič, ne da bi izpodbijala dejstvo, da se uporabnik odloča glede na več parametrov, po njenem mnenju priznanje obstoja več parametrov ni dovolj za izključitev tega, da uporabniki zaradi poslabšanja kakovosti OS preidejo na naprave, ki delujejo v drugem OS. Rezultati več raziskav naj bi potrdili, da je kakovost OS prevladujoči parameter izbire uporabnikov. Drugič, družba Google navaja, da v nasprotju s točkami od 488 do 490 obrazložitve izpodbijanega sklepa to, da uporabniki zaradi zamud pri dostopu do posodobitev OS Android niso takoj prešli na drug OS, nikakor ne omogoča trditve, da se uporabniki ne bi odzvali na poslabšanje kakovosti OS Android. Za dostop do posodobitev tega OS naj bi bilo potrebna nekaj časa.
- 195 Vendar je treba po eni strani ugotoviti, da z raziskavami, na katere napotuje družba Google, ni mogoče uspešno podpreti njenih trditev. Iz prve od njih, to je dokumenta, naslovljenega „Switchers Insight“, ki ga je pripravila družba Google in na katerega je bilo napoteno v točki 540 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je razvidno, da je do prehodov prihajalo hkrati z uvedbo nove naprave na trg, ne pa hkrati s spremembami OS. Iz tega izhaja, da je bila za uporabnike pomembna celota parametrov naprave, ne pa samo OS. Tako razumevanje je še toliko bolj dovoljeno, ker je raziskava razkrila različne stopnje prehodov k posameznim OEM.
- 196 V drugi raziskavi, to je raziskavi Kantar, na katero je bilo napoteno v točki 494 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je bilo navedeno, da na drug OS vsako leto preide 24 % uporabnikov naprav nižjega razreda Android in 14 % uporabnikov naprav višjega razreda. Iz te raziskave je sicer res razvidno, da so nekateri uporabniki naprav Google Android v Združenem kraljestvu prešli na naprave, ki delujejo z drugim mobilnim OS. Vendar tega prehoda ni bilo mogoče večinoma pojasniti s kakovostjo OS, ampak se je zgodil zaradi drugih značilnosti, kot so znamka ali model, cena, enostavnost uporabe, omrežje ali operater. To še toliko bolj drži, ker je iz navedene raziskave razvidno – ne da bi družba Google to izpodbijala – da so uporabniki v zelo majhnem delu navedli, da so na napravo Apple prešli zaradi kakovosti in znamke OS. Drugače povedano, čeprav je kakovost OS lahko bila pomemben parameter, ob nakupu nove naprave ni bila odločilna.
- 197 Iz tretje raziskave, to je raziskave Yandex, na katero je napoteno v točki 492 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je razvidno, da je bila večina uporabnikov naprav Android navedenemu OS v bistvu zvesta zaradi njegove kakovosti. Vendar s to raziskavo ni mogoče podpreti trditev družbe Google. Čeprav je namreč 44 % uporabnikov navedlo, da so napravam Android zvesti zaradi OS, ne pa zaradi naprave ali njene cene, je v zadevnem dokumentu pomen tega podatka relativiziran. V njem samem je navedeno, da ni mogoče izključiti, da ti uporabniki upoštevajo še druge parametre, zlasti zvestobo znamki ali stroške, ki bi nastali ob prenosu na drugo platformo. Prav tako je bilo med končnimi ugotovitvami te raziskave navedeno, da v fazi distribucije majhno poslabšanje kakovosti OS Android pri izbiri naprave ni bilo odločilno.
- 198 Po drugi strani je Komisija v točkah od 488 do 490 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedla, da številni uporabniki licenčnih OS uporabljajo napravo, ki deluje s staro različico OS Android. Te ugotovitve družba Google ne izpodbija. Tako je imelo maja 2017 le 7,1 % uporabnikov napravo, ki je delovala s posodobljeno različico OS Android, čeprav je bila ta na voljo že od oktobra 2016.

Poleg tega je iz točk 489 in 490 obrazložitve izpodbijanega sklepa razvidno, da prodaja naprav Google Android ni bila povezana s posodobitvami tega OS. Iz tega sledi, da je bila občutljivost uporabnikov na razlike v kakovosti OS Android relativna, saj se zdi, da so se zadovoljili s starimi različicami navedenega OS.

- 199 Torej Komisiji ni mogoče očitati, da je ugotovila, da je bilo glede na številne parametre, ki jih uporabnik upošteva pri odločitvi, malo verjetno, da bi poslabšanje kakovosti OS Android povzročilo prehod uporabnikov z naprave, ki deluje v licenčnem OS, na napravo, ki deluje v nelicenčnem OS.

vi) Stroški prehoda na drug OS

– Trditve strank

- 200 Družba Google meni, da dejstvo, da morajo uporabniki za to, da nekatere aplikacije delujejo v sistemu iOS, te znova kupiti, ni zaviralo njihovega prehoda na ta OS. Plačljive aplikacije naj bi predstavljale le neznamenit del prenesenih aplikacij, pri čemer naj bi nekatere od njih zagotavljale prenos sklenjenih naročin. Prav tako naj bi si družba Apple močno prizadevala za to, da lahko uporabniki preprosto zamenjajo OS, tako da jim ponuja orodja za prenos aplikacij s sistema Android na iOS.

- 201 Komisija meni, da uporabniki na drug OS ne preidejo tudi zaradi številnih drugih dejavnikov, kot so njihova zvestoba svojemu OS, funkcije naprave in to, da morajo znova kupiti nove aplikacije.

– Presoja Splošnega sodišča

- 202 Uvodoma je treba poudariti, da družba Google ne izpodbija vseh ovir za prehod, ki jih je Komisija opredelila v točki 523 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Ta družba se osredotoča zgolj na potrebo – ki jo je izpostavila Komisija – po prenosu in nakupu novih aplikacij, medtem ko Komisija v podporo ugotovitvi, da bi bil prehod na iOS drag, navaja še to, da se morajo uporabniki seznaniti z novim vmesnikom in prenesti veliko količino podatkov.

- 203 Vendar s trditvami družbe Google ni mogoče izpodbijati vseh presoj iz točk od 522 do 532 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Čeprav po eni strani uporabniki z aplikacijami res ne bi imeli velikih stroškov v primerjavi s ceno mobilne naprave, je treba ugotoviti, da bi imeli tisti med njimi, ki želijo preiti na drug OS, kljub vsemu dodatne stroške. Družba Google tega ne izpodbija. Naj bodo ti dodatni stroški še tako majhni, se jim ni mogoče izogniti in torej dejansko zavirajo prehod uporabnikov.

- 204 Po drugi strani navedbe iz točke 525 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da si je družba Apple prizadevala poenostaviti tak prehod, ni mogoče razlagati tako, da je bil ta tudi učinkovit. Nasprotno – kot navaja Komisija – dejstvo, da je družba Apple uvedla aplikacijo za poenostavitev prehoda z OS Android na iOS, kaže prav na to, da so v zvezi s tem prehodom obstajali pomisleki. Komisija upravičeno navaja – ne da bi družba Google to izpodbijala – da so se uporabniki ob prehodu prisiljeni seznaniti z novim vmesnikom, s čimer je ta nujno bolj zapleten in negotov.

- 205 Torej Komisija ni napačno menila, da lahko zaradi prehoda na drug mobilni OS nastanejo dodatni stroški, kar pomeni dodatno oviro za prehod uporabnikov k družbi Apple.

vii) Vpliv cenovne politike družbe Apple

– Trditve strank

- 206 Družba Google in intervenienti, ki jo podpirajo, menijo, da cenovna politika družbe Apple ni zavirala prehoda uporabnikov, in sicer ne glede na to, ali uporabljajo naprave višjega ali nižjega razreda.
- 207 Nasprotno, Komisija skupaj z intervenienti, ki jo podpirajo, ugovarja, da cenovne politike družbe Apple ni bilo mogoče spregledati in da je bila velika ovira za prehod uporabnikov, in sicer tako za naprave višjega razreda kot tudi za naprave nižjega razreda.

– Presoja Splošnega sodišča

- 208 V obravnavani zadevi so trditve družbe Google enake tistim, ki jih je Komisija zavrnila v točkah od 512 do 521 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Za uporabnike naprav nižjega razreda je bila cenovna politika družbe Apple očitna ovira. Komisija je v točki 513 obrazložitve izpodbijanega sklepa upravičeno navedla, da se je vsaj 50 % naprav, ki so delovale z OS Android, prodajalo po ceni, nižji od cene naprav družbe Apple. Dalje, v točkah 503 in 504 obrazložitve izpodbijanega sklepa je poudarila, da so naprave družbe Apple v obdobju 2009–2014 povprečno stale dvakrat več kot naprave Android. Torej so imeli uporabniki naprav nižjega razreda ob kakršnem koli prehodu na naprave družbe Apple večje stroške.
- 209 V zvezi s tem ni mogoče uspeti s trditvijo, ki temelji na ceni modela iPhone SE. Prvič, čeprav je bil model iPhone SE najcenejša naprava, ki jo je prodajala družba Apple, to je po ceni približno 400 ameriških dolarjev (USD) (približno 290 EUR leta 2014), nič manj ne drži, da je bila ta cena v skladu s preglednico iz točke 503 obrazložitve izpodbijanega sklepa še vedno višja od povprečne prodajne cene naprav Android. Drugič, nižja cena navedene naprave iPhone na platformi za spletno prodajo, ki jo navaja družba Google, se ni nikakor ujemala s ceno, ki jo je zaračunavala družba Apple. Ta cena je bila cena, ki so jo v nekem trenutku zaračunal eden od tretjih preprodajalcev in je torej ni mogoče posplošiti. Tretjič, iz točke 518 obrazložitve izpodbijanega sklepa je razvidno, da je bil model iPhone SE dan v prodajo od marca 2016, to je ob koncu obdobja kršitve, česar družba Google ne izpodbija.
- 210 Torej Komisija ni napačno ugotovila, da je cenovna politika družbe Apple zavirala prehod uporabnikov naprav Android nižjega razreda.
- 211 Ni pa mogoče enako ugotoviti za uporabnike naprav višjega razreda, to je naprav, ki se prodajajo v cenovnem razredu, enakovrednem napravam družbe Apple.
- 212 Komisija je v izpodbijanem sklepu v točki 513 obrazložitve poudarila, da je bil prehod uporabnikov naprav višjega razreda malo verjeten zaradi njihovih nakupovalnih navad, dodatnih stroškov, ki jih pomeni tak prehod, in zvestobe uporabnikov svojemu OS. V točki 515 obrazložitve izpodbijanega sklepa je še pojasnila, da bi bil finančni učinek na družbo Google tudi ob upoštevanju takega prehoda omejen. Družba Google je namreč še naprej prejemale velik del prihodkov, ker je sistem iOS zaradi sporazuma, sklenjenega z družbo Apple, uporabljal njen iskalnik Google Search. V zvezi s tem družba Google, nasprotno, trdi, da velik del prihodkov ustvari z uporabo naprav Google Android iz cenovnega razreda, enakovrednega napravam Apple. Tako naj bil zanj že prehod majhnega dela od njih škodljiv.

- 213 Čeprav je cenovna politika družbe Apple zavirala prehod uporabnikov naprav nižjega razreda, ne velja enako za uporabnike naprav višjega razreda. Zdi se, da Komisija to implicitno priznava, saj v točki 513 obrazložitve izpodbijanega sklepa v podporo trditvi, da uporabniki takih naprav ne bodo prešli na naprave družbe Apple, navaja drugačne razloge. Tako se njena utemeljitev nikakor ne nanaša na cenovno politiko družbe Apple, ki sama zase ne zavira prehoda uporabnikov naprav višjega razreda v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android.
- 214 Ugotovitev iz točke 515 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da bi bil učinek takega prehoda, kar zadeva naprave višjega razreda, finančno omejen, saj bi uporabniki na napravah s sistemom iOS za iskanje še naprej uporabljali iskalnik Google Search in bi družba Google obdržala prihodke, nastale zaradi teh iskalnih poizvedb, nima dejanskega vpliva na odgovor na vprašanje, ali je družbe Apple s svojo cenovno politiko lahko izravnala položaj družbe Google na trgu licenčnih OS. Kot namreč Komisija priznava v točki 540(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa z navedbo primera, cenovna politika družbe Apple ne more zavirati prehoda uporabnikov naprav višjega razreda z ekosistema Android na ekosistem iOS.
- 215 Torej je Komisija upravičeno ugotovila, da je cenovna politika družbe Apple zavirala prehod zelo velike večine uporabnikov naprav Android. Nasprotno, enaka ugotovitev ni mogoča za uporabnike naprav višjega razreda. Vendar je ta napaka brez posledic, saj je pri zadnjenavedenih uporabnikih prehod odvisen od drugih dejavnikov, kot je razvidno iz točke 513 obrazložitve izpodbijanega sklepa ali točke 540(2) in točke 540(3) njegove obrazložitve. To zlasti velja za zvestobo uporabnikov svojemu OS, vključno s tem – kot je razvidno iz izjave enega od OEM, ki jo je Komisija povzela v točki 534 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da se uporabniki navadijo na upravljanje svojega OS (glej točke od 184 do 189 zgoraj).

viii) Ravnanje razvijalcev aplikacij

– Trditve strank

- 216 Družba Google posebej poudarja pomen tega, da jo podpirajo razvijalci aplikacij. Trdi, da je morala vzdrževati visoko raven kakovosti OS Android, da je razvijalcem aplikacij zagotovila čim večje število uporabnikov. Ob kakršnem koli poslabšanju OS Android bi razvijalci aplikacij začeli delovati v korist drugih platform, zlasti platforme družbe Apple, ali celo zmanjšali naložbe v OS Android. Manjše naložbe razvijalcev aplikacij bi povzročile negativno spiralo, ki bi privedla do prehoda uporabnikov.
- 217 Komisija meni, da neprehod uporabnikov v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android pomeni, da posledično ne preidejo niti razvijalci aplikacij. Z grafičnim prikazom iz točke 610 obrazložitve izpodbijanega sklepa naj bi bilo poleg tega mogoče ponazoriti, da je od leta 2010 veliko razvijalcev aplikacij s sistema iOS prešlo na Android.

– Presoja Splošnega sodišča

- 218 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija pravilno pojasnila, zakaj bi razvijalec aplikacij v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android še naprej delal za ta OS. Ta je bil namreč med uporabniki najbolj razširjena platforma, zato je bilo povsem v interesu razvijalcev aplikacij, da ciljajo na čim večji delež uporabnikov (glej točko 553 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 219 Ker bi bilo malo verjetno, da bodo uporabniki v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android prešli na drug OS, bi enako veljalo za razvijalce aplikacij, ki se, razumljivo, niso mogli odpovedati večini svojih strank.
- 220 V nasprotju s trditvijo družbe Google tudi to, da so razvijalci aplikacij delali za več OS, potrjuje ugotovitev, da poslabšanje kakovosti OS Android ne bi povzročilo prenehanja razvoja aplikacije za ta OS.
- 221 Torej Komisija ni storila napak pri presoji, ker je menila, da majhno poslabšanje kakovosti OS Android razvijalcev aplikacij še ne bi odvrnilo od tega OS.
- 222 Torej je Komisija upravičeno menila, da je bilo mogoče z relativno majhno intenzivnostjo konkurenco družbe Apple utemeljiti to, da se upoštevni trg ne razširi na vse mobilne OS in se izključi kakršen koli konkurenčni pritisk nelicenčnih OS na veliko moč, ki jo je imela družba Google na trgu licenčnih OS. Naj gre za zvestobo uporabnikov svojemu OS, vpliv cenovne politike družbe Apple, še zlasti za uporabnike, ki imajo naprave nižjega razreda, ali stroške, ki nastanejo ob prehodu na drug OS, je Komisija upravičeno ugotovila, da je bilo mogoče s temi številnimi ovirami, če se obravnavajo skupaj, relativizirati učinek konkurenčnega pritiska družbe Apple na tržno moč družbe Google.

2) *Konkurenčni pritisk licence AOSP*

i) Trditve strank

- 223 Družba Google meni, da je pod konkurenčnim pritiskom zaradi licence AOSP, ki naj bi omogočala razvoj popolnih nadomestkov za OS Android. Tako bi OEM ob vsakršnem majhnem poslabšanju kakovosti tega sistema dali prednost njegovim prosto dostopnim različicam, pri katerih takega poslabšanja ni. Komisija naj bi ravnala v nasprotju z rešitvijo iz Sklepa C(2010) 142 final z dne 21. januarja 2010 o združljivosti koncentracije s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.5529, Oracle/Sun Microsystems) (v nadaljevanju: sklep Sun Microsystems), v katerem je menila, da odprtost programske opreme povzroča konkurenčni pritisk. Poleg tega naj stabilnost tržnih deležev družbe Google od leta 2011, ki naj bi jo bilo mogoče pojasniti z njenimi prizadevanji za ohranjanje kakovosti OS Android, ne bi vplivala na odziv OEM v primeru majhnega poslabšanja njegove kakovosti. Družba Google izpodbija tudi upoštevnost napotil iz izpodbijanega sklepa na znamko Android, katere imetnica je, na njene programske vmesnike za lastniške aplikacije (v nadaljevanju: lastniški vmesniki), na nadzor nad OS Android s preizkusi združljivosti ali na to, da je velika večina OEM z njo sklenila AFA in MADA.
- 224 Komisija izpodbija te trditve. Pri tem zlasti opozarja, da družba Google nadzira dostop do izvorne kode OS Android (točke od 128 do 130 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poleg tega se opira na interno predstavitev enega od vodstvenih kadrov te družbe. Ta predstavitev naj bi razjasnila politiko družbe Google, zlasti potrebo po ohranitvi nadzora nad OS Android z razvojem trgovine Play Store in aplikacij te družbe v njej, s čimer je bil konec koncev onemogočen pojav verodostojnih alternativnih različic OS Android. Poleg tega naj ne bi bil sklep Sun Microsystems nikakor v pomoč, saj morajo v obravnavani zadevi OEM, ki želijo uporabljati znamko Android, dostopati do trgovine Play Store in uporabljati aplikacije družbe Google, skleniti sporazume s to družbo.

225 Združenje BDZV se strinja s Komisijo. OS Android naj bi bil „najbolj zaprt odprti projekt“. Pri tem navaja, da družba Google sama zagotavlja razvoj izvorne kode OS Android ter nadzira licenco AOSP in znamko Android, da nadzira uporabo tega OS s preizkusi združljivosti, da ima poslovni interes, s katerim je mogoče pojasniti njeno potrebo po tem, da obdrži nadzor nad OS Android, ter da je odprtost tega OS zaradi postopnega omejevanja izvorne kode vprašljiva.

ii) Presoja Splošnega sodišča

226 Ugotoviti je treba, da družba Google precenjuje konkurenčni pritisk zaradi licence AOSP. Drži sicer, da razlog iz točke 568 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da so se tržni deleži družbe Google od leta 2011 nenehno povečevali, dokler niso dosegli zelo visoke ravni, sam zase ne zadostuje za izključitev vsakršnega konkurenčnega pritiska zaradi licence AOSP. Zaradi dejstva, da nobenemu od prilagojenih OS Android ni uspel preboj, prav tako ne bi bilo mogoče izključiti možnosti, da bi podjetje na podlagi izvorne kode lahko razvilo verodostojno alternativo OS Android. Vendar nič manj ne drži, da je bilo mogoče pritisk zaradi licence AOSP, če se upoštevajo še drugi razlogi, na katere se je oprla Komisija v točkah od 567 do 583 obrazložitve izpodbijanega sklepa, močno relativizirati.

227 Prvič, opozoriti je treba, da so bile ovire za vstop podjetja, ki bi želelo razviti OS na podlagi izvorne kode OS Android, velike, in sicer kljub temu, da je bil ta sistem brezplačen, ali celo zaradi te brezplačnosti. Kot je Komisija upravičeno navedla v točki 569 obrazložitve izpodbijanega sklepa – ne da bi družba Google ta vidik izpodbijala – bi moralo katero koli podjetje, ki bi želelo razviti alternativni OS na podlagi izvorne kode OS Android, v to vložiti veliko sredstev, zato bi verjetno moralo sprva ponuditi plačljivo alternativno različico. To še posebej dokazujeta primera, ki se navezujeta na OS družbe Amazon ali poskus družbe Seznam, da bi razvila svoj OS. Drugače povedano, družba Google ne more trditi, da bi se lahko OEM v primeru majhnega poslabšanja kakovosti OS Android hitro preusmerili k izvorni kodi, da bi tako poslabšanje izničili.

228 Kot je poudarila Komisija zlasti v točkah 572, 575 in 576 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to še toliko bolj drži ob upoštevanju AFA, ki so zavirali pojav alternativnih različic OS Android. Številne OEM so namreč zavezovali taki sporazumi, na podlagi katerih jim ni bilo dovoljeno prodajati mobilnih naprav, ki so delovale z različicami OS Android, ki jih družba Google ni odobrila. Za podpisnike AFA, torej dejansko približno 100 OEM, med njimi 30 najpomembnejših (glej točko 849 v nadaljevanju), bi preusmeritev na alternativno različico, ki je družba Google ni odobrila, pomenila popoln razhod s to družbo.

229 Drugič, tudi če bi OEM uspelo razviti alternativno različico OS Android na podlagi izvorne kode tega sistema, bi s tem tvegali, da taka različica sprva ne bo verodostojna konkurentka. Kot je navedla Komisija v točki 576 obrazložitve izpodbijanega sklepa, mora biti podjetje za izoblikovanje take različice sposobno ponuditi več aplikacij in tudi zagotoviti dostop do dovolj funkcionalnih programskih vmesnikov. Poleg tega družba Google ne izpodbija izjav, ki jih je Komisija navedla v točkah 576 in 577 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v skladu s katerimi so bili aplikacije in lastniški vmesniki družbe Google zlasti zaradi njene tržne moči, kar zadeva storitve splošnega iskanja, za proizvajalce poslovno pomembni. Za reprodukcijo teh aplikacij in ustreznih programskih vmesnikov zanje bi bili torej potrebni čas in velike naložbe. Drugače povedano, pojav verodostojne alternativne različice se je izkazal za zelo negotov.

- 230 Družba Google v zvezi s tem trdi, da bi alternativna različica OS Android lahko izkoristila njene lastniške vmesnike. Vendar – tudi če bi bila taka možnost potrjena – ne izpodbija presoje iz točke 576 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da je bilo treba za dostop do aplikacij in njihovih lastniških vmesnikov skleniti AFA, s čimer se je tej družbi omogočil nadzor nad alternativnimi različicami OS Android.
- 231 Tretjič, sklep Sun Microsystems ne omaja predhodne analize. Kot namreč trdi Komisija, se okoliščine med to zadevo in obravnavano zadevo razlikujejo. Komisija je v točki 749 obrazložitve navedenega sklepa pri preučitvi tržne moči združenega subjekta sicer res upoštevala konkurenčni pritisk programske opreme, razvite na podlagi izvorne kode programske opreme družbe Sun Microsystems, Inc. Prav tako je v točki 252 obrazložitve izpodbijanega sklepa, na katero se opira družba Google, priznala, da je imetnik odprtokodne programske opreme pod pritiskom neodvisnih razvijalcev, ki lahko predlagajo izboljšave ali popravke navedene programske opreme. Vendar nič manj ne drži, da odprtost OS Android v obravnavani zadevi ni primerljiva z odprtostjo zadevne programske opreme iz sklepa Sun Microsystems. Kot je namreč razvidno iz točke 128 obrazložitve izpodbijanega sklepa, odprtokodna različica OS Android, ki je na voljo, ni nujno zadnja različica tega OS, ki jo ponuja družba Google. Prav tako je v praksi težko predlagati izboljšave OS Android na podlagi izvorne kode, razen če se predlagatelj še bolj zaveže v odnosu do družbe Google, da bi tako pridobil zlasti dostop do njenih aplikacij in lastniških vmesnikov. Iz navedenega je razvidno, da odprtost OS Android ne pomeni konkurenčnega pritiska, primerljivega s takim pritiskom iz sklepa Sun Microsystems.
- 232 Nazadnje, nadaljnja obravnava ni potrebna, kar zadeva trditev družbe Google iz replike, to je, da naj bi Komisija sama sebi nasprotovala, ker je po eni strani trdila, da „različica OS Android, če naj predstavlja verodostojno grožnjo, potrebuje dostop do znamk Android ter aplikacij Play Store in Google Search“, medtem ko se po drugi strani v okviru zlorabe na svetovnem trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android razen Kitajske na eni strani in na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja na drugi strani, ki zajema pogojevanje licence za Play Store in Google Search s sprejetjem protirazdrobitvenih obveznosti (v nadaljevanju: druga zloraba), šteje, da „nezdružljivi prilagojeni OS“, ki nimajo tega dostopa, „pomenijo verodostojno konkurenčno grožnjo“ (glej točko 1036(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa). Kot je namreč pojasnila Komisija, je treba pri presoji konkurenčnega pritiska, ki bi ga lahko izvajala licenca AOSP, upoštevati dejstvo, da morajo OEM, da lahko prodajajo svoje naprave, ki delujejo v združljivih prilagojenih OS, in uporabljajo lastniške vmesnike družbe Google, skleniti AFA in MADA. Ker torej te OEM zavezujejo AFA, ki se običajno sklenejo za pet let (točke 168, 169 in 1078 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ne morejo prosto na podlagi izvorne kode OS Android ustvarjati prilagojenih OS. Torej jim ne bi bilo dovoljeno, da hitro in kadar koli na trg uvedejo napravo, ki deluje s takim prilagojenim OS.
- 233 Tako je Komisija upravičeno ugotovila, da odprtost licence AOSP ne pomeni zadostnega konkurenčnega pritiska za izravnano prevladujočega položaja družbe Google na trgu licenčnih OS.
- 234 Prvi del prvega tožbenega razloga je treba zato zavrnil kot neutemeljen.

3. Drugi del: prevlada trgovin z aplikacijami za sistem Android

- 235 Komisija je poleg trga licenčnih OS obravnavala tudi trg trgovin z aplikacijami za sistem Android. Za opredelitev tega trga je v točkah od 268 do 322 obrazložitve izpodbijanega sklepa zajela vse trgovine z aplikacijami za naprave Google Android ter trgovine z aplikacijami za druge naprave,

ki delujejo v OS Android. Nasprotno, prvič, Komisija je izključila, da bi na isti trg kot trgovina z aplikacijami spadala vrsta aplikacij, med drugim tistih, ki jih je mogoče prenesti neposredno s spleta. Drugič, izključila je trgovine drugih licenčnih in nelicenčnih OS.

- 236 Komisija je na trgu trgovin za sistem Android nato menila, da ima družba Google s trgovino Play Store prevladujoči položaj. Kot je razvidno iz točk od 590 do 673 obrazložitve izpodbijanega sklepa, se je oprla na tržne deleže družbe Google, na število in priljubljenost aplikacij za prenos ter dostopnost posodobitev, na obveznost uporabe trgovine Play Store za dostop do storitev Google Play, na obstoj ovir za vstop, na neobstoj izravnalne kupne moči OEM ter na nezadosten konkurenčni pritisk trgovin z aplikacijami za nelicenčne mobilne OS.
- 237 Družba Google se v drugem delu prvega tožbenega razloga osredotoča na trditve, ki se nanašajo na preučitev intenzivnosti konkurenčnega pritiska trgovin nelicenčnih mobilnih OS, ki jo je opravila Komisija v točki 9.4.7 izpodbijanega sklepa.

a) Trditve strank

- 238 Najprej, družba Google poudarja, da sta bila OS Android in trgovina Play Store medsebojno odvisna. Morala sta biti istočasno konkurenčna: prevlade enega ni mogoče ločiti od prevlade druge. Komisija naj bi to priznala v točkah 299, 305 in 594 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Družba HMD, organizacija ADA in združenje CCIA potrjujejo to razumevanje in poudarjajo, da se izpodbijani sklep s tem, da je v njem spregledana konkurenca med „sistemoma“ Android in Apple ter ne vsebuje presoje konkurence na splošni ravni, oddaljuje od resničnih dejstev.
- 239 Dalje, ker je Komisija trgovino Play Store ločila od OS Android, naj ne bi upoštevala konkurence, ki jo je izvajala družba Apple. Vendar naj bi prav ta družba spodbujala razvoj trgovine Play Store v smeri vzdrževanja njene visoke ravni kakovosti. Sodba z dne 12. decembra 2018, Servier in drugi/Komisija (T-691/14, v pritožbenem postopku, EU:T:2018:922), naj bi potrjevala, da taka inovacijska shema pomeni obstoj konkurence. Če bi družba Google, kot trdi Komisija, imela prevladujoči položaj, ne bi uvajala inovacij in bi bilo mogoče opaziti poslabšanje kakovosti trgovine Play Store. Prav tako naj trditev iz točke 660 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da razvoja te trgovine z aplikacijami ni mogoče pojasniti z uvajanjem inovacij, ampak prej kot to z uveljavljanjem tehnoloških smernic ali usklajevanjem enega z značilnostmi drugega, ne bi bila dokazana in naj bi bila napačna. Pa tudi če bi bila taka ugotovitev utemeljena, bi podpirala obstoj konkurence med družbama Google in Apple.
- 240 Nazadnje, družba Google v nasprotju s trditvijo iz točk 290 in 668 obrazložitve izpodbijanega sklepa podobno kot organizacija ADA poudarja, da ne more z dobičkom povečati zneska stroškov, ki jih nosijo razvijalci aplikacij. Enako kot ne more poslabšati kakovosti OS Android, prav tako ne more ustvariti nikakršnega dobička s povečanjem stroškov v njihovo breme, ne da bi s tem povečala intenzivnost konkurence, ki jo predstavlja družba Apple. Dokaz za to naj bi bilo dejstvo, da je družba Google v obdobju domnevne prevlade za 15 % znižala stroške v breme razvijalcev aplikacij, da se je tako uskladila z znižanjem, za katero se je odločila družba Apple.
- 241 Komisija in intervenienti, ki jo podpirajo, izpodbijajo utemeljenost trditev družbe Google. Po eni strani naj bi bile trditve družbe Google napačne, ker se z njimi ne upošteva zlasti dejstvo, da uporabniki, kot to izhaja iz točke 299(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa, ne morejo uporabljati trgovin z aplikacijami za druge OS in ker Play Store prevladuje na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android.

242 Po drugi strani naj ne bi bilo mogoče z nobenim dokazom dokazati, da so razvoj trgovine Play Store pospešile spremembe trgovine App Store družbe Apple. Vsekakor naj bi bilo mogoče z drugimi dokazi, navedenimi v izpodbijanem sklepu, dokazati prevladujoči položaj trgovine Play Store na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android. Poleg tega naj bi dokazi iz izpodbijanega sklepa, s katerimi je pojasnjeno, kako bi lahko družba Google zvišala cene za razvijalce aplikacij, ne da bi to imelo posledice, ostali v veljavi. Zlasti ob upoštevanju povečanja deleža naprav Google Android znotraj svetovne prodaje pametnih mobilnih naprav, ki se je z 48 % leta 2011 povečala na 81 % leta 2016, naj se razvijalci ne bi želeli odpovedati dostopu do tako obsežnega bazena uporabnikov, ki še narašča. Razvijalci aplikacij naj v primeru zvišanja cen ne bi prenehali distribuirati aplikacij prek trgovine Play Store.

b) Presoja Splošnega sodišča

243 Na prvem mestu je treba ugotoviti, da družba Google izpodbija le omejeno število razlogov, navedenih v izpodbijanem sklepu. Očitki se ne nanašajo na vse dokaze, na podlagi katerih je Komisija ugotovila, da ima družba Google prek trgovine Play Store prevladujoči položaj na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android. Navedena družba se osredotoča izključno na to, da Komisija ni upoštevala konkurenčnega pritiska družbe Apple.

244 V tem okviru družba Google napotuje zlasti na točko 299 in naslednje obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki se nanašajo na opredelitev trga ter na izključitev kakršnega koli sistema, ki ga sestavljata Android in Play Store. Po njenem mnenju je Komisija storila napako pri presoji, ker je zavrnila obstoj takega sistema, ki naj bi konkuriral sistemu družbe Apple, to je sistemu, ki ga sestavljata iOS in App Store.

245 Vendar je treba ugotoviti, da je Komisija v točki 299 in naslednjih obrazložitve izpodbijanega sklepa predpostavila obstoj sistema, ki ga sestavljata Android in Play Store, in sicer ne za zavrnitev hipoteze o konkurenci družbe Apple, ampak za relativizacijo konkurence trgovin z aplikacijami, namenjenih drugim licenčnim OS, in drugih trgovin z aplikacijami, namenjenih OS Android. Drugače povedano, Komisija v točki 299 in naslednjih obrazložitve izpodbijanega sklepa ni formalno obravnavala vprašanja obstoja konkurence med sistemom Android in sistemom družbe Apple.

246 Na drugem mestu, kar zadeva preučitev konkurenčnega pritiska, ki ga je izvajala trgovina z aplikacijami App Store, se vprašanje obstoja sistema, ki ga sestavljata Android in Play Store, postavlja na drugačen način. V nasprotju s sistemom Android je imel namreč sistem iOS na voljo eno samo trgovino z aplikacijami, od katere ga že samo zato ni mogoče ločiti. V tem smislu sta si trgovini z aplikacijami Play Store in App Store obe konkurirali prek sistema, ki sta mu pripadali, torej sistema Android oziroma iOS.

247 Trgovine Play Store, če se primerja s sistemom družbe Apple in za namene presoje konkurenčnega pritiska trgovine App Store, prav tako ni mogoče ločiti od OS Android. To še toliko bolj drži, ker družba Google dostop do svoje trgovine Play Store pogojuje s sklenitvijo AFA, na podlagi katerega je to trgovino z aplikacijami mogoče povezati samo z različicami OS Android, ki uspešno opravijo njen preizkus združljivosti.

248 Iz navedenega izhaja, da je treba pri presoji konkurenčnega pritiska trgovine App Store na trgovino Play Store, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij, nujno upoštevati konkurenčni pritisk sistema iOS na sistem Android, kar je družba Google v odgovor na eno od vprašanj Splošnega sodišča, postavljeno na obravnavi, izrecno priznala.

- 249 Konkurenčni pritisk trgovine App Store na trgovino Play Store je bil dejansko odvisen od takega pritiska sistema iOS na sistem Android. Poleg tega, da je OS temeljni pogoj za delovanje mobilne naprave, sta dobro delovanje in raznolikost aplikacij, ki so na voljo, odvisna tudi od njegove kakovosti.
- 250 To dejansko stanje, ki privede do presoje konkurence med sistemoma, je potrjeno z besedilom izpodbijanega sklepa. Komisija je v točki 656 obrazložitve izpodbijanega sklepa menila, da trgovina App Store ni izvajala zadostnega konkurenčnega pritiska na trgovino Play Store, pri čemer je napotila zlasti na točko 9.3.4, v kateri je menila, da sistem iOS z vidika uporabnikov ni izvajal zadostnega konkurenčnega pritiska na OS Android.
- 251 Prav tako se je Komisija z vidika razvijalcev aplikacij pri ugotovitvi, da je sistem iOS izvajal nezadosten konkurenčni pritisk na OS Android ter da je trgovina App Store izvajala enako intenziven pritisk na trgovino Play Store, oprla na razloge, ki so v bistvu enaki kot tisti iz točk od 552 do 555 in od 668 do 670 obrazložitve izpodbijanega sklepa. To prekrivanje razlogov je še toliko bolj razvidno iz točk 553 in 668 obrazložitve izpodbijanega sklepa, saj je v obeh napoteno na točko 290 obrazložitve, ki se nanaša na to, da trgovina App Store ne spada na isti trg kot trgovina Play Store.
- 252 Tako je utemeljenost drugega dela prvega tožbenega razloga odvisna od utemeljenosti njegovega prvega dela, v katerem družba Google Komisiji očita, da ni upoštevala konkurenčnega pritiska, ki ga je sistem iOS izvajal na OS Android, kar zadeva uporabnike in razvijalce aplikacij. Logično je namreč izključeno, da bi se intenzivnost konkurenčnega pritiska, ki ga je trgovina App Store izvajala na trgovino Play Store, razlikovala od intenzivnosti takega pritiska, ki ga je sistem iOS izvajal na OS Android. V obeh primerih se pri presoji intenzivnosti konkurenčnega pritiska upoštevajo isti podatki.
- 253 Ker pa so bile trditve družbe Google v podporo prvemu delu prvega tožbenega razloga zavrjene kot neutemeljene, s čimer so bili potrjeni razlogi, navedeni v izpodbijanem sklepu, kar zadeva nezadostno konkurenco sistema iOS družbe Apple sistemu Android, družba Google posledično ne more uspeti niti s trditvami v podporo drugemu delu prvega tožbenega razloga.
- 254 Drugi del prvega tožbenega razloga je treba zato zavrni kot neutemeljen.

4. Tretji del: protislovje med prevlado pri storitvah iskanja, ki se zagotavljajo uporabnikom, in teorijo zlorabe, ki se nanaša na licence za aplikacije za iskanje, podeljene OEM

a) Trditve strank

- 255 Družba Google v podporo temu delu trdi, da presoja v zvezi s prevlado na trgih storitev splošnega iskanja ne ustreza teoriji zlorabe, upoštevani v izpodbijanem sklepu. Komisija naj bi namreč v točki 674 obrazložitve izpodbijanega sklepa poudarila, da je družba Google v prevladujočem položaju za storitve splošnega iskanja, ki se zagotavljajo uporabnikom, medtem ko naj bi se ravnanja, ki se izpodbijajo v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, nanašala samo na licence za aplikacije za splošno iskanje, podeljene OEM, ne pa uporabnikom.
- 256 V izpodbijanem sklepu naj ne bi bilo dokazano, da ima družba Google prevladujoči položaj na „trgu“ podeljevanja licenc za aplikacije za splošno iskanje OEM, kar naj v praksi ne bi držalo. OEM naj ne bi bilo treba nujno namestiti aplikacije Google Search na svoje naprave, saj je ta

storitev iskanja prosto in preprosto dostopna na spletu. Prav tako bi lahko uporabnik, ki kupi napravo brez aplikacije Google Search, brez težav prišel do nje. OEM bi lahko tudi ustvaril in namestil ikono za dostop do domače strani iskalnika Google v brskalniku. Ker za licence za aplikacije za iskanje, podeljene OEM, ni bil ugotovljen prevladujoči položaj, naj dejstva, da se je licenca za aplikacijo Google Search pogojevala s tem, da so OEM sprejeli protirazdrobitvene obveznosti ter v skladu z MADA prednamestili brskalnik Chrome, ne bi bilo mogoče šteti za zlorabo. Enako naj bi veljalo za dejstvo, da je družba Google nekatere od svojih prihodkov iz oglaševanja delila v zameno za to, da so zadevni OEM in operaterji prednamestili izključno aplikacijo Google Search.

257 Komisija na splošno trdi, da ugotovitve v zvezi s prevlado družbe Google na trgih storitev splošnega iskanja ustrezajo ugotovljenim zlorabam. Vsekakor naj ne bi bilo mogoče trditi, da zaradi dejstva, da splošne iskalne poizvedbe opravijo uporabniki, ne bi bila mogoča nobena zloraba z vidika prevladujočega položaja na trgih storitev splošnega iskanja zaradi ravnanja družbe Google v odnosu do OEM. Komisija naj se ne bi oprla na obliko, ki jo ima zloraba, ampak na podobnost dejstev, saj je ravnanje družbe Google potekalo na ravni OEM, vendar se nanaša na izdelek, ki ga uporabljajo potrošniki.

b) Presoja Splošnega sodišča

258 Očitka v zvezi s protislovjem med zlorabami, ki jih je Komisija ugotovila v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ter prevladujočim položajem družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, ni mogoče sprejeti.

259 Na prvem mestu je treba namreč ugotoviti, da so se zlorabe, ki jih je Komisija ugotovila v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, nanašale na prevladujoči položaj družbe Google tako na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja kot tudi na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android. Torej je treba tudi ob predpostavki, da so te zlorabe napačno temeljile na prevladujočem položaju, ki ga je imela družba Google na nacionalnih trgih splošnega iskanja, ugotoviti, da so temeljile tudi na prevladujočem položaju družbe Google na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android, ki ga ta družba s trditvami, navedenimi v okviru drugega dela prvega tožbenega razloga, ni izpodbijala.

260 Na drugem mestu in vsekakor je treba neodvisno od ugotovitve, da so zlorabe, ki jih je Komisija ugotovila v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, temeljile tudi na prevladujočem položaju družbe Google na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android, še ugotoviti, da so bila zadevna ravnanja tesno povezana s prevladujočim položajem družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja. Ker je bil Google Search izdelek, za katerega so uporabniki naprav Google Android pričakovali, da ga bodo imeli, je družba Google izkoristila svojo moč na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, da je to aplikacijo zagotovila podpisnikom MADA.

261 Tako so bile v nasprotju s trditvijo družbe Google zlorabe, ki jih je Komisija ugotovila v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa ter so se sicer udeleževale v odnosih med družbo Google in podpisniki MADA, dejansko usmerjene prav na uporabnike in nacionalne trge storitev splošnega iskanja, na katerih je imela ta družba prevladujoči položaj. Dejstvo, da so se zadevna ravnanja nanašala na zagotavljanje aplikacije Google Search podpisnikom MADA, ne omaja te ugotovitve. Aplikacija Google Search je bila pomembna vstopna točka za dostop do storitev splošnega iskanja družbe Google, zato so podpisniki MADA v tem okviru delovali kot posredniki med to družbo in njenimi uporabniki.

- 262 Drugače povedano, prevladujoči položaj družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja je bil hkrati izhodišče in cilj ravnanj, preučenih v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa (glej zlasti točko 1341 obrazložitve izpodbijanega sklepa), saj je bil njihov namen po mnenju Komisije dejansko ohraniti in povečati moč družbe Google na nacionalnih trgih splošnega iskanja in preprečiti, da bi se v prihodnje na tem trgu pojavil kakršen koli konkurent.
- 263 Torej ni mogoče ugotoviti nikakršnega protislovja med zlorabami, ki jih je Komisija ugotovila v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ter prevladujočim položajem družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja.
- 264 Enako je treba ugotoviti tudi v zvezi z domnevnim neskladjem med zlorabo, ugotovljeno v točki 1192 obrazložitve izpodbijanega sklepa v zvezi z RSA za portfelj, in prevladujočim položajem družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja.
- 265 Medtem ko Komisija zlorabe, ugotovljene v točkah 877 in 1016 obrazložitve izpodbijanega sklepa, obravnava kot pakete izdelkov ali obveznosti, se je zloraba, ugotovljena v točki 1192 obrazložitve izpodbijanega sklepa, nanašala na to, da so se prek RSA za portfelj delili prihodki iz oglaševanja, ki jih je družba Google prejela iz naslova svoje dejavnosti na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja. RSA za portfelj so bile torej nujno odvisni od moči, ki jo je imela družba Google na teh trgih. Dalje, čeprav so se RSA za portfelj nanašali na odnose, ki jih je družba Google vzdrževala s podpisniki teh pogodb, ki tako niso smeli več prednamestiti aplikacije, konkurenčne aplikaciji Google Search, je treba znova ugotoviti, da so ti podpisniki, ki so sprejeli tako obveznost, družbi Google omogočili, da je okrepila svoj položaj na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, namenjenih uporabnikom.
- 266 Torej ni mogoče ugotoviti nikakršnega protislovja med zlorabo, ki jo je Komisija ugotovila v točki 1192 obrazložitve izpodbijanega sklepa, in prevladujočim položajem družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja.
- 267 Tretji del prvega tožbenega razloga je treba tako zavrnil kot neutemeljen, posledično pa je treba zavrnil tudi prvi tožbeni razlog v celoti.

5. Relativna upoštevnost konkurence med ekosistemi za potrebe te zadeve

- 268 Iz navedenega izhaja, da je treba prvi tožbeni razlog zavrnil v celoti. Zlasti kar zadeva prvi in drugi del navedenega tožbenega razloga, je Komisija upravičeno menila, da je bil posredni konkurenčni pritisk družbe Apple na družbo Google še naprej nezadosten.
- 269 Poleg tega je treba še ugotoviti, da družba Google v podporo prvemu in drugemu delu prvega tožbenega razloga sicer ločeno izpodbija opredelitev in svoj posledični položaj na trgih licenčnih OS in trgovin z aplikacijami za sistem Android, vendar se njene trditve nanašajo tudi na potrebo po upoštevanju resnične konkurence med ekosistemi.
- 270 Komisija je v izpodbijanem sklepu namreč priznala, da lahko iOS in App Store družbe Apple izvajata določeno stopnjo pritiska na družbo Google (točke 242, 243 in 322 obrazložitve izpodbijanega sklepa). „Ekosistemu“ družbe Google, ki zajema razmerje med sistemom Android in trgovino Play Store, naj bi konkuriral „ekosistem“ družbe Apple, ki zajema razmerje med sistemom iOS in trgovino App Store.

- 271 V teh okoliščinah naj družba Google zaradi pritiskov, ki jih je nanjo izvajala družba Apple prek sistema iOS in trgovine App Store, za katera se ne podeljuje licenca, ne bi mogla ravnati pretežno neodvisno od tega konkurenta, zlasti kar zadeva določanje prevladujočih položajev, ki naj bi ji jih Komisija pripisala na svetovnih trgih razen Kitajske za licenčne OS in trgovine z aplikacijami za sistem Android.
- 272 V zvezi s tem je pomembno upoštevati, da družba Apple ne more *a priori* vplivati na prevladujoči položaj družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja. Kot je namreč razvidno zlasti iz točk od 118 do 199 in 515 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je imela družba Apple v obdobju kršitve sklenjen sporazum o delitvi prihodkov pod pogojem, da na svojem mobilnem spletnem brskalniku Safari privzeto nastavi iskalnik Google Search. Družba Apple zaradi tega sporazuma torej ni imela spodbude za poseg na te trge s konkuriranjem iskalniku Google Search, saj je bilo to, da so uporabniki naprav, ki so delovale s sistemom iOS, uporabljali navedeni iskalnik, zanj vir precejšnjih prihodkov.
- 273 Čeprav se postopek ni nanašal na ta sporazum, ga je bilo v izpodbijanem sklepu kljub vsemu mogoče upoštevati – kot je to storila Komisija – kot upošteven dejanski element, ki je omogočil boljšo presojo položaja gospodarske moči družbe Google ter njene zmožnosti, da je ravnala pretežno neodvisno od svojih konkurentov, svojih strank in potrošnikov.

C. Drugi tožbeni razlog v zvezi s prvima zlorabama: napake pri presoji tega, da so pogoji glede prednamestitve iz MADA pomenili zlorabo

- 274 Družba Google z drugim tožbenim razlogom, ki je razdeljen na dva dela, trdi, da je Komisija napačno ugotovila, da pogoji glede prednamestitve iz MADA, v skladu s katerimi se pridobitev trgovine Play Store pogojuje s prednamestitvijo aplikacije Google Search, pridobitev trgovine Play Store in aplikacije Google Search pa s prednamestitvijo brskalnika Chrome, pomenijo zlorabo (v nadaljevanju: prvi zlorabi).

1. Ozadje

- 275 Uvodoma je treba za odgovor na trditve strank navesti, prvič, pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za ugotovitev, da zadevna ravnanja pomenijo zlorabo prevladujočega položaja, drugič, različne elemente, ki jih je Komisija v izpodbijanem sklepu navedla kot učinke izrinjenja, ki so jih ta ravnanja povzročila, in tretjič, razmerja med temi ravnanji.

a) Pojmi zloraba, učinki izrinjenja in vezana prodaja, zlasti glede na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289)

- 276 Za podjetje ni samo po sebi nezakonito to, da ima prevladujoči položaj in da v konkurenci sodeluje s svojo učinkovitostjo. Zgolj v nekaterih okoliščinah – kadar njegovo ravnanje na primer povzroči učinke izrinjenja, ki ni del take konkurence – to ravnanje pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU.
- 277 Cilj člena 102 PDEU namreč nikakor ni preprečiti podjetju, da po lastni zaslugi osvoji prevladujoč položaj na trgu. Namen te določbe niti ni zagotoviti, da konkurenti, ki so manj učinkoviti kot podjetje s prevladujočim položajem, ostanejo na trgu (glej sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 133 in navedena sodna praksa).

- 278 Vsak učinek izrinjenja zato ne pomeni nujno škodovanja konkurenci. Konkurenca na podlagi učinkovitosti lahko po definiciji vodi do izginotja s trga ali do marginalizacije konkurentov, ki so manj učinkoviti in zato za potrošnike manj zanimivi, zlasti z vidika cen, izbire, kakovosti in inovacije (glej sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 134 in navedena sodna praksa).
- 279 Vendar podjetje, ki ima prevladujoči položaj, s svojim ravnanjem ne sme ogrozati konkurence na podlagi učinkovitosti na notranjem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 135 in navedena sodna praksa).
- 280 Člen 102 PDEU zato podjetju s prevladujočim položajem prepoveduje zlasti izvajanje ravnanj, ki imajo učinek izrinjenja njegovih konkurentov, za katere se šteje, da so prav tako učinkoviti kot to podjetje, in s katerimi se okrepi njegov prevladujoči položaj z uporabo drugih sredstev kot tistih, ki temeljijo na konkurenci na podlagi učinkovitosti. S tega vidika, tako kot v primeru cenovne konkurence, tudi vsake konkurence na podlagi drugih parametrov ni mogoče šteti za legitimno (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 136 in navedena sodna praksa).
- 281 Učinki izrinjenja pomenijo položaje, v katerih je učinkovit dostop aktualnih ali potencialnih konkurentov do trgov ali njihovih sestavnih delov oviran ali preprečen zaradi ravnanja podjetja s prevladujočim položajem, ki lahko tako v svojo korist in v škodo potrošnikov negativno vpliva na različne parametre konkurence, kot so cene, proizvodnja, inovacije, raznolikost ali kakovost blaga ali storitev.
- 282 To, da lahko ravnanje podjetja s prevladujočim položajem povzroči učinke izrinjenja na drugih trgih poleg tistega, na katerem ima prevladujoči položaj, ni ovira za uporabo člena 102 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 14. novembra 1996, Tetra Pak/Komisija, C-333/94 P, EU:C:1996:436, točka 25 in navedena sodna praksa).
- 283 V obravnavani zadevi ravnanja, ki se obravnavajo kot prvi zlorabi, zajemajo vezano prodajo. Gre za pogosto prakso v poslovnem svetu, v okviru katere se običajno strankam ceneje ponudijo boljši izdelki ali ponudbe. Vezana prodaja za podjetje s prevladujočim položajem pomeni, da prodajo danega izdelka (zavezujoči izdelek) pogojuje s pridobitvijo drugega izdelka (vezani izdelek). To lahko povzroči učinke izrinjenja na trgu vezanih izdelkov, trgu zavezujočih izdelkov ali na obeh hkrati. Podjetje, ki ima prevladujoč položaj na enem ali več trgih izdelkov (trg zavezujočega izdelka), lahko s tem ravnanjem škoduje potrošnikom, saj omejuje dostop do trga za druge izdelke, ki so del vezane prodaje (trg vezanega izdelka), in posredno dostop do trga zavezujočega izdelka.
- 284 V zvezi s tem je bilo za presojo, ali taka ravnanja pomenijo zlorabo, že razsojeno, da se je Komisija lahko oprla na te elemente (sodba z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija, T-201/04, EU:T:2007:289, točka 869):
- prvič, zavezujoči in vezani izdelek sta dva ločena izdelka;
 - drugič, zadevno podjetje ima prevladujoči položaj na trgu zavezujočega izdelka;
 - tretjič, navedeno podjetje potrošnikom ne daje možnosti, da bi dobili zavezujoči izdelek brez vezanega izdelka;

- četrtič, zadevno ravnanje „omejuje konkurenco“.
- petič, to ravnanje ni objektivno utemeljeno.

285 Natančneje, kar zadeva četrti pogoj, naveden v točki 284 zgoraj v zvezi z omejevanjem konkurence, je Splošno sodišče na eni strani v točki 867 sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), opozorilo na vsebino prejšnje sodne prakse, v skladu s katero „se neko ravnanje praviloma šteje za zlorabo, samo če lahko omejuje konkurenco“.

286 Vendar je Splošno sodišče v točki 868 sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), na drugi strani prav tako poudarilo, da je v odločbi, ki se je izpodbijala v navedeni zadevi, „Komisija menila, da ob upoštevanju posebnih okoliščin obravnavanega primera ni mogla samo sklepati – kot običajno sklepa v zadevah na področju vezanih prodaj, ki pomenijo zlorabo – da ima vezana prodaja danega proizvoda s prevladujočim proizvodom *per se* izključevalni učinek na trg“, ter da je v takšnih okoliščinah „[Komisija] [z]ato [...] podrobneje preučila konkretne učinke, ki jih je zadevna vezana prodaja že imela na [zadevni] trg, in tudi, kako naj bi se ta trg razvijal“ (glej prav tako v tem smislu sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija, T-201/04, EU:T:2007:289, točka 1035).

287 Splošno sodišče je to, zakaj je Komisija preučila konkretne učinke vezane prodaje na zadevni trg, pojasnilo z ugotovitvijo, da je ta v odločbi, ki se je izpodbijala v navedeni zadevi, menila (sodba z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija, T-201/04, EU:T:2007:289, točka 977):

„[O]bstajajo okoliščine, ki – kar zadeva vezano prodajo predvajalnika [Windows Media Player] – utemeljujejo natančnejšo preučitev učinkov, ki jih ima tako ravnanje na konkurenco. Medtem ko sta v klasičnih primerih vezanih prodaj Komisija in sodišče [Unije] menila, da vezana prodaja ločenega proizvoda s prevladujočim proizvodom kaže na izključevalni učinek, ki ga je to ravnanje imelo na konkurente, [je treba spomniti, da] v obravnavanem primeru [...] uporabniki lahko pridobijo – in v določeni meri se to tudi zgodi – multimedijske predvajalnike, konkurenčne [predvajalniku Windows Media Player] preko interneta, včasih celo brezplačno. Torej obstajajo utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče domnevati, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko že po svoji naravi omejevalo konkurenco.“

288 Zato je Splošno sodišče v točki 869 sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), menilo, da je treba vprašanje zadevne vezane prodaje presojati z vidika pogojev, navedenih v odločbi, ki se je izpodbijala v tej zadevi (povzetek v točkah 842 in 843 navedene sodbe), med njimi pogoja, ki se nanaša na to, da je zadevno ravnanje „omej[evalo] konkurenco“.

289 V obravnavani zadevi se Komisija v izpodbijanem sklepu sklicuje na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), da bi tako opredelila pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za ugotovitev prvih zlorab (točki 741 in 742 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

290 Natančneje, kar zadeva četrti pogoj iz točke 284 zgoraj, je Komisija, potem ko je v izpodbijanem sklepu navedla, da se v skladu s sodno prakso izpred sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), dokaz o „protikonkurenčnih učinkih“ ne zahteva v „klasičnih primerih“ vezane prodaje, v bistvu navedla, da je četrti pogoj, ki se zahteva za

ugotovitev vezane prodaje, načeloma izpolnjen, če zadevno ravnanje „lahko omejuje [ali je zmožno omejevati] konkurenco“ (glej točko 749 obrazložitve in opombo 813, v kateri je napoteno na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija, (T-201/04, EU:T:2007:289, točka 867)).

- 291 Kot bo v zvezi s tem preučeno v nadaljevanju, je v tej zadevi mogoče ugotoviti, da je bila Komisija v okviru uporabe merila, ki ga je opisala kot „zmožnost omejevanja konkurence“ in je v zvezi z njim napotila na točko 867 sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), hkrati pozorna tudi na to, da je v izpodbijanem sklepu konkretno navedla različne elemente, s katerimi je bilo po njenem mnenju mogoče dokazati resničnost zatrjevanih učinkov izrinjenja v skladu s točko 868 navedene sodbe.
- 292 Kot je namreč v obravnavani zadevi trdila družba Google, uporabniki zlahka pridobijo aplikacije za splošno iskanje ali brskanje, konkurenčne tistim, zajetih z vezano prodajo. To priznavajo vse zadevne stranke, pri čemer se razprava ni nanašala na možnost za uporabnike, da preprosto prenesejo take aplikacije, ampak na spodbude, ki bi jih lahko za to imeli (glej točko 917 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 293 Kot je v teh okoliščinah pojasnilo Splošno sodišče in kot so potrdile stranke na obravnavi, iz izpodbijanega sklepa dejansko izhaja, da si je Komisija prizadevala pokazati omejevanje konkurence, ki ni bilo zgolj „potencialno“ ali „morebitno“, ampak v zvezi z nekaterimi njegovimi vidiki tudi „dejansko“ ali „konkretno“. Po mnenju Komisije so zadevna ravnanja od leta 2011 oziroma od avgusta 2012 do julija 2018 povzročila učinke izrinjenja, navedene v izpodbijanem sklepu, ki so se izkazali za škodljive za konkurenco na podlagi učinkovitosti.
- 294 Komisija tako na primer ugotavlja, da so ta ravnanja med drugim učinkovala tako, da so konkurenčnim storitvam iskanja „otežila“ pridobivanje iskalnih poizvedb ter prihodkov in informacij, ki bi jih potrebovale za izboljšanje svojih storitev (točka 859 obrazložitve izpodbijanega sklepa), da so se zaradi njih „povečale ovire za vstop“, s čimer je bila družba Google zavarovana pred konkurenco drugih storitev iskanja (točka 861 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ter da so se zato „zmanjšale spodbude“ za inovacije, ki so jih želeli ponuditi konkurenti, ki so tržili storitev iskanja, specializirano v enem od jezikov, ali ki se je osredotočala na posebno skupino uporabnikov (glej točki 862 in 1213 obrazložitve izpodbijanega sklepa, pri čemer so v zadnji od njih navedeni Seznam, DuckDuckGO, Qwant in Kikin's „touch to search“).
- 295 Komisija je torej v obravnavani zadevi – podobno kot v sklepu, zaradi katerega je bila izrečena sodba z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289) (glej točko 286 zgoraj) – upravičeno menila, da je pred ugotovitvijo, da zadevna vezana prodaja škoduje konkurenci, potrebna pozorna preučitev konkretnih učinkov ali dodatna analiza, kot je bilo to poimenovano v preteklosti. Namen take preučitve je po eni strani zmanjšati tveganje, da bo sankcionirano ravnanje, ki ni dejansko škodljivo za konkurenco na podlagi učinkovitosti, po drugi strani pa natančneje opredeliti težo zadevnega ravnanja, da je tako lažje določiti ustrezno raven morebitne sankcije.
- 296 Ker so torej zadevna ravnanja potekala v dolgem obdobju in so – v skladu z izpodbijanem sklepom – imela konkretne učinke, ki jih je bilo na upoštevni trgih mogoče opaziti, je smiselnost ohlapnejše opredelitve pojma „omejevanje konkurence“ pod naslovom „zmožnost omejevanja konkurence“ manj pomembna, kot bi bila lahko v drugih okoliščinah.

- 297 Torej Komisiji ni treba izvesti prospektivne analize, ki bi temeljila na učinkih, ki bodo nastali ob upoštevanju v praksi še nepreverljivih hipotez, kot to lahko velja v drugih okoliščinah (glej na primer sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 145).
- 298 Če so se ravnanja izvajala več let, lahko Komisija poleg tega omejevanje konkurence dokaže z ugotovitvijo, da so bili zaradi teh ravnanj odpravljene ali ovirane viri konkurence, ki bi se izoblikovali ali razvili, če tega omejevanja ne bi bilo. Zato ni sporno, da se dejanski in konkretni učinki zadevnih ravnanj – torej učinki, ki so nastali v preteklosti – presojuje tako z vidika aktualne konkurence, s katero se je moralo podjetje s prevladujočim položajem soočiti, kot tudi z vidika potencialne konkurence, ki se zaradi ravnanj, ki so povzročili izključevanje, ni mogla izoblikovati.
- 299 Torej razlikovanje med „omejevanjem konkurence“ in „zmožnostjo omejevanja konkurence“ ne vpliva na dokazovanje v primerih, v katerih je Komisija – kot v obravnavani zadevi – omejevanje konkurence ugotovila ob upoštevanju učinkov, nastalih zaradi uresničevanja zadevnih ravnanj v precej dolgem obdobju, pri čemer je te učinke mogoče opaziti ter lahko tako Komisija opredeli naravo in obseg protikonkurenčnega izrinjenja, ki ga povzročajo, Splošno sodišče pa opravi nadzor nad temi presojami.

b) Izpodbijani sklep

- 300 Komisija je v izpodbijanem sklepu menila, da sta bili prvi zlorabi sestavljeni iz dveh vezanih prodaj, uresničenih pod pogoji glede prednamestitve iz MADA, ki so jih morali OEM in operaterji sprejeti, če so si želeli zagotoviti možnost trženja naprav s sklopom GMS, in sicer:
- s prvo vezano prodajo, ki je aplikacijo Google Search vezala na trgovino Play Store, naj bi družba Google zlorabila svoj prevladujoči položaj na svetovnem trgu (razen Kitajske) trgovin z aplikacijami za sistem Android od 1. januarja 2011 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa (točki 752 in 1009 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - z drugo vezano prodajo, ki je brskalnik Chrome vezala na aplikacijo Google Search in trgovino Play Store, naj bi družba Google zlorabila svoj prevladujoči položaj na svetovnem trgu (razen Kitajske) trgovin z aplikacijami za sistem Android in na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v EGP od 1. avgusta 2012 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa (točki 753 in 1010 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 301 Družba Google ne izpodbija presoje Komisije iz izpodbijanega sklepa glede prvih treh pogojev iz sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), kot take. Trditve iz tega tožbenega razloga se prej nanašajo na elemente iz izpodbijanega sklepa v zvezi s četrtem in petim merilom iz te sodbe, ki se nanašata na omejevanje konkurence oziroma na objektivne utemeljitve, ki jih je v zvezi s tem navedla družba Google.

1) Prvi trije pogoji iz sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289)

- 302 Kar zadeva paket Google Search-Play Store, Komisija meni, prvič, da gre za ločena izdelka (točke od 756 do 762 obrazložitve izpodbijanega sklepa), drugič, da ima družba Google prevladujoči položaj na svetovnem trgu (razen Kitajske) trgovin z aplikacijami za sistem Android (točka 763 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ter tretjič, da aplikacije Google Search in trgovine Play Store ni mogoče pridobiti ločeno (točke od 764 do 772 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

303 Kar zadeva paket Chrome-Play Store in Google Search, Komisija brskalnik Chrome opredeljuje kot izdelek, ločen od trgovine Play Store in aplikacije Google Search (točke od 879 do 885 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ob tem še opozarja, da ima družba Google prevladujoči položaj na svetovnem trgu (razen Kitajske) trgovin z aplikacijami za sistem Android in na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v EGP (točka 886 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija tudi navaja, da trgovine Play Store in aplikacije Google Search ni mogoče pridobiti brez brskalnika Chrome, pri čemer ponavlja trditve, ki jih je navedla za prvi paket (točke od 887 do 895 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) *Pogoj v zvezi z „omejevanjem konkurence“*

i) *Paket Google Search-Play Store*

304 Kar zadeva pogoj v zvezi z „omejevanjem konkurence“ (naslov točke 11.3.4 izpodbijanega sklepa), Komisija meni, da paket Google Search-Play Store lahko omejuje konkurenco iz teh razlogov (točka 773 obrazložitve izpodbijanega sklepa):

- po eni strani družbi Google daje znatno konkurenčno prednost, ki je ponudniki konkurenčnih storitev splošnega iskanja ne morejo izravnati;
- po drugi strani družbi Google omogoča ohranitev in krepitev prevladujočega položaja na vsakem od nacionalnih trgov splošnega iskanja, tako da se povečajo ovire za vstop in se odvrča od inovacij, kar verjetno neposredno ali posredno škoduje potrošniku.

305 Na prvem mestu Komisija za opredelitev znatne konkurenčne prednosti, ki jo je družba Google pridobila s paketom Google Search-Play Store v škodo drugih ponudnikov storitev splošnega iskanja, navaja spodaj navedenih pet trditev (točka 775 obrazložitve izpodbijanega sklepa):

- število splošnih iskalnih poizvedb, opravljenih s pametnimi mobilnimi napravami, se je v obdobju kršitve znatno povečalo in je zlasti od leta 2015 preseglo število splošnih iskalnih poizvedb, opravljenih z osebnimi računalniki (točka 777 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- prednamestitev je pomemben kanal za distribucijo storitev splošnega iskanja na pametnih mobilnih napravah, saj naj bi omogočala znatno in trajno povečanje uporabe storitve, ki jo zagotavlja aplikacija; uporabnik namreč bolj teži k uporabi prednameščene ali privzeto nastavljene aplikacije, kot da bi prenesel alternativni izdelek („pristranskost obstoječega stanja“), paket Google Search-Play Store pa družbi Google zagotavlja, da je distribucija aplikacije Google Search enako razširjena kot število naprav Google Android (točke od 778 do 800 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- aplikacije Google Search iz sklopa GMS ni mogoče odstraniti (točke od 801 do 803 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- konkurenčne storitve splošnega iskanja ne morejo izravnati konkurenčne prednosti, ki jo daje paket Google Search-Play Store, pa naj bo to s prenosom, s sporazumi z razvijalci iskalnikov ali s sporazumi o prednamestitvi (točke od 804 do 834 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- razvoj tržnih deležev družbe Google, kar zadeva splošne iskalne poizvedbe, potrjuje predhodne ugotovitve (točke od 835 do 851 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

306 Na drugem mestu je Komisija resničnost in škodljivost učinkov izrinjenja pokazala s spodaj navedenim. Kot potrditev, da paket Google Search-Play Store „družbi Google pomaga pri ohranjanju in krepitvi prevladujočega položaja na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, krepi ovire za vstop, odvrtača od inovacij in verjetno škoduje potrošniku“, je navedla več trditev:

- ravnanje družbe Google konkurentom na trgu storitev splošnega iskanja „otežuje“ možnost pridobivanja iskalnih poizvedb ter z njimi povezanih prihodkov in informacij, da bi tako izboljšali svoje storitve (točki 859 in 860 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- ravnanje družbe Google „povečuje“ ovire za vstop in to družbo varuje pred konkurenco storitev splošnega iskanja, zaradi katere bi bil lahko omajan njen prevladujoči položaj na upoštevanih nacionalnih trgih; konkurenčne storitve splošnega iskanja morajo namreč porabljati sredstva, da izravnajo prednost, pridobljeno s prednamestitvijo, ki družbo Google varuje tudi pred najučinkovitejšo konkurenco, povezano z izključno prednamestitvijo (točka 861 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- ravnanje družbe Google „zmanjšuje“ spodbude konkurenčnim storitvam splošnega iskanja za naložbe in inovacije, saj je oteženo pridobivanje iskalnih poizvedb ter prihodkov in informacij, potrebnih za izboljšanje teh storitev (točka 862 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- ravnanje družbe Google je zaradi teh posegov v običajen konkurenčni proces tudi „zmožno [neposredno ali posredno] škodovati“ potrošnikom, ki imajo lahko manjšo izbiro, kar zadeva storitve splošnega iskanja, ki so na voljo (točka 863 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

307 Komisija je v odgovor na trditve, s katerimi je želela družba Google zmanjšati učinek paketa Google Search-Play Store, ker naj bi na naprave Android odpadlo samo od [10–20 %] do [20–30 %] vseh iskalnih poizvedb z iskalnikom Google Search med letoma 2013 in 2015, trdila, da so te številke predstavljale od dvakratnika do petkratnika števil, ki so jih dosegale iskalne poizvedbe, opravljene prek vseh konkurenčnih storitev. Kar zadeva trditve, da naj bi to ravnanje sovpadalo z obdobjem izboljšanja storitve splošnega iskanja, naj to ne bi zadostovalo kot dokaz o neobstoju učinkov na konkurenco (točke od 864 do 866 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poleg tega Komisija navaja, da ji ni treba dokazati, da bi bila konkurenca, če paket Google Search-Play Store ne bi obstajal, živahnejša, ampak zgolj to, da je bila zaradi tega paketa ta lahko omejena, kar naj bi držalo (točke od 867 do 876 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

ii) Paket Chrome-Play Store in Google Search

308 Enako Komisija glede „omejevanja konkurence“ (naslov točke 11.4.4 izpodbijanega sklepa) meni, da paket Chrome-Play Store in Google Search lahko omejuje konkurenco iz teh razlogov (točka 896 obrazložitve izpodbijanega sklepa):

- po eni strani družbi Google daje znatno konkurenčno prednost, ki je drugi mobilni spletni brskalniki, ki niso povezani s posebnim OS, ne morejo izravnati;
- po drugi strani družbi Google omogoča odvrtačanje od inovacij, zato verjetno nastaja neposredna ali posredna škoda za potrošnika.

- 309 Na prvem mestu Komisija glede znatne konkurenčne prednosti, ki je konkurenčni mobilni spletni brskalniki, ki niso povezani s posebnim OS, ne morejo izravnati, navaja:
- prednamestitev je pomemben kanal za distribucijo iskalnikov za pametne mobilne naprave; to izhaja zlasti iz primerjave med prihodki, ki so bili na napravah Google Android ustvarjeni prek prednameščenega brskalnika Chrome in drugih neprednameščenih brskalnikov oziroma med prihodki, ustvarjenimi z iskalnimi poizvedbami, opravljenimi v sistemu iOS ali sistemu Android (točke od 900 do 912 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - brskalnika Google Chrome z naprav GMS ni mogoče odstraniti (točke od 913 do 915 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - konkurenčni mobilni spletni brskalniki, ki niso povezani s posebnim OS, ne morejo izravnati prednosti, zagotovljene s paketom Chrome-Play Store in Google Search, in sicer niti s prenosi niti s sporazumi o prednamestitvi (točke od 916 do 946 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - razvoj tržnih deležev potrjuje te ugotovitve (točke od 947 do 963 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 310 Komisija še meni, da konkurenčna podjetja prednosti, ki jo zagotavlja paket Chrome-Play Store in Google Search, ne morejo izravnati niti s sporazumi o prednamestitvi z OEM in operaterji (točke od 964 do 982 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 311 Na drugem mestu je Komisija resničnost in škodljivost učinkov izrinjenja pokazala s spodaj navedenim. Kot potrditev, da paket Chrome-Play Store in Google Search „družbi Google pomaga pri ohranjanju in krepitvi prevladujočega položaja na vsakem od nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja, odvrta od inovacij in verjetno neposredno ali posredno škoduje potrošniku“, je navedla te trditve:
- ravnanje družbe Google „odvrta“ inovacije za spletne brskalnike, saj preprečuje razvoj inovativnih mobilnih spletnih brskalnikov, ki niso povezani s posebnim OS (točka 970 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - ravnanje družbe Google je zaradi posega v običajen konkurenčni proces tudi „zmožno [neposredno ali posredno] škodovati“ potrošnikom, ki imajo lahko manjšo izbiro, kar zadeva mobilne spletne brskalnike (točka 971 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - ravnanje družbe Google tej „pomaga pri ohranjanju in krepitvi“ njenega prevladujočega položaja na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja ter njenih prihodkov iz oglaševanja, povezanega z iskalnimi poizvedbami; to ravnanje torej drugim storitvam splošnega iskanja „preprečuje“ pridobitev iskalnih poizvedb ter prihodkov in informacij, potrebnih za izboljšanje teh storitev (točke od 972 do 977 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 312 Na te presoje naj ne bi vplivala trditev, da ravnanje družbe Google sovpada z izboljšanjem brskalnika Chrome, s čimer naj bi se uporabnikom omogočilo, da spremenijo privzeto nastavljeno storitev splošnega iskanja, niti trditev, da bi lahko OEM še naprej prosto nameščali druge brskalnike (točka 978 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija še trdi, da različne trditve družbe Google v zvezi s potrebo po razumevanju zadevnega ravnanja v njegovem okviru, niso dovolj dodelane (točke od 983 do 992 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

3) Pogoj v zvezi z neobstojem objektivne utemeljitve

- 313 Komisija je zavrnila tudi objektivne utemeljitve, ki jih je navedla družba Google. Ta naj najprej ne bi dokazala, da so bila njena ravnanja potrebna kot prihodek za naložbe v OS Android in njene aplikacije, ki niso ustvarjale prihodkov. Ob upoštevanju prihodkov družbe Google naj bi obstajale še druge rešitve. Dokazala naj ne bi niti tega, da ni imela lastnega interesa za razvoj OS Android kot odgovor na tveganja, ki so za njen poslovni model nastala zaradi mobilnosti. Nato naj družba Google ne bi dokazala, da so bila njena ravnanja potrebna za to, da se uporabnikom zagotovi zadrževana izkušnja. Nazadnje, glede na prihodke, ki jih je ustvarjala vrednost trgovine Play Store, naj ne bi bilo zadostno dokazano, da se je morala družba Google izogniti temu, da bi OEM zaračunavala stroške zanjo (točke od 993 do 1008 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

c) Dopolnjevanje med prvima zlorabama

- 314 Čeprav je dejansko mogoče – kot je to storila Komisija – razlikovati med dvema paketoma izdelkov glede na zadevne aplikacije, je treba upoštevati tudi to, da sta si ta paketa blizu z dveh vidikov, o katerih so bila strankam postavljena vprašanja na obravnavi, in se torej v določeni meri dopolnjujeta.
- 315 Za presojo tega, ali ravnanja, opredeljena kot prvi zlorabi, pomenijo zlorabo, je pomembna tudi ugotovitev, da je bil paket Chrome-Play Store in Google Search dodan k paketu Google Search-Play Store zaradi upoštevanja razvoja MADA, v katerem sprva med aplikacijami, zbranimi v sklopu GMS, ni bilo brskalnika Chrome (točka 1010 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 316 Prav tako je treba ugotoviti, da je bil v prvem in drugem primeru cilj obeh paketov, ki ju je opredelila Komisija, družbi Google omogočiti, da doseže uporabnike, da bi ti za svoje splošne iskalne poizvedbe uporabljali iskalnik Google Search bodisi kot aplikacijo za splošno iskanje bodisi kot iskalnik v brskalniku Chrome.

2. Prvi del: „omejevanje konkurence“

- 317 Družba Google v podporo prvemu delu drugega tožbenega razloga trdi, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni dokazala, da se je s pogoji glede prednamestitve iz MADA izrinjala konkurenca.
- 318 Ob upoštevanju priložnosti, ki so se ponujale konkurentom in uporabnikom, naj bi imeli ti pogoji zgolj omejen učinek na konkurenco. Na podlagi MADA naj bi se zahtevalo samo to, da se na napravah, na katere so OEM želeli prednamestiti sklop GMS, na začetnem zaslonu prikažejo ikone za trgovino Play Store, za mapo z aplikacijami in za iskalnik Google Search. Zaradi te promocijske namestitve naj OEM ne bi bila preprečena prednamestitev konkurenčnih storitev s prikazom še drugih ikon z enako ali večjo vidnostjo na začetnem zaslonu. OEM naj bi lahko te konkurenčne storitve tudi prosto nastavili kot privzete, s čimer bi jim bile ponujene promocijske možnosti, večje od tistih, ki so se z MADA zahtevale za aplikacije družbe Google. Poleg tega naj z MADA uporabnikom ne bi bil preprečen prenos konkurenčnih storitev iskanja ali brskalnikov in naj bi do storitev iskanja lahko dostopali tudi neposredno prek brskalnika. Edino, česar naj OEM na podlagi MADA ne bi mogli storiti, naj bi bila izključna prednamestitev konkurenčnih storitev iskanja in brskalnikov. Še vedno naj bi lahko prodajali naprave Android brez katere koli aplikacije Google in prednamestiti konkurenčne storitve iskanja in brskalnik izključno na te naprave.

319 Družba Google v podporo svojim trditvam navaja pet očitkov in izpodbijanemu sklepu očita, da, prvič, v njem ni dokazano, da je bila zaradi pogojev glede prednamestitve ustvarjena „pristranskost obstoječega stanja“, drugič, se v njem ne upošteva, da so lahko OEM na podlagi MADA še vedno prosto prednamestili konkurenčne storitve in jih nastavili kot privzete, tretjič, se v njem ne upošteva niti to, da so imeli konkurenti na voljo druga učinkovita sredstva, s katerimi so lahko dosegli uporabnike, četrtič, v njem ni dokazano, da je bilo mogoče deleža uporabe storitve iskanja in brskalnika družbe Google pripisati izpodbijanem pogojem glede prednamestitve, ter petič, v njem ni pravilno upoštevan celoten gospodarski in pravni okvir, kar bi privedlo do ugotovitve, da so konkurenti s pogoji glede prednamestitve pridobili nove priložnosti, ne pa da so bili zanje prikrajšani.

a) Prednamestitev in „pristranskost obstoječega stanja“

320 Družba Google v okviru prvega očitka graja razlogovanje Komisije v podporo obstoju pomembne konkurenčne prednosti zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA.

1) Izpodbijani sklep

321 Komisija je ob upoštevanju različnih elementov, ki naj bi potrjevali pomembnost prednamestitve ali podobnih tehnik za distribucijo storitev splošnega iskanja in brskalnikov na pametnih mobilnih napravah, menila, da je prednamestitev povzročila „pristranskost obstoječega stanja“ („*status quo bias*“, kot je to poimenovalo eno od podjetij iz zadevnega sektorja), saj uporabniki težijo k uporabi tistega, kar jim je ponujeno (glej zlasti točki 781 in 782 obrazložitve izpodbijanega sklepa), kar naj bi omogočilo znatno in trajno povečanje uporabe zagotovljene storitve (točki 779 in 900 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

322 Komisija je po ugotovitvi te prednosti menila, da je konkurenti družbe Google niso mogli z ničimer izravnati, pa naj bodo to:

- sporazumi o prednamestitvi z OEM ali operaterji (točke od 823 do 834 in od 932 do 946 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- prenos konkurenčnih aplikacij (točke od 805 do 816 in od 917 do 931 obrazložitve izpodbijanega sklepa) ali
- sporazumi z razvijalci konkurenčnih brskalnikov (točke od 817 do 822 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) Povzetek trditev strank

323 Družba Google trdi, da pogoji glede prednamestitve iz MADA niso bili izključni, da niso ustvarili „pristranskosti obstoječega stanja“ in da torej niso izrinjali konkurence. Nasprotna ugotovitev naj bi večinoma temeljila na dokazih, katerih upoštevnost družba Google izpodbija, saj naj bi se nanašali bolj na privzeto nastavitve, na katero je bilo pred tem napoteno v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, kot pa na prednamestitev, ki je bila konec koncev upoštevana v izpodbijanem sklepu.

- 324 V zvezi s tem družba Google izpodbija te elemente:
- prvič, uporabo njenih izjav in izjav tretjih oseb (HP, Nokia, Amazon, Mozilla), analizo Yandex in sporazum Microsoft-Verizon;
 - drugič, študijo FairSearch, podatke, ki jo je predložila družba Microsoft, zlasti ob upoštevanju podatkov aplikacije Netmarketshare, in primerjavo svojih prihodkov na napravah s sistemoma Android in iOS;
 - tretjič, primerjavo prihodkov, ustvarjenih z brskalnikom Safari v sistemu iOS, in prihodkov, ustvarjenih z brskalnikom Chrome, ter raziskavo Opera.
- 325 Komisija trdi, da se sklenjen krog elementov, na katere je bilo napoteno v izpodbijanem sklepu, ne nanaša samo na privzeto nastavitvev ali „premium“ prikazovanje. Poleg tega naj dejstvo, da se zaradi teh tehnik ustvari „pristranskost obstoječega stanja“, ne bi spremenilo nič pri tem, da tako težnjo povzroči tudi prednamestitvev. Družba Google naj bi se v obravnavani zadevi oprla na ozko opredelitev besedne zveze „privzet“, omejeno zgolj na privzete nastavitve storitve v dani aplikaciji. Vendar naj bi ta družba podobno kot drugi akterji v tem sektorju ta izraz uporabljala tudi v širšem pomenu prednamestitve ali „prednaložitve“ aplikacij s strani OEM in operaterjev na njihove naprave ter torej v pomenu konfiguracije naprave v tovarniškem načinu. Če se elementi, na katere se očitki nanašajo, postavijo v svoj kontekst, naj bi se nanašali prav na „pristranskost obstoječega stanja“, ustvarjeno s prednamestitvijo.

3) Presoja Splošnega sodišča

i) Uvodne ugotovitve

- 326 Pred preučitvijo utemeljenosti trditvev družbe Google, sta potrebni dve uvodni pripombi glede na eni strani neobstoja praktičnega interesa za predlagano razlikovanje med „prednamestitvijo“ in „privzeto nastavitvijo“ ter na drugi strani kvantitativne pomembnosti pogojev glede prednamestitve.
- *Neobstoj praktičnega interesa za predlagano razlikovanje*
- 327 Družba Google Komisiji v bistvu očita, da se je v izpodbijanem sklepu, kar zadeva pogoje glede prednamestitve iz MADA, sklicevala na „pristranskost obstoječega stanja“ na podlagi dokazov, ki so se prej nanašali na privzeto nastavitvev.
- 328 Natančneje, družba Google graja to, da se ne razlikuje ali tehta med tistim, kar naj bi spadalo v prednamestitvev, in tistim, kar naj bi spadalo v privzeto nastavitvev.
- 329 Ta pristop temelji na premisi, da bi bilo tako razlikovanje ali tehtanje preprosto izvedljivo. V množici napotil na ta pojma v različnih dokumentih, navedenih v izpodbijanem sklepu, naj bi bilo torej mogoče in primerno razlikovati med učinki prednamestitve in učinki privzete nastavitve.
- 330 Vendar se že uvodoma izkaže, da tako razlikovanje ni preprosto izvedljivo. Tako je iz nekaterih dokumentov, navedenih v izpodbijanem sklepu, razvidno, da tudi sama družba Google izraz „privzet“ včasih uporablja ne za ozko poimenovanje privzetih nastavitvev storitve v dani aplikaciji, ampak kot širše napotilo na prednamestitvev ali „prednaložitvev“ aplikacij v fazi konfiguracije

naprav, preden se tržijo (glej točko 787(2) in (3) obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri je napoteno na notranja elektronska sporočila poslovodje družbe Google). Pojma privzeta nastavitvev in prednamestitev, ki se povezujeta še s tretjo tehniko, ki se uporablja za spodbujanje uporabnikov k uporabi zadevne storitve, to je „premium“ prikazovanja, enako mešajo tudi drugi gospodarski subjekti iz tega sektorja (glej zlasti točki 781 in 782 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v katerih je napoteno na izjave družb HP in Nokia).

- 331 Kot je bilo poleg tega navedeno na obravnavi, ni sporno, da prednamestitev aplikacije kot taka zagotavlja prednost v primerjavi s konkurenčnimi aplikacijami. Gotovo je bolje biti na voljo na napravi že ob prvi uporabi, kot pa tam ne biti prisoten. Družba Google v zvezi s tem na splošno priznava, da prednamestitev kot vsaka oblika promocije poveča verjetnost, da bodo uporabniki prednameščeno aplikacijo preizkusili. Torej ima prednamestitev vsaj promocijsko vrednost tako za družbo Google kot za preostale akterje v tem sektorju. To stališče, predstavljeno v izpodbijanem sklepu v zvezi z odlomki odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (točka 780 obrazložitve izpodbijanega sklepa), je družba Google na obravnavi sprejela.
- 332 V obravnavani zadevi je treba še ugotoviti, da so promocijske priložnosti, ki jih dajejo pogoji glede prednamestitve iz MADA, zajemale ne samo določila v zvezi s prednamestitvijo aplikacije Google Search in brskalnika Chrome, ampak tudi določila v zvezi s „premium“ prikazovanjem ali privzeto nastavitvijo. Kot je družba Google priznala na obravnavi, so pogoji glede prednamestitve dejansko vsebovali element v zvezi s prikazovanjem. Torej vsekakor ne gre zgolj za prednamestitev.
- 333 Pristop, sprejet v izpodbijanem sklepu, je treba preučiti v tem okviru. Komisija v skladu s tem pristopom meni, da ob upoštevanju učinkov prednamestitve, privzete nastavitve ali „premium“ prikazovanja oziroma povezave med temi tehnikami (točke 779, 781 in 782 obrazložitve izpodbijanega sklepa) pogoji glede prednamestitve iz MADA dajejo konkurenčno prednost (glej točko 785 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 334 Če je tako, bi se bilo mogoče torej na dokaze, ki jih družba Google graja v okviru prvega dela tega tožbenega razloga, sklicevati v podporo obstoju splošne težnje k zamrznitvi položaja, pa naj gre za privzeto nastavitvev v ozkem pomenu, prednamestitev ali „premium“ prikazovanje. V skladu s pristopom iz izpodbijanega sklepa namreč to, kar je mogoče izpeljati v primeru prednamestitve, smiselno in še toliko bolj velja v primeru privzete nastavitve. Enako to, da je omenjena samo privzeta nastavitvev, še ne izključuje, da ima lahko podoben učinek tudi prednamestitev, zlasti če je povezana s „premium“ prikazovanjem ali privzeto nastavitvijo.
- 335 Da se torej dokaže obstoj „pristranskosti obstoječega stanja“, ni treba – kot želi družba Google – učinkov privzete nastavitve že v izhodišču razlikovati od učinkov prednamestitve, saj so ti učinki – kot na to napeljuje izpodbijani sklep – v različnih primerih lahko podobni.

– *Kvantitativna pomembnost pogojev glede prednamestitve*

- 336 Poudariti je še treba, da ima prednamestitev aplikacije Google Search in brskalnika Chrome, prva v povezavi s „premium“ prikazovanjem, druga pa s privzeto nastavitvijo aplikacije Google Search, pomembne posledice na kvantitativni ravni.

337 Aplikacija Google Search in brskalnik Chrome sta bila namreč zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA prednameščena na veliko število pametnih mobilnih naprav. Iz izpodbijanega sklepa je v zvezi s tem razvidno:

- leta 2016 je bilo od 260 milijonov pametnih telefonov, prodanih v Evropi, 197 milijonov, to je 76 %, naprav Google Android, pri čemer družba Google ne izpodbija trditve iz izpodbijanega sklepa, da sta bila aplikacija Google Search in brskalnik Chrome prednameščena na skoraj vseh teh napravah (točka 783 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- prav tako je bilo leta 2016 od 1,65 milijarde pametnih mobilnih naprav, prodanih na svetu, 1,33 milijarde, to je 81 %, naprav Google Android, pri čemer sta bila na 918 milijonih, to je 56 % – kar pomeni na skoraj vseh napravah Google Android, prodanih zunaj Kitajske – prednameščena aplikacija Google Search in brskalnik Chrome (točki 784 in 901 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

338 Za primerjavo: iskalnik Bing je bil kot privzeta storitev splošnega iskanja nastavljen zgolj na 21 milijonih pametnih mobilnih naprav, ki so bile leta 2016 prodane na svetu, družba Samsung pa je svoj brskalnik Samsung Internet, v katerem bil poleg tega privzeto nastavljen iskalnik Google Search, prednamestila le na 336 milijonov teh naprav (točki 784 in 901 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

339 Trditve družbe Google, ki se nanašajo, prvič, na nekatere izjave in informacije, povzete v izpodbijanem sklepu, drugič, na nekatere v njem opravljene primerjave, ter tretjič in natančneje, na nekatere elemente v zvezi z brskalnikom Chrome, je treba preučiti v tem okviru.

ii) Nekateri izjave in informacije, povzete v izpodbijanem sklepu

340 Družba Google na prvem mestu trdi, da se dokazi, navedeni v izpodbijanem sklepu, nanašajo bolj na privzeto nastavitve kot pa na prednamestitve (dokazi v zvezi s to družbo ter družbami HP, Nokia, Amazon in Mozilla), da ne razlikujejo prednamestitve od privzete nastavitve (analiza družbe Yandex) ali ponazarjajo to, da Komisija meša med prednostmi privzete nastavitve in prednostmi prednamestitve (sporazum o prednamestitvi med družbama Microsoft in Verizon). Privzeto nastavljena storitev naj bi se namreč vključila, ne da bi moral uporabnik izbirati, medtem ko naj bi moral uporabnik prednameščeno aplikacijo, ki ni nastavljena kot privzeta, izbrati. Neizključne prednamestitve aplikacije, ki ni nastavljena kot privzeta, kakršna je določena z MADA, naj torej ne bi bilo mogoče obravnavati kot podobno privzeti nastavitvi.

– Dokazi, katerih vir je družba Google

341 Kar zadeva trditve v zvezi z dokazi, katerih vir je družba Google, je treba v zvezi s prvim paketom ugotoviti spodaj navedeno.

342 Prvič, vodstveni kader družbe Google v internem elektronskem sporočilu z dne 14. novembra 2008 navaja, da ga skrbi „[storitev splošnega iskanja družbe Google] zaradi vplivov z vidika prihodkov kot posledice dejstva, da ni prednaložena (pri čemer se predpostavi, da prevlada [te storitve] povzroči več iskalnih poizvedb, zlasti glasovnih)“, ob čemer se sprašuje (točka 787(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa):

„Kako lahko rešimo to težavo? Bi lahko vsaj zahtevali, da je [ta storitev] prednaložena v OS Android (ali na vseh platformah) kot nujen pogoj za vsako pogodbo GMS?“

- 343 Drugič, drug vodstveni kader družbe Google v internem elektronskem sporočilu z dne 1. novembra 2010 navaja spodaj navedeno (točka 787(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa):
- „Prednaložitev je kljub popolni ukinitvi paketov [torej dejstvu, da aplikacije družbe Google niso le prednameščene, ampak so na voljo tudi za prenos v trgovini Play Store] še vedno dragocena za uporabnike in torej za OEM, saj večina uporabnikov uporablja zgolj tisto, kar dobijo z napravo. Ljudje redko spremenijo privzeto [v smislu privzetih nastavitve].“
- 344 Tretjič, isti vodstveni kader družbe Google v internem elektronskem sporočilu z dne 26. aprila 2011 navaja (točka 787(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa):
- „Ali res potrebujemo pogoje glede izključnosti? Sedanja različica [ki se ne uporablja v ZDA] teh pogojev daje približno enak rezultat. OEM prednamesti privzete [nastavitve] v skladu z MADA + spodbuda operaterjem v obliki delitve prihodkov z nepodvajanjem + količinski cilji [sporazumi o iskanju] = veliko ovir za operaterja, ki bi rad spremenil privzete nastavitve. Potrebovali bi več denarja za drug iskalnik [ter morali bodisi] prepričati OEM, naj pri nas zaprosi za odstopanje (ki bi moralo biti odobreno) od svojega MADA, da bi bila dovoljena prednamestitev druge storitve iskanja s prednamestitvijo drugega GMS, [bodisi] prodajati naprave brez nameščenega GMS [zahteve iz MADA]. V praksi odprema brez GMS ne deluje, razen v mejnih primerih, kakršen je (bil prej) America Movil. Vsi razviti trgi imajo uporabnike, ki pričakujejo in zahtevajo GMS.“
- 345 Četrtrič, družba Google v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah v zvezi s poročilom profesorja Carla Shapira z Univerze Kalifornije v Berkeleyju (ZDA) z dne 5. novembra 2016, ki je priloženo, navaja, da „sta predprens [iskalnika Google Search in brskalnika Google Chrome] ter prikaz iskalnika Search na začetnem zaslonu nedvomno dragocena za [to podjetje]“ (točka 788 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 346 Poleg tega je v zvezi s paketom Chrome-Play Store in Google Search v izpodbijanem sklepu navedeno interno elektronsko sporočilo družbi Google iz aprila 2012, v katerem eden od vodstvenih kadrov tega podjetja izpostavlja interes družbe Google za to, da „naredi Chrome obvezen“, tako da bi moral biti na voljo na napravah, ki jih distribuirajo OEM (točka 904 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 347 Komisija te dokumente navaja v podporo trditvi, da je prednamestitev pomembna za družbo Google. Ta sicer ne izpodbija pomembnosti prednamestitve aplikacije kot take, vendar v zvezi s tem trdi, da se ti dokumenti – zlasti drugi in tretji, ki sta interna dokumenta v zvezi z obdobjem kršitve – nanašajo bolj na privzeto nastavitve kot na prednamestitev.
- 348 Kot trdi Komisija, je treba v zvezi s tem ugotoviti, da terminologija, ki jo uporablja družba Google, ostaja nenatančna. Omenjata se namreč „prednaložitev“ in „privzeto“. Ti navedbi je sicer *a priori* res mogoče razumeti kot napotili na „privzete nastavitve“, vendar ni ob upoštevanju vsebine MADA, ki je določal zgolj prednamestitev in „premium“ prikazovanje, nobenega dvoma o tem, da se ne nanašata na privzeto nastavitve v ozkem pomenu, kot navaja družba Google.
- 349 Torej je treba ob upoštevanju pogodbenega okvira teh dokumentov, to je okvira pogojev glede prednamestitve, določenih z MADA, zavrniti trditve družbe Google v zvezi s tem, da je treba razlikovati med prednamestitvijo in privzeto nastavitvijo, ter dopustiti, da so lahko trditve, navedene v okviru enega ali drugega od teh pojmov, veljavne tudi v okviru drugega od njiju.

– *Dokazi, katerih vir so tretja podjetja*

- 350 Kar zadeva dokaze, katerih vir so tretja podjetja, je treba v zvezi s paketom Google Search-Play Store ugotoviti spodaj navedeno.
- 351 Prvič, v izpodbijanem sklepu je navedena izjava družbe HP (točka 781 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na OEM, v odgovor na vprašanje 55 o „tržnem pomenu ‚premium‘ prikazovanja in privzetih nastavitvev za distribucijo mobilnih storitev in aplikacij na pametnih mobilnih napravah“ navedla:
- „Premium‘ prikazovanje in privzete nastavitve dajejo aplikacijam in storitvam, prikazanim na teh položajih, to prednost, da so prva stvar, ki jo uporabniki vidijo, ko začnejo interakcijo s svojimi napravami. Verjetneje je, da bodo uporabniki preizkusili te aplikacije ali storitve zaradi njihove velike vidnosti, in ko jih enkrat začnejo uporabljati, večinoma to še naprej počnejo. To je preprost način za pridobitev novih uporabnikov in zagotovitev skoraj samodejne privrženosti aplikaciji ali storitvi.“
- 352 Najprej, kot trdi družba Google, se ta izjava sicer res ne nanaša na prednamestitev v ozkem pomenu. Na prednamestitev so se namreč nanašala vprašanja od 50 do 54 oddelka v zvezi s „prednamestitvijo mobilnih storitev in aplikacij“ (glej zlasti vprašanje 54: „Ali prednamestitev posamezne mobilne aplikacije vpliva na način, kako uporabniki uporabljajo konkurenčne mobilne storitve in aplikacije?“). Z vprašanjem 55 se, nasprotno, začne oddelek v zvezi s „premium‘ prikazovanjem in privzetimi nastavitvami za mobilne storitve in aplikacije“.
- 353 Kot pa ponazarjajo različne zaslonske slike naprave Google Android, ki jih je predložila družba HP v odgovoru na vprašanje 55, „premium“ prikazovanje uporabnikom te naprave omogoča prav to, da izstopajoče vidijo storitve družbe Google. Ugotoviti je še treba, da družba HP ob teh zaslonskih slikah za opredelitev aplikacij, na katere se „premium“ prikazovanje nanaša, navaja, da so te „prednameščene“.
- 354 Kot je poleg tega jasno razvidno iz pojasnil v zvezi s tem v odgovor na ukrepe procesnega vodstva, ni mogoče vsebine odgovora družbe HP na vprašanje 55, ki ga je Komisija upoštevala v izpodbijanem sklepu, omajati niti z odgovorom te družbe na vprašanje 54.
- 355 Dalje, ob upoštevanju odgovorov na ukrepe procesnega vodstva je prav tako razvidno, da je odgovor na vprašanje 55 o tržnem pomenu „premium“ prikazovanja in privzetih nastavitvev podprt z osmimi od dvanajstih preostalih odgovorov OEM, na katere je bila naslovljena zahteva za informacije.
- 356 Iz teh odgovorov izhaja, da med OEM obstaja določen konsenz, da je zaradi „premium“ prikazovanja ali privzete nastavitve – ali povezave teh tehnik – poenostavljena uporaba aplikacij, na katere se te nanašajo. Izjavo družbe HP, navedeno v točki 781 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je treba upoštevati v tem okviru.
- 357 Nazadnje, kar zadeva vsebino preostalih odgovorov OEM, na katere je bila naslovljena zahteva za informacije, na vprašanje 54 o prednamestitvi, katerih vsebino je Splošno sodišče predložilo Komisiji, iz njih ni mogoče izpeljati enakega konsenza, kakršen izhaja iz odgovorov v zvezi s „premium“ prikazovanjem ali privzeto nastavitvijo.

- 358 Od devetih OEM, ki so se izrecno izrekli v zvezi s tem, jih namreč pet trdi, da prednamestitev ne vpliva na način, kako uporabniki uporabljajo mobilne storitve in aplikacije. Eden od OEM je v zvezi s tem na postavljeno vprašanje zgolj odgovoril nikalno, medtem ko se štirje drugi sklicujejo na možnosti, ki jih ponuja prenos. Kot trdi družba Google, je treba ugotoviti, da je zadnjenavedeno stališče tudi stališče družb Gigaset in HMD, dveh drugih OEM. Štirje preostali OEM, ki so predložili odgovore na vprašanje 54, priznavajo vpliv, ki ga lahko ima prednamestitev, ob čemer pa dva od njih navajata, da je ta vpliv mogoče izravnati z možnostmi, ki jih ponuja prenos.
- 359 Vendar v nasprotju s trditvijo družbe Google s tem, da med OEM ni konsenza o vlogi, ki jo ima prednamestitev pri ravnanju uporabnikov, še ni mogoče omajati trditve Komisije iz točke 781 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Komisija s trditvijo, da se „razlog za to, da se lahko zaradi prednamestitve – kot tudi privzete nastavitve ali ‚premium‘ prikazovanja – znatno in trajno poveča uporaba storitve, ki jo zagotavlja aplikacija, [...] navezuje na dejstvo, da bodo uporabniki, ki na svojih pametnih mobilnih napravah najdejo že prednameščene in očitne aplikacije, verjetno ostali pri teh aplikacijah“, namreč upošteva izjavo družbe HP, vendar tudi druge dokaze, navedene v izpodbijanem sklepu.
- 360 Vir teh dokazov, s katerimi je podprta navedena trditev, zlasti v zvezi z aplikacijo Google Search ter po analogiji in posledično brskalnikom Chrome, so namreč tako nekateri OEM, med njimi družba Nokia, kot tudi drugi gospodarski subjekti, vključno z družbo Google, med katerimi so razvijalci aplikacij ali operacijskih sistemov (Amazon, Yandex), eden od operaterjev (Hutchison 3G) in ponudniki storitev iskanja (Yahoo, Qwant, Microsoft).
- 361 Prav tako je treba trditev Komisije iz točke 781 obrazložitve izpodbijanega sklepa analizirati v njenem okviru, torej ob upoštevanju dejstva, da prednamestitev aplikacije Google Search in brskalnika Chrome ni bila zgolj prednamestitev, ampak prednamestitev skupaj s „premium“ prikazovanjem ali privzeto nastavitvijo iskalnika, uporabljala pa se je za zelo veliko napravah Google Android (glej točko 337 zgoraj), ter dejstva, da je bilo prenosov konkurenčnih aplikacij v praksi še vedno malo (glej točki 549 in 550 v nadaljevanju).
- 362 Poleg tega je treba ugotoviti, da je mogoče na podlagi intervencije organizacije BEUC, ki jo je mogoče obravnavati kot predstavnico stališča uporabnikov storitev splošnega iskanja, v tej zadevi dodati nekaj večplastnosti pripombam, ki sta jih v zvezi s tem dala organizacija ADA v imenu razvijalcev, in združenje CCIA v imenu gospodarskih subjektov iz zadevnega sektorja. S pojasnili, ki jih je v zvezi s tem dala organizacija BEUC, je namreč mogoče podpreti to, da prednamestitev aplikacije Google Search in brskalnika Chrome na praktično vse naprave Google Android, ki so se tržile v EGP, z vidika uporabnikov pripomore k zamrznitvi položaja, kar zadeva uporabo z njima povezane storitve splošnega iskanja Google Search.
- 363 Iz navedenega izhaja, da z ugovori družbe Google, kar zadeva izjavo družbe HP in „pristranskost obstoječega stanja“, ki se lahko nanaša na prednamestitev, pa tudi na privzeto nastavitve ali „premium“ prikazovanje, s katerimi jo je mogoče povezati, ni mogoče vzbuditi dvoma, ki bi lahko koristil družbi Google. Čeprav se namreč taki ugovori zdijo *a priori* upoštevni, če se obravnavajo zunaj svojega okvira, kljub vsemu niso dovolj za to, da bi z njimi omajali zgoraj navedeno ugotovitev, če se upoštevajo okvir in podatki, ki so bili v zvezi s tem navedeni v izpodbijanem sklepu in katerih vsebina je bila povzeta zgoraj.

- 364 Drugič, v izpodbijanem sklepu je navedena izjava družbe Nokia (točka 782 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ta družba je v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 29. junija 2015, naslovljeno na razvijalce aplikacij, glede vprašanja 17 v zvezi s „prednamestitvijo aplikacij“, s katerim so bili pozvani, naj za tri priljubljene aplikacije ocenijo povprečni dodatni prihodek na posamezno napravo, če je ta aplikacija bodisi prednameščena na prednjem zaslonu bodisi prednameščena tako, da je treba za dostop do nje s prednjega zaslona enkrat podrsati s prstom, v primerjavi s povprečnim prihodkom, če sploh ni prednameščena, namreč navedla, da „se potrošniki v primeru, da je izdelek privzeto prednaložen, nagibajo k temu, da ostanejo pri tem izdelku, v škodo konkurenčnih izdelkov, tudi če je privzeti izdelek slabši od konkurenčnih izdelkov“. Družba Nokia je v zvezi s tem pojasnila, da se njen odgovor nanaša na „učinek predhodno nameščenih aplikacij na splošno“.
- 365 Tožeči stranki v podporo trditvi, da se z odgovorom družbe Nokia na to vprašanje mešajo učinki prednamestitve in učinki privzete nastavitve, napotujeta še na drug odlomek iz tega odgovora, v katerem je to podjetje navedlo, da „je, kar zadeva učinek prednameščenih aplikacij na splošno, jasno, da je upoštevnost privzete nastavitve na mobilnih napravah znatna“.
- 366 Iz celotnega odgovora družbe Nokia je razvidno, da ta obravnava različne možnosti, in sicer možnost privzete nastavitve, kadar je napoteno na aplikacijo Apple Maps, in možnost prednamestitve, kadar je v zvezi z aplikacijo Google Search ali YouTube uporabljen izraz „prednaložena“. To izjavo je treba torej upoštevati v okviru različnih tehničnih rešitev, izbranih za navedene aplikacije, ki jih je mogoče nastaviti privzeto, prednamestiti ali zanje uporabiti „premium“ prikazovanje.
- 367 Izjavo družbe Nokia potrjuje tudi izjava družbe Yandex (točka 782 obrazložitve in opomba 834 izpodbijanega sklepa). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na razvijalce aplikacij, v odgovor na vprašanje 35.1 navedla, da so „ravni prenosa mobilnih aplikacij, ki konkurirajo prednameščenim mobilnim aplikacijam, običajno nizke, če je kakovost prednameščenih storitev primerljiva ali celo precej slabša“.
- 368 Tretjič, v izpodbijanem sklepu je navedena še ena izjava družbe Nokia (točka 789(1) obrazložitve). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na OEM, v odgovor na vprašanje 17.2 v zvezi s pomenom, ki ga ima kot merilo za nakup za uporabnike razpoložljivost in prednamestitve posameznih mobilnih storitev na njihovih napravah, med drugim navedla, da ima „prednaložitev aplikacij (v nasprotju s tem, da se dajo na voljo za prenos) [...] bistveno vlogo za razvijalce, saj se zaradi dobre vidnosti na začetnem zaslonu ali v bližini začetnega zaslona pametnega telefona neizogibno poveča verjetnost, da bodo potrošniki aplikacijo preizkusili“.
- 369 Tožeče stranke napotujejo še na druge odlomke tega odgovora, v katerih je družba Nokia tudi navedla, da „so se uporabniki navadili na to, da v trgovinah z aplikacijami poiščejo aplikacije, ki jih želijo uporabljati, in jih prenesejo“, da se je „zato [...] zmanjšal pomen prednaložitve“ ter da „večina potrošnikov predpostavlja, da so pametne naprave opremljene s celostnimi funkcijami brskanja in da lahko s svojo pametno napravo preprosto iščejo na spletu“. Ti odlomki naj bi nasprotovali trditvi, da se zaradi prednamestitve aplikacije za splošno iskanje ustvari „pristranskost obstoječega stanja“.
- 370 Čeprav pa je seveda treba upoštevati odlomke, ki sta jih navedli tožeči stranki in se nanašajo bolj na položaj uporabnikov kot odlomek, naveden v izpodbijanem sklepu, ki se nanaša na razvijalce aplikacij, je treba upoštevati še druge odlomke iz odgovora družbe Nokia. To podjetje je namreč

po eni strani še navedlo, da je bila „tudi sama družba Google [...] svojim distribucijskim partnerjem pripravljena plačati precejšnje denarne zneske za to, da so njene aplikacije umestili na vidno mesto na napravah“, po drugi strani pa je na drugih mestih v svojem odgovoru pojasnilo, da lahko po njegovem mnenju prednamestitve vpliva na izbiro potrošnikov in uporabo aplikacij.

- 371 Torej ob upoštevanju celotnega odgovora družbe Nokia na zahtevo Komisije za informacije in tehničnih rešitev, na katere je v tem odgovoru napoteno, iz njega ni mogoče izpeljati, da zaradi prednamestitve namenske aplikacije za iskanje ne nastane „pristranskost obstoječega stanja“.
- 372 Četrtrič, v izpodbijanem sklepu sta navedeni dve izjavi družbe Amazon (točka 789(2) obrazložitve). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 29. junija 2015, naslovljeno na razvijalce aplikacij, v odgovor na vprašanje 17 v zvezi s pomenom, ki ga ima kot merilo za nakup za uporabnike razpoložljivost in prednamestitve posameznih mobilnih storitev na njihovih napravah, navedla, da „končni uporabniki aplikacijo, če je ta prednameščena na napravi, bolje odkrijejo“. Prav tako je v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na razvijalce operacijskih sistemov, v odgovor na vprašanje 35 v zvezi z vplivom, ki ga lahko ima prednamestitve posamezne mobilne aplikacije na uporabo konkurenčnih aplikacij, odgovorila, da „„premium“ prikazovanje prednameščenih aplikacij znatno vpliva na njihovo uporabo“ in da „prisotnost prednameščenih mobilnih aplikacij v številnih primerih omejuje voljo uporabnikov, da bi preizkusili konkurenčne mobilne aplikacije“.
- 373 Tožeči stranki navajata še tretjo izjavo družbe Amazon iz njenega odgovora na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na razvijalce aplikacij, v kateri je to podjetje v odgovor na vprašanje 35.1 v zvezi s tem, v kolikšnem obsegu uporabniki prenesejo mobilne aplikacije, konkurenčne aplikacijam, ki so na pametnih mobilnih napravah prednameščene, navedla da ima podatke o prenosih prednameščenih aplikacij samo v zvezi s tistimi s „premium“ prikazovanjem ali tistimi s privzeto nastavitvijo. Ponazoritve družbe Amazon v zvezi s tem so se nanašale na privzeto nastavljene kartografske storitve.
- 374 Tudi v tem primeru se s preučitvijo različnih izjav, ki so jih navedle glavne stranke, če se postavijo nazaj v okvir, iz katerega so bile izvzete, ne omaje njihova uporaba v izpodbijanem sklepu. Na odlomke, ki jih je navedla Komisija, se je mogoče opreti v podporo trditvi, da prednamestitve aplikacije, pa naj bo to v povezavi s „premium“ prikazovanjem ali ne, pogosto pripomore k zamrznitvi položaja. Odlomki, ki jih je navedla družba Google, ne nasprotujejo zgornjim ugotovitvam.
- 375 Petič, v izpodbijanem sklepu je navedena izjava družbe Hutchison 3G (točka 789(3) obrazložitve). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na operaterje, v odgovor na vprašanje 51 navedla:
- „To, da je aplikacija predprenesena, je zelo močno orodje v nasprotju s samozagonom ali celo oglasnim priporočilom za uporabo aplikacije. Če je storitev na dosegu roke, je kot za vsako storitev verjetnost za njeno uporabo večja.“
- 376 Tožeči stranki to izjavo grajata, ker ta družba priznava, da sama ne razvija aplikacij (odgovor na zahtevo za informacije z dne 13. avgusta 2013).

- 377 Vendar to, da družba Hutchison 3G navaja, da ne razvija aplikacij, še ni ovira za to, da ima lahko mnenje o koristnosti prednamestitve, zlasti ob upoštevanju njenih izkušenj kot operaterja, kar zadeva ravnanje uporabnikov. Izjava, navedena v izpodbijanem sklepu, ostaja upoštevana za presojo učinkov prednamestitve z vidika zadevnega operaterja.
- 378 Šestič, v izpodbijanem sklepu je navedena izjava družbe Yandex (točka 789(4) obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na razvijalce aplikacij, v odgovor na vprašanje 25.5 navedla:
- „Najučinkovitejši distribucijski kanal je prednamestitev s strani OEM. OEM večinoma prednamestijo storitve, ki jim lahko prinesejo dodatne prihodke; v našem naboru je storitev, ki zanje v zvezi s tem ustvari največ prihodkov, mobilna storitev iskanja s povezanimi storitvami. Večina naših razprav z OEM se torej v glavnem nanaša na prednamestitev storitve Yandex Search.“
- 379 Te izjave družba Google ne izpodbija. Komisija se lahko sklicuje nanjo v podporo temu, da prednamestitev aplikacije pogosto pripomore k zamrznitvi položaja.
- 380 Kar zadeva paket Chrome-Play Store in Google Search, je v izpodbijanem sklepu med drugim navedena izjava družbe Mozilla (točka 905(1) obrazložitve). Ta družba je namreč v odgovoru na zahtevo za informacije z dne 12. junija 2013, naslovljeno na razvijalce aplikacij, v odgovor na vprašanje 39 o „premium“ prikazovanju in privzetih nastavitvah na pametnih mobilnih napravah navedla, da „privzeta nastavitve še vedno najmočneje vpliva na uporabo aplikacij“ ter da je „premium“ prikazovanje „na lestvici tržnega pomena med privzeto nastavitvijo in prednamestitvijo“, pri čemer je privzeta nastavitve na vrhu (glej odgovor na zahtevo za informacije z dne 22. marca 2016).
- 381 Tožeči stranki menita, da je s to izjavo izpostavljena privzeta nastavitve. Vendar je iz nje kljub vsemu razvidno, da se nanaša tudi na prednamestitev aplikacije, v zvezi s katero je prav tako ugotovljeno, da „poveča sprejetje s strani uporabnika“, čeprav v manj izraziti obliki kot v primeru privzete nastavitve. Če se upošteva to razlikovanje, ostaja izjava družbe Mozilla upoštevana.
- 382 Družba Google ne izpodbija preostalih izjav, s katerimi se v izpodbijanem sklepu dokazuje pomembnost prednamestitve kot distribucijskega kanala.
- 383 Skratka, iz navedenega je razvidno, da je Komisija na podlagi različnih dokazov, navedenih v izpodbijanem sklepu, če se obravnavajo skupaj, lahko ugotovila, da prednamestitev aplikacij Google Search in Chrome pod pogoji iz MADA z vidika akterjev na trgu omogoča „zamrznitev položaja“ in odvrčanje uporabnikov od uporabe konkurenčne aplikacije.
- 384 Ta ugotovitev je podprta s preučitvijo intervencij v zvezi s tem. Tako organizacija BEUC, združenje FairSearch ter družbi Seznam in Qwant kot intervenienti v podporo Komisiji potrjujejo, da je mogoče z njihovega vidika „pristranskost obstoječega stanja“, povezano s prednamestitvijo, izenačiti s tako pristranskostjo, ki nastane zaradi privzete nastavitve. Kar zadeva organizacijo ADA, združenje CCIA ter družbe HMD, Gigaset in Opera kot interveniente v podporo družbi Google, ti ne izpodbijajo obstoja „pristranskosti obstoječega stanja“, povezane s prednamestitvijo, kot takega, ampak izpostavljajo možnosti, ki jih za odpravo navedenega položaja ponuja prenos.

– *Analiza družbe Yandex*

- 385 V izpodbijanem sklepu je napoteno na analizo družbe Yandex, ki se nanaša na tržne deleže tega iskalnika v Rusiji maja 2015, pri čemer je navedeno, da je bil tržni delež družbe Yandex na napravah Android, če je bil na začetnem zaslonu prednameščen „search widget“ in je bil ta iskalnik v prednameščenem mobilnem spletnem brskalniku nastavljen kot privzet, „trikrat večji“ od njenega tržnega deleža brez prednamestitve (točka 789(5) obrazložitve izpodbijanega sklepa, preglednica 18, in točka 798(4) njegove obrazložitve).
- 386 Družba Google tej presoji očita, da se v njej ne razlikuje med prednamestitvijo in privzeto nastavitvijo, saj je iskalnik družbe Yandex „privzeto nastavljen v prednameščenem mobilnem spletnem brskalniku“ in so učinki prednamestitve odvisni od te privzete nastavitve (glej Econometric Data Report). Ta analiza naj bi vsebovala tudi več metodoloških napak.
- 387 Kot pa trdi Komisija, se za presojo obsega presoje iz izpodbijanega sklepa ne zahteva tako razlikovanje. Ta je namreč omejena zgolj na ugotovitev – ob upoštevanju različnih scenarijev, preučeni v analizi družbe Yandex – da je v primeru prednamestitve in privzete nastavitve (stolpca 4 in 5 preglednice 18 izpodbijanega sklepa) tržni delež tega iskalnika „trikrat večji“ od tržnega deleža, ugotovljenega brez prednamestitve (stolpec 1 navedene preglednice). Podatki, navedeni v tej preglednici, omogočajo tudi ugotovitev, da je tržni delež družbe Yandex večji, kadar je njen iskalnik prednameščen kot iskalni „widget“ na drugem zaslonu (stolpec 3 navedene preglednice), kot pa če sploh ni prednameščen.
- 388 Torej se je na analizo družbe Yandex in njene rezultate, povzete v preglednici 18 izpodbijanega sklepa, mogoče sklicevati v podporo trditvi, da prednamestitev aplikacije – v povezavi s privzeto nastavitvijo ali „premium“ prikazovanjem ali ne – omogoča doseganje boljših rezultatov.
- 389 Dejstvo, da se analiza družbe Yandex nanaša le na eno podjetje in le na en mesec oziroma da po mnenju družbe Google vsebuje metodološke napake, ji še ne odvzema upoštevnosti, saj se je Komisija nanjo sklicevala le v podporo drugim dokazom v zvezi s pomembnostjo prednamestitve kot distribucijskega kanala in s „pristranskostjo obstoječega stanja“, ki jo povzroči.
- 390 Poleg tega je treba v zvezi s tem ugotoviti, da družba Google ne izpodbija izjav družb Yahoo in Qwant, v katerih je v bistvu navedeno, da se zaradi prednamestitve izboljšajo zadetki storitev iskanja, ki so predmet prednamestitve (točki 789(6) in 789(7) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

– *Sporazum med družbama Microsoft in Verizon*

- 391 V izpodbijanem sklepu je napoteno tudi na sporazum med družbama Microsoft in Verizon iz leta 2008, v skladu s katerim je bila storitev splošnega iskanja družbe Microsoft, Bing, leta 2010 in 2011 prednameščena poleg iskalnika Google Search na šestih modelih naprav Google Android, promet, ustvarjen s tem sporazumom pa je predstavljal od 15 do 25 % skupnega obsega splošnih iskalnih poizvedb, opravljenih prek iskalnika Bing v ZDA v tem obdobju. Tržni delež iskalnika Bing v ZDA naj bi se v tem obdobju s skoraj 0 % povečal na približno 1,5 % (točki 789(8) in 798(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 392 Družba Google trdi, da te ugotovitve ponazarjajo mešanje med prednostmi privzete nastavitve in prednostmi prednamestitve. Družba Microsoft naj bi namreč pojasnila, da ji je ta sporazum omogočil „privzeto nastavitve iskanja za Bing“, saj so bile mobilne naprave „dobavljene s privzeto

[nastavljenim] iskalnikom Bing na vseh vstopnih točkah“. Povečanje, na katero je bilo napoteno, naj poleg tega ne bi bilo niti „znatno“ niti „trajno“ in naj ga ne bi bilo mogoče pripisati prednamestitvi, ampak zgolj privzeti nastavitvi.

- 393 Na podlagi preučitve odgovora družbe Microsoft na vprašanje 10.1 zahteve za informacije z dne 20. novembra 2015, naslovljene na ponudnike storitev splošnega iskanja, je dejansko mogoče ugotoviti, da je bil od šestih v njem navedenih naprav na eni iskalnik Bing nastavljen kot privzeti iskalnik na vseh vstopnih točkah, preostalih pet pa je poleg tega, da je bil navedeni iskalnik nastavljen kot privzeti iskalnik, imelo tudi aplikacijo Google Voice Search z ikono na začetnem zaslonu. Torej družba Google upravičeno trdi, da je mogoče rezultate, ki jih je družba Microsoft dosegla zaradi tega sporazuma z družbo Verizon, pojasniti s privzeto nastavitvijo, ne pa s prednamestitvijo na napravah Google Android.
- 394 Čeprav pa se na ta sporazum ni mogoče sklicevati v podporo pomembnosti prednamestitve, z njim ni niti ovržena njena smiselnost iz razlogov, ki jih je Komisija navedla v izpodbijanem sklepu ob upoštevanju različnih zgoraj preučenih dokazov.

iii) Nekateri primerjave iz izpodbijanega sklepa

- 395 Na drugem mestu družba Google graja nekatere primerjave iz izpodbijanega sklepa.

– Študija FairSearch

- 396 Prvič, v izpodbijanem sklepu je navedena študija, ki jo je leta 2017 za združenje FairSearch izvedel profesor Marco Iansiti z univerze Harvard (ZDA) (v nadaljevanju: študija FairSearch), na podlagi katere je bilo ugotovljeno, da je uporaba vsake aplikacije iz sklopa GMS, med njimi aplikacije Google Search, precej večja na napravah Google Android, na katerih so prednameščene, kot pa na napravah iOS, na katerih morajo uporabniki te aplikacije prenesti. Ta ugotovitev je bila izoblikovana ob upoštevanju podatkov, ki jih je predložila družba Microsoft glede mesečne uporabe teh aplikacij v Združenem kraljestvu februarja 2016. Tako je 17 % uporabnikov ene od naprav iOS uporabljalo preneseno aplikacijo Google Search, medtem ko je 76 % uporabnikov ene od naprav Android uporabljalo prednameščeno aplikacijo Google Search (točki 791 in 792 obrazložitve izpodbijanega sklepa, preglednica 10 in graf 19 tega sklepa ter točka 799(1) njegove obrazložitve).
- 397 Družba Google trdi, da primerjave iz študije FairSearch nasprotujejo trditvi o „pristranskosti obstoječega stanja“, saj naj bi bilo iz nje razvidno, da so bili njeni deleži podobni za uporabo funkcij iskanja v sistemu Android, za katerega se uporablja MADA, in v sistemu iOS, za katerega se MADA ne uporablja. V podporo tej trditvi dejansko napotuje na druge podatke, ne pa na tiste, povzete v študiji FairSearch. Natančneje, družba Google poudarja, da se študija FairSearch nanaša le na uporabo aplikacije Google Search, ne pa na uporabo storitve Google Search v celoti – čeprav naj bi v skladu z izpodbijanem sklepom prav ta predstavljala upoštevni trg (točka 323 obrazložitve) – ali na iskalne poizvedbe, opravljene prek brskalnika. Če se upošteva dostop prek brskalnika, naj se „obseg“ storitve Google Search v sistemih Android in iOS ne bi občutno razlikoval (glej točko 515(3) obrazložitve in opombo 857 izpodbijanega sklepa). Ob upoštevanju tega celovitega okvira naj primerjava uporabe v sistemih Android in iOS torej ne bi podpirala „pristranskosti obstoječega stanja“, ki bi izhajala iz prednamestitve, ampak naj bi poudarjala predvsem pomembnost dostopa do interneta prek brskalnika.

- 398 Vendar je v nasprotju s trditvijo družbe Google ugotovitev Komisije iz izpodbijanega sklepa ob upoštevanju rezultatov študije FairSearch še naprej upoštevana za preučitev prvega paketa. V tej študiji se namreč upoštevajo samo iskalne poizvedbe, opravljene prek aplikacije Google Search, ne pa tudi tiste, opravljene prek drugih vstopnih točk za iskanje, kot so mobilni spletni brskalniki (točka 799(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa), ki spadajo v presojo, opravljeno v zvezi z drugim paketom.
- 399 Kot poleg tega trdi Komisija, je uporaba iskalnika Google Search – ne pa aplikacije Google Search – na napravah Android in iOS sicer res podobna, vendar je to mogoče pojasniti s tem, da družba Apple na napravah iOS, tudi če nanje ne prednamesti aplikacije za splošno iskanje, Google Search nastavi kot privzeto storitev splošnega iskanja v brskalniku Safari (glej zlasti točko 799(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 400 Torej ob upoštevanju zgoraj navedenih posebnosti ni mogoče šteti, da iz preučitve primerjav iz študije FairSearch izhaja, da so te primerjave v nasprotju s tem, kako so bile v zvezi z obstojem „pristranskosti obstoječega stanja“ uporabljene v izpodbijanem sklepu.
- *Podatki, ki jih je predložila družba Microsoft, in podatki aplikacije Netmarketshare*
- 401 Drugič, v izpodbijanem sklepu je napoteno na podatke, ki jih je predložila družba Microsoft v odgovor na vprašanje 13 iz zahteve za informacije z dne 10. aprila 2017 in ki vsebujejo primerjavo med splošnimi iskalnimi poizvedbami, opravljenimi z napravami Google Android, na katerih je prednameščena aplikacija Google Search, s takimi poizvedbami, opravljenimi z napravami Windows Mobile, na katerih je privzeto nastavljen iskalnik Bing, v Franciji, Nemčiji, Italiji, Španiji in Združenem kraljestvu od leta 2014 do leta 2017. Po teh podatkih na iskalnik Google Search odpade od [10–20] % do [40–50] % splošnih iskalnih poizvedb na napravah Windows Mobile in [90–100] % splošnih iskalnih poizvedb na napravah Google Android (glej točko 793 obrazložitve in preglednico 11 izpodbijanega sklepa).
- 402 Družba Google trdi, da je zaradi nerazlikovanja med učinki privzete nastavitve oziroma prednamestitve omajana upoštevnost teh podatkov, saj aplikacija Google Search ni bila prednameščena na napravah Windows Mobile, na katerih je iskalnik Bing „nastavljen kot privzeta storitev splošnega iskanja“ (glej točki 793 in 840 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ki naj je – v nasprotju s parametri privzete nastavitve na napravah Android – na splošno ne bi bilo mogoče spremeniti. Privzeta nastavitve bi torej lahko predstavljala precejšen del razlike, navedene v izpodbijanem sklepu, ali to razliko v celoti. Majhno število prenosov konkurenčnih aplikacij za splošno iskanje naj bi bilo mogoče prej pojasniti s tem, da uporabniki dajejo prednost aplikaciji Google Search (po podatkih ki jih je predložila družba Google konec leta 2016, približno 95 % uporabnikov v Združenem kraljestvu, Franciji in Nemčiji daje prednost njeni aplikaciji). Za primerjavo, iz podatkov aplikacije Netmarketshare naj bi bilo razvidno, da je bila razlika v deležu iskalnih poizvedb prek iskalnika družbe Google med napravami Android in Windows Mobile manjša, z zgolj 1-odstotno realno razliko (Data On Operating System Market Share: Mobile OS, Europe, 2015). Komisija naj bi v izpodbijanem sklepu obžalovala, da družba Google ni predložila kvantitativnih podatkov, na katerih temeljijo ti statistični podatki (točka 799(3) obrazložitve), vendar bi jih lahko pridobila na zahtevo.
- 403 Kljub vsemu so podatki, ki jih je predložila družba Microsoft, tudi če bi bilo mogoče del razlike med deleži iskalnih poizvedb na napravah Android in Windows Mobile „pripisati privzeti nastavitvi v prednameščenem brskalniku“ in ne prednamestitvi, še vedno upoštevni. Ti podatki namreč samo kažejo na razlike, ki obstajajo med napravami, opremljenimi z OS Android

s sklopom GMS, in napravami, opremljenimi z OS Windows Mobile: na prvih je prednameščena aplikacija za storitev iskanja Google Search, medtem ko je na drugih kot privzeta nastavljena storitev iskanja Bing.

404 Kar zadeva podatke aplikacije Netmarketshare, ki jih je predložila družba Google in s katerimi je želela pokazati, da je razlika med njenimi deleži iskalnih poizvedb na napravah Android in Windows Mobile majhna, to je 1 %, je treba najprej ugotoviti, da so skromni. Predstavljeni so v obliki grafa in preglednice brez pojasnil. Natančneje, kot navaja Komisija v točki 799(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa, je brez informacij o podatkih, ki so bili upoštevani za opredelitev, katere naprave so bile upoštevane pri presoji deležev iskalnih poizvedb na napravah, opremljenih z OS Windows Mobile, težko presoditi dejanski obseg podatkov, navedenih v stolpcu „Windows Phone“. Kot prav tako navaja Komisija v točki 799(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa, podatkom aplikacije Netmarketshare nasprotujejo drugi podatki, ki sta jih predložili družbi Microsoft in Google med upravnim postopkom ter potrjujejo trditev iz izpodbijanega sklepa, da je delež družbe Google, kar zadeva splošne iskalne poizvedbe, opravljene z napravami Android, na katerih je aplikacija Google Search prednameščena, večji kot na napravah Windows Mobile, na katerih ta aplikacija ni prednameščena.

– *Primerjava prihodkov, ki jih je družba Google ustvarila na napravah Android in iOS*

405 Tretjič, izpodbijani sklep vsebuje primerjavo svetovnega prihodka družbe Google, ustvarjenega z napravami Android in napravami iOS (točka 794 obrazložitve in preglednica 12) za leta od 2014 do 2016, izvedeno na podlagi podatkov, ki jih je predložila družba Google, iz katere je razvidno, da ustvari precej večji prihodek z uporabo svoje aplikacije za splošno iskanje Google Search v OS Android kot v sistemu iOS (+ 71 % leta 2014, + 134 % leta 2015 in + 193 % leta 2016), medtem ko je bila raven skupnih prihodkov iz iskanja v sistemih Android in iOS podobna (+ 3 % leta 2014, + 22 % leta 2015 in + 28 % leta 2016).

406 Družba Google trdi, da je ta primerjava omajana zaradi neupoštevanja iskalnih poizvedb, opravljenih z brskalnikom. Če bi se upoštevale te iskalne poizvedbe, bi bilo iz preglednice 12 izpodbijanega sklepa razvidno, da so bili skupni prihodki družbe Google iz iskalnih poizvedb, opravljenih v sistemu iOS, večji od tistih, ustvarjenih v OS Android, čeprav aplikacija Google Search na napravah iPhone ni bila prednameščena. Poleg tega naj družba Apple napravam Android ne bi dala na voljo iskalnika Safari. Delež iskalnika Chrome v sistemu iOS naj bi bil torej neizogibno manjši.

407 Kot pa navaja Komisija, je iz podatkov, ki jih je predložila družba Google, razvidno, da so prihodki, ustvarjeni z aplikacijo Google Search, višji na napravah GMS, na katerih je prednameščena aplikacija Google Search, kot pa na napravah iOS, na katerih ni prednameščena nobena aplikacija za splošno iskanje, niti Google Search. Ker se ta del sklepa nanaša na prvi paket, ni treba vključiti prihodkov, ustvarjenih z izvajanjem drugega paketa. Širše, s temi podatki se spet primerjata položaja, v katerih je za zadevno storitev splošnega iskanja, v obravnavanem primeru Google Search, bodisi prednameščena aplikacija Google Search, kar velja za Google Android, bodisi je iskalnik Google Search nastavljen kot privzeti iskalnik, kar velja za brskalnik Safari.

408 Torej je treba očitek družbe Google glede primerjave iz izpodbijanega sklepa med prihodki, ustvarjenimi z napravami Android, in prihodki, ustvarjenimi z napravami iOS, zavrniti.

iv) Nekateri elementi v zvezi z brskalnikom Chrome

409 Na tretjem mestu družba Google trdi, da se tudi z ugotovitvijo, da se v sistemu iOS več prihodkov ustvari z brskalnikom Safari kot z brskalnikom Chrome (točka 907 obrazložitve izpodbijanega sklepa), mešata prednamestitev in privzeta nastavitvev ter da z raziskavo Opera (glej točko 905(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa) ni mogoče dokazati omejevalnih učinkov.

– Primerjava prihodkov družbe Google prek brskalnika Safari in prek brskalnika Chrome

410 Prvič, v izpodbijanem sklepu se primerjajo svetovni prihodki družbe Google iz iskalnih poizvedb, opravljenih prek brskalnika Safari, prednameščenega na napravah iOS, in prek brskalnika Chrome, ki na teh napravah ni prednameščen. Iz te primerjave, ki temelji na podatkih, ki jih je predložila družba Google, je razvidno, da ta družba na napravah iOS ustvari več prihodkov prek brskalnika Safari kot prek brskalnika Chrome (+ 2457 % leta 2014, + 1988 % leta 2015 in + 1883 % leta 2016) (točka 907 obrazložitve in preglednica 16 izpodbijanega sklepa). Leta 2016 je bilo na napravah iOS izvedenih 258 milijonov prednamestitev brskalnika Safari, medtem ko je bil brskalnik Chrome na teh napravah prenesen le v 40 milijonih primerov (točka 912(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

411 Družba Google trdi, da se s to ugotovitvijo, to je, da v sistemu iOS brskalnik Safari ustvari več prihodkov, kot jih na istih napravah ustvari brskalnik Chrome (točka 907 obrazložitve izpodbijanega sklepa), mešata prednamestitev in privzeta nastavitvev. Družba Apple naj bi namreč na vseh napravah iOS kot privzeti brskalnik nastavila brskalnik Safari, kar naj se v izpodbijanem sklepu ne bi upoštevalo. Ob upoštevanju dokazov glede povezave med prednamestitvijo, „premium“ prikazovanjem in privzeto nastavitvijo naj ne bi bilo mogoče pravilno izločiti učinkov prednamestitve.

412 Vendar zaradi tovrstne ugotovitve ni odvzeta upoštevnost primerjavi med prihodki, ki jih družba Google prejema na napravah iOS iz iskalnih poizvedb prek brskalnika Safari in prek brskalnika Google Chrome. Ta primerjava je bila namreč izvedena ob upoštevanju posebnosti teh brskalnikov na napravah iOS: prvi je edini prednameščen brskalnik, medtem ko je drugega treba prenesti. Poleg tega uporabniki brskalnik Google Chrome prenesejo le na majhen del naprav iOS (15 % leta 2016) (točka 912(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

413 Torej je treba očitek družbe Google v zvezi s primerjavo prihodkov, ki jih ustvari prek brskalnika Safari in prek brskalnika Chrome, izvedeno v izpodbijanem sklepu, zavrniti.

– Raziskava Opera

414 Drugič, v izpodbijanem sklepu je napoteno na raziskavo, ki jo je izvedla družba Opera (glej točko 905(3) obrazložitve) ter v kateri je po eni strani navedeno, da je leta 2013 72 % od 1500 vprašanih oseb v Nemčiji, na Poljskem in v Združenem kraljestvu na svojih pametnih mobilnih napravah uporabljalo prednameščen brskalnik, po drugi strani pa 16 % teh oseb ni upoštevalo dejavnikov, kot so kakovost, enostavnost uporabe, hitrost, varnost ali druge značilnosti, ampak so brskalnik še naprej uporabljali preprosto zato, ker je bil prednameščen.

415 Družba Google opozarja, da je bilo za to raziskavo postavljeno tako vprašanje: „Katere dejavnike ste upoštevali pri izbiri brskalnika, ki ga uporabljate najpogosteje/najbolj redno?“. Trditve iz izpodbijanega sklepa temeljijo na odgovoru uporabnikov, ki so izbrali možnost, da „preprosto uporabljajo brskalnik, ki je že bil na [njihovem] mobilnem telefonu“. S to možnostjo naj se ne bi

razlikovalo med uporabniki, ki so brskalnik izbrali glede na to, ali je bil prednameščen ali nastavljen kot privzet. V več odgovorih naj bi bila namreč dodana pripomba, da je bil uporabljen „privzeti brskalnik telefona“. Dalje, kot kažejo podatki raziskave, ki jih je predložila družba Opera (odgovor na zahtevo za informacije z dne 15. decembra 2015), je le 70 sodelujočih od 500 (14 %) dejansko izbralo možnost, navedeno v izpodbijanem sklepu. V resnici bi bilo lahko število še manjše: 18 uporabnikov od navedenih 70 naj bi, kot se zdi, napotovalo na naprave iOS, ne pa na naprave Android, saj so navedli, da kot brskalnik uporabljajo Safari, ki v OS Android ni na voljo. Preostalih 86 % vprašanih oseb je navedlo dejavnike, kot so hitrost, enostavnost uporabe, varnost, poraba podatkov in druge dejavnike, povezane s kakovostjo. Prav tako naj bi bila napačna predpostavka, da „je že“ na telefonu en sam brskalnik, saj naj bi OEM v resnici na splošno prednamestili dva ali več.

- 416 Kot pa trdi Komisija, je mogoče, čeprav v raziskavi Opera učinek prednamestitve ni ločen od učinka privzete nastavitve, vsaj del razlogov, iz katerih so vprašane osebe uporabljale spletni brskalnik, ki „so ga dobile z mobilnikom“, pripisati dejstvu, da OEM ta brskalnik prednameščajo. V tej raziskavi se ugotavlja, kateri mobilni spletni brskalnik uporabniki uporabljajo „najpogosteje“ za spletne iskalne poizvedbe s svojimi napravami. Ob upoštevanju treh držav EGP (Nemčija, Združeno kraljestvo in Poljska), vključenih v vzorec 1500 uporabnikov, je po eni strani 853 uporabnikov (57 %) kot brskalnik, ki ga uporabljajo najpogosteje, navedlo Chrome ali Safari – torej brskalnika, prednameščena na napravah GMS in iOS – po drugi strani pa je 232 uporabnikov (15 %) odgovorilo, da najpogosteje uporabljajo brskalnike, ki so nastavljeni kot privzeti (torej Chrome na napravah GMS in Safari na napravah iOS).
- 417 Torej je treba zavriniti očitek družbe Google, kar zadeva napotila na rezultate raziskave Opera v izpodbijanem sklepu.
- 418 Skratka, z različnimi trditvami, s katerimi družba Google izpodbija prednost zaradi prednamestitve aplikacij Google Search in Chrome na napravah Google Android, ni mogoče omajati ugotovitev, ki jih je Komisija izpeljala iz različnih elementov, navedenih v zvezi s tem v izpodbijanem sklepu.

b) Možnost, da OEM prednamestijo ali kot privzete nastavijo konkurenčne storitve splošnega iskanja

1) Izpodbijani sklep

- 419 V izpodbijanem sklepu je ugotovljeno, da konkurenčne prednosti, nastale zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA, konkurenčni ponudniki storitve splošnega iskanja ne morejo izravnati z drugimi sporazumi o prednamestitvi iz teh razlogov (točka 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa):
- OEM naj običajno ne bi želeli namestiti še ene aplikacije za splošno iskanje; tako naj bi bilo zaradi precej majhnih dodatnih prihodkov, ustvarjenih zaradi dodatne namestitve take aplikacije, stroškov, nastalih pri pogajanjih o takih sporazumih, in tveganja, povezanega s podvajanjem aplikacij, kar bi lahko škodovalo uporabniški izkušnji ali povzročilo težave s prostorom; enako naj bi *mutatis mutandis* veljalo za brskalnike (točke od 824 do 829, 933 in 934 obrazložitve izpodbijanega sklepa);

- z MADA naj bi bila OEM in operaterjem preprečena izključna prednamestitve druge aplikacije za splošno iskanje na naprave Google Android (točke od 830 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa); čeprav bi bilo mogoče poleg tega prednamestiti brskalnik, konkurenčen brskalniku Chrome, naj ga ne bi bilo mogoče nastaviti kot privzeti brskalnik (točka 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - z RSA, sklenjenimi z OEM in operaterji, na podlagi katerih je bila aplikacija Google Search izključno prednameščena na od [50–60 %] do [80–90 %] vseh naprav Google Android v EGP, naj bi bilo konkurentom družbe Google prav tako preprečeno, da na teh napravah poleg njene aplikacije prednamestijo še druge aplikacije za storitev splošnega iskanja (točka 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - število prednamestitev konkurenčnih brskalnikov na napravah Google Android naj bi bilo precej manjše od števila prednamestitev brskalnika Google Chrome (točka 936 obrazložitve in preglednica 19 izpodbijanega sklepa).
- 420 Tako naj Bing, glavni konkurent iskalnika Google Search, z izjemo enega samega modela naprave, ki se je tržil v ZDA od leta 2011, med letoma 2011 in 2016 ne bi mogel biti prednameščen na napravah Google Android (točki 834 in 789(8) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) Povzetek trditev strank

- 421 Družba Google trdi, da s pogoji glede prednamestitve, določenimi v MADA, OEM ni bilo preprečeno, da enako prednamestitve, kot je bila zagotovljena iskalniku Google Search in brskalniku Chrome, zagotovijo tudi za konkurenčne storitve iskanja in brskalnike na vseh svojih napravah Android. Mogoče naj bi bilo celo zagotoviti promocijsko priložnost, boljšo od tiste za izdelke družbe Google, saj so lahko OEM kot privzeti brskalnik nastavili drug brskalnik, in ne Chrome, kot privzete storitve v teh prednameščenih brskalnikih pa konkurenčne storitve splošnega iskanja. Čeprav je bil poleg tega Google Search v brskalniku Chrome v naslovni vrstici nastavljen kot privzeti iskalnik, naj bi uporabniki to storitev še vedno lahko spremenili in nastavili storitev enega od konkurentov. Z zadevnimi ravnanji naj torej ne bi bilo mogoče omejevati konkurence.
- 422 Tako naj bi trditvi, da OEM in operaterji na napravah Android ne bi želeli konkurenčnih aplikacij, nasprotovale njihove prakse, pa naj gre za storitve splošnega iskanja, brskalnike ali druge vrste aplikacij. Enako naj bi bilo razlogovanje o RSA v nasprotju s trditvijo, da OEM in operaterji niso imeli nikakršnega interesa za prednamestitve drugih aplikacij za iskanje in za brskalnik poleg aplikacij družbe Google (točke od 824 do 829, 933 in 934 obrazložitve izpodbijanega sklepa v primerjavi s točko 1208(1) obrazložitve tega sklepa ter točkami 1213, 1214, 1219 in 1220 njegove obrazložitve). Poleg tega naj ne bi bil nobeden od štirih razlogov, navedenih v podporo trditvi, da OEM niso želeli poleg aplikacij družbe Google prednamestiti konkurenčnih aplikacij, torej ovire, povezane z „uporabniško izkušnjo“, težave s pomnilniškim prostorom, transakcijski stroški in premajhne finančne koristi, povezane s prednamestitvijo, podprt z dovolj dokazi.
- 423 Komisija trdi, da konkurenti s sporazumi o prednamestitvi ne morejo izravnati pomembne konkurenčne prednosti, ki si jo družba Google zagotavlja s prednamestitvijo aplikacije Google Search in brskalnika Google Chrome na praktično vse naprave Google Android, prodane v EGP.

3) Presoja Splošnega sodišča

i) Uvodne ugotovitve

- 424 Uvodoma je treba ugotoviti, da družba Google s tem očitkom v bistvu trdi, da s pogoji glede prednamestitve, določenimi v MADA, OEM ni bilo preprečeno, da enako prednamestitev, kot je bila zagotovljena iskalniku Google Search in brskalniku Chrome, zagotovijo tudi konkurenčnim storitvam splošnega iskanja in brskalnikom na napravah Google Android, ki so se prodajale v EGP.
- 425 Vendar Komisija v izpodbijanem sklepu ne izpodbija tega, da je OEM na podlagi MADA dovoljeno prednamestiti aplikacije, konkurenčne iskalniku Google Search in brskalniku Chrome. Konkurenti družbe Google bi torej načeloma OEM za svoje aplikacije lahko ponudili enake pogoje glede prednamestitve, kot so bili določeni z MADA. Skupna namestitev je bila na podlagi MADA mogoča.
- 426 V izpodbijanem sklepu je prej kot to po eni strani navedeno, da je OEM na podlagi MADA „preprečena“ izključna prednamestitev takih aplikacij namesto iskalnika Google Search in brskalnika Chrome (točka 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa), po drugi strani pa še, da se z RSA od OEM in operaterjev zahteva izključna prednamestitev aplikacije Google Search za del, zajet s temi sporazumi, to je glede na obdobje od [80–90 %] do [50–60 %] naprav Google Android, prodanih v EGP (točka 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa), kar vključuje – kot je potrdila Komisija v odgovor na ukrepe procesnega vodstva – RSA za portfelj in RSA za naprave.
- 427 V tem okviru – ob upoštevanju tržnih deležev in njihovega razvoja od leta 2011 za Google Search in od leta 2012 za Chrome do sprejetja izpodbijanega sklepa – ostaja razprava o možnostih konkurentov, da izravnajo konkurenčno prednost, pridobljeno s pogoji glede prednamestitve iz MADA, predvsem teoretična. V praksi namreč ponudniki konkurenčnih aplikacij niso bili zmožni s sporazumi o prednamestitvi izravnati konkurenčne prednosti, ki si jo je družba Google zagotovila s prednamestitvijo iskalnika Google Search in brskalnika Chrome na praktično vseh napravah Google Android, prodanih v EGP. Kot je navedeno v izpodbijanem sklepu, prednamestitev konkurenčnih aplikacij za splošno iskanje in brskalnikov z vidika dosega ni primerljiva s prednamestitvijo aplikacije Google Search in brskalnika Google Chrome (glej točko 940 obrazložitve izpodbijanega sklepa za brskalnike).
- 428 V zvezi s tem je treba razlikovati med teoretičnimi hipotezami o konkurenci in praktično resničnostjo, v kateri se konkurenčne alternative, ki jih navaja družba Google zdijo malo verjetne ali brez resničnega vpliva zaradi „pristranskosti obstoječega stanja“ kot posledice pogojev glede prednamestitve iz MADA in učinkov teh pogojev v povezavi z drugimi pogodbenimi sporazumi družbe Google, med njimi RSA.
- 429 Trditve družbe Google, da so lahko OEM kljub pogojem glede prednamestitve iz MADA konkurenčnim storitvam splošnega iskanja in brskalnikom na napravah Google Android, prodanih v EGP, prosto zagotovili enake pogoje glede prednamestitve, kot so bili priznani iskalniku Google Search in brskalniku Chrome, je treba preučiti v tem okviru. Te trditve se najprej nanašajo na prednamestitev konkurenčnih aplikacij, nato na domnevno protislovje med razlogovanjem v zvezi z RSA in trditvijo, da prednamestitev konkurenčnih aplikacij ni bila zanimiva, ter nazadnje, na interes OEM za prednamestitev konkurenčnih aplikacij.

ii) Prednamestitve konkurenčnih aplikacij

430 Na prvem mestu je treba ugotoviti, da se trditve družbe Google v zvezi s tem osredotočajo bolj na položaj brskalnikov kot na položaj aplikacij za storitve splošnega iskanja. Te trditve se najprej nanašajo na aplikacijo Google Search in konkurenčne aplikacije, nato na brskalnik Chrome in njegove konkurente ter nazadnje na druge aplikacije.

– Aplikacija Google Search in njeni konkurenti

431 Kar zadeva aplikacije za storitve splošnega iskanja, družba Google izpodbija zgolj napotilo na iskalnik Bing, ki ga je bilo mogoče med letoma 2011 in 2016 prednamestiti le na en sam model naprave Google Android, ki se je tržil leta 2011 v ZDA (glej točko 834 in točko 789(8) izpodbijanega sklepa).

432 Po navedbah družbe Google naj tega, da iskalnik Bing ni mogel biti prednameščen na naprave Google Android, prodane v EGP, ne bi bilo mogoče pojasniti s pogoji glede prednamestitve iz MADA, ampak prej z neobstojem lokalnega programa iskalnika Bing za večino držav EGP.

433 Vendar je treba podobno kot Komisija ugotoviti, da je konkurentom družbe Google le zelo redko uspelo na naprave poleg aplikacije Google Search prednamestiti svojo aplikacijo za splošno iskanje. Vsekakor se je to nanašalo le na omejen del naprav zadevnih OEM, zlasti v EGP.

434 V izpodbijanem sklepu sta namreč navedena le dva primera „prednamestitve“ konkurenčne aplikacije za splošno iskanje, in to v primerih, ko OEM niso imeli ali niso imeli več sklenjenega RSA z družbo Google (točka 1219 obrazložitve izpodbijanega sklepa):

– sporazum o delitvi prihodkov med družbama Microsoft in ZTE iz februarja 2017 za prodajo nekaterih naprav Google Android na svetu, vključno z EGP, z iskalnikom Bing, privzeto nastavljenim v brskalniku družbe ZTE, ter za prodajo določenih količin naprav Google Android, na katerih je bila prednameščena aplikacija za splošno iskanje Bing (točka 1219(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa);

– sporazum o delitvi prihodkov med družbo Yandex in dvema OEM za prodajo naprav Google Android na svetu, vključno z majhnim številom v EGP, na katerih je bil prednameščen „widget“ za storitev za splošno iskanje Yandex in povezave do domače strani iskalnika Yandex v privzetem brskalniku (točka 1219(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

435 Poleg tega razlog, ki ga družba Google navaja v zvezi z iskalnikom Bing, ni verodostojno pojasnilo za nezmožnost družbe Microsoft, da bi OEM prepričala, naj na naprave Google Android prednamestijo to aplikacijo. Neobstoj lokalnega programa se namreč ni nanašal na vse države EGP, vendar niso OEM aplikacije Bing namestili niti v državah, v katerih je ta omogočala lokalizacijo, kot sta Združeno kraljestvo ali Nemčija. Prav tako OEM na svoje naprave v Češki republiki niso prednamestili aplikacije Seznam, čeprav so bili algoritmi splošnega iskanja te aplikacije izoblikovani na podlagi češčine (glej točki 682 in 814(4) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

436 Iz navedenega v nasprotju s trditvijo družbe Google izhaja, da ponudniki storitve splošnega iskanja, ki so konkurirali iskalniku Google Search, niso bili zmožni izravnati konkurenčne prednosti, pridobljene s pogoji glede prednamestitve iz MADA.

– *Brskalnik Chrome in njegovi konkurenti*

- 437 Kar zadeva brskalnike, družba Google navaja različne elemente v podporo trditvi, da OEM s pogoji glede prednamestitve iz MADA ni bilo preprečeno, da konkurenčnim brskalnikom zagotovijo enake pogoje glede prednamestitve, kot so jih priznali iskalniku Google Search in brskalniku Chrome:
- v izpodbijanem sklepu je navedeno, da so bili med letoma 2013 in 2016 konkurenčni brskalniki poleg brskalnika Chrome prednameščeni na skoraj 60 % naprav Android (točka 936 obrazložitve in preglednica 19 izpodbijanega sklepa); število teh prednamestitev konkurenčnih brskalnikov naj torej ne bi bilo „občutno manjše od števila prednamestitev brskalnika Google Chrome na napravah Google Android“;
 - še drug prednameščeni brskalnik bi lahko ustvaril večji delež prihodkov iz iskanja kot aplikacija Google Search ali brskalnik Chrome, ki bi bila prednameščena na podlagi MADA; to naj bi bilo razvidno iz teh dokazov: družba Samsung, ki je začela leta 2016 na svojih napravah prednameščati svoj brskalnik, ki mu je dodelila boljši položaj kot brskalniku Chrome, pri čemer je na ta brskalnik odpadlo 38,4 % prihodkov iskalnika Google Search v EGP na napravah Samsung Galaxy S6, tako da je presegel aplikacijo Google Search (38,1 %) in brskalnik Chrome (23,3 %) (točka 949 obrazložitve izpodbijanega sklepa); družba Huawei, ki je leta 2015 navedla, da je „brskalnik Huawei prednaložen na vseh pametnih telefonih Huawei na trgu EGP kot privzeti brskalnik v sistemu“ (Huawei, 14. decembra 2015), ter družba HTC, ki je leta 2015 navedla, da je njen brskalnik, HTC Internet, prednameščen na njenih napravah in da „ni bistvenega učinka“, ker je družba Google leta 2012 na sklop GMS dodala brskalnik Chrome, saj je družba HTC na večino svojih naprav prednamestila svoj spletni brskalnik (HTC, 13. novembra 2015).
- 438 V nasprotju s tem, na kar napeljuje Komisija, trditev družbe Google in različnih elementov, s katerimi so podprte, ni mogoče že takoj zavrni.
- 439 S trditvami družbe Google je namreč mogoče *a priori* pokazati – kot je to razvidno iz dejanskih elementov, povzetih v izpodbijanem sklepu (glej preglednico 19, v kateri so navedeni deleži vzporedne prednamestitve od 40 do 60 % na svetu med letoma 2013 in 2016) – da je z vidika brskalnikov konkurenčni položaj živahnejši kot z vidika aplikacij za storitve splošnega iskanja. Na naprave Google Android je mogoče prednamestiti še druge brskalnike poleg brskalnika Chrome, kar se pogosto tudi dogaja.
- 440 Dobra ponazoritev je primer družbe Opera. Po navedbah te družbe, intervenientke v podporo družbi Google, je velik del svojih uporabnikov pridobila s sporazumi o prednamestitvi, sklenjenimi z OEM (Samsung, Huawei, OPPO in Tecno), kar zadeva naprave Google Android. Komisija v zvezi s tem navaja, da so se ti sporazumi nanašali na manj kot 5 % naprav Google Android, prodanih v EGP (točka 940 obrazložitve izpodbijanega sklepa), saj so se te naprave prodajale večinoma v Afriki (sporazumi družbe Opera z družbama Samsung in Tecno).
- 441 Ta primer kaže, da so v obdobju kršitve lahko obstajali sporazumi o skupni prednamestitvi brskalnikov, in sicer vsekakor v večjem obsegu, kot to velja za sporazume o prednamestitvi aplikacije za storitev splošnega iskanja. Vendar je treba preučiti učinke takih sporazumov na vprašanje, ali je bilo z njimi mogoče izravnati prednost, ki je izhajala iz prednamestitve.

- 442 Vpliv trditev družbe Google na analizo je namreč precej oslavljen, če se upoštevajo različne pripombe Komisije in intervenientov, ki jo podpirajo. V praksi se namreč izkaže, da so OEM sicer res lahko prosto prednamestili druge aplikacije za brskanje, vendar so lahko to možnost v praksi izkoristili le za prednamestitev aplikacij za brskanje, ki so kot privzeto nastavljeni iskalnik uporabljale Google Search.
- 443 V nasprotju s primerom družbe Opera namreč družba Seznam v intervencijski vlogi opisuje težave, s katerimi se je srečala, da je dosegla prednamestitev svojih aplikacij za iskanje in za brskalniki. Družba Seznam poleg tega navaja, da so te težave obstajale tako v času RSA za portfelj kot zatem v času veljavnosti RSA za naprave. Prav tako je bil lahko šele septembra 2018, torej po sprejetju izpodbijanega sklepa, Qwant nastavljen kot privzeti iskalnik v brskalniku Brave v Franciji in Nemčiji.
- 444 Prvič, drži sicer, da so bili med letoma 2013 in 2016 konkurenčni brskalniki poleg brskalnika Chrome prednameščeni na skoraj 60 % naprav Android (preglednica 19 izpodbijanega sklepa).
- 445 Vendar je treba po eni strani, kar zadeva primera družb Samsung in Huawei, ki ju navaja družba Google, ugotoviti, da so edini mobilni spletni brskalniki, ki so bili prednameščeni na precejšnjem številu naprav Google Android teh OEM, njihovi lastni brskalniki, ne pa tretji brskalniki (točka 936 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 446 Komisija v zvezi s tem navaja, da so nekateri gospodarski subjekti, vključno z družbama Samsung in Huawei, v svojih brskalniki iskalnik Google Search nastavili kot privzeto storitev za splošno iskanje. V točki 798(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa je tako napoteno na „sporazume z OEM in operaterji, katerih namen je bil zagotoviti, da je bil Google Search edina storitev splošnega iskanja, ki je bila prednameščena in nastavljena kot privzeta v vseh prednameščenih mobilnih brskalniki tretjih oseb“. Komisija je na vprašanje v zvezi s tem pojasnila, da gre pri tem na napotilo na RSA. Navaja še družbo HTC, ki je Google Search v svojem brskalniku prav tako nastavila kot privzeto storitev splošnega iskanja, k čemur dodaja, da je ta od 30. novembra 2016 vsekakor prenehala razvijati svoj brskalniki.
- 447 Kar po drugi strani zadeva položaj gospodarskih subjektov, ki so sklenili RSA, je treba ugotoviti, da so se morali, da so lahko izkoristili delitev prihodkov, zavezati, da bodo Google Search nastavili kot privzeti iskalnik na različnih vstopnih točkah svojih naprav Google Android, vključno z lastnim brskalnikom (točka 822 obrazložitve, opomba 908 in točka 6.3.3 o RSA za portfelj), in da ne bodo prednamestili nobene konkurenčne storitve splošnega iskanja (točki 192 in 198 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 448 To je še toliko pomembnejše, ker Komisija v točki 822 obrazložitve izpodbijanega sklepa navaja, da so RSA med letoma 2011 in 2016 zajemali od [80–90 %] do [50–60 %] naprav Google Android, prodanih v EGP. Iz informacij, navedenih v opombi 908 k točki 822 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je razvidno, da informacije, upoštevane v zvezi s tem, vključujejo ne le informacije, izpeljane iz pokritosti z RSA za portfelj, ampak tudi tiste, izpeljane iz pokritosti z RSA za naprave, ki so nadomestili RSA za portfelj. Komisija je to potrdila v odgovor na vprašanje, postavljeno v okviru ukrepov procesnega vodstva.
- 449 Tako je bilo med letoma 2011 in 2016 več kot 50 % naprav Google Android, prodanih v EGP, zajetih z RSA, sklenjenimi z družbo Google, pa naj gre za RSA za portfelj ali za RSA za naprave, pri čemer se je z vsemi zahtevalo, da se Google Search v prednameščenih brskalniki nastavi kot privzeti iskalnik, prepovedana pa je bila namestitev katere od konkurenčnih storitev iskanja.

- 450 Torej se izkaže – in to velja za družbe Samsung, HTC, LG in Sony ter za druge gospodarske subjekte, ki so sklenili RSA – da je bil, če je bil poleg brskalnika Chrome, v katerem je privzeto nastavljen iskalnik Google Search, prednameščen še drug brskalnik, tudi v njem privzeto nastavljen Google Search.
- 451 S to ugotovitvijo je mogoče ponazoriti medsebojno dopolnjevanje različnih ravnanj družbe Google in kaže na to, da je treba nujno upoštevati – kot je bilo navedeno tudi v izpodbijanem sklepu – povezane učinke MADA in RSA. Pogodbena obveznost, povezana z RSA, to je prepoved namestitve druge rešitve za splošno iskanje, kot je Google Search, je delovala tako, da je bila teoretična možnost prednamestitve storitve, konkurenčne aplikacijam družbe Google, ki je bila z MADA sicer načeloma dovoljena, med letoma 2011 in 2016 dejansko izključena za vsaj polovico naprav Google Android, prodanih v EGP. Drugače povedano, z RSA je bila zagotovljena izključnost na zadevnih napravah, kar je treba upoštevati pri presoji protikonkurenčnih učinkov MADA.
- 452 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da upoštevanje povezanih učinkov MADA in RSA kot dejanskega elementa ni nikakor odvisno od tega, ali RSA pomenijo zlorabo, pa naj gre za RSA za portfelj, ki v skladu z analizo Komisije pomenijo zlorabo, kar družba Google izpodbija v okviru tretjega tožbenega razloga, ali za RSA za naprave, ki se v izpodbijanem sklepu ne obravnavajo kot zloraba.
- 453 V teh okoliščinah trditve družbe Google v zvezi z enim od OEM, v skladu s katero je leta 2016 mobilni spletni brskalnik navedenega OEM v eni od kategorij njegovih naprav ustvaril prihodke iz iskanja, ki so bili v EGP večji od tistih, ustvarjenih z aplikacijo Google Search ali Chrome, ne omaje predhodne analize.
- 454 Komisija je to trditve, navedeno v tožbi, izpodbijala z obrazložitvijo, da take trditve ne more preveriti, pa naj bo to za dano kategorijo naprav tega OEM v letu 2016 ali širše za druga leta in druge kategorije naprav navedenega OEM. Družba Google je v odgovor predložila interne podatke, ki jih je uporabila kot dokaz trditve iz tožbe. Iz teh podatkov je dejansko razvidno, da je leta 2016 lastni brskalnik tega OEM na dveh serijah modelov z iskalnimi poizvedbami ustvaril več prihodkov kot aplikacija Google Search ali Chrome.
- 455 Ti prihodki so bili višji tudi od prihodkov, ustvarjenih z brskalnikom Chrome leta 2017 na treh serijah modelov (obe zgoraj navedeni in še tretja) in leta 2018 na štirih serijah modelov (vse tri zgoraj navedene in še četrta) navedenega OEM, vendar so bili manjši od prihodkov, ki so bili takrat ustvarjeni z aplikacijo Google Search na teh napravah.
- 456 Družba Google trdi, da gre za primer, ko je eden od OEM s prednamestitvijo svojega brskalnika na napravah Google Android lahko do določene mere izravnal konkurenčno prednost, pridobljeno zaradi prednamestitve aplikacije Google Search in brskalnika Chrome.
- 457 Ker pa je zadevnega OEM zavezoval RSA in mu je bila tako naložena obveznost, da iskalnik Google Search nastavi kot privzet na različnih vstopnih točkah svojih naprav, vključno z lastnim brskalnikom, je treba konkurenčni učinek take izravnave relativizirati. Družba Google je to potrdila v odgovor na ukrepe procesnega vodstva.
- 458 Poleg tega položaj OEM, ki na svojih napravah prednamesti svoj brskalnik, ni primerljiv s položajem konkurenta družbe Google na trgih storitev splošnega iskanja, ki nima možnost proizvodnje svojih naprav, saj mora ta, da lahko prednamesti svoje aplikacije, izpeljati pogajanja z enim od OEM.

- 459 Drugič, Komisija opozarja, da konkurenčni brskalnik, tudi če je na napravi Google Android prednameščen, vsekakor ne more biti nastavljen kot privzeti brskalnik (točka 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 460 Komisija v odgovor na trditve družbe Google v zvezi z izjavo predstavnika družbe Huawei v elektronskem sporočilu, naslovljenem na Komisijo decembra 2015, v skladu s katero je bil lahko „privzeti brskalnik sistema“ drug brskalnik, in ne Chrome, v zvezi s tem navaja, da to ne bi bilo mogoče.
- 461 Po eni strani je namreč iz MADA razvidno, da so morali OEM brskalnik Chrome prednamestiti na skoraj vse svoje naprave Google Android, prodane v EGP, po drugi strani pa iz AFA in klavzule 3.2.3.2 dokumenta o opredelitvi združljivosti OS Android (v nadaljevanju: dokument o združljivosti) izhaja, da „razvijalci naprav ne smejo povezati posebnih prednosti z uporabo namenskih shem s strani sistemskih aplikacij niti tretjim aplikacijam prepričati, da se povežejo s temi shemami in prevzamejo nadzor nad njimi“. Torej OEM, ki je prednamestil brskalnik Chrome, kar je pomenilo podpis MADA in AFA, konkurenčnega mobilnega spletnega brskalnika ni mogel nastaviti kot privzeti brskalnik.
- 462 Izjave družbe Orange in še enega podjetja (točka 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa) potrjujejo dejstvo, da tudi v primeru prednamestitve brskalnika, konkurenčnega brskalniku Chrome, tega ni mogoče „nastaviti kot privzeti brskalnik“. Ta gospodarska subjekta v zvezi s tem napotujeta na obveznost, ki jo je zgoraj navedla Komisija, to je obveznost, da se ne da prednost brskalniku, konkurenčnemu brskalniku Chrome, kadar je ta prav tako prednameščen na napravi Google Android.
- 463 V tem okviru nobeden od elementov, ki jih je navedla družba Google, ne potrjuje njene trditve, da bi bila ob prisotnosti brskalnika Chrome taka privzeta nastavitve konkurenčnega brskalnika mogoča:
- kar zadeva izjavo, da je bil „brskalnik Huawei prednaložen na vseh pametnih telefonih družbe Huawei na trgu EGP kot privzeti brskalnik sistema“, ta ni bila dana v imenu družbe Huawei v odgovor na zahtevo za informacije, ampak jo je preprosto predložil eden od zaposlenih družbe Huawei kot „splošno informacijo“ v okviru „predhodnega odgovora“ in iz nje ni razvidno, kaj je ta zaposleni razumel pod „privzeti brskalnik sistema“, zlasti ob upoštevanju zgoraj navedene zahteve iz dokumenta o združljivosti, v skladu s katero OEM konkurenčnega brskalnika ni mogel opredeliti kot privzeti brskalnik; vsekakor družba Huawei od leta 2016 več ne prednamešča svojega mobilnega spletnega brskalnika (glej Huawei ALE Android 6.0 Release Notes, 7. junij 2016: „Za boljšo izkušnjo bodo vsi naši mobilni telefoni, ki so prilagojeni tujim trgov in delujejo z OS Android 5.0 in več, odstranili vgrajeni brskalnik Huawei in začeli uporabljati Google Chrome“);
 - kar zadeva izjavo družbe Orange iz elektronskega sporočila z dne 3. avgusta 2012, da bo „brskalnik Chrome lahko soobstajal z brskalniki proizvajalcev in da ga družba Google ne vsiljuje kot privzeti brskalnik“, je iz nje zgolj razvidno, da OEM na podlagi MADA ni bilo naloženo, da Chrome nastavijo kot privzeti brskalnik – česar Komisija ne izpodbija – ni pa iz nje razvidno, da so lahko OEM kot privzeti brskalnik nastavili svoj mobilni spletni brskalnik.
- 464 Poleg tega vprašanje, ali je mogoče enega od konkurenčnih brskalnikov nastaviti kot privzeti brskalnik, nima nobenega vpliva. Družba Google poleg tega ob upoštevanju povezanih učinkov MADA in AFA niti ne izpodbija teoretičnosti tega vprašanja. V obravnavani zadevi je pomembno

preučiti različne praktične možnosti, ponujene konkurenčnim storitvam splošnega iskanja, da dosežejo uporabnike, pri čemer je družba Google skrbela za to, da so OEM v zvezi z brskalniki, konkurenčnimi brskalniku Chrome, izpolnjevali svojo obveznost – kot izhaja iz AFA – da se je Google Search obravnaval vsaj enako, kot bi se lahko obravnavala katera od drugih storitev splošnega iskanja.

465 Tretjič, dejstvo, da so OEM na nekatere od svojih naprav prednamestili svoje brskalnike, ne spremeni ničesar v zvezi z dejstvom, da je bilo število prednamestitev vsakega od teh brskalnikov manjše od števila prednamestitev brskalnika Google Chrome na teh napravah. Upoštevati je treba zlasti to, da se nekateri podatki, ki jih je navedla družba Google, nanašajo na prednamestitev v svetovnem merilu, vključno s Kitajsko (glej na primer preglednico 19 izpodbijanega sklepa). To, da brskalniki Google Chrome na Kitajskem ni bil prednameščen, precej vpliva na podatke v zvezi z EGP. Google Chrome je bil prednameščen na praktično vse naprave Google Android v EGP, medtem ko je bila v primerjavi s tem hkratna prednamestitev drugega brskalnika z vidika obsega in učinkovitosti še vedno manj pomembna. Družba Google torej ni omajala ugotovitev Komisije v zvezi s tem.

– *Druge aplikacije*

466 Kar zadeva druge aplikacije razen iskalnika Google Search in brskalnika Chrome, vključene v sklop GMS, ter aplikacije, ki so jim konkurirale, je treba po zgledu Komisije ugotoviti, da z njimi povezanih trditev družbe Google ni mogoče upoštevati. Navedene druge aplikacije in konkurenčne aplikacije namreč niso aplikacije za splošno iskanje ali brskalniki ter se torej zlorabe prevladujočega položaja, opredeljene v izpodbijanem sklepu, nanje ne nanašajo.

iii) Domnevno protislovje med razlogovanjem v zvezi z RSA in trditvijo, da prednamestitev konkurenčnih aplikacij ni bila zanimiva

467 Na drugem mestu družba Google trdi, da je razlogovanje iz izpodbijanega sklepa v zvezi z RSA v protislovju s trditvijo, da OEM niso imeli interesa za prednamestitev aplikacij za splošno iskanje in brskanje poleg aplikacij te družbe.

468 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti na vsebino spornih trditev.

469 Po eni strani je Komisija v podporo ugotovitvi, da sporazumov o prednamestitvi z OEM z vidika obsega in učinkovitosti ni mogoče primerjati s sporazumi o prednamestitvi aplikacije Google Search na napravah GMS, med drugim menila, da je bilo „malo verjetno“, da bi OEM poleg obvezne aplikacije Google Search prednamestili še eno ali več drugih aplikacij za storitev splošnega iskanja. To ugotovitev naj bi bilo mogoče pojasniti zlasti z dejstvom, da bi morali OEM pretehtati potencialne prihodke, ki bi jih pridobili s to drugo aplikacijo za storitev splošnega iskanja, v primerjavi s stroški take transakcije in drugimi stroški, povezanimi z dejavniki, kot sta uporabniška izkušnja in podpora (točki 823 in 824 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

470 Komisija je v utemeljitev te ugotovitve navedla, da je upoštevala te elemente:

- prvič, delež potencialnih prihodkov, ki bi jih OEM ustvarili z namestitvijo ene ali več drugih aplikacij poleg aplikacije Google Search, bi bil majhen, saj je treba upoštevati, da je imela družba Google več kot 90-odstotni tržni delež na večini nacionalnih trgov storitev iskanja v EGP in da bi bil Google še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na vseh drugih glavnih vstopnih točkah, predvsem v brskalniki (točka 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa);

- drugič, OEM bi morali nositi transakcijske stroške za sklenitev takih sporazumov o prednamestitvi, pri čemer teh stroškov verjetno ne bi bilo mogoče upravičiti za majhno število naprav (točka 826 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - tretjič, OEM bi morali upoštevati tudi dejstvo, da sklop GMS zajema od 12 do 30 aplikacij, zato bi se lahko zgodilo, da bi se aplikacije podvajale, kar bi lahko negativno vplivalo na uporabniško izkušnjo (točke od 827 do 829 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 471 Prav tako je Komisija v podporo ugotovitvi, da sporazumov o prednamestitvi z OEM z vidika obsega in učinkovitosti ni mogoče primerjati s prednamestitvijo brskalnika Chrome na napravah GMS, med drugim menila, da so bili OEM „zadržani“ do prednamestitve aplikacij, ki bi se podvajale z že nameščenimi aplikacijami, zaradi težav s pomnilniškim prostorom na nekaterih napravah (točki 932 in 933 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 472 Po drugi strani naj bi Komisija v delu izpodbijanega sklepa, ki se nanaša na RSA, kljub vsemu večkrat ugotovila interes, ki naj bi ga imeli OEM za sklenitev takih sporazumov, in sicer iz teh razlogov:
- „če ne bi bilo plačil na podlagi delitve prihodkov za portfelj, bi imeli OEM [...] poslovni interes za prednamestitev konkurenčnih storitev splošnega iskanja na vsaj nekatere od svoji naprav Google Android“ (točka 1208(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - prednamestitev konkurenčnih storitev splošnega iskanja naj bi OEM omogočila, da „ponudijo raznolike izdelke“ (točka 1213 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - „s prednamestitvijo storitev splošnega iskanja poleg storitve družbe Google naj bi se povečal promet k tem storitvam“ (glej točko 1214 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri so navedene izjave družb Yahoo!, Qwant, Microsoft, Yandex in Seznam);
 - OEM naj bi sklenili sporazume o prednamestitvi konkurenčnih storitev splošnega iskanja na naprave ali o njihovi nastavitvi kot privzete storitve (točka 1219 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - sporazum med družbo Mozilla in konkurenčno storitvijo iskanja „kaže, da družba Mozilla meni, da imajo OEM [...] poslovni interes za prednamestitev brskalnika Mozilla s konkurenčno storitvijo splošnega iskanja, ki je nastavljena kot privzeta storitev na vsaj nekaterih od njihovih naprav z OS Android“ (točka 1220 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 473 V nasprotju s trditvijo družbe Google ni mogoče šteti, da sta ti razlogovanji protislovnici. Komisija namreč v prvi fazi preučuje verjetnost ali spodbudo za OEM, da na podlagi pogajanj sklene sporazume o prednamestitvi s konkurenti aplikacije Google Search ali brskalnika Chrome, ki sta v skladu z MADA prednameščena na napravah GMS. Vendar Komisija ne izpodbija tega, da bi OEM lahko imeli poslovni interes za pogajanja, na podlagi katerih bi sklenili take sporazume, na katerega je napoteno zlasti v zvezi z RSA. Je pa treba ta poslovni interes kljub vsemu uskladiti z drugimi dejavniki, na katere je napoteno v razlogovanju Komisije, kar zadeva prvi paket (majhen preostali tržni delež za drugo aplikacijo za storitev splošnega iskanja, transakcijski stroški, težave, povezane s podvajanjem z vidika uporabniške izkušnje in pomnilniške zmogljivosti) in drugi paket (težave, povezane s pomnilniškim prostorom).

474 Iz navedenega izhaja, da je treba zavriniti očitek, ki se nanaša na protislovje med razlogovanjem iz izpodbijanega sklepa v zvezi z RSA in trditvami Komisije, da je malo verjetno, da bi OEM prednamestili aplikacije za storitve splošnega iskanja, konkurenčne aplikaciji Google Search, ter da so bili OEM zadržani do prednamestitve aplikacij za brskanje, konkurenčne brskalniku Chrome.

iv) Interes OEM za prednamestitve konkurenčnih aplikacij

475 Na tretjem mestu družba Google navaja, da so v izpodbijanem sklepu opredeljeni štirje razlogi v podporo trditvi, da „je malo verjetno, da bodo OEM prednamestili dodatno aplikacijo za storitev splošnega iskanja poleg obvezne aplikacije Google Search“ (točka 824 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v nadaljevanju: izpodbijana trditev), in sicer obstoj ovir, povezanih z uporabniško izkušnjo, težave, povezane s pomnilniškim prostorom, transakcijski stroški in neobstoj finančne prednosti, povezane s prednamestitvijo. Ker pa naj bi OEM na naprave GMS dejansko prednameščali konkurenčne aplikacije, naj ne bi bil nobeden od teh razlogov podprt z dokazi in naj bi bila izpodbijana trditev torej napačna.

476 Za preučitev teh trditev jih je treba najprej umestiti v njihov kontekst.

477 Po eni strani izpodbijana trditev namreč temelji na predpostavki, navedeni prav tako v točki 824 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da je odločitev v zvezi s prednamestitvijo aplikacije za storitev splošnega iskanja, konkurenčne aplikaciji Google Search, rezultat tehtanja s strani OEM med na prvem mestu prihodki, ki bi jih lahko ustvarili s to dodatno aplikacijo, ter na drugem mestu stroški transakcije in njenimi učinki na uporabniško izkušnjo ali tehnično podporo. Izpodbijana trditev se torej večinoma nanaša na interes, ki ga imajo OEM za prednamestitve aplikacije, konkurenčne aplikaciji Google Search – ali podredno brskalniku Chrome, v katerem je privzeto nastavljena storitev splošnega iskanja Google Search – ne pa katere koli od drugih aplikacij, zajetih s sklopom GMS, še zlasti tistih, ki niso povezane z izvajanjem storitve splošnega iskanja.

478 Torej so dejstva, ki jih je mogoče upoštevati pri presoji utemeljenosti izpodbijane trditve, dejstva, ki se nanašajo na aplikacije, s katerimi se izvaja storitev splošnega iskanja, ne pa na aplikacije druge vrste.

479 Po drugi strani je izpodbijana trditev zgolj prvo od petih pojasnil, na podlagi katerih je Komisija v nasprotju s trditvami družbe Google v upravnem postopku trdila, da „sporazumov o prednamestitvi z OEM in operaterji z vidika obsega in učinkovitosti ni mogoče primerjati s prednamestitvijo aplikacije Google Search na naprave GMS“ (točka 823 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

480 Družba Google ne izpodbija teh pojasnil:

- z MADA je bilo OEM preprečeno, da na naprave Google Android izključno prednamestijo eno od aplikacij za storitev splošnega iskanja, konkurenčno aplikaciji Google Search; konkurenti družbe Google so bili tako prikrajšani za možnost, da bi si zagotovili boljše pogoje, kot so bili opredeljeni z MADA; v praksi namreč OEM, ki bi sprejel tako izključno prednamestitve konkurenčne aplikacije za storitev splošnega iskanja, ne bi mogel ponuditi trgovine Play Store ali drugih aplikacij sklopa GMS (točki 830 in 831 obrazložitve izpodbijanega sklepa);

- z MADA je bilo operaterjem tudi preprečeno, da od OEM zahtevajo, naj na naprave Google Android izključno prednamestijo eno od aplikacij za storitev splošnega iskanja, konkurenčno aplikaciji Google Search, saj so skoraj vsi OEM sklenili MADA in se torej zavezali, da bodo na naprave GMS prednamestili aplikacijo Google Search (točka 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- na podlagi RSA, sklenjenih z nekaterimi OEM in operaterji, je bila aplikacija Google Search izključno prednameščena na od [80–90 %] do [50–60 %] naprav Google Android, prodanih v EGP med letoma 2011 do 2016, s čimer so bili konkurenti družbe Google prikrajšani za možnost prednamestitve svojih aplikacij za storitev splošnega iskanja poleg aplikacije Google Search (točka 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa in točka 13.4.2.1 tega sklepa);
- iskalnik Bing, glavni konkurent iskalnika Google Search, z izjemo enega samega modela naprave, ki je bil leta 2011 dan na trg v ZDA, med letoma 2011 in 2016 ni mogel biti prednameščen na nobeni napravi Google Android (točki 834 in 789(8) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

481 Trditve družbe Google v zvezi z izpodbijano trditvijo je treba preučiti v dejanskem okviru, v katerem se upoštevata obseg in učinkovitost prednamestitve aplikacije Google Search na napravah GMS z vidika različnih sporazumov, sklenjenih z družbo Google v okviru njene splošne strategije za utrditev in ohranitev tržnih deležev, ki jih je imela v sektorju mobilnega interneta v EGP. Družba Google v bistvu graja različne razloge, ki jih je navedla Komisija (glej točko 475 zgoraj) pri presoji interesa, ki so ga imeli OEM za prednamestitev konkurenčnih aplikacij, to je potencialne prihodke, transakcijske stroške, uporabniško izkušnjo in pomnilniški prostor.

– *Potencialni prihodki*

482 Komisija v okviru presoje verjetnosti, da bi OEM prednamestil dodatno aplikacijo za storitev splošnega iskanja poleg aplikacije Google Search, kar zadeva naprave GMS, navaja, da „bi bil delež potencialnih prihodkov, ki bi jih OEM ustvaril z eno ali več dodatnimi aplikacijami za storitve splošnega iskanja, majhen, saj je imela družba Google 90-odstotne tržne deleže na večini nacionalnih trgov in bi bil – kot je bilo pojasnjeno v točki 796 obrazložitve [izpodbijanega sklepa] – Google še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na drugih glavnih vstopnih točkah, še zlasti v brskalnikih“ (točka 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

483 Družba Google to pojasnilo graja iz teh razlogov:

- v skladu z izpodbijanim sklepom bi lahko enako učinkoviti konkurenti pridobili 22,5-odstotni delež iskalnih poizvedb, če bi bili prednameščeni poleg iskalnika Google in nastavljeni kot privzeti iskalniki na vstopnih točkah brskalnikov (točka 1226(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa); ti konkurenti bi torej lahko z OEM delili prihodke iz teh iskalnih poizvedb (v nadaljevanju: prvi očitek);
- trditev, da „je bil Google še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na drugih glavnih vstopnih točkah, še zlasti v brskalnikih“ (točka 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa), naj bi bila napačna, saj se z „MADA ni nikoli zahtevalo, da je Google [Search] v konkurenčnih brskalnikih nastavljen kot privzeti iskalnik“; v izpodbijanem sklepu naj bi bilo na tem mestu napoteno na dokaze v zvezi s privzetimi nastavitvami na drugih napravah, ne pa na napravah Android (glej točko 796(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri je napoteno na naprave

iOS ali prenosne računalnike), kar naj ne bi imelo nič skupnega; poleg tega naj bi bilo v drugih delih izpodbijanega sklepa napoteno na različico MADA, na podlagi katere naj se sploh ne bi zahtevale privzete nastavitve v brskalnikih in ki je bila vsekakor odpravljena (točka 185 obrazložitve) (v nadaljevanju: drugi očitek);

- napotila iz drugih delov izpodbijanega sklepa na izjave dveh podjetij, to je, da konkurenčni brskalniki ne morejo biti nastavljeni kot privzeti (točka 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa), naj ne bi bile potrjene; nobeno od teh podjetij naj ne bi sklenilo MADA, eno od njiju pa naj bi pojasnilo, „da bi brskalnik Chrome lahko soobstajal skupaj z brskalniki OEM in da se ne zahteva, da bi bil nastavljen kot privzeti brskalnik“; tem trditvam naj bi nasprotovali tudi OEM, ki so – kot družba Huawei – konkurenčni brskalnik nastavili kot privzeti brskalnik (v nadaljevanju: tretji očitek);
- trditev, da OEM niso imeli interesa za prednamestitev konkurenčnih aplikacij, ker naj bi glavna uporaba, povezane z iskalnimi poizvedbami, pripadla iskalniku Google, naj bi pomenila, da so bile te aplikacije manj privlačne, s čimer naj bi se zaščitili manj učinkoviti konkurenti (v nadaljevanju: četrti očitek).

484 Vendar s temi očitki ni mogoče omajati izpodbijane trditve.

485 Kot je bilo že navedeno, družba Google ne izpodbija, da je MADA učinkoval tako, da ni mogla biti nobena aplikacija za storitve splošnega iskanja, konkurenčna aplikaciji Google Search, izključno prednameščena na napravah Google Android (točke od 830 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Na teh napravah je bila mogoča zgolj skupna prednamestitev.

486 V praksi je treba poleg tega ugotoviti, da je družba Google že samo na podlagi MADA pridobila prednamestitev, ki je ostala izključna, če se OEM ni odločil za skupno namestitev še druge aplikacije za storitev splošnega iskanja.

487 Ta OEM ali konkurent družbe Google je moral za razliko od prednamestitve, ki jo je v skladu z MADA že v izhodišču pridobila družba Google, upoštevati še druge parametre za prednamestitev ali zagotovitev prednamestitve druge aplikacije za storitve splošnega iskanja.

488 V teh okoliščinah delež potencialnih prihodkov, ki bi bili lahko ustvarjeni s prednamestitvijo ene ali več dodatnih aplikacij za storitve splošnega iskanja, z vidika obsega in učinkovitosti ni bil primerljiv s tistim na podlagi MADA in je bil lahko zgolj omejen.

489 Kot navaja Komisija v točkah 825 in 830 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je to mogoče najprej pojasniti z dejstvom, da je storitev splošnega iskanja družbe Google vodilna storitev v sektorju z velikimi in stabilnimi tržnimi deleži, ki v večini držav EGP vse od leta 2008 presegajo 90 % (glej točki 683 in 684 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Upoštevati je treba tudi veliko prepoznavnost znamke Google, od katere ima korist storitev splošnega iskanja te družbe (točke 712, 812 in 830 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Družba Google ne izpodbija nobene od teh trditvev.

490 Družba Google prej kot to graja trditev, navedeno na koncu točke 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v skladu s katero bi bil tudi v primeru prednamestitve konkurenčne aplikacije za storitev splošnega iskanja na eni od naprav GMS „Google še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na drugih glavnih vstopnih točkah, še zlasti v brskalnikih“. Ta družba v okviru drugega očitka namreč trdi, da je ta trditev napačna, in sicer po eni strani, ker „se z MADA ni nikoli zahtevalo, da je Google [Search] v konkurenčnih brskalnikih nastavljen kot privzeti iskalnik“, in po drugi strani,

ker ta trditev temelji na dokazih v zvezi s privzeto nastavitvijo na napravah, ki ne uporabljajo OS Android (glej točko 796(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri so navedeni naprave iOS, osebni računalniki, opremljeni z brskalnikom Chrome, in osebni računalniki, opremljeni z brskalniki Safari, Opera ali Firefox).

- 491 Kar zadeva prvi dve trditvi iz drugega očitka, je treba najprej ugotoviti, da se v izpodbijanem sklepu ne trdi, da je privzeta nastavitve storitve splošnega iskanja Google Search na drugih glavnih vstopnih točkah izhajala iz MADA. Kot navaja Komisija v odgovoru na tožbo, je iz trditve na koncu točke 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa, če se upošteva njen kontekst, prej kot to razvidno, da je družba Google uporabljala več sredstev, ki so ji bila na voljo, da si je pri OEM zagotovila, da so Google Search nastavili kot privzeto storitev splošnega iskanja na še drugih vstopnih točkah poleg tiste, ki je izhajala iz uporabe prednameščene aplikacije Google Search.
- 492 Kot navaja družba Google, sicer drži, da se nekateri dokazi, navedeni v izpodbijanem sklepu za potrditev pomena uporabe iskalnika Google Search za izvedbo splošnih iskalnih poizvedb, ne nanašajo na naprave GMS, ampak na naprave iOS, osebne računalnike, opremljene z brskalnikom Chrome, ali osebne računalnike, opremljene z brskalnikom Safari, Opera ali Firefox, v katerih je bil povsod privzeto nastavljen iskalnik Google Search (glej točko 796(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa), vendar je prav tako potrjeno, da bi bil tudi na napravah GMS, čeprav bi bila na njih prednameščena konkurenčna aplikacija za storitev splošnega iskanja, Google Search še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na drugih vstopnih točkah, še zlasti v brskalniki.
- 493 Kot namreč izhaja iz točk 818 in 973 obrazložitve izpodbijanega sklepa, družba Google ne dovoli, da bi bila v brskalniku Chrome privzeto nastavljena druga storitev splošnega iskanja razen iskalnika Google Search. OEM te privzete nastavitve ne more spremeniti.
- 494 Enako iz odgovorov na ukrepe procesnega vodstva izhaja, da je bil na večini brskalnikov, ki so bili prednameščeni poleg brskalnika Chrome ali celo preneseni, iskalnik Google Search privzeta storitev splošnega iskanja. To velja za brskalnike Samsung, Mozilla in UC Web browser ali – v EGP – za brskalnik Opera. Navedena privzeta nastavitve je bila posledica RSA ali podobnega sporazuma, sklenjenega med družbo Google in zadevnim podjetjem, s čimer se je torej relativiziral finančni interes, ki bi ga lahko imel OEM za prednamestitev aplikacije za storitev splošnega iskanja, konkurenčne aplikaciji Google Search.
- 495 Različna sredstva, ki jih je izoblikovala družba Google v okviru celovite strategije za utrditev in ohranitev svojega položaja na trgih splošnega iskanja, zlasti tistega, ki se opravi prek mobilnih naprav z internetom, so ji tako omogočala, da je s storitvijo splošnega iskanja Google Search na skoraj vseh nacionalnih trgih v EGP leta 2016 pridobila tržni delež, od dvakrat do petkrat večji od skupnega tržnega deleža vseh drugih storitev splošnega iskanja (glej točko 796(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 496 Ob upoštevanju teh dejanskih ugotovitev je treba šteti, da trditev, navedena na koncu točke 825 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v skladu s katero bi bil tudi v primeru prednamestitve konkurenčne aplikacije za storitev splošnega iskanja na eni od naprav GMS „Google še vedno nastavljen kot privzeti iskalnik na drugih glavnih vstopnih točkah, še zlasti v brskalniki“, ni napačna.

- 497 Kar zadeva tretjo trditev iz drugega očitka, je treba pomen sklicevanj iz izpodbijanega sklepa na določbe MADA v zvezi s privzeto nastavitvijo, ki jih je navedla družba Google ter naj bi bile napačno razložene, v vsakem primeru pa so bile črtane, vsekakor relativizirati, saj ta sklicevanja ne vplivajo na zgornje razlogovanje. V teh okoliščinah je očitek družbe Google v zvezi z njimi brezpredmeten.
- 498 Drži sicer, da je Komisija v drugih delih izpodbijanega sklepa, ne pa v točki 825 njegove obrazložitve, navedla, da so bile nekatere različice MADA napisane tako, da se je zdelo, da od OEM zahtevajo, da Google Search nastavijo kot privzeto storitev splošnega iskanja za vse točke dostopa do iskalnih poizvedb, opravljenih na napravah GMS (glej točko 185 obrazložitve, v kateri je še navedeno, da je družba Google to obveznost opustila od oktobra 2014).
- 499 Vendar je treba šteti, da se iz razlogov, ki jih je družba Google navedla v upravnem postopku, več ne izpodbija, da se s temi pogodbenimi določili od OEM ni zahtevalo, da Google Search nastavijo kot privzeti iskalnik za vse iskalne poizvedbe, opravljene prek brskalnika, prednameščenega na eni od naprav Google Android. Kot navaja družba Google in ne da bi Komisija to izpodbijala, je bil namen zadevne klavzule razrešiti morebitna navzkrižja, do katerih bi lahko prišlo, kadar bi obstajala možnost, da splošno iskalno poizvedbo, opravljeno prek katere koli aplikacije, obdela več kot ena aplikacija za splošno iskanje.
- 500 Čeprav je lahko torej Komisija utemeljeno ugotovila, da je iz spisa razvidno, da je v začetku obdobja kršitve morda res obstajala določena dvoumnost glede dejanskega obsega teh pogodbenih določb (glej točke od 1228 do 1238 obrazložitve izpodbijanega sklepa na eni strani in točko 1230 njegove obrazložitve na drugi strani, ki so del analize RSA za portfelj), nič manj ne drži, da so pojasnila, ki jih je v zvezi s tem podala družba Google, prepričljiva in je z njimi mogoče pojasniti razlog za njihov obstoj. V zvezi s tem je treba v dvomu odločiti v korist preiskovanega podjetja.
- 501 Kar zadeva prvi očitek, s tem, da je v okviru preučitve, ali RSA za portfelj pomenijo zlorabo, kar se obravnava v okviru tretjega tožbenega razloga, napoteno na možnost, da bi lahko eden ali več hipotetičnih konkurentov, ki bi bili enako učinkoviti kot družba Google, pridobil 22,5-odstotni delež splošnih iskalnih poizvedb, „če bi bili prednameščeni poleg aplikacij družbe Google in hkrati nastavljeni kot privzeti na vstopnih točkah brskalnikov“, ni mogoče omajati razlogovanja Komisije, ki ga graja družba Google. Tudi če bi bilo namreč mogoče tako možnost preučiti pri presoji „deleža potencialnih prihodkov, ki bi jih OEM ustvarili s prednamestitvijo ene ali več dodatnih aplikacij za storitve splošnega iskanja“, ne bi nič manj držalo, da bi bili zadevni prihodki težko primerljivi s prihodki, ki jih je ustvarila družba Google zaradi pogojev glede prednamestitve, določenih z MADA.
- 502 Poleg tega bi OEM, da bi sprejeli skupno prednamestitev ene ali več drugih aplikacij za storitev splošnega iskanja poleg tistih, prednameščenih v skladu z MADA, od konkurenta družbe Google načeloma zahtevali plačilo. Vendar ob upoštevanju že samo prisotnosti aplikacije Google Search in brskalnika Chrome, tudi če se izvzamejo morebitna plačila, priznana za zagotovitev izključnosti v skladu z RSA za portfelj, to, kar bi lahko konkurent družbe Google na tem področju ponudil glede na prihodke, na katere bi lahko računal zaradi te skupne prednamestitve, ne bi moglo biti zanimivo.
- 503 Kar zadeva tretji očitek, Komisija upravičeno opozarja, da OEM, tudi če bi na naprave GMS prednamestil še brskalnik, konkurenčen brskalniku Chrome, ta ne bi mogel biti nastavljen kot privzeti brskalnik.

- 504 Kot namreč izhaja iz odgovorov na ukrepe procesnega vodstva, družba Google ne izpodbija, da ni mogel biti v skladu z AFA in dokumentom o združljivosti nobeden od brskalnikov, če jih je bilo na napravo Android nameščenih več, nastavljen kot privzeti brskalnik.
- 505 Ker je moral OEM na naprave Google Android v skladu z MADA prednamestiti brskalnik Chrome, da si je zagotovil sklop GMS, je torej v točki 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa upravičeno navedeno, da ob upoštevanju povezanih učinkov tega sporazuma in zgoraj navedenih določb, „konkurenčni brskalnik, tudi če je bil prednameščen, ni mogel biti nastavljen kot privzeti brskalnik“.
- 506 V zvezi s tem v nasprotju s trditvijo družbe Google – in kot je bilo že odločeno v točkah 462 in 463 zgoraj – izpodbijane presoje ni mogoče uspešno omajati s sklicevanjem na izjave nekaterih podjetij.
- 507 Tako je v elektronskem sporočilu družbe Google z dne 27. marca 2013, naslovljenem na enega glavnih OEM, navedeno, da mora uporabniku v takem primeru omogočiti, da izbere med prednameščenim brskalnikom tega OEM in brskalnikom Google Chrome.
- 508 Torej je iz izjave družbe Orange v elektronskem sporočilu z dne 3. avgusta 2012, to je, da bo „brskalnik Chrome lahko soobstajal z brskalniki proizvajalcev[;] družba Google [ga] ne vsiljuje kot privzeti brskalnik“, zgolj razvidno, da OEM z MADA ni bilo naloženo, da Chrome nastavijo kot privzeti brskalnik, in da je lahko ta brskalnik torej soobstajal z drugimi brskalniki (glej točko 463 zgoraj).
- 509 Izjave, ki jih je dalo drugo podjetje leta 2013 (točka 935(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa), so prav tako umeščene v okvir, v katerem – kot trdi Komisija – OEM in nato operaterji konkurenčnega brskalnika niso mogli nastaviti kot privzeti brskalnik. Komisija se je na te izjave lahko sklicevala – kot je to storila v točki 935 obrazložitve izpodbijanega sklepa – v podporo ugotovitvi, da „konkurenčni brskalnik, tudi če je bil prednameščen, ni mogel biti nastavljen kot privzeti brskalnik“ (glej točko 462 zgoraj).
- 510 Kar zadeva izjavo družbe Huawei iz leta 2015 kot predhodni odgovor enega od njenih zaposlenih, da je bil „brskalnik Huawei prednaložen na vseh pametnih telefonih na trgu EGP kot privzeti brskalnik sistema“, ostaja njena vsebina dvoumna (glej točko 463 zgoraj). Kot navaja Komisija, je dejansko težko razbrati, kaj avtor odgovora obravnava kot „privzeti brskalnik sistema“, saj je treba upoštevati zahteve iz dokumenta o združljivosti, v skladu s katerim OEM konkurenčnega brskalnika niso mogli nastaviti kot privzeti brskalnik. Brskalnika Huawei torej načeloma ni bilo mogoče nastaviti kot privzeti brskalnik, če je bil prednameščen na napravi, na kateri je bil prednameščen tudi brskalnik Chrome, vsaj ne v smislu, opredeljenem z dokumentom o združljivosti. Kot torej prav tako trdi Komisija, je z besedno zvezo „privzeti brskalnik sistema“ verjetno preprosto napoteno na to, da je bil brskalnik Huawei „prednaložen“, torej prednameščen na napravah Google Android.
- 511 Prav tako ni mogoče odločilne teže pripisati vsebini dopisa družbe Opera, ki ga je ta na svojo pobudo poslala Komisiji 31. maja 2017 in v katerem je navedeno, da so „nekateri OEM, ki so proizvajali naprave Android, sprejeli to, da se na njihovih napravah prednamesti brskalnik Opera, ki se nastavi kot privzeti brskalnik, in da je na začetnem zaslonu privzeto izstopajoče prikazan“. Navedeni dopis je namreč v protislovju s predhodnimi navedbami družbe Opera iz njenega odgovora na zahtevo za informacije z dne 19. oktobra 2015, v kateri je navedla, da je, „ker je brskalnik Chrome dan na voljo kot privzeta aplikacija za brskanje, ki je prednameščena in na

voljo na začetnem zaslonu telefonov Android, omejena zmožnost brskalnika Opera, da se poteguje za privzeti položaj na vseh napravah Android“ (glej točko 925(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 512 V zvezi s tem družba Opera, da bi pojasnila spremembo svojega stališča, v intervencijski vlogi navaja, da je leta 2015 sicer razumela, da „se z MADA od OEM ne zahteva samo prednamestitev brskalnika Chrome, ampak tudi to, da ga nastavijo kot privzeti brskalnik in mu namenijo ‚premium‘ prikazovanje na začetnem zaslonu naprav Android“, vendar je leta 2017 ugotovila, da „njena razlaga očitno ne ustreza pogojem glede prednamestitve iz MADA[;] z MADA se je zahtevala zgolj prednamestitev brskalnika Chrome v eni od map“. Taka razlaga je dejansko mogoča, saj v skladu s pogoji glede prednamestitve iz MADA v primeru skupne prednamestitve ni bila potrebna privzeta nastavitve enega od brskalnikov v škodo drugega (glej točko 491 zgoraj).
- 513 Kot pa upravičeno navaja Komisija, privzeta nastavitve konkurenčnega brskalnika, če je bil prednameščen skupaj z brskalnikom Chrome, ni bila mogoča zaradi povezanih učinkov MADA in dokumenta o združljivosti. Konkurenčni brskalnik je lahko kot privzeti brskalnik nastavljen še uporabnik v poznejši fazi. Poleg tega družba Opera v intervencijski vlogi ne napotuje več na prednamestitev svojega brskalnika z nastavitvijo „kot privzeti brskalnik“ in prikazovanjem na začetnem zaslonu, ampak zgolj na prednamestitev svojega brskalnika s prikazovanjem na začetnem zaslonu.
- 514 Kar zadeva četrti očitek, trditve družbe Google, da bi izpodbijana presoja pomenila, da so bile konkurenčne aplikacije za storitve iskanja manj privlačne za uporabnike ali da so jih ponujali manj učinkoviti konkurenti, ni mogoče sprejeti. Kot je bilo namreč že navedeno (glej točko 294 zgoraj), so v izpodbijanem sklepu navedeni razlogi, iz katerih taka predpostavka v obravnavani zadevi ni mogoča ob upoštevanju koristi, ki so jih predstavljale različne tehnične rešitve, ki so jih ponujali konkurenti družbe Google, za uporabnike ali inovacije.
- 515 Če povzamemo, iz navedenega izhaja, da ni mogoče omajati presoje Komisije, da so lahko OEM s prednamestitvijo ene ali več konkurenčnih storitev splošnega iskanja vzporedno z aplikacijo Google Search ustvarili le omejene prihodke.

– *Transakcijski stroški*

- 516 Na drugem mestu družba Google graja trditev, da so transakcijski stroški odvrnili OEM od pogajanj za sklenitev sporazumov o prednamestitvi z drugimi storitvami splošnega iskanja, saj „je malo verjetno, da bi bilo mogoče te stroške utemeljiti za majhno količino naprav“ (točka 826 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Z nobenim dokazom naj namreč ne bi bilo mogoče utemeljiti ali količinsko opredeliti teh transakcijskih stroškov oziroma pojasniti, zakaj naj bi ti zajemali le majhno količino naprav. En sam element, naveden v zvezi s tem, to je interno elektronsko sporočilo družbe Google iz leta 2012, ki se je nanašalo na razprave z enim od OEM v zvezi z delitvijo prihodkov, ustvarjenih s trgovino Play Store na televizijah in mobilnih napravah (glej točko 1222(2) obrazložitve izpodbijanega sklepa), naj ne bi bil dovolj.
- 517 Po navedbah Komisije ni v izpodbijanem sklepu izoblikovana „nobena splošna ugotovitev o tem, da bi transakcijski stroški preprečevali sporazume o prednamestitvi“, ampak je v njem preprosto ugotovljeno, da je bilo zaradi transakcijskih stroškov malo verjetno, da bi OEM sklenili veliko število sporazumov za majhne količine, pa naj gre za sporazume o prednamestitvi ali o delitvi prihodkov. Poleg tega naj bi interno elektronsko sporočilo družbe Google iz leta 2012 kazalo na to, da s svoje strani priznava obstoj takih transakcijskih stroškov.

- 518 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da vse glavne stranke priznavajo, da trditve v zvezi s transakcijskimi stroški ni mogoče razlagati v smislu, da bi preprečevala sporazume o prednamestitvi. Vprašanje se prej nanaša na to, ali zaradi teh stroškov ni prav verjetno, da bodo sklenjeni sporazumi o prednamestitvi za majno količino naprav.
- 519 Ni mogoče šteti, da edini element, naveden v zvezi s tem v izpodbijanem sklepu, to je interno elektronsko sporočilo družbe Google iz leta 2012, na katero je napoteno v točki 826 obrazložitve izpodbijanega sklepa in je navedeno v točki 1222(2) njegove obrazložitve, zadostuje za utemeljitev obstoja ovire za pogajanja o sporazumih o prednamestitvi.
- 520 Gre namreč za en sam, z vidika obdobja kršitve sorazmerno star dokument, ki ga ni mogoče neposredno upoštevati, saj se nanaša na pogajanja med družbo Google in enim od OEM o delitvi prihodkov, ustvarjenih s trgovino Play Store na televizijah in mobilnih napravah. Navedbe, da se je ta sporazum nanašal na količino, ki je bila z vidika vloženih sredstev in plačil, ki bi jih izvedla družba Google, opredeljena kot „nepomembna“, so hkrati presplošne, ker niso količinsko opredeljene, in preveč povezane s posebnim položajem družbe Google, da bi jih bilo mogoče splošiti na položaj njenih konkurentov.
- 521 Kot trdi družba Google, iz spisa torej ni razvidno, da so bili transakcijski stroški, navedeni v izpodbijanem sklepu, ovira za pogajanja o sporazumih o prednamestitvi med OEM in ponudniki katere od storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search. Čeprav pa ti stroški niso ovira za pogajanja o sklenitvi takih sporazumov, nič manj ne drži, da gre za ekonomski parameter, ki ga OEM upoštevajo pri presoji interesa za taka pogajanja.
- 522 Različne elemente in presoje iz izpodbijanega sklepa v zvezi s transakcijskimi stroški je treba upoštevati v tem okviru.
- *Uporabniška izkušnja*
- 523 Na tretjem mestu družba Google graja trditve, da lahko „podvajanje prevelikega števila aplikacij negativno vpliva na uporabniško izkušnjo“, saj bodo na primer uporabniki „večkrat pozvani, naj izberejo aplikacijo, ki jo bodo uporabljali ali nastavili kot privzeto“ (točki 827 in 828 obrazložitve izpodbijanega sklepa). V izpodbijanem sklepu naj namreč ne bi bilo dokazano, da bi izbira ene od aplikacij za splošno iskanje ali brskalnika negativno vplivala na uporabniško izkušnjo in da zato OEM ne bi želeli prednamestiti konkurenčnih storitev. V njem naj ne bi bilo dokazano niti to, da so uporabniki „večkrat pozvani“, naj izberejo, katero aplikacijo za splošno iskanje ali kateri brskalnik želijo uporabiti ali nastaviti kot privzet. Poleg tega naj prednamestitev konkurenčne aplikacije za splošno iskanje in brskalnika ne bi pomenila podvajanja s „preveč aplikacijami“, ampak bi se tako podvojila le Google Search in Chrome. Ne bi naj šlo za „bloatware“, pri čemer se ta izraz nanaša na aplikacije, ki nimajo ali imajo le malo uporabne vrednosti.
- 524 Komisija opozarja, da morajo OEM v skladu z MADA prednamestiti sklop od 12 do 30 aplikacij družbe Google, ne pa samo aplikacijo Google Search in brskalnik Chrome. V teh okoliščinah bi podvajanje prevelikega števila aplikacij družbe Google negativno vplivalo na uporabniško izkušnjo. Ta ugotovitev naj bi veljala za različne aplikacije, zajete s sklopom GMS, ne pa posebej za aplikacije za splošno iskanje in brskanje, konkurenčne aplikaciji Google Search ali brskalniku Chrome.

- 525 Iz navedenega je razvidno, da vse glavne stranke priznavajo, da se očitki v zvezi s podvajanjem aplikacij ne nanašajo na aplikacijo Google Search in brskalnik Chrome ali na konkurenčne aplikacije za splošno iskanje in brskalnike v ozkem pomenu, ampak prej na druge aplikacije, zajete s sklopom GMS.
- 526 To potrjujejo elementi, navedeni v zvezi s tem v točkah 827 in 828 obrazložitve izpodbijanega sklepa, torej interno elektronsko sporočilo družbe Google z dne 10. januarja 2012, interno elektronsko sporočilo te družbe z dne 17. januarja 2014 o stanju pogajanj med njo in enim od OEM ter njeno elektronsko sporočilo temu OEM z dne 18. aprila 2014.
- 527 Kar poleg tega natančneje zadeva nevšečnost, ki bi jo lahko za uporabnika predstavljalo dejstvo, da je večkrat pozvan, naj izbere, katero aplikacijo za splošno iskanje ali kateri brskalnik želi uporabiti ali nastaviti kot privzet, je treba ugotoviti, da družba Google trdi – ne da bi se to izpodbijalo – da se tak poziv prikaže le, kadar želi aplikacija sprožiti splošno iskanje ali dejanje v brskalniku in v njej ni bila opredeljena storitev splošnega iskanja ali brskalnik, ki naj se uporabi, pri čemer lahko uporabnik v takem primeru običajno izbere možnost „vedno“ za uporabo aplikacije, ki mu je najbolj všeč, po čemer se poziv ne bo več prikazal. Družba Google še navaja – ne da bi se to izpodbijalo – da lahko uporabniki brez težav izklopijo aplikaciji Google Search in Chrome, ki naj tako ne bi bili več vidni in naj bi prenehali delovati.
- 528 Kot torej trdi družba Google, iz spisa ni razvidno, da namestitev dveh ali več aplikacij za splošno iskanje in brskalnikov negativno vpliva na uporabniško izkušnjo.

– *Pomnilniški prostor*

- 529 Na četrtem mestu družba Google graja trditev, v skladu s katero bi lahko „na nekaterih napravah zaradi podvajanja prevelikega števila obveznih aplikacij družbe Google nastale težave s pomnilniški prostorom“ (točki 829 in 933 obrazložitve izpodbijanega sklepa), saj naj prednamestitev več aplikacij za splošno iskanje in brskanje vsekakor ne bi mogla zapolniti pomnilniškega prostora sodobne mobilne naprave. Velikost pomnilnika mobilnih naprav naj bi namreč eksponentno naraščala. Tako naj bi bil na primer Samsung Galaxy S9 opremljen s 64 GB notranjega pomnilnika, S9+ z do 256 GB pomnilnika, HTC Desire pa naj bi imel na voljo 512 MB notranjega hitrega pomnilnika, medtem ko naj bi konkurenčna aplikacija za splošno iskanje, kot je Bing, leta 2012 zavzela 2,9 MB, leta 2016 pa 14 MB. Poleg tega je imela po podatkih družbe International Data Corporation (IDC) leta 2012 večina dobavljenih pametnih telefonov Android pomnilniško zmogljivost 4 GB ali več, v prvem polletju leta 2017 pa je imelo 74 % naprav na voljo 16 GB ali več pomnilniške zmogljivosti. Izjave, navedene v izpodbijanem sklepu, naj ne bi prevladale nad objektivnim dokazom o pomnilniški zmogljivosti, ki je bila na voljo.
- 530 Komisija navaja, da v izpodbijanem sklepu ni ugotovljeno, da so zaradi težav, povezanih s pomnilniškim prostorom naprav, OEM na splošno odvrnjeni od prednamestitve konkurenčne aplikacije poleg aplikacije Google Search ali brskalnika Chrome. V njem naj bi bilo zgolj ugotovljeno, da so morali biti OEM pozorni na posledice, ki bi jih imelo za uporabniško izkušnjo podvajanje dane prednameščene aplikacije družbe Google ob upoštevanju dejstva, da so morali ti zaradi sklenitve MADA prednamestiti sklop od 12 do 30 aplikacij te družbe in bi podvajanje prevelikega števila teh aplikacij navedene družbe lahko povzročilo težave s pomnilniškim prostorom nekaterih naprav (točke od 827 do 829 in 926 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 531 Kot v okviru predhodnega očitka v zvezi z uporabniško izkušnjo vse glavne stranke priznavajo, da se očitki v zvezi s podvajanjem aplikacij ne nanašajo na aplikacijo Google Search in brskalnik Chrome ali na konkurenčne aplikacije za splošno iskanje in brskalnike v ozkem pomenu, ampak prej na druge aplikacije, zajete s sklopom GMS.
- 532 Kar zadeva aplikacije za storitev splošnega iskanja ter ob upoštevanju tehnološkega napredka na področju pomnilnika pametnih mobilnih naprav in ponazoritev, ki jih je navedla družba Google, se ne zdi, da bi tovrstno podvajanje lahko resnično povzročilo težave. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se izjava družbe Hutchison 3G, na katero je glede tega napoteno v točki 829 obrazložitve izpodbijanega sklepa, nanaša na podvajanje aplikacij na splošno, ne pa na podvajanje aplikacij za storitev splošnega iskanja. Kot trdi družba Google, iz spisa torej ni razvidno, da je namestitev dveh ali več aplikacij za splošno iskanje problematična z vidika pomnilnika.
- 533 Kar zadeva brskalnike, je treba kljub vsemu ugotoviti, da je v izjavah dveh OEM, navedenih v točki 934 obrazložitve izpodbijanega sklepa, napoteno v eni na zahteve operaterjev iz avgusta 2012, v drugi pa na odločitve, da se ob upoštevanju obvezne prednamestitve brskalnika Chrome v skladu z MADA od leta 2012 ne bo več prednameščal lastni brskalnik. Zato je mogoče predpostaviti, da so bile take izjave dane v času, ko je bil prostor, ki je bil na voljo v pametnih mobilnih napravah, še sorazmerno omejen, kar pozneje ne bi smelo več držati, kot ponazarja družba Google s primeri, ki se nanašajo na sodobne naprave.
- 534 Torej sicer ni dokazano, da je prednamestitev več aplikacij za storitev splošnega iskanja problematična z vidika pomnilniške zmogljivosti, vendar so se nekateri OEM vsaj v prvih letih kršitve zaradi namestitve brskalnika Chrome kljub temu odpovedali namestitvi konkurenčnih brskalnikov. Iz spisa je še razvidno, da je lahko vsaj od leta 2016 eden od OEM, navedenih v točki 934 obrazložitve izpodbijanega sklepa, lahko na svoje naprave Google Android namestil svoj brskalnik poleg brskalnika Chrome. Torej se zdi, da je omejitev v obliki pomnilniškega prostora hitro izginila.
- 535 V nadaljevanju te analize in torej ob upoštevanju nenehnega povečevanja pomnilniške zmogljivosti mobilnih naprav je treba kljub vsemu upoštevati tudi to, da sta aplikaciji Google Search in Chrome sestavljali sklop, kar je pomenilo več zasedenega prostora.
- 536 Različne elemente in presoje iz izpodbijanega sklepa v zvezi s pomnilniškim prostorom je treba upoštevati v tem okviru.

– *Sklepna ugotovitev*

- 537 Iz navedenega je razvidno, da je Komisija kljub temu, da je mogoče na podlagi nekaterih očitkov, ki sta jih zoper nekatere elemente obrazložitve izpodbijanega sklepa navedli tožeči stranki, omiliti ali nekoliko spremeniti njegov obseg, lahko štela, da so ponudniki storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search, OEM in operaterjem sicer lahko prosto ponudili enako prednamestitev, kot je bila na napravah Google Android, prodanih v EGP, zagotovljena aplikaciji Google Search in brskalniku Chrome, vendar se to v večjem delu obdobja kršitve ni uresničilo, pri čemer je mogoče neobstoj takih prednamestitev vsaj delno pojasniti s povezanimi učinki MADA, RSA in AFA.

538 V zvezi s tem je vpadljiva razlika v položajih med družbo Seznam, ki ji kljub prizadevanjem ni uspelo skleniti sporazumov o prednamestitvi na naprave Google Android, in družbo Opera, ki ji je uspelo skleniti sporazume o prednamestitvi na te naprave, saj je mogoče to razliko pojasniti z dejstvom, da je želela prva konkurirati storitvi splošnega iskanja Google Search, medtem ko je želela druga to storitev uporabiti tako, da jo je nastavila kot privzeto v svojem brskalniku.

c) Druga sredstva razen prednamestitve, s katerimi je mogoče doseči uporabnike

1) Trditve strank

- 539 Družba Google trdi, da so si lahko njeni konkurenti ne samo prosto zagotovili, da so OEM prednamestili njihove storitve splošnega iskanja, jih nastavili kot privzete in jim namenili enak ali boljši prikaz kot prednameščenim aplikacijam družbe Google, ampak da imajo tudi prost dostop do uporabnikov prek prenosa in brskalnika v primeru storitev splošnega iskanja. Zato naj ne bi bilo mogoče ugotoviti, da lahko pogoji glede prednamestitve povzročijo izrinjenje uporabnikov. Ravnanje uporabnikov naj bi kazalo, da nenehno prenašajo aplikacije, tudi konkurenčne, za katere je na napravi prednameščena alternativa. Navedene navade, kar zadeva prenos, naj bi bile v protislovju s trditvijo iz izpodbijanega sklepa, v skladu s katero naj bi se zaradi prednamestitve ustvarila „pristranskost obstoječega stanja“, ki naj bi uporabnikom preprečevala iskanje konkurenčnih storitev.
- 540 Na prvem mestu družba Google v zvezi s prenosom aplikacij s strani uporabnikov navaja, da je prenos učinkovito sredstvo za doseganje uporabnikov, tudi kadar so konkurenčne aplikacije prednameščene. Dokazi v zvezi z aplikacijami Google Search, Seznam, Naver in Yandex naj bi potrjevali prenos konkurenčnih storitev splošnega iskanja, če so bile privlačne. Prav tako naj bi visoke stopnje prenosov dosegali brskalniki. V primerjavi s tem naj dokazi, na katerih temelji izpodbijani sklep, ne bi zadostovali za trditev, da je prenos neučinkovit. Tako naj navedeni odgovori na zahteve za informacije ne bi izražali splošne vsebine prejetih odgovorov.
- 541 Torej naj ne bi bilo mogoče nizkih stopenj prenosa konkurenčnih aplikacij za splošno iskanje, ugotovljenih v izpodbijanem sklepu (točke od 808 do 810 obrazložitve), pojasniti niti s splošno zadržanostjo uporabnikov do prenosa aplikacij, za katere je prednameščena konkurenčna storitev, niti z neučinkovitostjo prenosa. Glede na visoke stopnje prenosa drugih vrst konkurenčnih aplikacij naj bi bilo verjetneje, da so te nizke stopnje prenosa posledica dejavnikov, nepovezanih z MADA, kot so to, da uporabniki dajejo prednost iskalniku Google Search, njegovi kakovost in zmogljivost, ali dejstvo, da uporabniki iskalne poizvedbe opravljajo prek brskalnika.
- 542 Na drugem mestu družba Google navaja, da lahko uporabniki preprosto in hitro dostopajo do konkurenčnih storitev splošnega iskanja prek brskalnika, ne da bi prenesli aplikacije. Nekateri brskalniki, kot je Chrome, naj bi že ponujali konkurenčne storitve splošnega iskanja in naj bi uporabnikom zagotavljali sezname v obliki spustnih menijev z različnimi storitvami splošnega iskanja, da lahko ti eno od njih izberejo kot privzeto. V izpodbijanem sklepu naj bi bilo ugotovljeno, da je večina iskalnih poizvedb v iskalniku Google Search opravljenih prek brskalnika, ne pa prek aplikacije Google Search (točka 1234(3)(b) obrazložitve). Ne bi naj bil upošteven velik delež brskalnika Chrome, kar zadeva uporabo brskalnikov, in to, da je v njem iskalnik Google Search nastavljen kot privzeta storitev za iskanje (točki 818 in 821 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Pomembno naj bi bilo, da uporabniki lahko dostopajo – in tudi

dostopajo – do konkurenčnih storitev splošnega iskanja prek brskalnika Chrome, enako kot to velja za vsak spletni brskalnik. Tako naj bi imeli nemoten dostop do konkurenčnih storitev splošnega iskanja prek brskalnika in velik del iskalnih poizvedb naj bi bil opravljen na ta način.

- 543 Poleg tega družba Google v okviru teh trditev izpodbijanemu sklepu očita, da se v njem meša med „konkurenčno prednostjo“ in „protikonkurenčnim izrinjenjem“. Drugo naj bi bilo izpeljano iz prve. Vendar bi morala Komisija za to, da je mogoče ravnanje obravnavati kot zlorabo, dokazati, da bi učinek izrinjenja „konkurentom podjetja s prevladujočim položajem otežil ali celo onemogočil dostop do trga“. Konkurenčno manj ugoden položaj naj ne bi bil enak ravnanju, ki pomeni protikonkurenčno izrinjenje. V obravnavani zadevi naj tudi v primeru, da bi družba Google zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA pridobila „znatno konkurenčno prednost“, kar naj ne bi držalo, v izpodbijanem sklepu ne bi bilo dokazano, da konkurenti te prednosti niso mogli izravnati ali da so jim ti pogoji „otežili ali celo onemogočili dostop do trga“. V izpodbijanem sklepu naj se ne bi poskusila opredeliti zatrjevana konkurenčna prednost in v njem naj ne bi bila preučena stopnja pokritosti z ravnanjem, čeprav naj velika večina splošnih iskalnih poizvedb v EGP – med [80–90] % in [70–80] % med letoma 2013 in 2015 – ne bi bila opravljena z napravami Google Android (točka 796 obrazložitve). MADA naj bi bil omejen na naprave GMS, ki naj bi predstavljale le delček naprav, na katerih uporabniki dostopajo do brskalnikov in storitev splošnega iskanja, saj ti uporabljajo zlasti mobilne naprave Apple ali osebne računalnike z OS Windows. Poleg tega naj bi se lahko razvijalci brskalnikov in konkurenčnih storitev splošnega iskanja prosto pogajali o sklenitvi sporazumov o prednamestitvi za naprave GMS in si zagotovili enako ali boljše oglaševanje svojih storitev na teh napravah. Zaradi preprostosti dostopa do konkurentov po zaslugi prenosa in brskalnika naj bi ti imeli dodatne možnost za to, da dosežejo uporabnike na teh napravah. Torej naj ne bi bilo za trditev o izrinjenju nobene podlage.
- 544 Komisija trdi, da ni mogoče z nobeno od trditev družbe Google omajati ugotovitve, da konkurenti ne morejo izravnati pomembne konkurenčne prednosti, ki si jo družba Google zagotavlja s prednamestitvijo aplikacije Google Search in brskalnika Google Chrome na praktično vse naprave Google Android, prodane v EGP. Prenosi konkurenčnih aplikacij za splošno iskanje in brskalnikov ali nastavitev ene od konkurenčnih storitev splošnega iskanja kot privzete storitve v brskalnikih na napravah Google Android naj naj namreč z vidika dosega in učinkovitosti ne bi bili primerljivi (glej točke od 805 do 812 in od 917 do 931 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Dalje, v izpodbijanem sklepu naj bi se pri dokazovanju omejevanja konkurence upoštevalo ne samo to, da prednamestitev zagotavlja pomembno konkurenčno prednost, ampak tudi dejstvo, da naj konkurenti te ne bi mogli izravnati (glej točko 896(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poleg tega naj bi bilo v izpodbijanem sklepu kljub temu, da ni bilo treba količinsko opredeliti konkurenčne prednosti kot posledice vezane prodaje niti preučiti pokritosti trga z njo, zlasti navedeno, da je med letoma 2013 in 2015 na naprave Google Android odpadlo od [10–20] % do [20–30] % splošnih iskalnih poizvedb z iskalnikom Google Search v EGP, leta 2016 pa [20–30] % teh poizvedb (glej točko 796 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) *Presoja Splošnega sodišča*

- 545 Družba Google poleg možnosti za prednamestitev, ki jih imajo konkurenčne storitve splošnega iskanja ali brskalniki, še trdi, da lahko njeni konkurenti težnjo k zamrznitvi položaja kot posledico pogojev glede prednamestitve iz MADA izravnajo tako, da računajo na ravnanje uporabnikov, ki lahko prenesejo njihove aplikacije ali do njihovih storitev splošnega iskanja dostopajo prek brskalnika.

i) Prenos konkurenčnih aplikacij

- 546 Uvodoma je treba ugotoviti, da glavne stranke ne izpodbijajo, da lahko uporabniki preprosto prenesejo aplikacije za storitev splošnega iskanja ali brskanje, konkurenčne aplikaciji Google Search ali brskalniku Chrome.
- 547 Glavne stranke se ne strinjajo o resničnosti takih prenosov, kar neposredno vpliva na možnost, ki jo imajo konkurenti družbe Google za izravnavo pogojev glede prednamestitve iz MADA.
- 548 Navedbe iz izpodbijanega sklepa v zvezi s tem vprašanjem se torej nanašajo na opredelitev konkretnih in dejanskih učinkov spornega ravnanja družbe Google v obdobju med leti 2011 ali 2012 in 2018.
- 549 Kar zadeva aplikacije za splošno iskanje, je v zvezi s tem iz podatkov, ki jih je predložila družba Google in so povzeti v izpodbijani sklepu, razvidno, da je ostalo število prenosov aplikacij, konkurenčnih aplikaciji Google Search, majhno v primerjavi s številom naprav, na katerih je bila prednameščena aplikacija Google Search:
- med letoma 2011 in 2016 so uporabniki iz trgovine Play Store prenesli konkurenčne aplikacije za splošno iskanje na manj kot 5 % naprav GMS, prodanih na svetu, pri čemer bi ta delež znašal manj kot 1 % za naprave GMS, prodane v EGP, saj je bila večina navedenih prenosov izvedenih v Južni Koreji (točki 808 in 809 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - med letoma 2011 in 2016 naj bi bilo letno število prenosov konkurenčnih aplikacij za splošno iskanje iz trgovine Play Store v vsaki od držav EGP minimalno, razen v Češki republiki z iskalnikom Seznam (točka 810 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - kar zadeva Češko republiko, so uporabniki aplikacijo za iskanje Seznam iz trgovine Play Store prenesli na največ 23 % naprav GMS, prodanih v tej državi članici, za dano leto.
- 550 Prav tako je v zvezi z brskalniki iz podatkov, ki jih je predložila družba Google in so bili povzeti v izpodbijanem sklepu, razvidno, da je ostalo število prenosov brskalnikov, konkurenčnih brskalniku Chrome, majhno v primerjavi s številom naprav, na katerih je bil ta brskalnik prednameščen:
- leta 2016 naj ne bi nobeden od konkurenčnih mobilnih spletnih brskalnikov dosegel števila prenosov, primerljivega s številom prednamestitev brskalnika Google Chrome (glej točko 919 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - leta 2016 naj bi uporabniki konkurenčne mobilne spletne brskalnike prenesli na manj kot 50 % naprav GMS, prodanih na svetu, med letoma 2013 in 2016 pa naj bi uporabniki konkurenčne mobilne spletne brskalnike prenesli na samo približno 30 % naprav, prodanih na svetu (glej točko 920 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
 - leta 2016 naj bi uporabniki brskalnike UC, Opera in Firefox prenesli na manj kot 1 %, 1,5 % oziroma 4 % naprav GMS, prodanih v EGP, med letoma 2013 in 2016 pa naj bi skupno število prenosov mobilnih spletnih brskalnikov iz trgovine Play Store na naprave GMS v EGP predstavljalo manj kot 10 % naprav GMS, na katerih je bil brskalnik Google Chrome prednameščen (glej točki 921 in 922 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 551 Ugotoviti je treba, da v tem okviru elementi, na katere se sklicuje družba Google v zvezi s prenosom aplikacij Seznam, Naver in Yandex, niso dovolj, da bi z njimi omajali predhodne ugotovitve. Kot priznavajo glavne stranke, je mogoče te tri primere pojasniti z dejstvom, da gre za storitve splošnega iskanja, opredeljene na podlagi algoritma, ki upošteva češke, korejske in ruske jezikovne posebnosti.
- 552 Komisija prepričljivo tudi pojasnjuje, da nasprotni primer prenosa aplikacije Google Search na napravah Windows Mobile, na katerih je privzeto nastavljen iskalnik Bing, nikakor nima take dokazne teže, kot trdi družba Google, saj leto 2016 ni reprezentativno in navedeni podatki ne zajemajo samo pametnih telefonov, ampak tudi druge vrste naprav (opomba 901 izpodbijanega sklepa). Zatrjevana številka 95 % prenosov aplikacije Google Search naj bi torej leta 2016 dejansko znašala le 27 %. Ta številka naj bi bila primerljiva s 23 %, ki ustrezajo prenosu aplikacije Seznam na pametne telefone Google Android, prodane v Češki republiki, na katerih je bila vedno prednameščena aplikacija Google Search.
- 553 Prav tako Komisija iz razlogov, navedenih v točki 813 obrazložitve izpodbijanega sklepa, upravičeno ugotavlja, da analogije, ki jih predlaga družba Google v zvezi s praksami prenosa, ugotovljenimi za druge vrste aplikacij, kot so aplikacije za pošiljanje sporočil, z vidika iskanja in brskanja niso upoštevne.
- 554 Poleg tega so v nasprotju s trditvijo družbe Google še naprej upoštevni različni elementi, navedeni v izpodbijanem sklepu v podporo trditvi, da prenos aplikacij, konkurenčnih iskalniku Google Search in brskalniku Chrome, ne izravna prednosti, pridobljene s prednamestitvijo. Ti elementi potrjujejo, da prenosi z vidika dosega in učinkovitosti niso primerljivi s prednamestitvijo.
- 555 To velja za raziskavo, ki jo je predložila družba Opera (točki 812 in 923 obrazložitve izpodbijanega sklepa) ter sicer vsebuje zgolj navedbe glede uporabe prednameščenih brskalnikov in se nanaša le na leto 2013, vendar se je nanjo v izpodbijanem sklepu vseeno mogoče sklicevati v podporo trditvi, da „nekateri uporabniki ostajajo zadržani do prenosa aplikacij in raje uporabljajo prednameščeni mobilni spletni brskalnik“.
- 556 Prav tako je v zvezi z različnimi izjavami iz odgovorov na zahteve za informacije dejansko razvidno, da je v odgovorih, ki niso navedeni v izpodbijanem sklepu, ugotovljena teoretična možnost, da se s prenosom izravna prednamestitev. Vendar to še ne pomeni, da različni odgovori, navedeni v izpodbijanem sklepu, s katerimi je mogoče podpreti predpostavko, da se uporabniki nagibajo k temu, da dajejo prednost prednameščeni aplikaciji pred preneseno aplikacijo, niso upoštevni.
- 557 Poleg tega v nasprotju s trditvijo družbe Google ni mogoče niti šteti, da se izpodbijani sklep ne sklada s sodno prakso in prejšnjo prakso odločanja. V izpodbijanem sklepu se namreč ne izpodbija, da je mogoče s prenosom načeloma izravnati prednost, ki bi nastala zaradi prednamestitve, kar je Komisija že obravnavala v drugih zadevah. Vendar se je v obravnavani zadevi iz razlogov, navedenih v izpodbijanem sklepu in preučeni zgoraj, izkazalo, da je prenos aplikacije za splošno iskanje ali brskalnika sicer preprost in brezplačen, vendar se v praksi ne izvaja ali se vsekakor izvede na nezadostnem delu zadevnih naprav.
- 558 Torej je treba očitek družbe Google v zvezi s prenosom konkurenčnih aplikacij zavrniti.

ii) Dostop do konkurenčnih storitev iskanja prek brskalnika

- 559 Trditve družbe Google ne omajajo ugotovitve Komisije, da konkurenti ne morejo s sporazumi z razvijalci mobilnih spletnih brskalnikov izravnati pomembne konkurenčne prednosti, ki si jo družba Google zagotavlja s prednamestitvijo aplikacije Google Search na praktično vse naprave Google Android, prodane v EGP.
- 560 V ta namen je treba primerjati dejanski položaj, ki ga je ugotovila Komisija in ga je povzela v izpodbijanem sklepu, z različnimi alternativnimi rešitvami, ki jih zatrjuje družba Google, vendar se v resničnosti niso udejanjile.
- 561 Kot namreč navaja Komisija, nastavitev konkurenčne storitve splošnega iskanja kot privzete storitve v mobilnih spletnih brskalnikih na napravah Google Android z vidika dosega in učinkovitosti ne bi bila primerljiva s prednamestitvijo aplikacije Google Search (glej točke od 817 do 822 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Predvsem je treba upoštevati to, da družba Google ne omogoča, da bi se v brskalniku Chrome kot privzeta nastavila katera koli druga storitev za iskanje razen iskalnika Google Search, pri čemer je brskalnik Chrome dosegal približno 75-odstotni delež uporabe mobilnih spletnih brskalnikov, ki niso povezani s posebnim OS, v Evropi in 58-odstotni delež na svetovni ravni.
- 562 Komisija navaja tudi različne elemente – ki jih družba Google ne izpodbija – med njimi predstavitev družb Microsoft in Yandex, s katerimi je mogoče potrditi, da uporabniki v praksi ne dostopajo do drugih storitev splošnega iskanja prek brskalnikov in da le redko spremenijo privzeto nastavitev teh brskalnikov. V nasprotju s trditvijo družbe Google so te ugotovitve upoštevne in je z njimi mogoče dokazati, da ostaja kljub v zvezi s tem ponujeni možnosti nastavitve drugega splošnega iskalnika, v praksi nastavljen prvotno nastavljeni iskalnik.
- 563 V takih okoliščinah je treba zavriniti očitek družbe Google o dostopu do konkurenčnih storitev iskanja prek brskalnika.

iii) Mešanje med konkurenčno prednostjo in protikonkurenčnim izrinjenjem

- 564 Kar zadeva zatrjevano mešanje med konkurenčno prednostjo in protikonkurenčnim izrinjenjem, je treba ugotoviti, da se s tem očitkom napačno razlaga izpodbijani sklep, iz katerega je razvidno, da so v njem ugotovljeni na eni strani obstoj prednosti, povezane s pogoji glede prednamestitve iz MADA, ki je konkurenti niso mogli izravnati, na drugi strani pa protikonkurenčni učinki te prednosti.
- 565 Kar zadeva vprašanje, ali je treba količinsko opredeliti prednost, je treba vsekakor ugotoviti – kot predlaga Komisija – da je na naprave Google Android med letoma 2013 in 2015 odpadlo od 11 do 24 % vseh iskalnih poizvedb, opravljenih z iskalnikom Google Search v EGP. Leta 2016 je na naprave Google Android odpadlo 29 % teh iskalnih poizvedb (točka 796 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Prav tako je leta 2016 MADA zajemal vse naprave Google Android, prodane zunaj Kitajske, kar ustreza 76 % števila vseh pametnih mobilnih naprav, prodanih v Evropi, in 56 % števila vseh pametnih mobilnih naprav, prodanih na svetu (vključno s Kitajsko) (točke 783, 784 in 901 obrazložitve izpodbijanega sklepa). V teh okoliščinah je mogoče še vedno šteti – kot je to storila Komisija v izpodbijanem sklepu – da je družba Google zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA pridobila pomembno konkurenčno prednost.

566 Torej je treba očitek družbe Google o mešanju med konkurenčno prednostjo in protikonkurenčnim izrinjenjem zavriniti.

iv) Sklepna ugotovitev

567 Iz navedenega izhaja, da je Komisija utemeljeno menila, da so uporabniki lahko sicer prosto prenesli aplikacije, konkurenčne aplikaciji Google Search in brskalniku Chrome, ali spremenili privzete nastavitve oziroma so lahko razvijalci mobilnih spletnih brskalnikov svoje aplikacije ponudili OEM, vendar se to v večjem delu obdobja kršitve ni dovolj pogosto dogajalo zaradi pogojev glede prednamestitve iz MADA.

d) Nedokazanost povezave med deleži uporabe in prednamestitvijo

1) Trditve strank

568 Družba Google navaja, da se v skladu z izpodbijanem sklepom „ne zdi“, da bi bilo mogoče njene deleže splošnega iskanja in brskanja „pojasniti“ s prednostno izbiro uporabnikov, in da „ustrezajo“ omejevanju konkurence (točke 835, 837, 947 in 954 obrazložitve). Vendar naj v njem ne bi bilo dokazano, da so bili deleži družbe Google posledica spornih pogojev glede prednamestitve ali da niso bili združljivi s konkurenco na podlagi učinkovitosti, čeprav bi morala to dokazati Komisija. Poleg tega naj v izpodbijanem sklepu ne bi bili upoštevani številni dokazi, v skladu s katerimi naj bi uspeh storitve splošnega iskanja in brskalnika Google izražali njuno kakovost. Za zavrnitev teh dokazov naj se ne bi bilo dovolj sklicevati na ocene iz trgovine Play Store za aplikacijo Google Search in konkurenčne aplikacije.

569 Komisija trdi, da ni mogoče z nobeno od trditev družbe Google omajati ugotovitve, da se pomembna konkurenčna prednost, ki izhaja iz prednamestitve aplikacije Google Search in brskalnika Google Chrome na praktično vse naprave Google Android, prodane v EGP, in nezmožnost konkurentov, da to prednost izravnajo, ujemata z razvojem tržnih deležev družbe Google. Uspeh aplikacije Google Search in brskalnika Google Chrome naj namreč ne bi izražal zgolj domnevno „večje kakovosti in zmogljivosti storitev družbe Google“. Prav tako naj ne bi bilo odločilno to, da ocene uporabnikov v trgovini Play Store temeljijo na različno velikih vzorcih. Ti vzorci naj bi bili dovolj veliki, da so reprezentativni.

2) Presoja Splošnega sodišča

570 Na prvem mestu, kar zadeva prednamestitev in njene učinke, je treba ugotoviti, da je Komisija v izpodbijanem sklepu navedla, da so njene ugotovitve, da je za družbo Google zaradi prednamestitve obstajala konkurenčna prednost, ki je konkurenti niso mogli izravnati in katere učinek je bil omejevanje konkurence na podlagi učinkovitosti v škodo potrošnikom, potrjena z razvojem deležev uporabe, pripisljivih družbi Google na pametnih mobilnih napravah (glej točke od 835 do 851 in od 947 do 963 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

571 V tem okviru napotil Komisije na razvoj teh deležev uporabe ni mogoče grajati kot takih. Komisija jih je namreč lahko uporabila kot podlago za ponazoritev, da po eni strani prednamestitev daje prednost aplikacijam za splošno iskanje in brskanje družbe Google, za katere se uporablja, po drugi strani pa še, da konkurenti te prednosti niso mogli izravnati.

- 572 Kar zadeva razvoj deleža družbe Google pri splošnih iskalnih poizvedbah, opravljenih glede na vrsto naprave v Evropi od leta 2009 do marca 2017, je Komisija tako lahko ugotovila, da je ta delež ves čas nihal med 95 in 98 % od leta 2011 do marca 2017, kar zadeva pametne mobilne naprave, in da je bil vedno večji od deleža, ugotovljenega v istem obdobju, kar zadeva osebne računalnike (88–95 %) ali tablice (90–98 % od julija 2012 do marca 2017) (točka 836 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 573 Kar zadeva razvoj deleža uporabe brskalnika Chrome v primerjavi z uporabo drugih mobilnih brskalnikov, ki niso povezani s posebnim OS, v Evropi od avgusta 2012 do marca 2017, je Komisija prav tako lahko ugotovila, da se je delež brskalnika Chrome v tem obdobju s 4,7 povečal na 74,9 %. Nasprotno, delež drugih brskalnikov v OS Android („AOSP-based browsers“ ali „Android browsers“) se je v istem obdobju s 74,5 zmanjšal na 8,2 % (glej točko 949 obrazložitve izpodbijanega sklepa; za predstavitev rezultatov na svetovni ravni glej točko 950 obrazložitve izpodbijanega sklepa; za predstavitev rezultatov z brskalniki na osebnih računalnikih glej točko 951 obrazložitve izpodbijanega sklepa; za predstavitev rezultatov z brskalniki, povezanimi s posebnim OS, v Evropi glej točko 952 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 574 V nasprotju s trditvijo družbe Google se Komisija v podporo svoji hipotezi o škodi lahko sklicuje na ta razvoj. Ker je izhodišče te hipoteze „pristranskost obstoječega stanja“, povezana s prednamestitvijo, zaradi katere je motena konkurenca, ki jo predpostavlja družba Google, ki meni, da bi lahko uporabnik to težnjo odpravil zlasti s prenosom konkurenčne aplikacije – kar je prav tisto, česar ne stori – lahko Komisija upravičeno napotuje na deleže uporabe.
- 575 Na drugem mestu, kar zadeva dejavnik v zvezi s kakovostjo in njenimi zatrjevanimi učinki, je treba šteti, da v primeru, kakršen je obravnavani, Komisiji ni treba natančno opredeliti, ali je mogoče te deleže uporabe pojasniti ne samo s prednamestitvijo – kot ocenjuje – ampak tudi, ali celo predvsem, z večjo kakovostjo, ki jo zatrjuje družba Google. Družba Google namreč meni, da je to, da se deleži uporabe aplikacije Google Search niso spreminjali, ali postopno povečevanje deležev uporabe brskalnika Chrome mogoče pojasniti prej z večjo kakovostjo njenih izdelkov kot pa s prednamestitvijo. Vendar se v obravnavani zadevi prednamestitev ne izpodbija, saj so bile vse naprave Google Android opremljene z aplikacijo Google Search in brskalnikom Chrome, medtem ko družba Google vpliv kakovosti na to, da ena od konkurenčnih aplikacij ni bila prednameščena ali prenesena, zgolj zatrjuje, pri čemer v zvezi s tem predloženi dokazi niso niti zadostni niti posebej upoštevni.
- 576 Družba Google se za to sklicuje na izjavo enega od svojih vodstvenih kadrov, ki se je izrekel o večji kakovosti aplikacije Google Search v primerjavi s konkurenti. V tem dokumentu so dejansko navedeni različni elementi, med njimi raziskava, izvedena pri potrošnikih leta 2016, ki kažejo, da je bil Google Search splošni iskalnik, ki je bil med potrošniki v Združenem kraljestvu, Nemčiji in Franciji najbolj priljubljen, v različnih člankih pa je bilo navedeno, da je imel Google Search boljše ali novejše funkcije kot iskalnik Bing ali da zadnjenavedeni ni bil tako natančen, kot se je oglaševalo. Vendar izjava vodstvenega kadra družbe Google in različni elementi, ki so ji priloženi, kot taki ne zadostujejo kot dokaz, da je mogoče delež uporabe iskalnika Google Search in brskalnika Chrome pojasniti prej s tem, da je storitev družbe Google bolj kakovostna, ne pa s tem, da so te aplikacije prednameščene.
- 577 Poleg tega tudi ob predpostavki, da bi bila iskalnik Google Search in brskalnik Chrome bolj kakovostna kot storitve, ki jih ponujajo konkurenti, ta večja kakovost ne bi bila odločilna, saj se nikjer ne zatrjuje, da z različnimi storitvami, ki jih ponujajo konkurenti, tehnično ne bi bilo mogoče zadovoljiti potreb potrošnikov.

- 578 Kot je poleg tega razvidno iz listin v spisu, potrebe potrošnikov niso nujno zadovoljene s kakovostno najboljšo rešitvijo – tudi če bi družba Google lahko trdila, da njene storitve predstavljajo tako rešitev – saj poleg tehnične kakovosti igrajo vlogo še druge spremenljivke, kot so varovanje zasebnosti ali upoštevanje jezikovnih posebnosti opravljenih iskalnih poizvedb.
- 579 Na tretjem mestu je treba ugotoviti, da je Komisija za zavrnitev trditve družbe Google, da je mogoče velikost in razvoj njenih deležev uporabe pojasniti prej s kakovostjo njenih izdelkov v očeh potrošnikov kot pa s prednamestitvijo, v izpodbijanem sklepu navedla, da se ne zdi, da bi bila taka kakovostna prednost razvidna iz ocen, danih konkurenčnim storitvam v trgovini Play Store.
- 580 Za prvi paket so povprečne ocene v trgovini Play Store znašale 4,4 za aplikacijo Google Search s 5,8 milijona ocenami, 4,3 za aplikacijo Bing s 73.000 ocenami, 4,2 za aplikacijo Yahoo z 28.000 ocenami, 4,3 za aplikacijo Seznam z 39.000 ocenami in 4,4 za aplikacijo Yandex z 219.000 ocenami (točka 837 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 581 Za drugi paket so povprečne ocene v trgovini Play Store znašale 4,3 za brskalnik Chrome s 7,4 milijona ocenami, 4,3 za brskalnik Opera z 2,2 milijona ocenami, 4,4 za brskalnik Firefox z 2,8 milijona ocenami, 4,5 za UC Browser s 13,9 milijona ocenami in 4,4 za UC Browser Mini z 2,8 milijona ocenami (točka 954 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 582 Kot navaja družba Google, te ocene sicer res ne temeljijo na enaki velikosti vzorca in niso nujno reprezentativno merilo za oceno. Kot pa trdi Komisija, je iz njih kljub vsemu razvidno, da ostaja ocena kakovosti različnih konkurenčnih storitev podobna. Torej jo je mogoče upoštevati pri ugotovitvi, da kakovost različnih konkurenčnih storitev iskanja oziroma brskanja ni odločilno merilo za njihovo uporabo, saj vse ponujajo storitev, s katero je mogoče odgovoriti na povpraševanje.
- 583 Iz navedenega je razvidno, da je Komisija ob upoštevanju težnje k zamrznitvi položaja, povezane s pogoji glede prednamestitve iz MADA, in ker ni bil dokazan natančen vpliv večje kakovosti, ki jo zatrjuje družba Google, kar zadeva njene aplikacije za splošno iskanje in brskanje, upravičeno menila, da deleži uporabe, ki jih je dosegala družba Google, podpirajo „pristranskost obstoječega stanja“, povezano s prednamestitvijo.
- 584 Ta očitek je torej treba zavrniti.

e) Neupoštevanje gospodarskega in pravnega okvira

1) Trditve strank

- 585 Družba Google trdi, da izpodbijani sklep ne vsebuje presoje, ali so bili pogoji glede prednamestitve iz MADA zmožni ogrozati konkurenco, ki bi obstajala, če jih ne bi bilo, in sicer ob upoštevanju celotnega gospodarskega in pravnega okvira. Celostna analiza tega okvira naj bi dokazovala, da s temi pogoji ni bilo mogoče izriniti konkurence, niti niso bili tega zmožni, saj naj bi ustvarili nove priložnosti za konkurente, ne pa jih prikrajšali zanje. To, v kolikšnem obsegu so družba Google ali njeni konkurenti te priložnosti izkoristili, naj bi bilo odvisno od kakovosti storitev vsakega od njih in njihove privlačnosti za uporabnike. Pogoji glede prednamestitve iz MADA naj

bi bili del modela brezplačne licence, razvitega za platformo Android, in naj jih torej ne bi bilo mogoče preučevati ločeno. Poleg tega naj bi imel kdor koli možnost brezplačno pridobiti in uporabljati OS Android.

586 Komisija trdi, da je družba Google – ne pa izpodbijani sklep – tista, ki ne upošteva presoje gospodarskega in pravnega okvira vezane prodaje aplikacije Google Search s trgovino Play Store ter vezane prodaje brskalnika Google Chrome s trgovino Play Store in aplikacijo Google Search. V izpodbijanem sklepu naj bi se namreč upoštevala narava medsebojnih vplivov različnih sestavnih delov platforme Android (točke 874 in 875 ter 990 in 991 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Zlasti naj bi bilo treba upoštevati te vidike, katerih del je vezana prodaja:

- v EGP je bil brskalniki Google Chrome prednameščen na praktično vse naprave Google Android (točka 901 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- družba Google na napravah GMS ne dovoljuje izključne prednamestitve nobene druge aplikacije za splošno iskanje razen iskalnika Google Search. Aplikacija Google Search je edina najpomembnejša vstopna točka za splošne iskalne poizvedbe na napravah Google Android, na katero je odpadlo [40–50] % vseh splošnih iskalnih poizvedb na napravah Google Android leta 2016 (točki 799(1) in 974 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- družba Google ne omogoča, da bi bila v brskalniku Google Chrome privzeto nastavljena druga storitev splošnega iskanja razen iskalnika Google Search (točki 818 in 973 obrazložitve izpodbijanega sklepa), druge najpomembnejše vstopne točke za splošne iskalne poizvedbe na napravah Google Android s [30–40] % vseh splošnih iskalnih poizvedb na napravah Google Android, opravljenih prek brskalnika Google Chrome leta 2016 (točke 818, 973 in 974 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- družba Google je med letoma 2011 in 2016 sklenila sporazume o delitvi prihodkov z OEM in operaterji. V skladu s temi sporazumi, ki so zajemali med [50–60] % in [80–90] % vseh naprav Google Android, prodanih v EGP, so morali OEM in operaterji prednamestiti izključno aplikacijo Google Search in iskalnik Google Search nastaviti kot privzeto storitev splošnega iskanja za vse prednameščene mobilne spletne brskalnike (glej točki 822 in 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- OEM, ki so želeli prodati lahko tudi eno samo napravo s prednameščenima trgovino Play Store in aplikacijo Google Search, v skladu z AFA ne morejo prodati nobene druge naprave, ki deluje z enim od prilagojenih OS Android;
- v skladu s sporazumom o delitvi prihodkov, ki se ohranja od leta 2007, ima družba Apple iskalnik Google Search nastavljen kot privzeto storitev splošnega iskanja v brskalniku Safari na napravah iOS (glej točke 119, 154, 515(1), 796(2)(a), 799(2), 840 in 1293 obrazložitve izpodbijanega sklepa);
- v skladu s sporazumi o delitvi prihodkov mora biti v vseh glavnih spletnih brskalnikih za osebne računalnike razen brskalnika Internet Explorer/Edge družbe Microsoft iskalnik Google Search nastavljen kot privzeta storitev splošnega iskanja (glej točki 796(2)(c) in 845 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) Presoja Splošnega sodišča

- 587 Družba Google Komisiji v bistvu očita, da ni analizirala vseh okoliščin, upoštevnihi za presojo zatrjevanihi učinkov spornega ravnanja.
- 588 Po mnenju družbe Google bi morala Komisija bolje upoštevati na eni strani razlog, iz katerega je ta družba razvila platformo Android, to je njena prizadevanja za soočenje s tem, da so lastniki drugih operacijskih sistemov (iOS ali Windows) te zaklenili, ter na drugi strani za konkurencu ugodne učinke zaradi uspeha odprte in brezplačne platforme Android kljub veljavnosti spornih pogojev glede prednamestitve, saj naj bi se zato količinsko povečala uporaba storitev splošnega iskanja in brskanja in naj bi naraslo število aplikacij. V tem okviru bi morala Komisija oceniti položaj z uporabo primerjave s položajem, v katerem družba Google zaradi neobstoja spornih pogojev glede prednamestitve ne bi mogla razviti in vzdrževati odprte in brezplačne platforme Android.
- 589 Vendar te trditve ne ustrezajo vsebini izpodbijanega sklepa.
- 590 Kot namreč trdi Komisija, se zloraba, ugotovljena v izpodbijanem sklepu, ne nanaša na razvoj in vzdrževanje platforme Android, vključno v zvezi z njenim odprtim in brezplačnim vidikom, ki ga je družba Google opredelila za soočenje s tem, kar to podjetje šteje za zaklenjenost drugih operacijskih sistemov s strani njihovih lastnikov. Komisija je poleg tega pred Splošnim sodiščem priznala, da so se zaradi platforme Android povečale priložnosti za konkurente družbe Google.
- 591 Iz izpodbijanega sklepa je prav tako razvidno, da je družba Google pred Komisijo navedla enake trditve, kot jih je ponovila pred Splošnim sodiščem, in da jih je Komisija zavrnila zlasti z obrazložitvijo, da ne izpodbija MADA v celoti, ampak zgolj enega od njegovih vidikov, katerega učinki so povzročili omejevanje konkurence (glej točke od 867 do 876 obrazložitve izpodbijanega sklepa za prvi paket; glej točke od 983 do 992 njegove obrazložitve za drugi paket). Kot je razvidno iz izpodbijanega sklepa, je Komisija torej trditve družbe Google upoštevala pri presoji vseh upoštevnihi okoliščin.
- 592 Komisija je namreč kljub upoštevanju za konkurencu ugodnih učinkov, ki jih je povzročila platforma Android – katere pravila so med drugim določena z MADA – menila, da je poseben vidik MADA, in sicer sporni pogoji glede prednamestitve, pomenil zlorabo.
- 593 Kot je bilo tako preučeno zgoraj v okviru tega tožbenega razloga (glej tudi različne dejanske okoliščine, na katere je bilo opozorjeno v točki 585 zgoraj), je Komisija menila, da je družba Google zaradi obeh paketov izdelkov pridobila konkurenčno prednost, ki jo je povzročila „pristranskost obstoječega stanja“, povezana s prednamestitvijo, ki je konkurenti niso mogli izravnati in katere učinek je bil omejevanje konkurence na podlagi učinkovitosti v škodo potrošnikov.
- 594 Sporno ravnanje je zajemalo te pogoje glede prednamestitve iz MADA, ne pa splošneje sistema odprte in brezplačne licence, ki jo je družba Google želela zagotoviti skupaj z OEM, ki so podpisali ta sporazum.
- 595 Kot predlaga Komisija, je torej to okvir, v katerem je treba obravnavati različne navedbe družbe Opera. Kot navaja družba Google, so v nekaterih ugotovljeni za konkurencu ugodni učinki razvoja in vzdrževanja platforme Android. V drugih pa so, kot ugotavlja Komisija, navedeni za konkurencu omejevalni učinki, povezani s prednamestitvijo.

596 Iz navedenega izhaja, da družba Google ni dokazala svoje trditve, da Komisija pri presoji spornega ravnanja ni ustrezno upoštevala vseh upoštevnihih okoliščin. Ta očitek je torej treba zavriniti.

3. Drugi del: objektivne utemeljitve

a) Trditve strank

597 Družba Google trdi, da so pogoji glede prednamestitve iz MADA objektivno utemeljeni, ker ji omogočajo, da daje brezplačno na voljo platformo Android, tako da zagotavlja, da aplikaciji, ki ustvarjata prihodke, torej iskalnik Google Search in brskalnik Chrome, nista izključeni iz prednamestitve in s tem povezanih oglaševalskih priložnosti. Ti upravičeni in za konkurenco ugodni pogoji naj bi pripomogli k raznolikosti in posplošenemu sprejetju mobilnih naprav, zmanjšali ovire za vstop in ustvarili priložnosti za konkurente. S predlogom iz izpodbijanega sklepa, naj se OEM zaračuna licenčna za trgovino Play Store, ki bi se razlikovala za naprave nižjega razreda in višjega razreda, bi žrtvovali prednosti, ki jih ima za konkurenco brezplačna ponudba družbe Google, kar zadeva platformo Android. Družba Google izpodbija tudi to, da lahko dobi nadomestilo iz mobilnih podatkov. Prav tako naj bi bila nedenarna izmenjava, ki se je ustvarila s pogoji glede prednamestitve iz MADA, učinkovitejša in naj bi povečala produktivnost v primerjavi s sistemom, v katerem bi OEM plačevali za sestavne dele platforme Android.

598 Komisija trdi, da pogoji glede prednamestitve iskalnika Google Search in brskalnika Chrome na praktično vseh napravah Google Android, prodanih v EGP, niso objektivno utemeljeni. Družba Google naj bi namreč že unovčila naložbe s trženjem podatkov, zbranih pri uporabnikih, ter s prihodki, ustvarjenimi s trgovino Play Store in drugimi aplikacijami in storitvami, vključno z iskalnikom Google Search. Poleg tega naj bi precej uporabnikov naprav Google Android tudi brez teh zahtev še naprej uporabljalo iskalnik Google Search. Družba Google naj prav tako ne bi dokazala, da je bila prednamestitev potrebna za preprečitev tega, da družba Google ne bi imela dostopa do izključne prednamestitve na napravah Google Android, ali tega, da bi morala OEM za trgovino Play Store zaračunavati stroške.

b) Presoja Splošnega sodišča

599 Opozoriti je treba, da lahko podjetje s prevladujočim položajem, če je bil ugotovljen obstoj protikonkurenčnih učinkov njegovega ravnanja, utemelji ravnanja, ki bi lahko bila zajeta s prepovedjo iz člena 102 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 40 in navedena sodna praksa).

600 Takšno podjetje lahko v ta namen zlasti dokaže, bodisi da je njegovo ravnanje objektivno potrebno bodisi da je mogoče učinek izrinjenja izničiti ali celo preseči z ugodnostmi glede učinkovitosti, ki prav tako koristijo potrošnikom (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 41 in navedena sodna praksa).

601 Kar zadeva prvi primer, je treba spomniti, da čeprav Komisija nosi dokazno breme o obstoju okoliščin, ki pomenijo kršitev člena 102 PDEU, mora vseeno zadevno prevladujoče podjetje, in ne Komisija, če je potrebno, in sicer pred koncem upravnega postopka, navesti morebitno objektivno utemeljitev ter v zvezi s tem podati trditve in dokaze. Komisija mora nato, če namerava skleniti, da obstaja zloraba prevladujočega položaja, dokazati, da trditve in dokazi, ki jih je podalo navedeno

podjetje, ne morejo prevladati in da zato predstavljene utemeljitve ni mogoče sprejeti (glej v tem smislu sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija, T-201/04, EU:T:2007:289, točki 688 in 1144).

- 602 Kar zadeva drugi primer, mora zadevno prevladujoče podjetje dokazati, da povečanje učinkovitosti, ki bi lahko izhajalo iz obravnavanega ravnanja, izniči učinek izrinjenja, ki ga povzroči, da se je ta učinkovitost povečala ali bi se lahko povečala zaradi navedenega ravnanja, da je to ravnanje nujno potrebno za uresničitev tega povečanja učinkovitosti in da ne izključi učinkovite konkurence z odstranitvijo vseh ali večine obstoječih virov dejanske ali potencialne konkurence (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 42).
- 603 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija v izpodbijanem sklepu pod istim naslovom „Objektivne utemeljitve in povečanje učinkovitosti“ preučila različne trditve, ki jih je družba Google glede tega navedla v upravnem postopku (točke od 993 do 1008 obrazložitve).
- 604 Družba Google se v svojih pisanjih v podporo svojemu ravnanju v bistvu sklicuje na dva sklopa trditve, ki v velikem delu zajemajo trditve, ki jih je že navedla v upravnem postopku ter so bile v izpodbijanem sklepu preučene in zavrjene.
- 605 Na prvem mestu je družba Google pred Komisijo trdila, da so bila njena ravnanja upravičena, ker so ji omogočala zagotovitev donosnosti naložb v OS Android in njene aplikacije, ki niso ustvarjale prihodkov (točka 993(1) obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 606 Te trditve so ponovljene v tej tožbi, v kateri se družba Google po eni strani sklicuje na obsežnost svojih naložb v razvoj in vzdrževanje platforme Android, vključno z OS Android, trgovino Play Store in sklopom GMS, po drugi strani pa na brezplačnost te platforme. Pogoji glede prednamestitve iz MADA naj bi bili zato utemeljeni, saj naj bi družbi Google prek prihodkov, ustvarjenih z aplikacijama Google Search in Chrome, omogočali ustrezno povračilo za njene naložbe, ne da bi bila zato izključena možnost za konkurente ali uporabnike, da izkoristijo prednamestitev ali druge možnosti.
- 607 Komisija je te trditve zavrnila z ugotovitvijo, da družba Google ni dokazala, da sta sporna paketa potrebna za zagotovitev donosnosti naložb v OS Android in njene aplikacije, ki naj ne bi ustvarjale prihodkov (glej točke od 995 do 998 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 608 Ob upoštevanju zneska naložb, ki jih je družba Google namenila za razvoj in vzdrževanje OS Android – pa naj bo to znesek, ki ga je navedla Komisija ali tisti, ki ga je navedla družba Google – se vsekakor izkaže, da je bila ta družba vedno zmožna razpolagati z znatnimi viri prihodkov za financiranje teh naložb, izvedenih v skladu s strategijo, s katero je ohranjala svoje tržne deleže na področju storitev splošnega iskanja ob prehodu na internet na mobilnih napravah.
- 609 Poleg prihodkov, ustvarjenih s trgovino Play Store (točka 996 obrazložitve in opomba 1074 izpodbijanega sklepa), s katerimi si lahko odslej družba Google že samostojno povrne naložbe v razvoj in vzdrževanje platforme Android v ustreznem letu (glej v zvezi s tem podatke, ki jih je predložila družba Google pred Splošnim sodiščem), je imela ta družba na voljo še druge vire prihodkov.

- 610 Kot namreč navaja Komisija v izpodbijanem sklepu, je lahko družba Google vedno unovčila podatke v zvezi z uporabniki, ki jih je pridobila prek naprav Google Android, na primer tiste v zvezi z lokacijo ali uporabo Google Play Services. Družba Google je lahko ob upoštevanju svojih velikih tržnih deležev na področju osebnih računalnikov izkoristila tudi velike prihodke iz oglaševanja pri iskalnih poizvedbah (točke od 997 do 998 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 611 Očitki družbe Google v zvezi s temi možnostmi ostajajo splošni in nedoločni.
- 612 Zato je Komisija ob upoštevanju na eni strani vrednosti, ki so jo predstavljali podatki v zvezi z uporabniki, in na drugi strani velikih prihodkov, ustvarjenih z oglaševanjem pri iskalnih poizvedbah, opravljenih na osebnih računalnikih, upravičeno menila, da ni bilo treba, da se družbi Google vsi stroški, ki jih je imela z razvojem in vzdrževanjem platforme Android povrnejo samo s prihodki, ustvarjenimi s to platformo.
- 613 Kot poleg tega prav tako navaja Komisija v izpodbijanem sklepu, družba Google ni dokazala, da ni imela interesa za razvoj OS Android, da bi se tako zoperstavila tveganjem, da bi bil zaradi prehoda na pametne mobilne naprave ogrožen njen poslovni model oglaševanja, vezanega na iskalne poizvedbe (točka 999 obrazložitve izpodbijanega sklepa). S tega vidika je mogoče upravičeno šteti, da bi družba Google namenila izdatke za razvoj in vzdrževanje platforme Android, tudi če ne bi z gotovostjo vedela, da bodo izravnani s prihodki, ustvarjenimi s to platformo, pri čemer je treba upoštevati na primer prihodke, ustvarjene s trgovino Play Store.
- 614 Iz navedenega je izhaja, da družba Google ni dokazala, da so bili pogoji glede prednamestitve iz MADA objektivno utemeljeni v tem smislu, da so ji z zagotovitvijo prednamestitve aplikacije Google Search in brskalnika Chrome na naprave Google Android omogočili povrnitev zneska stroškov, ki jih je imela z razvojem in vzdrževanjem platforme Android.
- 615 Na drugem mestu družba Google trdi, da so ji pogoji glede prednamestitve iz MADA omogočili, da je OEM brezplačno ponudila trgovino Play Store, saj je njena vrednost za OEM in uporabnike ustrezala vrednosti, ki jo je sama pridobila s promocijo svoje storitve splošnega iskanja pri teh OEM. S predlogom Komisije, naj za svojo trgovino z aplikacijami zaračuna licenčnino, naj bi bili omajan ta model in njegovi za konkurenco ugodni učinki (glej točko 993(3) obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 616 Vendar ni družba Google niti v tem primeru izpolnila dokaznega bremena, ki ga nosi pri dokazovanju objektivnih utemeljitev.
- 617 Rešitev, ki ji je dala prednost družba Google, to je brezplačnost licenc, namreč še ne more preprečiti uporabe drugih rešitev, ki jih je predlagala Komisija in s katerimi bi lahko nadomestila prihodke, ustvarjene s prednamestitvijo aplikacije Google Search in brskalnika Chrome na naprave Google Android, med katerimi je na primer plačilo licenčnine za trgovino Play Store, pri katerem je mogoče različno obravnavati izdelke nižjega razreda in izdelke višjega razreda.
- 618 Iz navedenega izhaja, da družba Google ne more dokazati, da so pogoji glede prednamestitve iz MADA objektivno utemeljeni v tem smislu, da ji zagotavljajo brezplačnost licenc v povezavi s trgovino Play Store.
- 619 Drugi del drugega tožbenega razloga v zvezi z objektivnimi utemeljitvami prednamestitve je treba torej zavrnil, zato je treba ta tožbeni razlog, ki se nanaša na napačno presojo tega, da pogoji glede prednamestitve iz MADA pomenijo zlorabo, tudi v celoti zavrnil.

D. Tretji tožbeni razlog: napake pri presoji tega, da je pogoj glede edine prednamestitve iz RSA za portfelj pomenil zlorabo

620 Družba Google s tretjim tožbenim razlogom trdi, da je Komisija napačno ugotovila, da so nekatere določbe iz RSA za portfelj pomenile zlorabo.

1. Ozadje

a) Izpodbijani sklep

621 Po navedbah iz izpodbijanega sklepa je družba Google nekaterim OEM in operaterjem dodelila plačila, če na sklopu mobilnih naprav iz vnaprej določenega portfelja ne prednamestijo ali če takoj po nakupu ne dajo na voljo nobene konkurenčne storitve splošnega iskanja (točki 198 in 1195 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

622 Iz izpodbijanega sklepa je še razvidno, da so sankcionirani RSA za portfelj tisti RSA, ki so veljali od 1. januarja 2011, to je datuma, na katerega je bila družba Google po mnenju Komisije v prevladujočem položaju na vsakem od nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja v EGP, do 31. marca 2014, to je datuma, na katerega je RSA za portfelj z enim od OEM, ki ga navaja Komisija, prenehal veljati (točka 1333 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

1) Narava RSA za portfelj

623 Komisija trdi, da RSA za portfelj zajemajo plačila za izključnost. Pri tem opozarja, da se mora v skladu z navedenimi RSA zadevni OEM ali operater, če na napravo, ki spada v vnaprej določen in sprejet portfelj, prednamesti konkurenčno storitev splošnega iskanja, odpovedati delitvi prihodkov za celoten portfelj.

624 Komisija v primeru tako zadevnih OEM kot operaterjev poudarja, da so RSA za portfelj zajemali pomemben segment prodanih mobilnih naprav. Interni dokumenti družbe Google naj bi potrjevali, da je bil cilj RSA za portfelj zagotoviti, da družba Google zadovolji vse potrebe teh OEM in operaterjev, kar zadeva storitve splošnega iskanja na napravah, vključenih v te portfelje. Ti dokumenti naj bi tudi razkrivali, da se je družba Google zavedala, da bi bilo lahko to ravnanje problematično z vidika konkurence (točke od 1195 do 1205 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) Zmožnost RSA za portfelj za omejevanje konkurence

625 Komisija v točkah 1206 in 1207 obrazložitve izpodbijanega sklepa trdi, da je domneva, da plačila družbe Google za izključnost pomenijo zlorabo, v obravnavani zadevi potrjena z analizo njihove zmožnosti omejevanja konkurence, pri čemer je treba upoštevati zlasti stopnjo pokritosti nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja s spornim ravnanjem.

626 Komisija najprej meni, da so se zaradi RSA za portfelj zmanjšale spodbude zadevnih OEM in operaterjev za prednamestitev konkurenčnih storitev splošnega iskanja. Prvič, če navedenih RSA za portfelj ne bi bilo, bi imeli OEM in operaterji poslovni interes za prednamestitev takih storitev vsaj na del svojih naprav Google Android. Drugič, konkurenčne storitve splošnega iskanja naj tem OEM in operaterjem ne bi mogle ponuditi iste ravni prihodkov, kot jim jo je ponudila družba

Google. Tretjič, RSA za portfelj naj bi bili eden od razlogov za omahovanje OEM in operaterjev, da bi na svoje naprave Google Android namestili konkurenčne storitve splošnega iskanja (točke od 1208 do 1281 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 627 Dalje, Komisija trdi, da so RSA za portfelj otežili dostop konkurentov družbe Google do nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja. Prvič, ta plačila naj bi OEM in operaterje odvrnila od prednamestitve konkurenčnih storitev splošnega iskanja. Drugič, RSA za portfelj naj bi zajemali znaten del upoštevanih trgov. Tretjič, konkurenčne storitve naj ne bi mogle prek alternativnih kanalov distribucije, kot je prenos, izravnati konkurenčne prednosti, ki jo je družba Google pridobila s spornim ravnanjem (točke od 1282 do 1312 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 628 Nazadnje, Komisija navaja, da so RSA za portfelj odvrčali od inovacij, saj so preprečevali uvajanje na trg naprav Google Android, na katerih bi bile prednameščene druge storitve splošnega iskanja razen iskalnika Google Search. Če takega ravnanja ne bi bilo, bi imeli uporabniki večjo izbiro. To ravnanje naj bi povzročilo tudi zmanjšanje na eni strani spodbud konkurentom za razvoj inovativnih funkcij, saj so bili prikrajšani za dodatne iskalne poizvedbe, prihodke in podatke, potrebne za izboljšanje svojih storitev, ter na drugi strani spodbude družbi Google za inovacije, saj ni bila pod konkurenčnim pritiskom na podlagi učinkovitosti. Dalje, tudi če je to ravnanje sovpadalo z obdobjem izboljšanja storitve splošnega iskanja družbe Google, ta ni predložila dokaza o tem, da zadevno ravnanje ni vplivalo na spodbude ali zmožnost konkurenčnih storitev splošnega iskanja, da bi izboljšale svoje storitve. Družba Google naj bi tako svoje storitve lahko izboljšala v večjem obsegu (točke od 1313 do 1322 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 629 Kot je poleg tega razvidno zlasti iz točke 1259 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je Komisija v obravnavani zadevi preučila zmožnost zadevnega ravnanja, da povzroči učinek izrinjenja podjetij, ki se štejejo za enako učinkovita kot podjetje s prevladujočim položajem. Komisija je na vprašanje v zvezi s tem na obravnavi potrdila, da je pri presoji dejansko upoštevala lastnosti takega hipotetičnega konkurenta.

3) Obstoj objektivnih utemeljitev

- 630 Komisija zavrača objektivne utemeljitve, na katere se sklicuje družba Google. Tako naj, prvič, RSA za portfelj ne bi bili potrebni kot začetno sredstvo za prepričevanje OEM ali operaterjev, naj prodajajo naprave Google Android, saj so te naprave januarja 2011 že predstavljale 40 % svetovne prodaje pametnih mobilnih naprav in cilj RSA ni bil prodaja naprav Google Android, ampak omogočiti „izključno namestitev storitve splošnega iskanja“ družbe Google na te naprave. Drugič, družba Google naj ne bi dokazala, da so bili RSA za portfelj potrebni, da si je lahko povrnila naložbe v OS Android. OS Android naj bi tej družbi tudi brez RSA za portfelj še vedno lahko prinašal bistvene prihodke. Tretjič, družba Google naj ne bi dokazala, da so bili RSA za portfelj potrebni, saj naj bi naprave Google Android lahko le tako konkurirale družbi Apple (točke od 1323 do 1332 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

b) Razlikovanje med RSA za portfelj in RSA za naprave

- 631 Delitve prihodkov iz oglaševanja, na katere se nanaša izpodbijani sklep, se pogojujejo z izključno prednamestitvijo iskalnika Google Search na sklop naprav, vnaprej opredeljenih v portfelju. Povedano drugače, za vsako od zadevnih naprav morajo OEM in operaterji za to, da so deležni prihodkov družbe Google iz oglaševanja, izpolniti pogoje, postavljene z RSA za portfelj.

- 632 Vendar je družba Google, kot je Komisija poudarila v točki 197 obrazložitve izpodbijanega sklepa, RSA za portfelj od marca 2013 postopoma nadomestila z RSA za naprave. V skladu z RSA za naprave je to, ali bo OEM in operater deležen prihodkov družbe Google, odvisno od števila prodanih naprav, ki izpolnjujejo obveznost, da na njih niso prednameščene konkurenčne storitve splošnega iskanja. Tako RSA za naprave OEM ali operaterju omogočajo, da za isto vrsto naprave ponudi take, pri katerih je izključno izpostavljena storitev splošnega iskanja družbe Google, in druge, na katerih ponudi tudi konkurenčne storitve splošnega iskanja.
- 633 Tako Komisija za razliko od stališča, ki ga je zavzela v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, v izpodbijanem sklepu ni menila, da RSA za naprave, ki so bili postopoma uveljavljeni več kot pet let pred njegovim sprejetjem, kot taki pomenijo zlorabo. Vendar ostajajo RSA za naprave sestavni del dejanskega okvira, v katerem je Komisija preučila učinke izrinjenja, ki so jih povzročila ravnanja, očitana družbi Google v izpodbijanem sklepu (glej točke od 448 do 452 zgoraj).

c) Deljeni prihodki na podlagi RSA za portfelj

- 634 Družba Google je v skladu z RSA za portfelj delila del svojih prihodkov iz oglaševanja v zameno za izključno prednamestitev iskalnika Google Search na sklop mobilnih naprav, zajetih z vnaprej določenim portfeljem.
- 635 Komisija je v točki 1240 obrazložitve izpodbijanega sklepa poudarila, da ti RSA niso zajemali prihodkov iz iskalnih poizvedb, opravljenih na mobilnih napravah prek domače spletne strani družbe Google, kar je ta izrecno potrdila v odgovor na vprašanje, ki ji ga je na obravnavi postavilo Splošno sodišče.
- 636 Povedano drugače, RSA za portfelj so zajemali prihodke iz oglaševanja, ustvarjene z iskalnimi poizvedbami, opravljenimi prek aplikacije Google Search, brskalnika Chrome in naslovne vrstice v drugih mobilnih spletnih brskalnikih, če je v njih privzeto nastavljen iskalnik družbe Google. Ta ugotovitev je podprta s povezanim besedilom točk 1234 in 1240 obrazložitve izpodbijanega sklepa.

d) Dokaz o tem, da plačilo za izključnost pomeni zlorabo

- 637 V skladu z izpodbijanem sklepom je bil namen RSA za portfelj družbi Google zagotoviti izključnost prednamestitve aplikacij za storitev splošnega iskanja na mobilne naprave. To ravnanje je privedlo do rezultata, v bistvu enakega tako imenovanemu rabatu za „zvestobo“, ki je bil v samem središču zadeve, v kateri je bila izrečena sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632). Družba Google je v obravnavani zadevi OEM in operaterjem plačevala za zagotavljanje izključne prednamestitve aplikacije Google Search.
- 638 V tem okviru je treba pred presojo utemeljenosti trditev, ki jih je družba Google navedla v podporo tretjemu tožbenemu razlogu, opozoriti na načela, ki urejajo presojo tako imenovanih plačil za „izključnost“ z vidika člena 102 PDEU.
- 639 Iz sodne prakse izhaja, da mora v položaju, v katerem – kot v obravnavani zadevi – podjetje, na katero se nanaša postopek uporabe člena 102 PDEU, ki bi lahko privedel do njegove obsodbe zaradi zlorabe prevladujočega položaja, v tem postopku trdi, da njegovo ravnanje ni moglo omejiti konkurence in zlasti imeti učinkov izrinjenja, ki se mu očitajo, Komisija, da dokaže krivdo

tega podjetja, analizirati različne okoliščine, s katerimi je mogoče dokazati omejevanje konkurence kot posledico spornega ravnanja (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 137 in 138).

- 640 V takem položaju ni potrebno samo, da Komisija analizira, prvič, moč prevladujočega položaja podjetja na upoštevem trgu in, drugič, stopnjo pokritosti trga s spornim ravnanjem ter pogoje in oblike zadevnih praks oblikovanja cen, njihovo trajanje in njihov znesek, ampak mora tudi presoditi morebiten obstoj strategije, katere namen je izriniti konkurente, ki so vsaj enako učinkoviti. Podobno je tehtanje ugodnih in škodljivih učinkov spornega ravnanja na konkurenco mogoče opraviti šele po analizi možnosti za izrinjenje vsaj enako učinkovitih konkurentov, ki je neločljivo povezana z zadevnim ravnanjem (sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 139 in 140).
- 641 Za presojo možnosti nekega ravnanja, da povzroči izrinjenje vsaj enako učinkovitih konkurentov, je lahko koristen tako imenovani test enako učinkovitega konkurenta (As Efficient Competitor Test, v nadaljevanju: test AEC).
- 642 Test AEC se nanaša na konkurenta, ki je hipotetično enako učinkovit, za katerega se domneva, da svojim strankam zaračunava enake cene kot podjetje s prevladujočim položajem, hkrati pa se sooča z enakimi stroški, kot jih nosi zadnjenavedeno podjetje (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točke od 40 do 44). Poleg tega mora biti ta hipotetični konkurent, da bi veljal za „enako učinkovitega“ kot prevladujoče podjetje, za stranke tega podjetja enako privlačen, ne le z vidika cene, temveč tudi z vidika izbire, kakovosti in inovacije (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 22).
- 643 Namen testa AEC, omenjenega v Navodilih glede prednostnih nalog izvrševanja Komisije pri uporabi člena [102 PDEU] za izključevalna ravnanja, s katerimi prevladujoča podjetja zlorablajo svoj položaj (UL 2009, C 45, str. 7, v nadaljevanju: Navodila za zlorabe z izrinjenjem), je razlikovanje med ravnanji, ki jih podjetje s prevladujočim položajem ne sme izvajati, in ravnanji, ki so mu dovoljena. Test AEC lahko torej predstavlja okvir za analizo učinkov izrinjenja v zvezi z dano zadevo in očitanih učinkov izrinjenja. Vendar je to le eden od dejavnikov med drugimi, ki jih je mogoče uporabiti, da se s kvalitativnimi ali kvantitativnimi dokazi dokaže obstoj protikonkurenčnega izrinjenja v smislu člena 102 PDEU.
- 644 Vendar je treba test AEC, če se kot v obravnavani zadevi uporabi, dosledno izpeljati. V zvezi s tem mora Komisija, da bi ugotovila, ali je verjetno, da bi bil konkurent, ki je vsaj enako učinkovit, zaradi spornega ravnanja izrinjen s trga, preučiti gospodarske podatke v zvezi s stroški in prodajnimi cenami ter zlasti preveriti, ali prevladujoče podjetje oblikuje cene, nižje od stroškov. Za to pa je treba imeti na voljo dovolj zanesljive podatke. Če so, mora Komisija uporabiti podatke o stroških prevladujočega podjetja. Za pridobitev potrebnih podatkov ima Komisija preiskovalna pooblastila. Dalje, če zanesljivih podatkov o teh stroških ni, se lahko Komisija odloči, da bo uporabila podatke o stroških konkurentov ali druge primerljive zanesljive podatke.
- 645 Kar zadeva plačila za izključnost, se s testom AEC presodi, ali bi lahko hipotetični konkurent, ki bi bil vsaj enako učinkovit kot podjetje s prevladujočim položajem, dosegel ali presegel navedena plačila. Kot je razvidno iz izpodbijanega sklepa, je Komisija v obravnavani zadevi s testom AEC, ki ga je izpeljala, presojala, ali bi lahko imel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent družbe Google strateški ali ekonomski interes za pridobitev spornega deleža iskalnih poizvedb prek storitev splošnega iskanja, zajetih z RSA za portfelj.

- 646 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je analiza, s katero je Komisija v izpodbijanem sklepu dokazovala protikonkurenčnost RSA za portfelj, odvisna zlasti od dveh sklopov preudarkov, to je na eni strani preučitve pokritosti s tem ravnanjem in na drugi strani rezultatov testa AEC, ki ga je izvedla.
- 647 Utemeljenost trditev, ki jih je družba Google navedla v podporo tretjemu tožbenemu razlogu, je treba presoditi ob upoštevanju teh uvodnih preudarkov.
- 648 Tretji tožbeni razlog je razdeljen na tri dele. S prvim družba Google Komisiji očita, da je napačno menila, da RSA za portfelj vsebuje pogoj glede izključnosti. Z drugim, izoblikovanim v fazi obravnave, trdi, da je izpodbijani sklep pomanjkljivo obrazložen, saj naj Komisija ne bi utemeljila, v kakšnem obsegu naj bi ravnanje, s katerim naj bi bil pokrit omejen del upoštevnega trga, omejevalo konkurenco. V okviru tretjega dela ta družba trdi, da Komisija ni dejansko in pravno zadostno dokazala protikonkurenčnosti RSA.

2. Prvi del: narava RSA za portfelj

a) Trditve strank

- 649 Družba Google trdi, da Komisija RSA za portfelj ni mogla opredeliti kot sporazume o izključnosti. Položaj izključnosti naj bi v teoriji lahko obstajal le, če so zadovoljene vse potrebe stranke. Vendar, prvič, naj namen RSA za portfelj ne bi bil urejati potrebe OEM in operaterjev, kar zadeva storitev splošnega iskanja na mobilnih napravah brez OS Android ali na računalnikih. Drugič, RSA za portfelj naj bi se nanašali le na eno od vstopnih točk do storitev splošnega iskanja. Z njimi naj bi bilo OEM in operaterjem jasno naloženo, naj ohranijo vstopne točke za konkurenčne storitve splošnega iskanja. Tretjič, nekateri RSA za portfelj naj bi bili ozemeljsko omejeni.
- 650 Komisija navaja, da so RSA za portfelj „vrhunec“ različnih med seboj tesno prepletenih ravnanj, sankcioniranih v izpodbijanem sklepu. Po njenih navedbah so morali namreč OEM, da so lahko prejeli del prihodkov iz iskalnih poizvedb, opravljenih prek storitve splošnega iskanja družbe Google na napravah, delujočih v različicah OS Android, ki jih je ta družba odobrila, najprej skleniti AFA in MADA ter šele nato RSA za portfelj, pri čemer je zadnjenavedeni okreplil omejevalne zmožnosti AFA in MADA. Poleg tega naj ne bi bil nobeden od treh razlogov, s katerimi želi družba Google zanikati, da so bili RSA za portfelj sporazumi o izključnosti, prepričljiv, saj so vsi osredotočeni na velikost pokritosti z RSA, ne pa na njegovo izključnost.

b) Presoja Splošnega sodišča

- 651 Prvič, kot navaja družba Google, položaj izključnosti izhaja iz tega, da podjetje vnaprej uredi vse potrebe ene od strank ali njihov velik del. Podjetje s prevladujočim položajem na trgu, ki kupce z zavezo ali obljubo obveže, da celotno ali velik del količine, ki jo potrebujejo, nabavljajo izključno pri navedenem podjetju, namreč lahko zlorablja svoj prevladujoči položaj v smislu člena 102 PDEU, bodisi če je zadevna obveznost določena brez podrobnejšega opisa bodisi če se sprejme v zameno za odobritev rabata. Enako velja, kadar navedeno podjetje – ne da bi kupce formalno obvezalo – uporabi, bodisi v skladu s sporazumi, sklenjenimi s temi kupci, bodisi enostransko, sistem rabatov za zvestobo, to je popuste, ki so pogojeni s tem, da stranka ne glede na siceršnji obseg svojih nakupov vse ali večino potrebnih količin nabavlja izključno pri podjetju

s prevladujočim položajem (sodbi z dne 13. februarja 1979, Hoffmann-La Roche/Komisija, 85/76, EU:C:1979:36, točka 89, in z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14, EU:C:2017:632, točka 137).

- 652 Torej je treba za presojo trditve družbe Google, da je Komisija RSA za portfelj napačno opredelila kot sporazume o izključnosti, preveriti, ali so se lahko stranke družbe Google, torej OEM in operaterji, za zadovoljitev vseh ali velikega dela svojih potreb obrnili tudi na storitve ali izdelke konkurentov podjetja s prevladujočim položajem.
- 653 Vendar je treba v obravnavani zadevi, ne da bi to vplivalo na preizkus pokritosti nacionalnih trgov s storitvami splošnega iskanja, na kar se nanaša tretji del tega tožbenega razloga, ugotoviti, da družba Google ne izpodbija, da so RSA za portfelj pomenili finančno prednost, priznано OEM in operaterjem pod pogojem, da na vseh mobilnih napravah iz vnaprej določenega portfelja niso prednamestili nobene druge storitve splošnega iskanja razen iskalnika Google Search. Prav tako ni sporno, da so RSA za portfelj za zadevne OEM in operaterje, če so želeli tržiti pametne mobilne naprave, opremljene s storitvijo splošnega iskanja, pomenili spodbudo za to, da so nabavo za velik del teh naprav opravili pri družbi Google in izključili njene konkurente (glej točki 1197 in 1199 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 654 Drugič, družba Google trdi, da RSA za portfelj niso izključevali dostopa do konkurenčnih storitev splošnega iskanja, ki naj bi bile kljub izključni prednamestitvi iskalnika Google Search še naprej dostopne. To naj bi veljalo za prenos konkurenčnih aplikacij ali neposredni dostop prek mobilnih spletnih brskalnikov razen brskalnika Chrome.
- 655 V zvezi s tem iz sodne prakse, navedene zgoraj, v zvezi s sporazumi o izključnosti izhaja, da se o pojmu izključnosti presoja glede na možnost za stranke podjetja s prevladujočim položajem, da se za enake storitve obrne na konkurente. O izključnosti se torej ne presoja glede na ravnanje uporabnikov, ampak glede na ravnanje strank podjetja s prevladujočim položajem. Trditev družbe Google v zvezi s tem, da bi lahko uporabnik sam uporabil storitve splošnega iskanja, konkurenčne iskalniku Google Search, prek prenosa aplikacij ali drugih brskalnikov razen brskalnika Chrome, je treba torej zavrniti kot brezpredmetno.
- 656 Tretjič, družba Google poudarja, da je bilo geografsko področje uporabe nekaterih RSA za portfelj omejeno samo na nekatere države članice. Kot pa upravičeno poudarja Komisija, ta družba ne izpodbija dejstva, da so zajeti trgi vsi posamično obravnavani nacionalni trgi za storitve splošnega iskanja. Samo zato, ker so se nekateri RSA za portfelj uporabljali samo za omejeno število držav članic, še ni mogoče izključiti učinka izključnosti na zadevnih nacionalnih trgih.
- 657 Torej trditev družbe Google, da je Komisija storila napako pri presoji, ker je menila, da so zadevna plačila pomenila plačila za izključnost, ni utemeljena.

3. Drugi del: neobstoj obrazložitve

- 658 Družba Google je na obravnavi trdila, da izpodbijani sklep ni dovolj obrazložen. Komisija naj namreč ne bi nikakor utemeljila, v kolikšnem obsegu lahko ravnanje, s katerim je po mnenju družbe Google pokrit omejen del upoštevne trga, omejuje konkurenco.
- 659 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora biti obrazložitev, ki se zahteva v členu 296 PDEU, prilagojena naravi zadevnega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko zadevne osebe seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da

lahko pristojno sodišče izvede nadzor. Obveznost obrazložitve je treba presoјati glede na okoliščine posameznega primera, zlasti glede na vsebino akta, naravo podanih razlogov in interes za pojasnitev, ki ga lahko imajo naslovniki ali druge osebe, na katere se akt neposredno in posamično nanaša. V obrazložitvi ni treba podrobno navesti vseh upoštevnih dejanskih in pravnih okoliščin, ker se vprašanje, ali obrazložitve akta izpolnjuje zahteve iz člena 296 PDEU, presoja ne le glede na besedilo tega akta, ampak tudi glede na njegov okvir in vsa pravna pravila, ki urejajo zadevno področje (sodba z dne 27. junija 2012, Microsoft/Komisija, T-167/08, EU:T:2012:323, točka 99).

- 660 Vendar je treba najprej opozoriti, da so razlogi, iz katerih je Komisija menila, da RSA za portfelj pomenijo zlorabo, pojasnjeni v točkah od 1188 do 1336 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v katerih je preučeno, ali RSA za portfelj pomenijo zlorabo. V zvezi s tem je Komisija v okviru tega razlogovanja v točkah od 1286 do 1304 obrazložitve preučila pokritost nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja s spornim ravnanjem.
- 661 Splošno sodišče ob upoštevanju navedenega razlogovanja in trditev, ki jih je družba Google v zvezi s tem navedla v okviru tretjega dela tega tožbenega razloga, meni, da je po eni strani ta družba lahko učinkovito izpodbijala analizo, ki jo je v zvezi s tem vidikom opravila Komisija, in da je po drugi strani lahko presodila njeno utemeljenost.
- 662 Zato je treba očitek družbe Google, ki se nanaša na neobstoj obrazložitve, zavrniti kot neutemeljen.

4. Tretji del: ugotovitev omejevanja konkurence

- 663 Družba Google trdi – kar Komisija izpodbija – da v izpodbijanem sklepu ni pravilno, to je ob upoštevanju vseh upoštevnih okoliščin, analiziran pogoj glede edine prednamestitve iz RSA za portfelj za namene dokazovanja učinkov izrinjenja teh RSA.
- 664 Prvič, v izpodbijanem sklepu naj se ne bi upošteval majhen delež trga, pokrit s spornim ravnanjem, in njegov zanemarljiv učinek. Drugič, v izpodbijanem sklepu naj bi bila napačno ocenjena možnost RSA za portfelj za izrinjenje hipotetično vsaj enako učinkovitih konkurentov, zlasti zmožnost teh konkurentov, da te sporazume izravnavajo. Tretjič, v izpodbijanem sklepu naj se ne bi upoštevali pogoji za odobritev zadevnih plačil, v skladu s katerimi naj bi lahko uporabniki še naprej prosto dostopali do konkurentov. Četrtoč, Komisija naj ne bi opravila veljavnega testa hipotetičnih scenarijev.

a) Pokritost z RSA za portfelj in njihov učinek

1) Izpodbijani sklep

- 665 Iz izpodbijanega sklepa je razvidno, da je bil po mnenju Komisije z RSA za portfelj pokrit „znaten del“ nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja (točka 1286 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 666 Prvič, Komisija v podporo tej ugotovitvi poudarja, da so bili RSA za portfelj sklenjeni z glavnimi OEM, ki so prodajali pametne telefone Google Android, in z glavnimi operaterji, dejavnimi na evropskem trgu. Po navedbah Komisije naj bi zadevni OEM v letih 2011–2012 na evropskem trgu prodali skoraj [80–90] % pametnih telefonov Google Android. Ta institucija je ob hkratnem upoštevanju dejstva, da so pametni telefoni Google Android predstavljali 56 % vseh pametnih

telefonov, prodanih v letih 2011–2012, iz tega izpeljala, da je bilo z RSA za portfelj v tem obdobju pokritih [40–50] % vseh pametnih telefonov, prodanih v Evropi. V zvezi s tem pojasnjuje, da ni vključila vseh pametnih telefonov, ki so jih prodali operaterji v skladu s svojimi RSA za portfelj, saj so ti za oba upoštevana operaterja pomenili le zelo majhen del zgoraj navedene prodaje (točke od 1287 do 1289 obrazložitve in opomba 1376 izpodbijanega sklepa).

- 667 Drugič, Komisija navaja, da se je delež iskalnih poizvedb, ki so bile na vseh mobilnih napravah opravljene prek iskalnika Google Search, med letoma 2012 in 2014 precej povečal ter je leta 2014 v EGP dosegel skoraj [30–40] % iskalnih poizvedb za družbo Google (točka 1290 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 668 Tretjič, Komisija ugotavlja, da so bili RSA za portfelj od leta 2013 nadomeščeni z RSA za naprave, s katerimi je bilo leta 2013 oziroma 2014 pokritih skoraj [50–60] % oziroma skoraj [60–70] % naprav Google Android. Komisija prav tako poudarja, da je bil iskalnik Google Search nastavljen kot privzet v brskalniku družbe Apple, Safari, na vseh napravah iPhone. Iskalnik Google Search naj bi bil tako prednameščen ali nastavljen kot privzet v enem od brskalnikov na veliki večini preostalih mobilnih naprav ali osebnih računalnikov (točke od 1291 do 1293 in 1298 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 669 Četrtyč, delež iskalnih poizvedb prek naprav Google Android je ustrezal [10–20] % oziroma [10–20] % vseh iskalnih poizvedb za družbo Google, opravljenih v letih 2013 oziroma 2014 v EGP (točka 1294 obrazložitve izpodbijanega sklepa; ti podatki za leti 2011 in 2012 niso na voljo).
- 670 Petič, Komisija v odgovor na eno od trditev družbe Google o minimalnem „učinku“ RSA za portfelj celo z vidika nekaterih podatkov, upoštevanih v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, kar zadeva možnost za konkurenčne storitve splošnega iskanja, da dosežejo raven plačil, priznanih zadevnim OEM ali operaterjem (glej točke od 1225 do 1271 obrazložitve izpodbijanega sklepa), navaja, da se je morda ta „učinek“ družbi Google res zdel minimalen, vendar je bil za te storitve kljub vsemu pomemben, zlasti ker naj bi iskalne poizvedbe, na katere se nanaša ta analiza, zanje pomenile „velik znesek dodatnih iskalnih poizvedb“ v ključnem trenutku razvoja splošnega iskanja, to je ob prehodu s splošnega iskanja na osebnih računalnikih na splošno iskanje na mobilnih napravah (točke od 1299 do 1302 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija še trdi, da znatna pokritost nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja s spornim ravnanjem izhaja iz dejstva, da je zadevna vrsta iskanja omogočala pridobitev dragocenih podatkov o lokaciji, ki so kot taki lahko izboljšali storitev splošnega iskanja in povečali s tem ustvarjene prihodke iz oglaševanja (točka 1298 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

2) Trditve strank

- 671 Družba Google navaja, da Komisija v točkah 1286, 1287 in 1295 obrazložitve izpodbijanega sklepa trdi, da je bil z RSA za portfelj „pokrit znaten del upoštevnih nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja“, saj naj bi se ti RSA uporabljali za „najpomembnejše OEM“, ki so skrbeli za distribucijo naprav Google Android, in za „glavne operaterje, dejavne v EGP“. V tej presoji naj se ne bi upoštevala stopnja pokritosti s spornim ravnanjem. Ustrezna analiza pokritosti z RSA za portfelj naj bi bila namreč odvisna od deleža iskalnih poizvedb, ki jih je bilo mogoče pripisati napravam Google Android, in deleža naprav Google Android, za katere so se RSA za portfelj uporabljali.
- 672 Vendar naj bi bilo v obdobju zatrjevane zlorabe povprečno – po navedbah družbe Google v točki 262 tožbe, ali ob upoštevanju ugotovitev Komisije v zvezi s tem, v točki 172 replike – z RSA za portfelj pokritih zgolj [0–5] % nacionalnih „trgov“ splošnega iskanja. Ti „trgi“ naj bi

namreč v skladu s točko 353 obrazložitve izpodbijanega sklepa zajemali „iskalne poizvedbe prek osebnih računalnikov in pametnih mobilnih naprav“, RSA za portfelj, ki so se uporabljali le za nekatere pametne telefone, pa naj bi predstavljali le majhen del takih poizvedb, opravljenih v upoštevem obdobju. Prav tako naj ne bi številni OEM in operaterji nikoli podpisali RSA za portfelj. Povprečna stopnja pokritosti, to je [0–5] % v obdobju med letoma 2011 in 2014, naj torej ne bi omogočila ugotovitve, da so ti RSA konkurentom „otežili ali celo onemogočili“ dostop do upoštevanih trgov. Ta delež naj bi bil poleg tega precej manjši od pokritosti trga z ravnanci, za katera se je štelo, da pomenijo zlorabo, v predhodnih zadevah, to je 39, 40 oziroma 85 %.

- 673 Družba Google v odgovor na očitek Komisije, da je uporabila številke v zvezi s prodanimi, ne pa uporabljenimi napravami, trdi, da se tudi v samem izpodbijanem sklepu kot kazalec pokritosti trga uporabljajo prodane naprave. K temu še dodaja, da je, tudi če se njeni izračuni spremenijo tako, da se vključijo uporabljene naprave, pri čemer se šteje, da je predvidena življenjska doba vsake prodane naprave približno dve leti, vpliv na pokritost še vedno minimalen.
- 674 Podredno družba Google navaja, da bi lahko po mnenju Komisije – kot je razvidno iz točke 1226 obrazložitve izpodbijanega sklepa – konkurenčne storitve iskanja dosegle največ [0–5] % iskalnih poizvedb na napravah Google Android, za katere se je uporabljala delitev prihodkov, če bi bila njihova aplikacija nameščena poleg aplikacije Google Search. Tako naj bi bil z vidika trgov, ki so se upoštevali, in v skladu z analizo, ki jo je opravila sama Komisija, učinek RSA za portfelj na deleže splošnih iskalnih poizvedb v EGP vsako leto zatrtje kršitve zelo majhen.
- 675 Glede na majhno pokritost z izpodbijanimi RSA za portfelj in njihov zanemarljiv učinek naj torej razlogov, iz katerih je bilo ugotovljeno, da je bila pokritost s pogojem glede edine prednamestitve „znatna“, ne bi bilo mogoče upoštevati.
- 676 Komisija v bistvu trdi, da pokritost z RSA za portfelj, ki jo predlaga družba Google, ne bi oslabilila ugotovitve iz izpodbijanega sklepa o pomembnosti te pokritosti iz razlogov, navedenih v njem.
- 677 Zlasti naj letne prodaje ne bi bilo mogoče izenačiti s številom naprav, za katere so se uporabljali RSA za portfelj, ne da bi se upoštevala prodaja naprav v predhodnih letih, ki so bile še v uporabi. Poleg tega naj bi izračun učinka, ki ga je opravila družba Google, brez kakršnega koli dodatnega pojasnila temeljil na [0–5]-odstotnem spornem tržnem deležu namesto 22,5-odstotnega spornega deleža, ki bi ga lahko dosegel konkurent ob predpostavki, da bi bila njegova storitev nastavljena kot privzeta v drugem prednameščenem mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome.
- 678 Združenje VDZ trdi, da stopnja pokritosti trga ni upoštevna, saj naj bi bilo treba, takoj ko je trg pod vplivom družbe s prevladujočim položajem, čim bolj varovati konkurenco. V tem okviru naj bi RSA za portfelj prispevali h krepitvi prevladujočega položaja družbe Google in OEM preprečevali, da uporabnikom ponudijo gostovanje več ponudnikov.

3) Presoja Splošnega sodišča

- 679 Opozoriti je treba, da mora Komisija v primeru, v katerem zadevno podjetje – kot v obravnavani zadevi – v upravnem postopku ob podpori dokazov trdi, da njegovo ravnanje, ki določa izključnost, ni moglo omejiti konkurence in zlasti imeti učinkov izrinjenja, ki mu jih ta očita, med drugim analizirati stopnjo pokritosti trga s spornim ravnanjem (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 138 in 139).

- 680 S tako analizo je mogoče opredeliti učinek blokiranja upoštevnega trga, pripisljiv spornemu ravnanju, zlasti za opredelitev, kateri del je izvzet iz konkurence zaradi izključnosti, zagotovljene s spornimi plačili.
- 681 Vendar iz točke 1286 obrazložitve izpodbijanega sklepa nedvoumno izhaja, da je bil po mnenju Komisije z RSA za portfelj, ki jih je družba Google sklenila z nekaterimi OEM in operaterji, pokrit znaten del nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja v EGP.
- 682 Iz izpodbijanega sklepa še izhaja, da ti različni trgi zajemajo vse splošne iskalne poizvedbe, opravljene z vsemi vrstami naprav, vključno z mobilnimi napravami, ki niso opremljene z OS Android, in osebnimi računalniki (glej na primer točko 353 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 683 Kot v zvezi s tem trdi družba Google, je iz različnih primerov, povzetih iz predhodne prakse Komisije, razvidno, da je ta menila, da so znatne tiste stopnje pokritosti upoštevnega trga, ki zajemajo med 39 % in 85 %.
- 684 Vendar je v obravnavani zadevi stopnja pokritosti s spornim ravnanjem, ki jo je Komisija obravnavala kot znatno, manjša od tistih, ki jih je ta institucija upoštevala v svoji prejšnji praksi. Po podatkih, ki jih je v zvezi s tem predložila družba Google, naj bi bila namreč manjša od 5 % trga, ki ga je opredelila Komisija.
- 685 Čeprav Komisija trdi, da je v okviru stopnje pokritosti, ki jo družba Google zatrjuje v tožbi in nato še v repliki, podcenjeno število naprav v obtoku, za katere so se v upoštevem obdobju kršitve uporabljali RSA za portfelj, je treba kljub vsemu ugotoviti, da je mogoče na podlagi podatkov in pojasnil, ki jih je v zvezi s tem predložila ta družba, šteti, da je izračun, ki ga zatrjuje, verjeten.
- 686 To še toliko bolj drži, ker Komisija, čeprav v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 679 zgoraj, to mora storiti, ni navedla, kakšna bi bila njena ocena stopnje pokritosti z RSA za portfelj, kar zadeva različne trge, ki jih je sama obravnavala kot upoštevne za svojo analizo.
- 687 Trditve, na podlagi katerih je Komisija v izpodbijanem sklepu ugotovila, da je z RSA za portfelj pokrit znaten del nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja v EGP, se namreč nanašajo bodisi samo na enega od segmentov različnih upoštevnihi trgov, to je tistega, ki se ujema s splošnimi iskalnimi poizvedbami, opravljenimi z eno od pametnih mobilnih naprav, bodisi na elemente brez povezave z vplivom spornega ravnanja na trge.
- 688 Prvič, Komisija tako v točkah od 1287 do 1289 obrazložitve izpodbijanega sklepa po eni strani ugotavlja, da so RSA za portfelj v bistvu zavezovali pomembne OEM (Komisija navaja tri) in operaterje (Komisija navaja štiri) v EGP, po drugi strani pa še, da so tisti od navedenih sporazumov, ki so zavezovali OEM, predstavljali [40–50] % vseh pametnih telefonov, prodanih v Evropi leta 2011 in 2012. Vendar s takimi ugotovitvami ni mogoče podpreti ugotovitve o znatni pokritosti nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja z RSA za portfelj. Te ugotovitve kažejo, da je bil prizadet zgolj eden od segmentov teh trgov, to je segment mobilnega iskanja. Ta del je treba še toliko bolj relativizirati, ker je iz točke 1288 obrazložitve izpodbijanega sklepa razvidno, da se je delež pametnih telefonov Google Android, ki so jih prodali OEM in na katere so se nanašali RSA za portfelj, od leta 2011 do leta 2014 postopoma zmanjševal, in sicer s [70–80] % leta 2011 na [5–10] % leta 2014.

- 689 Iz točke 1292 obrazložitve izpodbijanega sklepa je sicer razvidno, da je od leta 2013, to je leta, v katerem se je delež pametnih telefonov Google Android, na katere so se nanašali RSA za portfelj, močno zmanjšal, družba Google RSA za portfelj postopoma nadomestila z RSA za naprave. Komisija navaja, da je bilo z zadnjenavedenimi RSA zajetih [50–60] % in [60–70] % pametnih telefonov Google Android, prodanih leta 2013 in leta 2014. Vendar nič manj ne drži, da stopnje pokritosti z domnevno protikonkurenčnim ravnanjem, ki določa izključnost, načeloma ni mogoče dokazati ob upoštevanju ravnanj, ki se sama zase ne štejejo za protikonkurenčna. Torej za presojo stopnje pokritosti z RSA za portfelj ni pomembno, da so bili ti sporazumi od leta 2013 postopoma nadomeščeni z RSA za naprave.
- 690 Drugič, Komisija v točkah 1290 in 1297 obrazložitve izpodbijanega sklepa poudarja, da so se splošne iskalne poizvedbe, opravljene na vseh mobilnih napravah prek aplikacije Google Search, med letoma 2012 in 2014 nenehno povečevale in so leta 2014 predstavljale [30–40] % vseh poizvedb za družbo Google v EGP. Vendar s to ugotovitvijo ni mogoče dokazati domnevno znatne pokritosti z RSA za portfelj na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, ampak zgolj pomembnost aplikacije Google Search za družbo Google kot vstopne točke na mobilnih napravah.
- 691 Tretjič, Komisija v točkah 1293 in 1298 obrazložitve izpodbijanega sklepa domnevno znatno pokritost nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja z RSA za portfelj utemeljuje z ugotovitvijo, da je iskalnik Google Search nastavljen kot privzet v brskalniku Safari, vgrajenem na mobilnih napravah, ki jih prodaja družba Apple. Kot pa trdi družba Google, njen sporazum z družbo Apple ni zajet z RSA za portfelj, na katere se nanaša izpodbijani sklep.
- 692 Četrtrič, Komisija v točki 1294 obrazložitve izpodbijanega sklepa navaja, da je delež iskalnih poizvedb prek mobilnih naprav Google Android ustrezal [10–20] % oziroma [10–20] % vseh iskalnih poizvedb za družbo Google, opravljenih leta 2013 oziroma 2014. Vendar, povsem nasprotno, ta ugotovitev ne podpira obstoja domnevno znatne pokritosti nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja. Če se namreč predpostavi – kar ne drži – da so se RSA za portfelj nanašali na vse mobilne naprave Google Android v letih 2013 in 2014 in da je imela družba Google – kar ne drži, čeprav so se njeni tržni deleži temu približevali – vse tržne deleže na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, ni mogla teoretična pokritost z RSA za portfelj na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v letih 2013 in 2014 preseči [10–20] % oziroma [10–20] % nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja. Komisija je v odgovoru na eno od vprašanj, ki ji jih je na obravnavi postavilo Splošno sodišče, izrecno priznala rezultat tega povsem teoretičnega izračuna.
- 693 V teh okoliščinah stopnje pokritosti upoštevanih trgov s spornim ravnanjem ni mogoče opredeliti kot znatno.
- 694 Komisija sicer v odgovor na eno od trditev družbe Google o minimalnem „učinku“ RSA za portfelj celo z vidika nekaterih podatkov, upoštevanih v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, kar zadeva možnost za konkurenčne storitve splošnega iskanja, da dosežejo raven plačil, priznanih zadevnim OEM ali operaterjem (glej točke od 1225 do 1271 obrazložitve izpodbijanega sklepa), navaja, da se je morda ta „učinek“ družbi Google res zdel minimalen, vendar je bil za te storitve kljub vsemu pomemben, zlasti ker naj bi iskalne poizvedbe, na katere se nanaša ta analiza, zanje pomenile „veliko število dodatnih iskalnih poizvedb“ v ključnem trenutku razvoja splošnega iskanja, to je ob prehodu s splošnega iskanja na osebnih računalnikih na splošno iskanje na mobilnih napravah (točke od 1299 do 1302 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija v odgovor na eno od drugih trditev še navaja, da znatna pokritost nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja s spornim ravnanjem izhaja iz dejstva, da je zadevna vrsta iskanja omogočala

pridobitev dragocenih podatkov o lokaciji, ki so kot taki lahko izboljšali storitev splošnega iskanja in povečali s tem ustvarjene prihodke iz oglaševanja (točka 1298 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 695 Vendar v povezavi z razlogovanjem, predstavljenim v izpodbijanem sklepu in preučenim zgoraj, take ugotovitve ne zadostujejo kot dokaz o znatni pokritosti upoštevni trgov s spornim ravnanjem.
- 696 Drugače bi bilo, če bi se Komisija odločila trditi – česar pa ni storila – da so bili kljub temu, da stopnja pokritosti upoštevni trgov s spornim ravnanjem ni bila znatna, segment, pokrit z njim, ali pa samo v zvezi s tem obravnavani OEM in operaterji tako zelo strateško pomembni, da je lahko učinek blokiranja, pripisljiv temu ravnanju, povzročil izrinjenje storitev splošnega iskanja, konkurenčnih storitvam družbe Google, na upoštevni trgih. S tem bi bile konkurenčne storitve prikrajšane za zadostne možnosti konkuriranja na podlagi učinkovitosti z vstopom na te trge ali razvojem na njih, in to v trenutku, ko je bilo tako za družbo Google kot za njene konkurente, kot je družba Microsoft, pomembno, da se soočijo z izzivi prehoda s splošnega iskanja na osebnih računalnikih na splošno iskanje na mobilnih napravah.
- 697 Izpodbijani sklep takega prikaza ne vsebuje, saj je v njem zgolj nakazan in ga Komisija ni dovolj podprla v delu, ki se začne s trditvijo, da njena ugotovitev, da je bil z RSA za portfelj pokrit znaten del nacionalnih trgov storitev splošnega iskanja, ni omajana s trditvami družbe Google v zvezi s tem (glej točko 1295 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 698 Iz celotne analize v zvezi s pokritostjo z RSA za portfelj izhaja, da je bila ta v točki 1286 obrazložitve izpodbijanega sklepa napačno opredeljena kot „znatna“. To napako je treba zato upoštevati pri presoji, ali RSA za portfelj že po naravi pomenijo zlorabo.
- 699 Poleg tega je treba preučiti trditve, ki jih je družba Google izpeljala iz napak Komisije pri presoji pogojev, pod katerimi je lahko vsaj enako učinkovit konkurent izravnal konkurenčno prednost, zagotovljeno z RSA za portfelj.

b) Izravnava RSA za portfelj

1) Izpodbijani sklep

- 700 Komisija v izpodbijanem sklepu poudarja, da konkurenčna storitev splošnega iskanja ne bi mogla izravnati izgube prihodkov iz oglaševanja, ki bi jo imeli zadevni OEM in operaterji, če bi bila poleg aplikacije Google Search prednameščena konkurenčna aplikacija. Komisija se na prvem mestu opira na naslednje podatke (točke od 1225 do 1271 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 701 Najprej, po mnenju Komisije bi lahko konkurenčna storitev splošnega iskanja, če bi bila njena aplikacija prednameščena poleg aplikacije Google Search, računala na to, da bo prevzela zgolj do [0–5] % iskalnih poizvedb, opravljenih na mobilni napravi. Komisija je menila, da bi ta osvojljivi delež dosegel 22,5 %, če bi poleg prednamestitve konkurenčne aplikacije OEM in operaterji v mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome, kot privzeti iskalnik nastavili konkurenčni iskalnik.

- 702 Prvič, Komisija poudarja, da bi bilo mogoče zaradi MADA aplikacijo, konkurenčno aplikaciji Google Search, prednamestiti le kot njeno dopolnitev, ne pa namesto nje. Po navedbah nekaterih OEM in nekaterih zaposlenih družbe Google naj bi obstajala tudi zmeda glede tega, ali je treba na podlagi MADA v drugih mobilnih spletnih brskalnikih – ne pa v brskalniku Chrome – kot privzet nastaviti iskalnik družbe Google. Če bi bil v vseh mobilnih spletnih brskalnikih privzeto nastavljen iskalnik družbe Google, bi bilo največ, na kar bi lahko računala konkurenčna storitev, to, da bi bila poleg aplikacije Google Search prednameščena njena mobilna aplikacija.
- 703 Drugič, Komisija pojasnjuje izračun osvojljivega deleža v primeru prednamestitve konkurenčne aplikacije za iskanje poleg aplikacije Google Search. Po eni strani je upoštevala delež iskalnih poizvedb (12 %), opravljenih z osebni računalniki prek vseh konkurenčnih storitev splošnega iskanja v obdobju med letoma 2011 in 2014, ter ta delež prenesla na predpostavko v zvezi z iskalnimi poizvedbami, opravljenimi z mobilno napravo. Po drugi strani je upoštevala delež, ki so ga za družbo Google predstavljale iskalne poizvedbe prek aplikacije Google Search, to je [30–40] %. Tako se osvojljivi delež ujema z [0–5] % iskalnih poizvedb prek te aplikacije. Tako je, ker mora biti ob tej predpostavki v skladu z MADA katera koli konkurenčna aplikacija za storitev iskanja prednameščena poleg aplikacije Google Search. Po mnenju Komisije je ta delež ugoden za družbo Google.
- 704 Tretjič, Komisija je pojasnila izračun osvojljivega deleža v primeru dodatne privzete nastavitve konkurenčnega iskalnika v mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome, to je 22,5 %. Ta delež je enak vsoti [0–5]-odstotnega osvojljivega deleža iskalnih poizvedb prek mobilne aplikacije in [10–20]-odstotnega deleža iskalnih poizvedb, ki jih je družba Google pridobila prek naslovne vrstice mobilnega spletnega brskalnika.
- 705 Dalje, Komisija ugotavlja, da so OEM in operaterji prejeli med [0–20] % in [30–50] % prihodkov iz oglaševanja družbe Google, zajetih z RSA za portfelj.
- 706 Nazadnje, RSA za portfelj so se po navedbah Komisije nanašali le na prihodke iz oglaševanja, ustvarjene s [70–80] % iskalnih poizvedb družbe Google. Poudarja namreč, da se RSA za portfelj niso nanašali na prihodke, ustvarjene prek domače spletne strani družbe Google.
- 707 Na drugem mestu Komisija ob upoštevanju teh podatkov trdi, da konkurenčna storitev splošnega iskanja ne bi mogla izravnati izgube prihodkov na vseh napravah, na katere so se nanašali RSA za portfelj. Zato je predvidela dva ločena scenarija, ki se razlikujeta glede na to, ali je bilo treba na podlagi MADA iskalnik družbe Google nastaviti kot privzet v drugih mobilnih spletnih brskalnikih.
- 708 Če na eni strani take obveznosti ni bilo, Komisija navaja, da bi se morala konkurenčna storitev za konkuriranje delitvi prihodkov v višini [30–40] % odpovedati več kot 100 % svojih prihodkov iz oglaševanja. K temu dodaja, da bi se morala konkurenčna storitev za konkuriranje delitvi prihodkov v višini [10–20] % odpovedati več kot [70–80] % svojih prihodkov iz oglaševanja. Ta delež pade na [50–60] %, če bi družba Google delila [10–20] % svojih prihodkov iz oglaševanja, in na [30–40] %, če bi ta družba delila [10–20] % navedenih prihodkov. Razlog za navedene razlike je v tem, da bi lahko konkurenčna storitev, medtem ko je družba Google delila skoraj [70–80] % svojih prihodkov iz oglaševanja, glede na osvojljivi delež delila kvečjemu 22,5 % takih prihodkov.

- 709 Prav tako Komisija še poudarja, da je ta izračun veljaven le, če so konkurenčne storitve v primeru delitve v višini [10–20] % prisotne na vsaj [70–80] % mobilnih naprav, zajetih z RSA za portfelj, v primeru delitve v višini [10–20] % na vsaj [50–60] % mobilnih naprav, v primeru delitve v višini [10–20] % pa na vsaj [30–40] % mobilnih naprav. V primeru delitve v višini [30–40] % izravnava vsekakor ne bi bila mogoča.
- 710 Prednamestitev konkurenčnih storitev splošnega iskanja na velikem številu mobilnih naprav bi bila v praksi težko izvedljiva, zlasti za tiste, ki se osredotočajo na majhen del potrošnikov, kot je Seznam, ki se osredotoča na govorce češčine. Težava bi bila še večja, ker bi lahko konkurenčne storitve splošnega iskanja računale le na prednamestitev na novih mobilnih napravah, ne pa na tistih, ki so bile že v obtoku. Večje kot bi bilo število mobilnih naprav Google Android v obtoku, večji bi bil delež prihodkov, ki bi se mu morale konkurenčne storitve odpovedati za izravnavo RSA za portfelj.
- 711 Če je bila na drugi strani določena obveznost privzete nastavitve iskalnika Google Search v prednameščenem mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome, po mnenju Komisije sploh ni nobenega dvoma. Konkurenčna storitev bi morala namreč za izravnavo zgolj [10–20] % prihodkov iz oglaševanja, ki bi jih delila družba Google, ponuditi več kot 100 % teh prihodkov. K temu bi bilo treba dodati še omejitev, povezano s prednamestitvijo konkurenčne aplikacije na verjetno omejenem številu mobilnih naprav, na katere so se nanašali RSA za portfelj.

2) Trditve strank

- 712 Družba Google trdi, da je zaradi majhne pokritosti trga z RSA za portfelj, prostega dostopa uporabnikov do konkurentov in možnosti, da enako učinkoviti konkurenti dosežejo njena plačila na podlagi RSA za portfelj, napačna ugotovitev, da je bilo mogoče s temi sporazumi izriniti enako učinkovite konkurente. Na podlagi njene analize izpodbijanega sklepa bi namreč enako ali celo manj učinkoviti konkurenti lahko dosegli plačila na podlagi RSA za portfelj.
- 713 Na prvem mestu družba Google trdi, da so bila v veliki večini RSA za portfelj izvedena plačila v višini [10–20] % prihodkov iz iskanja in da so bila plačila, višja od [20–30] %, izjemno redka. Iz izračunov, predstavljenih v izpodbijanem sklepu, še zlasti v točki 1243 njegove obrazložitve, pa naj bi bilo razvidno, da so lahko enako (ali celo manj) učinkoviti konkurenti izravnali RSA za portfelj, na podlagi katerih so ponujena plačila dosegla do [20–30] %. Natančneje, v izpodbijanem sklepu naj bi bilo navedeno, da „bi morala konkurenčna storitev splošnega iskanja za OEM ali operaterja, ki je od družbe Google prejel plačilo na podlagi delitve prihodkov za portfelj v višini [20–30] %, ponuditi delež svojih prihodkov, večji od [70–80] %“. Tako bi v skladu z izpodbijanem sklepom konkurenti lahko izravnali RSA za portfelj in ob tem ohranili maržo v višini približno [30–40] %, pridobljeno s prihodki iz iskanja na zajetih napravah. Ta marža naj bi znašala [60–70] %, kar zadeva plačila na podlagi delitve prihodkov družbe Google v višini [10–20] %.
- 714 Kljub temu naj bi bilo v točki 1246 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedeno, da naj ne bi imeli konkurenti nobene marže iz prihodkov iz iskanja na zajetih napravah, kadar so plačila na podlagi delitve prihodkov družbe Google dosegala raven [40–50] %, kar pa naj bi se nanašalo le na dva operaterja. Noben drug partner naj ne bi prejel plačil na podlagi delitve prihodkov na tej ravni. Vendar je bil sporazum z enim od teh dveh partnerskih operaterjev sklenjen, preden naj bi družba Google pridobila prevladujoči položaj, in je prenehal veljati približno eno leto pred zatrevanjem kršitvijo, sporazum z drugim partnerskim operaterjem pa naj bi zajemal zgolj nekatere države EGP, kar je razvidno iz točk 208 in 209 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Ker je bila

pokritost z RSA za portfelj kot celoto zelo majhna, naj bi bila pokritost s tema dvema RSA za portfelj še precej manjša. Z izpodbijanem sklepom naj torej ne bi bilo mogoče dokazati verjetnih učinkov izrinjenja za te sporazume.

- 715 Na drugem mestu družba Google trdi, da analiza iz izpodbijanega sklepa o zmožnosti konkurentov, da dosežejo plačila na podlagi RSA za portfelj, vsebuje več napak, zaradi katerih je omajana ugotovitev iz njega, da konkurenčna storitev splošnega iskanja za enega od OEM ali operaterjev ne bi mogla izravnati izgube plačil družbe Google v skladu z upoštevnicami RSA.
- 716 Marža, ki bi jo konkurenčna storitev iskanja lahko dosegla ob hkratnem doseganju delitev prihodkov družbe Google, naj bi bila namreč odvisna od deleža iskalnih poizvedb, za katere lahko enako učinkovit in privlačen konkurent pričakuje, da jih bo pridobil, če je njegova aplikacija prednameščena poleg aplikacije družbe Google, deleža naprav, na katere bi bil kateri od OEM ali operaterjev pripravljen prednamestiti konkurenčno aplikacijo, in stroškov enako učinkovitega konkurenta. V zvezi s temi vidiki naj bi bile v izpodbijanem sklepu storjene napake, po popravku katerih naj bi bilo razvidno, da bi konkurenti lahko presegli RSA za portfelj družbe Google, vključno z RSA, s katerimi je bila ponujena delitev prihodkov v višini [40–50] %.
- 717 Prvič, enako učinkovit konkurent bi lahko od aplikacije Google Search prevzel precej več kot 12 % iskalnih poizvedb, če bi bila prednameščena tudi konkurenčna aplikacija za iskanje. Primer za to naj bi bila aplikacija Seznam, ki naj bi v obdobju zatrjevanje kršitve v Češki republiki pridobila do 26-odstotne letne deleže splošnih iskalnih poizvedb na osebnih računalnikih. Enako privlačen in učinkovit konkurent bi torej lahko pridobil vsaj 26 % splošnih iskalnih poizvedb.
- 718 Drugič, enako učinkovit konkurent bi lahko iskalne poizvedbe pridobil prek svoje domače strani in prek te vstopne točke ustvaril prihodke, ki bi jih bilo mogoče deliti. Čeprav družba Google takih prihodkov ne deli, bi jo lahko vsaj enako učinkovit konkurent presegel z delitvijo takih prihodkov.
- 719 Tretjič, enako učinkovit konkurent bi lahko dodatne iskalne poizvedbe pridobil prek privzete nastavitve mobilnega spletnega brskalnika, ne da bi bilo na podlagi MADA to prepovedano. Izjave treh OEM, navedene v izpodbijanem sklepu, naj ne bi dokazovale, da so OEM slabo razumeli pogoje iz MADA. O tem vprašanju naj bi bilo treba vsekakor presoditi na podlagi objektivnih pogojev iz MADA, ne pa na podlagi nerazumevanj. Poleg tega naj iz teh izjav ne bi bilo razvidno, da OEM niso mogli privzeto nastaviti drugega brskalnika ali druge storitve iskanja v naslovni vrstici drugih brskalnikov. Drugi dokumenti naj bi dokazovali, da so lahko OEM v skladu z MADA v brskalnikih kot privzete prosto nastavili konkurenčne storitve iskanja, in potrjevali, da so OEM to tudi razumeli. V izpodbijanem sklepu naj bi bil torej precenjen zatrjevani učinek izrinjenja, ki naj bi ga imeli RSA družbe Google.
- 720 Četrtoč, v izpodbijanem sklepu naj ne bi bilo pojasnjeno, zakaj bi si lahko enako učinkovit konkurent zagotovil prednamestitev na zgolj omejenem deležu naprav OEM, niti kaj bi posameznemu OEM preprečevalo, da na nekaterih od svojih naprav prednamesti po dve aplikaciji, na drugih pa ne, niti zakaj konkurenčnih aplikacij ni bilo mogoče prednamestiti na napravah, ki so se že prodajale v obdobju, v katerem se je RSA izvajal.
- 721 Petič, v izpodbijanem sklepu naj bi bili precenjeni stroški družbe Google in zato podcenjena marža, ki bi jo enako učinkovit konkurent lahko dosegel ob hkratnem doseganju RSA za portfelj družbe Google.

- 722 Po navedbah družbe Google bi lahko enako učinkovit konkurent, če bi bil prednameščen poleg aplikacije Google Search in nastavljen kot privzet, pritegnil vsaj [30–40] % iskalnih poizvedb. Moral bi si biti zmožen zagotoviti prednamestitev na celotnem portfelju naprav, njegovi stroški pa bi znašali zgolj [5–10] %. Torej bi lahko presegel RSA za portfelj družbe Google ob hkratnem doseganju marže v višini od [10–20] % pri RSA, na podlagi katerih so bila določena plačila v višini [40–50] %, do [70–80] % pri RSA, na podlagi katerih so bila določena plačila v višini [10–20] %.
- 723 Komisija na prvem mestu ugotavlja, da je analiza nezmožnosti enako učinkovitih konkurentov, da izravnajo plačila družbe Google, le eden od dejavnikov med drugimi, na podlagi katerih je opredeljeno, ali je bilo mogoče z RSA za portfelj omejiti konkurenco. Poleg tega naj v položaju, v katerem je trg strukturiran tako, da pojav enako učinkovitega konkurenta praktično ni mogoč, uporaba testa AEC ne bi bila smiselna.
- 724 Komisija še meni, da v obravnavani zadevi ne bi bilo realistično ne upoštevati prevladujočega položaja družbe Google na področju splošnega iskanja, ki naj bi okrepil učinek vzvoda, ki naj bi ga imela družba Google s sklenitvijo RSA za portfelj z OEM in operaterji. Prav tako naj bi bili upoštevni razlogi družbe Google za sklenitev teh RSA, pa tudi cilj RSA, ki je bil zagotoviti, da družba Google zadovolji vse potrebe OEM in operaterjev, kar zadeva storitve splošnega iskanja na napravah, zajetih z dogovorjenim naborom.
- 725 Na drugem mestu Komisija v zvezi s presojo RSA za portfelj poudarja neenotnost RSA in obstoj omejitev, naloženih OEM z MADA. V izpodbijanem sklepu je v zvezi s tem navedeno, da je na napravi Google Android obstajalo nekaj vstopnih točk za iskalne poizvedbe, ki so bile na podlagi MADA že nastavljene v korist družbe Google, in sicer z obveznostjo prednamestitve aplikacije Google Search na začetni zaslon naprave in prednamestitve brskalnika Google Chrome, pri čemer je bil za splošno iskanje privzeto nastavljen iskalnik Google.
- 726 V tem okviru je družba Google OEM ali operaterjem plačevala delež, ki je znašal med [0–10] % in [30–40] % njenih neto prihodkov iz oglaševanja, ustvarjenih z iskalnimi poizvedbami za to družbo na opredeljenem naboru naprav prek aplikacije Google Search, naslovne vrstice brskalnika Chrome in naslovne vrstice vseh drugih mobilnih spletnih brskalnikov. Pogoj za ta plačila je bila obveznost za OEM ali operaterja, da ohrani izključnost, to je, da na nobeno od naprav iz zadevnega nabora ne namesti nobene storitve, podobne storitvi Google Search.
- 727 Komisija še opozarja, da je vprašanje, ali so MADA preprečevali, da bi OEM v enem od brskalnikov, ki bi ga lahko ti OEM prednamestili poleg brskalnika Chrome, privzeto nastavili drugo storitev splošnega iskanja, zanje pomenilo negotovost. Nekateri OEM naj bi razumeli, da jim je z MADA naloženo, da storitev splošnega iskanja družbe Google nastavijo kot privzeto storitev za vse vstopne točke na napravah iz svojega nabora. Vendar se je Komisija za opredelitev, ali je lahko konkurenčna storitev splošnega iskanja dosegla plačila družbe Google, v izhodišču oprla na načelo, ugodno za to družbo, to je, da z MADA taka omejitev ni bila naložena. Trditve družbe Google v zvezi s tem naj bi bile torej brezpredmetne.
- 728 Na tretjem mestu, prvič, očitki družbe Google zoper razlogovanje iz izpodbijanega sklepa naj bi bili v izhodišču utemeljeni na vmesni fazi izračuna, in sicer brez upoštevanja v nadaljevanju predstavljene analize glede omejenega obsega namestitve, za katerega bi lahko konkurent računal, da ga bo dosegel. Teh ugotovitev naj ne bi omajali očitki v zvezi z RSA za portfelj, sklenjenima z dvema partnerskima operaterjema za OS Android.

- 729 Drugič, kar zadeva trditve, s katerimi želi družba Google zavrniti upoštevnost merila 12 %, izpeljanega iz celotnega deleža, ki so ga pridobili konkurenti za splošne iskalne poizvedbe na osebnih računalnikih, ker naj to merilo ne bi izražalo deleža, ki bi ga lahko pridobil konkurent, Komisija opozarja, da je bila njena presoja zmožnosti konkurentov, da dosežejo plačila družbe Google, za to družbo ugodna. Komisija prav tako zavrača vse trditve, ki jih je v zvezi s tem predstavila družba Google.
- 730 Tretjič, kar zadeva trditve, s katerimi družba Google napotuje na to, da bi konkurenti delili prihodke, ustvarjene prek domače strani, po mnenju Komisije ni verjetna predpostavka, da bi se ti konkurenti strinjali z delitvijo prihodkov, ki jih ne bi delila ta družba na podlagi svojih RSA.
- 731 Četrtrič, v izpodbijanem sklepu naj bi bilo dobro pojasnjeno, zakaj bi bilo malo verjetno, da bi bile konkurenčne storitve splošnega iskanja nameščene na celotnem naboru naprav katerega od OEM, kakšen naj bi bil vpliv prednamestitve aplikacije Google Search na že prodane naprave, zakaj konkurenčna storitev iskanja kljub povečanju prodaje novih naprav ne bi mogla izravnati plačil družbe Google in zakaj ni verjetno, da bi OEM za nadomestitev plačil družbe Google sklenili RSA z več konkurenčnimi storitvami.
- 732 Petič, kar zadeva trditve družbe Google v zvezi s stroški, naj bi bile brezpredmetne, če bi Splošno sodišče sprejelo trditve Komisije glede točnosti analize nezmožnosti konkurenta za uskladitev s pogoji iz RSA za portfelj. Vsekakor naj te trditve ne bi bile utemeljene, zlasti ker naj stroški, ki jih je izračunala družba Google, ne bi vključevali dela fiksnih stroškov, še posebej tistih za raziskave in razvoj.

3) Presoja Splošnega sodišča

- 733 Družba Google Komisiji očita ugotovitev, da konkurenčna podjetja niso mogla izravnati izgube, ki bi jo utrpeli OEM in operaterji, če bi se odločili, da poleg aplikacije Google Search prednamestijo konkurenčno aplikacijo za splošno iskanje.
- 734 Komisija je do te ugotovitve prišla zlasti na podlagi testa AEC, v zvezi s katerim družba Google izpodbija tako rezultate kot tudi metodologijo in upoštevane kvantitativne predpostavke. Torej je treba preučiti napake, ki jih zatrjuje družba Google, ob upoštevanju načel iz sodne prakse, na katera je bilo opozorjeno v točkah od 639 do 645 zgoraj.

i) Stroški, pripisljivi hipotetično vsaj enako učinkovitemu konkurentu

- 735 Družba Google meni, da je Komisija v točkah 1265 in 1266 obrazložitve izpodbijanega sklepa precenila njene stroške in posledično podcenila maržo, ki bi jo lahko konkurenčna storitev iskanja pridržala zase, če bi bila njena aplikacija prednameščena poleg aplikacije Google Search.
- 736 Komisija naj bi namreč napačno upoštevala, da naj bi stroški družbe Google ustrezali [10–20] % njenih prihodkov iz oglaševanja in da bi si moral hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent, da bi konkuriral tej družbi, pridržati vsaj [10–20] % prihodkov iz oglaševanja. Po navedbah družbe Google naj bi njeni stroški, upoštevni za izvedbo testa AEC, prej znašali približno [0–10] %. Komisija bi lahko namesto predpostavke o stroških te družbe preprosto pridobila dostop do natančne informacije, tako da bi jo zaprosila za dostop do njenih finančnih podatkov.

- 737 Komisija trdi, da vprašanje stroškov ni pomembno. Možnost, da družba Google enako učinkovitemu konkurentu pripisuje odbitek le [0–10] % stroškov namesto [10–20] %, naj ne bi zadostovala za spremembo rezultata analize iz izpodbijanega sklepa. Ta družba naj ne bi predložila nasprotnega dokaza in naj ne bi upoštevala – kot je navedeno v točki 1267 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da bi morala konkurenčna storitev splošnega iskanja pokriti tudi del svojih fiksnih stroškov, zlasti stroškov raziskav in razvoja.
- 738 Poleg tega je po mnenju Komisije očitek glede neupoštevanja „upoštevnihi informacij, ki so bile na voljo“, neutemeljen. Podatki, ki jih je družba Google priložila tožbi, naj med upravnim postopkom ne bi bili predloženi.
- 739 Kot poudarja Komisija v točki 1259 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je treba v zvezi s tem ugotoviti, da je hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent tisti, ki ima vsaj enako zmožnost ustvarjanja prihodkov in ima enake stroške kot podjetje s prevladujočim položajem. Ta zahteva je navedena tudi v Navodilih za zlorabe z izrinjenjem. Komisija namreč v točki 25 navedenih navodil v bistvu poudarja, da za to, da bi ugotovila, ali je verjetno, da bi bil hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent izrinjen zaradi ravnanja, povezanega s cenami, preuči med drugim gospodarske podatke v zvezi s stroški podjetja s prevladujočim položajem, če so na voljo.
- 740 Stroški, ki jih je treba upoštevati, namreč neposredno vplivajo na maržo, ki bi si jo lahko pridržal hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google, če bi moral izvesti plačila za izključnost, da bi v obravnavani zadevi izravnal RSA za portfelj. Manjši kot so stroški, ki jih je treba pokriti, večjo maržo bi si lahko pridržal hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent in posledično delil znatne prihodke.
- 741 Onkraj navedene uvodne pripombe je treba ugotoviti, prvič, da Komisija v točki 1265 obrazložitve izpodbijanega sklepa trdi, da je družba Google v odgovoru na drugi dopis o ugotovljenih dejstvih „priznala“, da so njeni tako imenovani „operativni“ stroški znašali [10–20] % in da bi moral hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot ona v bistvu nositi stroške na isti ravni.
- 742 Drži sicer, da družba Google v odgovoru na drugi dopis o ugotovljenih dejstvih priznava, da dokument, na katerega se opira Komisija, to je RSA za portfelj, sklenjen z enim od OEM, vsebuje vrstico v zvezi z „operativnimi stroški“, katerih vrednost je opredeljena kot [10–20] %. Vendar je treba ugotoviti, da je ta družba hkrati jasno poudarila, da se delež, ki ga je upoštevala Komisija, ne ujema s stroški, ki jih je mogoče upoštevati pri izvedbi testa AEC in ki morajo biti mejni stroški.
- 743 Družba Google je namreč Komisijo obvestila, da ni ta delež nikakor povezan s stroški, ki bi jih moral nositi hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent. Ustrezal naj bi zgolj zmanjšanju deleža prihodkov, ki se delijo s sopogodbenco, in naj bi bil izražen le v bruto, ne pa neto vrednosti. To je družba Google navedla v odgovoru na prvi dopis o ugotovljenih dejstvih.
- 744 Torej Komisija ni mogla trditi, ne da bi se izkrivil odgovor družbe Google na drugi dopis o ugotovljenih dejstvih, da se je ta družba implicitno strinjala z upoštevanjem takega deleža kot stroškov, ki jih je mogoče upoštevati pri izvedbi testa AEC.
- 745 Drugič, družba Google je v odgovoru na drugi dopis o ugotovljenih dejstvih poudarila, da bi morala Komisija izvesti ustrezno preiskavo za natančno opredelitev upoštevnihi stroškov. Natančneje, Komisiji je očitala to, da je pri ugotovitvi, da so stroški, ki jih je bilo treba upoštevati za izvedbo testa AEC, znašali [10–20] %, ta delež pridobila iz dokumentov, ki jih je predložila tretja oseba, ne pa iz odgovora na zahtevo za informacije, ki bi jo naslovila neposredno nanjo.

- 746 Zlasti iz točke 25 Navodil za zlorabe z izrinjenjem izhaja, da Komisija upošteva gospodarske podatke podjetja s prevladujočim položajem, kadar so ti na voljo, kar pomeni, da Komisija v obravnavani zadevi ni ustrezno preučila stroškov.
- 747 Dalje, čeprav družba Google, kot poudarja Komisija, v upravnem postopku ni na svojo pobudo predložila takih podatkov, ji tega ni mogoče očitati.
- 748 Dokazno breme glede tega, ali neko ravnanje pomeni zlorabo, namreč nosi Komisija, pri čemer upošteva utemeljitve, ki jih je morda predložilo zadevno podjetje (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točke od 138 do 140). Torej se v obravnavani zadevi Komisija ni mogla zgolj opreti na podatke iz enega od dokumentov, ki ga je predložila tretja oseba, in jih ne potrditi pri družbi Google, po potrebi prek zahteve za informacije.
- 749 Tretjič, iz točke 1266 obrazložitve izpodbijanega sklepa je razvidno, da Komisija priznava upoštevnost mejnih stroškov pri izvedbi testa AEC v obravnavani zadevi, saj navaja, da so „operativni stroški“, ki jih je odbila družba Google, ker predstavljajo delež prihodkov, povezanih z iskalnimi poizvedbami, v bistvu blizu navedenim stroškom.
- 750 Vendar je treba ugotoviti, da se Komisija v zvezi s tem opira zgolj na domneve, ne da bi napotila na natančnejše podatke, pridobljene od družbe Google. Ta vidik je še toliko bolj bistven, ker je družba Google pred Splošnim sodiščem svoje mejne stroške, ki jih je treba upoštevati pri izvedbi testa AEC, številčno opredelila v višini [0–10] %. Kot pa upravičeno trdi ta družba, ni mogoče izključiti, da bi bil hipotetično enako učinkovit konkurent, ki bi moral pokriti le [0–10] % stroškov, v boljšem položaju za izravnavo RSA za portfelj, kot ga je predvidela Komisija.
- 751 Komisija se v teh okoliščinah ni mogla omejiti na ugotovitev brezpredmetnosti trditev družbe Google, tako da je pred Splošnim sodiščem navajala, da bi ostal izid testa AEC kljub upoštevanju manjšega deleža nespremenjen in da navedena družba ne predlaga nasprotno.
- 752 Iz tega sledi, da napotilo družbe Google na bistveno manjši delež, kot ga je upoštevala Komisija v izpodbijanem sklepu, v povezavi z dejstvom, da ta institucija ni opravila dodatne preiskave in da v izpodbijanem sklepu ni navedla podrobnih razlogov v zvezi s tem, vzbuja dvom o pravilnosti in veljavnosti testa AEC, ki ga je izvedla Komisija.

ii) Prihodki, ki bi jih hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent lahko delil

- 753 Po mnenju družbe Google Komisija neupravičeno ni upoštevala deleža iskalnih poizvedb, ki bi jih konkurenčno podjetje lahko pridobilo prek domače spletne strani svojega iskalnika. Medtem ko naj ta družba ne bi delila prihodkov iz oglaševanja, ustvarjenih z iskalnimi poizvedbami na svoji domači spletni strani, bi se lahko vsaj enako učinkovita konkurenčna podjetja odločila za delitev navedenih prihodkov in bi tako konkurirala družbi Google. Komisija naj bi v točki 1264 obrazložitve izpodbijanega sklepa to možnost izključila, ne da bi podala ustrezno obrazložitev.
- 754 V zvezi s tem je treba uvodoma ugotoviti, da družba Google izpodbija le enega od obeh razlogov, iz katerih je Komisija to možnost zavrnila. Komisija v točki 1264 obrazložitve izpodbijanega sklepa namreč navaja, da konkurenčne storitve splošnega iskanja ne bi delile prihodkov iz oglaševanja, ustvarjenih z iskalnimi poizvedbami, opravljenimi na spletni strani njihovih iskalnikov, saj, prvič, družba Google teh prihodkov ne deli, in drugič, bi bili ti prihodki ustvarjeni neodvisno od kakršnega koli sporazuma o delitvi prihodkov, sklenjenega z OEM in operaterji.

755 Trditve družbe Google ni mogoče sprejeti. Za presojo možnosti nekega ravnanja za izrinjenje hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta je treba upoštevati prihodke, ki jih deli podjetje s prevladujočim položajem. V nasprotnem primeru bi presojali učinke ravnanja podjetja s prevladujočim položajem na manj učinkovitega konkurenta, saj bi ta moral za konkuriranje deliti dodaten vir prihodkov.

756 Poleg tega drugi razlog iz točke 1264 obrazložitve izpodbijanega sklepa zadostuje za to, da se pri izpeljavi testa AEC v obravnavani zadevi izključi upoštevanje takih prihodkov. Logika sporazuma o delitvi prihodkov je spodbuditi OEM in operaterje, naj dajo prednost iskalnim poizvedbam med drugim prek ene od mobilnih aplikacij ali druge vstopne točke. Nasprotno pa OEM in operaterji ne glede na morebitne sklenjene sporazume nimajo nobene možnosti, da uporabnike spodbudijo k temu, da na svojo pobudo obiščejo domačo spletno stran konkurenčnega iskalnika.

757 Zato je treba to trditev zavrniti kot neutemeljeno.

iii) Osvojljivi delež iskalnih poizvedb, ki bi ga lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent

758 Družba Google trdi, da bi bilo treba zvišati oceno marže, ki bi si jo lahko pridržala konkurenčna podjetja, da bi se zoperstavila RSA za portfelj. Tako naj bi bilo, ker bi moral biti osvojljivi delež iskalnih poizvedb, upoštevan v točki 1234 obrazložitve izpodbijanega sklepa, večji. Družba Google prav tako poudarja, da ni bilo z MADA zadevnim OEM ali operaterjem nikakor preprečeno, da privzeto nastavijo konkurenčno storitev iskanja v prednameščenem mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome. Komisija navaja, da so podatki, upoštevani v izpodbijanem sklepu, za družbo Google ugodni. Pri tem še poudarja, da je bil obseg MADA dvoumen, kar naj bi se kazalo v ravnanjih OEM in operaterjev.

759 V zvezi s tem je treba na prvem mestu ugotoviti, da niso vsi zadevni OEM in operaterji enako ocenili obsega MADA. Kot navaja Komisija v točkah 1229 in 1230 obrazložitve izpodbijanega sklepa, so nekateri od njih – ne pa vsi – MADA razlagali tako, da je bilo z njimi v enem od mobilnih spletnih brskalnikov, ki ni brskalnik Chrome, prepovedano privzeto nastaviti konkurenčno storitev splošnega iskanja.

760 Ta ugotovitev ne vpliva na razlogovanje Komisije v izpodbijanem sklepu. Komisija je namreč ob predpostavki osvojljivega deleža iskalnih poizvedb, ki bi kot vstopno točko do konkurenčnih storitev splošnega iskanja zajemal tudi privzeto nastavitve konkurenčnega iskalnika v tretjem brskalniku, v točki 1243 obrazložitve izpodbijanega sklepa v vmesni fazi analize v bistvu ugotovila, da bi lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google praktično v celoti izravnal RSA za portfelj. Vendar to ugotovitev izpodbija sama Komisija v točki 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri je kot dodaten parameter, ki ga družba Google v okviru te tožbe prav tako izpodbija, vključila omejen obseg prednamestitve, ki bi jo v praksi lahko dosegla konkurenčna storitev splošnega iskanja.

761 Nasprotno, če se upošteva ena sama vstopna točka, to je prednamestitev konkurenčne aplikacije poleg aplikacije Google Search, je Komisija že v vmesni fazi analize v točki 1253 obrazložitve izpodbijanega sklepa ugotovila, da hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google ne more izravnati RSA za portfelj. V tem okviru je torej treba odgovoriti na vprašanje v zvezi s tem, da se v okviru izvajanja testa AEC upošteva več razlag, ki so obstajale v zvezi z MADA.

- 762 Vendar je treba v primeru negotovosti ali dvoma, ki kot v obravnavani zadevi obstaja glede obsega pogodbene obveznosti, v okviru preiskave s kaznovalnim namenom, ki bi lahko privedla do naložitve globe, odločiti v korist preiskovanega podjetja, sicer bi moralo to nositi breme takega dvoma (glej v tem smislu sodbo z dne 22. novembra 2012, E.ON Energie/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, točki 71 in 72).
- 763 Zato je lahko Komisija pri izvedbi testa AEC upoštevala le predpostavko osvojljivega deleža, ki je hkrati vključeval delež ob prednamestitvi konkurenčne aplikacije poleg aplikacije Google Search in delež ob privzeti nastavitvi konkurenčne storitve iskanja v mobilnem spletnem brskalniku, ki ni brskalnik Chrome.
- 764 Na drugem mestu družba Google Komisiji očita, da je prenizko ocenila osvojljivi delež iskalnih poizvedb na mobilnih napravah, ki bi jih lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent. Na takega konkurenta bi lahko po navedbah te družbe odpadlo več kot 12 % iskalnih poizvedb, ki jih opravijo uporabniki prek aplikacije Google Search.
- 765 Uvodoma je treba opozoriti, da 12-odstotni osvojljivi delež iskalnih poizvedb – kot je razvidno iz točke 1234 obrazložitve izpodbijanega sklepa – ustreza osvojljivemu deležu, ki so ga lahko prevzele vse konkurenčne storitve splošnega iskanja, kar zadeva splošne iskalne poizvedbe, opravljene na osebnih računalnikih v EGP. Komisija je namreč osvojljivi delež za splošne iskalne poizvedbe na osebnih računalnikih prenesla na osvojljivi delež splošnih iskalnih poizvedb na mobilnih napravah. Na podlagi tega deleža je določila največji delež splošnih iskalnih poizvedb, ki bi ga lahko kvečjemu pridobila konkurenčna storitev splošnega iskanja, če bi bila njena aplikacija prednameščena poleg aplikacije Google Search.
- 766 Družba Google v podporo svojim zahtevam, prvič, poudarja, da je osvojljivi delež splošnih iskalnih poizvedb, ki bi ga lahko prevzele vse konkurenčne storitve splošnega iskanja na osebnih računalnikih, minimalen. To po njenem mnenju pomeni, da konkurenčne storitve splošnega iskanja niso hipotetično vsaj enako učinkoviti konkurenti. Ob tem še poudarja, da je na nacionalnih trgih, na katerih je pokritost s konkurenčnimi storitvami velika, kot v primeru aplikacije Seznam v Češki republiki, osvojljivi delež večji. Drugič, Komisija naj ne bi upoštevala dejstva, da je bil v upoštevanem obdobju iskalnik Bing privzeto nastavljen na skoraj vseh osebnih računalnikih.
- 767 V zvezi s tem po eni strani trditve glede privzete nastavitve iskalnika Bing na skoraj vseh osebnih računalnikih ni mogoče upoštevati. Komisija namreč poudarja – ne da bi družba Google ta vidik izpodbijala – da v upoštevanem obdobju, to je med letoma 2011 in 2014, iskalnik Bing ni bil privzeto nastavljen na vseh osebnih računalnikih. Družba Microsoft je morala v tem obdobju izbiro prepustiti uporabnikom.
- 768 Po drugi strani družba Google navaja, da se Komisija z upoštevanjem 12-odstotnega osvojljivega deleža iskalnih poizvedb ni oprla na delež, ki bi ga lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google. Nasprotno, ta institucija naj bi upoštevala delež, ki so ga dejansko prevzele vse potencialno manj učinkovite konkurenčne storitve splošnega iskanja na osebnih računalnikih. Zaradi te napake naj bi bil omajan celoten test AEC, ki ga je izvedla Komisija.
- 769 Kot upravičeno poudarja družba Google, opredelitev osvojljivega deleža iskalnih poizvedb temelji na napaki v razlogovanju in izkrivljeni zasnovi testa AEC.

- 770 Prvič, zgolj zato, ker se je Komisija odločila svoje razlogovanje utemeljiti na premisi osvojljivega deleža splošnih iskalnih poizvedb, ki so ga dejansko prevzele vse konkurenčne storitve splošnega iskanja na osebnih računalnikih, še ni mogoče z zadostno gotovostjo trditi, da bi lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent na mobilnih napravah prevzel zgolj enak delež. Dejansko prevzetih deležev na osebnih računalnikih v obravnavani zadevi ni bilo mogoče verodostojno uporabiti kot podlago za test AEC za preverjanje osvojljivega deleža splošnih iskalnih poizvedb, ki bi ga lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google na mobilnih napravah.
- 771 Drugič, na nekaterih nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, zlasti v Češki republiki, je osvojljivi delež, ki so ga prevzeli nekateri konkurenti, kot je družba Seznam, veliko večji od deleža, ki ga je Komisija upoštevala v izpodbijanem sklepu. Družba Google namreč poudarja – ne da bi Komisija ta vidik izpodbijala – da je družba Seznam v obdobju kršitve pridobila do 26 % splošnih iskalnih poizvedb na osebnih računalnikih.
- 772 Zaradi dejstva, da se v 12-odstotnem osvojljivem deležu iskalnih poizvedb upošteva osvojljivi delež družbe Seznam v Češki republiki, ni mogoče niti šteti, da hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent ne bi mogel enako kot družba Seznam v Češki republiki prevzeti večjega deleža iskalnih poizvedb v EGP. Že samo to, da ima družba Google na nekaterih nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja večjo konkurenco, vzbuja dvom o pravilnosti takega deleža.
- 773 Tretjič, zaradi dejstva, da je lahko samo družba Google po zaslugi prednosti, povezanih z njeno tržno močjo, izboljšala in predlagala natančnejšo storitev, prav tako ni mogoče z gotovostjo izključiti možnosti, da bi lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent – zlasti z vidika kakovosti storitev in inovacij – prevzel več kot 12-odstotni delež iskalnih poizvedb.
- 774 Torej je Komisija storila napako tudi s tem, da je v izhodišču uporabila premiso, da bi lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent kot družba Google na mobilnih napravah prevzel le 12 % iskalnih poizvedb, ki jih uporabniki opravijo z aplikacijo Google Search.

iv) Obseg prednamestitve aplikacije hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta

- 775 Po mnenju družbe Google Komisija v točki 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa ni utemeljila razlogov, iz katerih bi bila lahko aplikacija konkurenčne storitve iskanja prednameščena le na omejenem številu mobilnih naprav. V zvezi s tem meni, da napotilo na del izpodbijanega sklepa v zvezi z MADA ne more zadostovati in naj bi bilo v protislovju s točko 1208 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri naj bi Komisija poudarila, da bi imeli OEM in operaterji, če ne bi bilo RSA za portfelj, poslovni interes za prednamestitev več aplikacij splošnega iskanja.
- 776 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija v točki 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa trditev, da konkurent ne bi mogel pričakovati, da si bo pri enem od OEM ali operaterjev zagotovil prednamestitev svoje aplikacije na celotnem portfelju mobilnih naprav, zajetih z RSA za portfelj, obrazložila z napotitvijo na točke od 824 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa.
- 777 Točke od 824 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa se nanašajo na presojo protikonkurenčnosti MADA. Komisija v njih pojasnjuje, da OEM in operaterjem na podlagi MADA teoretično sicer ni bilo preprečeno, da prednamestijo konkurenčne aplikacije za storitev splošnega iskanja, vendar so bili v praksi do prednamestitve več takih aplikacij zadržani.

- 778 Kot pa upravičeno poudarja družba Google, napotilo iz točke 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa na razloge v zvezi s presojo tega, ali MADA pomenijo zlorabo, da se tako relativizira zmožnost hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta za izravnavo RSA za portfelj, ni prepričljivo. Okvir konkurenčne presoje MADA se namreč razlikuje od okvira presoje možnosti za hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta kot družba Google, ki bi si želel zagotoviti prednamestitev svoje aplikacije v zameno za delitev prihodkov iz oglaševanja, da izravna RSA za portfelj.
- 779 Prvič, Komisija kot dokaz, da konkurenčne prednosti, ki jo ima družba Google zaradi MADA, ni mogoče izravnati s prednamestitvijo konkurenčnih aplikacij, v točkah od 825 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa poudarja, da bi lahko OEM in operaterji glede na tržni delež družbe Google in njeno vseprisotnost na vstopnih točkah do storitev splošnega iskanja prejeli le majhne dodatne prihodke. Poleg tega naj bi imeli OEM in operaterji večje transakcijske stroške in tehnične težave, povezane s pomnilniško zmogljivostjo, s čimer bi se poslabšala uporabniška izkušnja.
- 780 Čeprav pa se je na te razloge mogoče opreti, če se upošteva položaj aktualnega konkurenta družbe Google, ki ne bi bil pripravljen deliti svojih prihodkov iz oglaševanja, z njimi ni mogoče nikakor utemeljiti trditve, da si hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent, ki bi bil svoje prihodke pripravljen deliti, ne bi mogel zagotoviti prednamestitve svoje aplikacije na celotnem portfelju mobilnih naprav zadevnih OEM in operaterjev.
- 781 Taka hkratna prednamestitev bi lahko povečala privlačnost pametnih mobilnih naprav in bi torej ustrezala interesom OEM in operaterjev. S ponudbo več aplikacij splošnega iskanja, torej aplikacij družbe Google in hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta, bi se uporabniška izkušnja lahko izboljšala, zato bi bile zadevne mobilne naprave še toliko privlačnejše, kar priznava tudi Komisija v točki 1213 obrazložitve izpodbijanega sklepa.
- 782 Kot je poleg tega razvidno iz točke 1243 obrazložitve izpodbijanega sklepa, bi prihodke na podlagi RSA za portfelj, ki bi jih OEM in operaterji izgubili, če aplikacija Google Search ne bi bila več izključno prednameščena, vsaj enako učinkovit konkurent lahko izravnal, če bi bile z delitvijo njegovih prihodkov iz oglaševanja zajete vse mobilne naprave. Komisija poleg tega v točki 1216 obrazložitve izpodbijanega sklepa na podlagi izjav družbe Google poudarja, da bi lahko OEM in operaterji, če RSA za portfelj ne bi bilo, še vedno prejeli prihodke od družbe Google, s čimer je mogoče prav tako relativizirati trditev, da bi si lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent zagotovil prednamestitev svoje aplikacije le na omejenem številu mobilnih naprav.
- 783 Drugič, Komisija v točkah od 830 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa navaja, da je z MADA OEM in operaterjem prepovedana izključna prednamestitev aplikacije konkurenčnih storitev splošnega iskanja, operaterjem pa, da od OEM zahtevajo izključno prednamestitev take aplikacije.
- 784 Vendar se hipoteza iz točke 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa nanaša na prednamestitev poleg aplikacije Google Search, ne pa ob nenaestitvi te aplikacije. Ugotovitev Komisije iz točk od 830 do 832 obrazložitve izpodbijanega sklepa ni v nobeno pomoč, saj je v izhodišču predpostavke glede izravnave RSA premisa, da je konkurenčna aplikacija prednameščena poleg aplikacije Google Search.
- 785 Tretjič, Komisija se v točki 1247 obrazložitve izpodbijanega sklepa opira na dva primera iz točke 1219 njegove obrazložitve, s katerima ponazarja, da so lahko konkurenti, ki jim je uspelo, da so si v praksi zagotovili prednamestitev storitev splošnega iskanja, pokrili le omejeno število

mobilnih naprav oziroma vsekakor število, ki ni zadostovalo za izravnavo RSA za portfelj. Nasprotno, družba Google poudarja, da je mogoče z enim od primerov, ki jih navaja Komisija, podpreti nasprotno predpostavko.

- 786 Vendar sta primera, na katera se opira Komisija, primera aktualnih konkurentov. Poleg tega v točki 1247 obrazložitve izpodbijanega sklepa ne navaja, ali ta konkurenta obravnava kot konkurenta, ki sta hipotetično vsaj enako učinkovita kot družba Google in sta bila pripravljena deliti svoje prihodke iz oglaševanja.
- 787 Četrtrič, ugotoviti je treba, da trditev, v skladu s katero konkurenčne prednosti, ki jo ima družba Google na podlagi MADA, z ravnanjem OEM in operaterjev, ki bi se odločili za prednamestitev konkurenčne aplikacije, ni mogoče izravnati, je – kot je razvidno iz točke 833 obrazložitve izpodbijanega sklepa – obrazložena predvsem s tem, da so bili ti na družbo Google vezani tudi z RSA za portfelj. Vendar se scenarij, preučen v obravnavani zadevi, nanaša na hipotetičnega konkurenta, ki bi predlagal nadomestitev RSA družbe Google s svojim sporazumom o delitvi prihodkov.
- 788 Torej Komisija zmožnosti hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta, da izravna RSA za portfelj, ne more relativizirati zgolj s trditvijo, da bi lahko tak konkurent v takem položaju dosegel prednamestitev svoje aplikacije zgolj na omejenem številu mobilnih naprav katerega od OEM ali operaterjev.

v) Časovna uporaba testa AEC

- 789 Družba Google v nasprotju s pristopom, ki ga je uporabila Komisija v točki 1249 obrazložitve izpodbijanega sklepa, trdi, da bi bilo treba možnost, ali lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent izravna RSA za portfelj, preveriti šele od trenutka, ko so navedeni sporazumi začeli veljati. Komisija naj vsekakor ne bi preučila zmožnosti nedavnih mobilnih naprav, da ustvarijo večje prihodke kot naprave, ki so že v obtoku. Neupravičeno naj bi zavrnila tudi dejstvo, da se prihodki, ustvarjeni s starimi napravami, sčasoma zmanjšujejo, in sicer zgolj zato, ker naj družba Google v upravnem postopku za to ne bi predložila dokaza. Komisija trdi, da ni mogoče izpodbijanega sklepa omajati z nobenim od elementov, ki jih je navedla družba Google.
- 790 V zvezi s tem je treba poudariti, da se enako kot v primeru nekaterih sistemov rabatov, podeljenih na podlagi prodanih količin v referenčnem obdobju, v okviru katerih se pritisk na kupca, naj ustvari potreben promet za pridobitev pravice do navedenega rabata, poveča ob koncu referenčnega obdobja, učinek izključnosti sporazuma o delitvi prihodkov krepi hkrati s povečevanjem števila prodanih izdelkov, ki vključuje storitve, zaradi katerih navedeni prihodki nastajajo (glej v tem smislu sodbo z dne 6. oktobra 2015, Post Danmark, C-23/14, EU:C:2015:651, točka 34).
- 791 V obravnavani zadevi je Komisija v točki 1249 obrazložitve izpodbijanega sklepa protikonkurenčnost RSA za portfelj upravičeno presodila ne samo v trenutku njihove sklenitve, ampak tudi v obdobju, v katerem so veljali. V nasprotju s trditvijo družbe Google ni mogoče ne upoštevati, da bolj kot se je število mobilnih naprav, zajetih z RSA za portfelj, ki so bile v obtoku, povečevalo, težje jih je bilo za konkurenta, tudi hipotetično vsaj enako učinkovitega, v praksi doseči. V obravnavani zadevi je tako, ker so bili prihodki, ki jih je družba Google delila, odvisni od iskalnih poizvedb, opravljenih s prodanimi mobilnimi napravami.

- 792 Torej Komisija ni napačno uporabila prava, ker je zmožnost konkurenta, da izravna RSA za portfelj, analizirala ne statično, ampak dinamično.
- 793 Vendar je treba po eni strani ugotoviti, da so preudarki iz točke 1249 obrazložitve izpodbijanega sklepa popolnoma teoretični. Komisija v obravnavani zadevi ni količinsko opredelila konkretnega vpliva že prodanih naprav na zmožnost hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta kot družba Google, da izravna RSA za portfelj.
- 794 Po drugi strani in kot upravičeno poudarja družba Google, je bilo tak podatek sicer res mogoče upoštevati za relativiziranje učinka na zmožnost hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta, da izravna RSA za portfelj, vendar je Komisija v točki 1270 obrazložitve izpodbijanega sklepa težnjo, da nedavne mobilne naprave ustvarjajo večje prihodke kot stare mobilne naprave, zavrnila samo zato, ker naj družba Google v odgovoru na drugi dopis o ugotovljenih dejstvih ne bi predložila dokazov v zvezi s tem.
- 795 To, da plačila za izključnost pomenijo zlorabo, ne more temeljiti na izpodbijni domnevi zlorabe, ki jo mora ovreči podjetje s prevladujočim položajem. Nasprotno, iz sodne prakse jasno izhaja, da mora Komisija, če se izpodbija to, da lahko ravnanje v zvezi s cenami pomeni omejevanje, presoditi vse upoštevne okoliščine, v katere se umešča zadevno ravnanje, da tako analizira možnost za izrinjenje vsaj enako učinkovitih konkurentov, ki je neločljivo povezana z zadevnim ravnanjem (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 139 in 140).
- 796 Ker torej v obravnavani zadevi dokaznega bremena glede učinka izrinjenja, ki so ga imeli RSA za portfelj na hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta, ni nosila družba Google, ampak Komisija, se ta v točki 1270 obrazložitve izpodbijanega sklepa ni mogla opreti na domnevno opustitev ukrepanja družbe Google in na podlagi tega brez dodatne analize kot dokazano obravnavati zmožnost nedavnih in starih mobilnih naprav, da ustvarijo enake prihodke iz splošnega iskanja.
- 797 Torej Komisija ni ustrezno preučila zmožnosti hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta, da izravna RSA za portfelj v obdobju, v katerem so ti sporazumi veljali.

vi) Ugotovitev glede veljavnosti testa AEC

- 798 Iz navedenega izhaja, da test AEC, ki ga je opravila Komisija v izpodbijanem sklepu, vsebuje več napak v razlogovanju. Te se najprej nanašajo na eno od premis, na katerih ta test temelji, to je na delež splošnih iskalnih poizvedb, ki bi jih lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent, če bi bila njegova aplikacija prednameščena poleg aplikacije Google Search. Dalje, ugotoviti je treba, da Komisija ni izločila stroškov, ki jih je mogoče pripisati hipotetično vsaj enako učinkovitemu konkurentu, ampak se je odločila za preprosto ekstrapoliranje podatkov iz dokumenta, ki ga je predložila tretja oseba, in ki jih je družba Google v upravnem postopku izpodbijala. Poleg tega ni mogoče z razlogi, navedenimi v točki 1244 obrazložitve izpodbijanega sklepa, nikakor podpreti trditve, da bi lahko hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent, če ne bi bilo RSA za portfelj, dosegel prednamestitev svoje aplikacije le na omejeno število mobilnih naprav. Nazadnje, Komisija je pomanjkljivo presodila težnjo, da mobilne naprave, ki so že v obtoku, ustvarijo manj prihodkov kot nedavne mobilne naprave.

799 Te štiri ugotovitve že same po sebi vzbujajo dvom o pravilnosti rezultata testa AEC, ki ga je opravila Komisija, in s tem domnevnega učinka izrinjenja RSA za portfelj na hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta. Torej s tem testom, kot ga je opravila Komisija, ni mogoče podpreti ugotovitve zlorabe, ki bi izhajala iz RSA za portfelj.

5. Ugotovitev glede veljavnosti razlogov v zvezi s tem, da RSA za portfelj pomenijo zlorabo

800 Ugotovitve, da so RSA za portfelj pomenili zlorabo, zaradi različnih napak v razlogovanju Komisije ni mogoče obravnavati kot dovolj dokazano. Navedene napake se namreč nanašajo na bistvena vidika analize teh sporazumov z vidika konkurence, to je na presojo pokritosti z njimi in na izvedbo testa AEC.

801 Če se ti fazi razlogovanja Komisije ne upoštevata, tega, da so RSA za portfelj pomenili zlorabo, ni mogoče utemeljiti zgolj z dvema ugotovitvama, to je ugotovijo o omejevanju inovacij ter tisto o interesu OEM in operaterjev, da bi, če navedenih RSA ne bi bilo, prednamestili več aplikacij za storitve splošnega iskanja. Tudi če družba Google teh dveh vidikov razlogovanja Komisije ne bi izpodbijala, je treba ugotoviti, da sama zase ne zadostujeta za odpravo dvoma, ki ga vzbujajo napake, ki jih je Komisija storila pri analizi pokritosti in zmožnosti RSA za portfelj, da – v skladu s testom AEC, ki ga je opravila – povzročijo izrinjene hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta.

802 Torej je treba izpodbijani sklep razglasiti za nič v delu, v katerem se v njem šteje, da so RSA za portfelj že sami zase pomenili zlorabo, ne da bi bilo treba preučiti trditve družbe Google v zvezi z dostopom uporabnikov do konkurenčnih storitev splošnega iskanja in opraviti test hipotetičnih scenarijev.

E. Četrty tožbeni razlog: napaka pri presoji tega, da je pogojevanje dodelitve licenc za Play Store in Google Search z izpolnjevanjem protirazdrobitvenih obveznosti pomenilo zlorabo

1. Uvodne ugotovitve o obsegu druge zlorabe, ugotovljene v izpodbijanem sklepu

803 Družba Google v četrtem tožbenem razlogu, sestavljenem iz dveh delov, izpodbija to, da je mogoče kot zlorabo prevladujočega položaja na trgih trgovin z aplikacijami za sistem Android in storitev splošnega iskanja opredeliti njeno ravnanje, ki zajema pogojevanje dodelitve licenc za Play Store in Google Search (v okviru MADA) s sprejetjem protirazdrobitvenih obveznosti iz AFA.

804 Komisija meni, da zadevna ravnanja pomenijo zlorabo in da je poleg tega del trditev, ki jih je navedla družba Google v podporo četrtemu tožbenemu razlogu, brezpredmetnih. V zvezi s tem še trdi, da družba Google ne izpodbija številnih dokazov, na katerih temelji izpodbijani sklep.

805 Kot je razvidno iz spisa, je družba Google od OEM, ki so želeli pridobiti možnost trženja pametnih mobilnih naprav s prednameščenima trgovino Play Store in aplikacijo Google Search, zahtevala sklenitev AFA. Podpis MADA se je namreč pogojeval s sklenitvijo AFA.

806 Opozoriti je treba, da ni sporno, da je bila s protirazdrobitvenimi obveznostmi naložena skladnost z minimalnim referenčnim standardom glede združljivosti za izvajanje izvorne kode OS Android. Ta standard, ki ga je družba Google opredelila v dokumentu o združljivosti, objavljenem na spletu,

zahteva zlasti to, da pametne mobilne naprave omogočajo namestitve aplikacij, pravilno posredujejo velikost svojih zaslonov aplikacijam, izvajajo osnovne varnostne funkcije in vključujejo celoten sklop vmesnikov za OS Android.

- 807 Protirazdrobitvene obveznosti veljajo za vse naprave, ki jih trži kateri koli OEM, ki je sklenil AFA, če te naprave delujejo z OS Android ali prilagojenim OS Android (torej OS, razvitim na podlagi izvirne kode sistema Android). Da se dokaže združljivost naprav s standardi, določenimi v dokumentu o združljivosti, morajo uspešno opraviti vrsto zaporednih preizkusov združljivosti (v nadaljevanju: preizkusi združljivosti). Preizkusi združljivosti, do katerih družba Google zagotavlja javni dostop na spletnem mestu OS Android, zajema vrsto preizkusov, s katerimi je mogoče pokazati, da pametna mobilna naprava, ki deluje s prilagojenim OS Android, izpolnjuje vse tehnične zahteve glede združljivosti, določene v dokumentu o združljivosti. OEM morajo za svoje naprave, ki delujejo s prilagojenim OS Android, tudi tiste, na katerih aplikacije družbe Google niso prednameščene, sami opraviti preizkuse združljivosti.
- 808 Sklenjeno je, da bodo prilagojeni OS Android, ki uspešno opravijo preizkuse združljivosti, v nadaljevanju poimenovani „združljivi prilagojeni OS Android“. Nasprotno bodo prilagojeni OS Android, za katere niso bili opravljeni ti preizkusi ali ki jih niso uspešno opravili, torej različice, izpeljane iz izvirne kode OS Android, ki niso dejansko dokazale svoje zmožnosti, da uspešno opravijo preizkuse združljivosti, v nadaljevanju poimenovani „nezdružljivi prilagojeni OS Android“.
- 809 V skladu z izpodbijanem sklepom je družba Google od 1. januarja 2011 zlorabila svoj prevladujoči položaj na svetovnem trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android razen Kitajske na eni strani in na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja na drugi strani, ker je licenco za Play Store in Google Search pogojevala s sprejetjem protirazdrobitvenih obveznosti. Druga zloraba naj bi se začela 1. januarja 2011, to je na datum, ko je družba Google pridobila prevladujoči položaj na zgoraj navedenih trgih, trajala pa naj bi vse do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa (točka 1187 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 810 Kot so potrdile glavne stranke na obravnavi, je treba že uvodoma ugotoviti, da se AFA v izpodbijanem sklepu štejejo za zlorabo le v delu, v katerem je OEM z njimi naloženo, da morajo zagotavljati, da so z dokumentom o združljivosti združljive vse naprave, ki jih trži in so opremljene z OS Android ali njegovo prilagojeno različico, tudi tiste, na katerih aplikacije družbe Google niso prednameščene. Drugače povedano, AFA se štejejo za zlorabo le v delu, v katerem je z njimi prepovedano trženje pametnih mobilnih naprav, ki delujejo z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android, tudi če na teh napravah niso prednameščene aplikacije družbe Google.
- 811 Čeprav je namreč Komisija na splošno menila, da se s tem, da se licenca za Play Store in Google Search pogojuje z izpolnjevanjem protirazdrobitvenih obveznosti, omejuje konkurenca (točka 1036 obrazložitve izpodbijanega sklepa), je treba to presojo kljub vsemu povezati s presojo, da je sicer mogoče dopustiti utemeljitve, kar zadeva pametne mobilne naprave, na katerih je prednameščen sklop GMS, ni pa to nikakor mogoče v zvezi z napravami, ki delujejo s prilagojenimi OS Android, na katerih aplikacije družbe Google niso nameščene (točka 1173 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 812 Tako Komisija s sklicevanjem na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), in na pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da se lahko dokaže, da paket izdelkov ali obveznosti pomeni zlorabo, družbi Google v bistvu očita, da je ravnala protikonkurenčno z namenom, da nezdružljive prilagojene OS Android prikrajša za prodajne trge.

- 813 Iz tega sledi, da s trditvami družbe Google in intervenientov v podporo tožečima strankama, katerih namen je dokazati upravičenost uporabe protirazdrobitvenih obveznosti za naprave, na katerih je nameščen sklop GMS, nikakor ni mogoče dokazati, da je Komisija pri presoji druge zlorabe storila napako.
- 814 Družba Google v prvem delu četrtega tožbenega razloga, ki ga navaja, izpodbija presoje Komisije v zvezi s tem, da zadevno ravnanje pomeni omejevanje konkurence. V drugem delu navedenega tožbenega razloga trdi, da je njeno ravnanje vsekakor objektivno utemeljeno.

2. Prvi del: omejevanje konkurence

a) Izpodbijani sklep

- 815 Komisija je s sklicevanjem na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), navedla, da je treba za ugotovitev druge zlorabe dokazati, prvič, da protirazdrobitvene obveznosti niso bile vezane na licenco za Play Store in Google Search, drugič, da je imela družba Google prevladujoči položaj na trgu trgovin z aplikacijami za sistem Android in na trgih storitev splošnega iskanja, tretjič, da trgovine Play Store in aplikacije Google Search ni bilo mogoče pridobiti brez sprejetja protirazdrobitvenih obveznosti, ter četrtič, da so protirazdrobitvene obveznosti lahko omejevale konkurenco (točka 1011 in naslednje obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 816 Komisija je po presoji prvih treh meril kot dokaz, da so protirazdrobitvene obveznosti lahko omejevale konkurenco, izoblikovala šest sklopov trditve: prvič, nezdružljivi prilagojeni OS Android so verodostojna konkurenčna grožnja družbi Google; drugič, družba Google opredeljuje protirazdrobitvene obveznosti ter tako obvladuje njihovo vsebino in dejansko nadzoruje, ali jih OEM uporabljajo; tretjič, protirazdrobitvene obveznosti omejujejo razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android; četrtič, združljivi prilagojeni OS Android niso verodostojna konkurenčna grožnja družbi Google; petič, zmožnost protirazdrobitvenih obveznosti, da omejujejo konkurenco, je bila še okrepljena s tem, da lastniški vmesniki družbe Google razvijalcem nezdružljivih prilagojenih OS Android niso bili na voljo, s čimer se je zmanjšal interes razvijalcev za razvoj aplikacij, ki naj bi delovale v takih OS, ter šestič, ravnanje družbe Google je ohranjalo in krepilo prevladujoči položaj te družbe na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, odvrčalo od inovacij in neposredno ali posredno škodovalo potrošnikom (točka 1036 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

b) Trditve strank

1) Trditve družbe Google

- 817 Družba Google v podporo prvemu delu četrtega tožbenega razloga trdi, da protirazdrobitvene obveznosti ne omejujejo konkurenčnosti različic OS Android, ampak jo, nasprotno, povečujejo z vzdrževanjem referenčnega standarda minimalne združljivosti, ki zagotavlja dobro delovanje aplikacij v vseh teh različicah. Nezdružljivi prilagojeni OS Android, ki ne dosegajo tega standarda, naj sploh ne bi bili zanimivi in naj bi v nevarnost spravljali celoten „ekosistem Android“.

- 818 Na prvem mestu je po mnenju družbe Google izpolnjevanje tehničnih standardov iz dokumenta o združljivosti nujno potrebno, da se po eni strani zagotovi dobro delovanje pametnih mobilnih naprav z OS Android ali njegovo prilagojeno različico ter se po drugi strani omogoči združljivost teh naprav med seboj in z aplikacijami, razvitimi za OS Android (v nadaljevanju: interoperabilnost). Nasprotno naj bi se zaradi potrjenih nezdržljivosti zmanjšala privlačnost OS Android in njegovih prilagojenih različic za uporabnike in razvijalce aplikacij. Protirazdrobitvene obveznosti naj bi tako OEM omogočale, da izkoristijo veliko prožnost odprtega modela OS Android, pri čemer pa naj bi se ohranila dobro delovanje in kakovost tega OS in njegovih prilagojenih različic z zaščito pred motnjami v delovanju zaradi nezdržljivosti. Družba Google trdi, da so bile protirazdrobitvene obveznosti izoblikovane kot posledica preteklih izkušenj in izginotja drugih odprtih ekosistemov, kot sta Symbian in Unix. Torej naj te obveznosti, ki so nujno potrebne za zaščito „ekosistema Android“, ne bi omejevale konkurence.
- 819 Na drugem mestu naj v izpodbijanem sklepu ne bi bile navedene posebne zahteve iz protirazdrobitvenih obveznosti, ki naj bi omejevale konkurenco. V njem naj ne bi bilo pojasnjeno niti to, na kateri upoštevni konkurenčni parameter bi lahko vplivale. Pogodbenice AFA naj bi se zavezale zgolj k zagotavljanju, da njihovi prilagojeni OS Android izpolnjujejo zahteve o združljivosti iz dokumenta o združljivosti. Tako naj bi protirazdrobitvene obveznosti OEM dopuščale vso svobodo konkuriranja s svojimi prilagojenimi OS Android, kar zadeva vse mogoče konkurenčne parametre, vključno s ceno, kakovostjo in inovacijami. Ti naj bi lahko v izvorno kodo OS Android vnašali inovacije, razvijali nove funkcije in dodajali vmesnike. Protirazdrobitvene obveznosti naj dobaviteljem OS ali OEM, ki so sklenili AFA, ne bi preprečevale, da ponudijo konkurenčne storitve splošnega iskanja. Združljivi prilagojeni OS Android naj namreč ne bi bili manj primerni kot nezdržljivi prilagojeni OS za to, da ponudijo konkurenčne storitve iskanja.
- 820 Na tretjem mestu družba Google še trdi, da so se zaradi AFA, ki so zagotavljali razvoj in vzdrževanje platforme Android, razširile možnosti za konkurente, saj so se tako izognili večjim stroškom razvoja, ki bi nastali zaradi zahtevanih dodatnih preizkusov v primeru razdrobljene platforme, s čimer bi se posledično tudi povečali stroški za uporabnike. Na primer zahteva, da so na napravi, razviti posebej za delovanje z OS Android ali njegovo prilagojeno različico, nameščeni vsi vmesniki za ta OS, naj bi bila prednost, ne pa omejitev. Vsaka naprava naj bi imela namreč takojšen dostop do širokega nabora aplikacij, zasnovanih za vse združljive OS. Z drugimi tehničnimi zahtevami iz dokumenta o združljivosti naj bi si prizadevali za isti rezultat. Vsi zadevni gospodarski subjekti naj bi se tako izognili potrebi po izoblikovanju lastnega „ekosistema“ iz ničesar.
- 821 Na četrtem mestu družba Google meni, da trditev, da protirazdrobitvene obveznosti omejujejo konkurenco, temelji na nedoločnih in napačnih trditvah, ki naj poleg tega sploh ne bi bile povezane s protirazdrobitvenimi obveznostmi. V zvezi s tem navaja zlasti konkurenčno grožnjo, ki naj bi jo domnevno pomenili nezdržljivi prilagojeni OS Android, težave, s katerimi so se srečali nekateri nezdržljivi prilagojeni OS Android, kot sta Fire OS družbe Amazon in Aliyun družbe Alibaba, ter trditev v zvezi z zaželenostjo nekaterih nezdržljivosti, ki naj bi jo domnevno ponazarjala odločitev družbe Google, da ne bo več zagotavljala združljivosti OS Android s programskim jezikom Java. Po mnenju družbe Google je mogoče neuspeh nezdržljivih prilagojenih OS Android pripisati temu, da so bili že po naravi šibki, ne pa AFA.
- 822 Na petem mestu naj bi bila trditev, da bi lahko družba Google zahteve iz dokumenta o združljivosti „načeloma“ spremenila tako, da bi v prihodnosti postale bolj omejevalne, naj bi bila špekulativna in naj ne bi mogla biti podlaga za ugotovitev kršitve. Ta družba naj ne bi nikoli izvajala svojega

omejenega nadzora nad platformo, da bi omejila konkurenco, in nobenega razloga naj ne bi bilo za prepričanje, da bi jo lahko kaj pripravilo do tega. Ob tem opozarja, da je z AFA določena tudi možnost odobritve izjem od zahtev glede združljivosti.

823 Na šestem in zadnjem mestu družba Google trdi, da protirazdrobitvene obveznosti v nasprotju z navedbo iz izpodbijanega sklepa niso okrepile njenega položaja na trgu storitev splošnega iskanja. Konkurenčne storitve naj bi lahko kot distribucijski kanal uporabile tako združljive kot nezdružljive prilagojene OS Android. Protirazdrobitvene obveznosti naj razvijalcem OS ali OEM ne bi preprečevale trženja naprav, na katerih je prednameščena konkurenčna storitev splošnega iskanja. Poleg tega naj Komisija v izpodbijanem sklepu ne bi pojasnila, zakaj meni, da bi nezdružljivi prilagojeni OS Android ponudili boljši kanal za distribucijo storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search. Ker naj bi bili poslovni obeti nezdružljivih prilagojenih OS Android manjši od takih obetov združljivih prilagojenih OS, naj bi bili slabši distribucijski kanali. Primerov prednamestitve aplikacije Bing, ki sta jo družbi Amazon in Nokia namestili na nezdružljive prilagojene OS Android, naj ne bi bilo mogoče upoštevati.

824 Intervenienti v podporo družbi Google v podporo tem trditvam zlasti navajajo:

- organizacija ADA trdi, da bi morala Komisija AFA preučiti ob upoštevanju interakcij med OS in aplikacijami; v tem okviru naj nezdružljive prilagojene različice ne bi bile verodostojna konkurenčna grožnja zaradi stroškov prenosa in nevšečnosti, povezanih z nezdružljivostmi; brez lastniških vmesnikov družbe Google naj namreč aplikacije ne bi delovale pravilno, zaradi popravkov teh napak pa naj bi nastali številni visoki stroški; te nezdružljivosti naj bi bile torej za razvijalce pomanjkljivost, za uporabnike pa nevšečnosti; torej naj ne bi bilo realistične alternative za AFA;
- združenje CCIA trdi, da bi morala Komisija poiskati realističen hipotetični scenarij, kar bi zadostovalo kot dokaz, da so AFA v nasprotju z navedbo iz izpodbijanega sklepa dejansko razširili možnosti za konkurenco;
- družbi Gigaset in HMD trdita, da so AFA spodbudili konkurenco, saj se je zaradi njih ohranilo dobro delovanje OS Android v primerjavi z drugimi alternativnimi modeli; to naj bi koristilo razvijalcem aplikacij, OEM in potrošnikom; obseg dokumenta o združljivosti naj ne bi bil nikakor dvoumen; učinki napak pri delovanju, nastalih zaradi nezdružljivih prilagojenih OS, naj bi bili negativni za vse akterje;
- družba Opera trdi, da ji je poslovni model OS Android koristil, saj je z njim dobila zanesljivo platformo, ki ji omogoča dostop do številnih potencialnih uporabnikov; ta model naj bi bil ugodnejši za konkurenco kot kateri koli drug model.

2) Trditve Komisije

825 Komisija v bistvu napotuje na vsebino izpodbijanega sklepa. Interni dokumenti in komunikacija družbe Google z OEM naj bi namreč kazali, da je to podjetje želelo, da se OEM, ki bi želeli prodajati naprave s prednameščeno trgovino Play Store in aplikacijo Google Search, z AFA prepereči, da bi prodajali tudi naprave, ki delujejo z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android. AFA naj bi konkurenco omejevali tudi na področju storitev splošnega iskanja, saj so partnerjem in konkurentom družbe Google preprečevali razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android, nad katerimi družba Google ni imela nadzora in na katere bi lahko OEM prednamestili in kot privzete nastavili konkurenčne storitve splošnega iskanja.

826 Tako, prvič, je bil po mnenju Komisije cilj AFA po eni strani preprečiti, da bi razvijalci OS in OEM razvijali nezdružljive prilagojene OS Android, po drugi strani pa onemogočiti prodajo naprav, ki bi delovale v takih prilagojenih OS. Tak cilj naj bi zadostoval za ugotovitev strategije družbe Google, katere namen je bil izriniti nezdružljive prilagojene OS Android. Drugič, nezdružljivi prilagojeni OS Android naj bi bili za družbo Google verodostojnejša konkurenčna grožnja kot združljivi prilagojeni OS Android. Tretjič, učinkov izrinjenja, neločljivo povezanih z AFA, naj ne bi bilo mogoče omiliti s tem, da so poleg OS Android obstajali še licenčni OS. Četrtrič, Komisija opozarja, da so nekateri OEM želeli prodajati naprave, ki so delovale z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android. Vendar naj bi v vseh primerih AFA preprečili, da bi OEM in zainteresirani razvijalci na tako povpraševanje odgovorili.

827 Intervenienti v podporo Komisije zlasti trdijo:

- združenje VDZ trdi, da konkurenca nezdružljivih prilagojenih OS Android omogoča povečanje raznolikosti in znižanje cene naprav ter spodbuja inovacije; protirazdrobitvene obveznosti naj bi torej presegle potrebno;
- združenje FairSearch trdi, da so bile protirazdrobitvene obveznosti zasnovane za izrinjenje konkurence odprtokodne programske opreme in da ima družba Google diskrecijsko pravico pri razlagi izraza „razdrobitev“, kar naj bi ji omogočilo, da utrdi svojo tržno moč; tako naj ne bi bile protirazdrobitvene obveznosti niti utemeljene niti sorazmerne;
- družba Seznam navaja, da mora uporabljati trgovino Play Store, saj razvijalcev ne more prepričati, da bi zanjo razvili lastno trgovino z aplikacijami za tako majhen trg, kot je samo Češka republika; protirazdrobitvene obveznosti naj bi jo prikrajšale za kakršno koli možnost s poslovnim interesom in naj bi pomenile oviro za konkurenco na podlagi učinkovitosti na trgih storitev splošnega iskanja;
- družba Qwant trdi, da so od sprejetja izpodbijanega sklepa ponudbe nezdružljivih prilagojenih OS Android s strani OEM postale konkurenčne, kot ponazoritev pa navaja Fairphone; AFA, ki so preprečevali razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android, naj bi iskalnike, konkurenčne iskalniku Google Search, prikrajšali za distribucijske platforme.

c) Presoja Splošnega sodišča

828 Kot je bilo pravkar navedeno, Komisija družbi Google očita, da je podeljevanje licenc za Play Store in Google Search pogojevala s sklopom obveznosti, zaradi katerih je bila omejena svoboda OEM, ki so želeli pridobiti te licence, natančneje zato, ker jim je bilo prepovedano hkratno trženje vsake druge naprave, ki bi delovala z nezdružljivim prilagojenim OS Android. Ta omejitev izhaja iz AFA in je v delu, v katerem se uporablja za pametne mobilne naprave, na katerih niso prednameščene aplikacije družbe Google, edina obveznost iz teh sporazumov, ki se v izpodbijanem sklepu šteje za zlorabo. Komisija namreč ne izpodbija pravice družbe Google, da naloži zahteve glede združljivosti za naprave, na katerih so nameščene njene aplikacije. Pomeni pa po njenem mnenju zlorabo ravnanje, s katerim družba Google ovira razvoj naprav, ki delujejo z nezdružljivim prilagojenim OS Android, in ovira njihovo prisotnost na trgu. Preučiti je torej treba, ali je Komisija – kot je menila v izpodbijanem sklepu – dokazala, da je družba Google s svojim ravnanjem želela izriniti nezdružljive prilagojene OS Android in ali je mogoče to ravnanje opredeliti kot protikonkurenčno v smislu člena 102 PDEU.

829 V skladu s členom 102, drugi odstavek, točka (b), PDEU so zlorabe, ki lahko pomenijo zlorabo prevladujočega položaja, med drugim omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov. Za presojo, ali drugo ravnanje družbe Google, ki je bilo v izpodbijanem sklepu opredeljeno kot zloraba, pomeni tako zlorabo, je treba najprej preveriti, ali je Komisija dokazala njegov obstoj, nato pa še, ali je dokazala, da je to ravnanje lahko omejevalo konkurenco.

1) Obstoj ravnanja

830 Kar zadeva obstoj zadevnega ravnanja, stranke ne izpodbijajo, da je bila za pogodbenice AFA določena prepoved trženja naprav, ki so delovale z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android. Ta prepoved izhaja tudi iz listin v spisu.

831 Prvič, obstoj tega ravnanja je potrjen z odgovori družbe Google na pisna vprašanja, ki jih je nanjo naslovlilo Splošno sodišče, v katerih navaja, da njena odločitev o uvedbi AFA sega do samih začetkov OS Android. Pri tem pojasnjuje, da se je odločila za poslovno sodelovanje zgolj s podjetji, ki se bodo strinjala s tem, da tega OS ne bodo ogrožala. Po njenem mnenju je tak cilj mogoče doseči le, če se omejijo vsi mogoči viri nezdružljivosti in zlasti razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android. Ker naj bi zaradi njih nastalo tveganje motenj v delovanju aplikacij, naj bi pomenili grožnjo njenemu ugledu in nevšečnost tako z vidika razvijalcev kot tudi potrošnikov. Ugotoviti je torej treba, da družba Google priznava, da je že na samem začetku z AFA želela ovirati razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android.

832 Drugič, družba Google ne izpodbija resničnosti sedmih primerov, navedenih v izpodbijanem sklepu, iz katerih je razvidno, da je z dejavnim ukrepanjem OEM, ki so začeli tržiti naprave, ki so delovale z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android, opozorila na njihove pogodbene obveznosti, ali da je izvajala pritisk na razvijalce, da bi jih odvrnila od razvijanja aplikacij za take OS (točke od 1051 do 1059 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Čeprav je ta družba v upravnem postopku trdila, da je bil namen njenega ukrepanja odprava napak na strojni opremi, ni v podporo svojim trditvam predložila nobenega dokaza. Nasprotno, iz elektronskih sporočil, ki jih je družba Google takrat poslala zadevnim podjetjem, je razvidno, da je ukrepala zato, ker je hotela ovirati razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android, ne pa zaradi potrebe po reševanju tehničnih težav, povezanih s samimi napravami.

833 Tretjič, iz pripomb, ki jih je Komisiji predložilo eno od podjetij, ki so mu bila postavljena vprašanja v upravnem postopku, je razvidno, da je družba Google sama skrbela za to, da so OEM spoštovali AFA, in sicer tako, da je od časa do časa opravljala nakupe pri operaterjih in je na tako kupljenih napravah sama izvedla preizkuse združljivosti (točka 1061 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

834 Šteti je torej treba, da je materialni obstoj ravnanja, ki ga je Komisija obravnavala kot drugo zlorabo in ga družba Google priznava, dokazan. Iz navedenega je še razvidno, da se je to ravnanje dejansko izvajalo, in sicer od samih začetkov OS Android.

835 Preveriti je torej treba, ali to ravnanje, katerega namen je omejiti razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android, pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU. V ta namen je treba preučiti razloge, iz katerih je Komisija v izpodbijanem sklepu menila, da to izrinjanje omejuje konkurenco ali da jo vsaj lahko omejuje, in trditve, s katerimi družba Google te presoje izpodbija.

2) Protikonkurenčnost ravnanja

836 Kar zadeva protikonkurenčnost zadevnega ravnanja, je v skladu z izpodbijanem sklepom družba Google uresničevala protikonkurenčne cilje, njeno ravnanje pa je dejansko imelo omejevalne učinke na konkurenco. Zato je treba preučiti te presoje.

i) Protikonkurenčnost zastavljenih ciljev

837 Iz internih dokumentov, navedenih v izpodbijanem sklepu, je razvidno, da so bile protirazdrobitvene obveznosti zasnovane zlasti z namenom oviranja kakršnega koli razvoja izvirne kode OS Android, ki ga družba Google ni odobrila, s čimer so bili razvijalci nezdružljivih prilagojenih OS Android prikrajšani za prodajne trge. Ta cilj potrjujejo tudi trditve, ki jih družba Google navaja v okviru prvega dela četrtega tožbenega razloga.

838 Po eni strani je namreč iz internih elektronskih sporočil, navedenih v izpodbijanem sklepu, razvidno, da je bila strategija, katere namen je bil ovirati razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android, izoblikovana že na samem začetku, da bi se tako partnerjem in konkurentom družbe Google preprečil razvoj samostojnih različic tega OS. Kot izhaja iz internih elektronskih sporočil in informacij, objavljenih na spletnem mestu OS Android, je torej družba Google že od samega začetka želela dostop do „ekosistema“ pridržati za združljive prilagojene OS Android in sodelujočim podjetjem prepovedati trženje naprav, ki so delovale z njegovimi nezdružljivimi prilagojenimi različicami (točki 159 in 160 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

839 Po drugi strani trditve, s katerimi družba Google v okviru prvega dela tega tožbenega razloga izpodbija protikonkurenčnost zadevnega ravnanja, temeljijo na domnevni potrebi po ubranitvi „ekosistema Android“ pred razdrobitvijo, neločljivo povezano s tako imenovanimi „odprtokodnimi“ licenčnimi modeli. Ta domnevna potreba naj bi bila okoliščina, zaradi katere naj njenega ravnanja ne bi bilo mogoče obravnavati kot zlorabo, saj naj bi prednosti za konkurenco zaradi nerazdrobitve „ekosistema Android“ močno presegle protikonkurenčne učinke izključitve nezdružljivih prilagojenih OS Android. Po mnenju družbe Google navedeno tveganje razdrobitve izhaja že iz same prisotnosti nezdružljivih prilagojenih OS Android na trgu, ki lahko zaradi svoje nezdružljivosti škodujejo interoperabilnosti, to je zmožnosti delovanja vseh aplikacij, zasnovanih za OS Android, na vseh napravah, ki kot operacijski sistem uporabljajo ta OS ali katero koli njegovo prilagojeno različico. Ta družba priznava, da je zaradi potrebe po preprečevanju take grožnje ovirala razvoj nezdružljivih prilagojenih OS.

840 V zvezi s tem družba Google meni, da zgolj s spodbudami trga ne bi bilo mogoče doseči želenega rezultata, saj naj razvijalci in OEM, če ne bi bilo AFA, ne bi imeli zadostnega interesa za to, da bi sami odpravili kakršno koli tveganje za nezdružljivost. Zato trdi, da je bila prepoved trženja, ki so jo AFA vsebovali v zvezi z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android, potrebna. Kar zadeva vprašanje, ali je tveganje razdrobitve, ki ga zatrjuje družba Google, takšno, da objektivno utemeljuje to ravnanje, bo preučeno v okviru drugega dela tega tožbenega razloga.

841 Ugotoviti je torej treba, da je iz samih izjav družbe Google, podprtih z listinami iz spisa, razvidno, da se je ravnanje, ki je bilo v izpodbijanem sklepu opredeljeno kot zloraba, zavestno izvajalo z namenom omejitve dostopa nezdružljivih prilagojenih OS Android do trga.

ii) Omejevanje konkurence

842 Preučiti je torej treba, ali družba Google utemeljeno trdi, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni dovolj dokazala, da je zadevno ravnanje lahko omejevalo konkurenco. V zvezi s tem je mogoče elemente, ki jih je Komisija v izpodbijanem sklepu upoštevala kot dokaz o tem, da lahko druga zloraba omejuje konkurenco, kar družba Google izpodbija, povezati v tri glavne razloge. Prvič, nezdružljivi prilagojeni OS Android naj bi bili za družbo Google verodostojnejši konkurenti kot združljivi prilagojeni OS Android. Drugič, druga zloraba naj bi družbi Google omogočila dejansko izrinjenje nezdružljivih prilagojenih OS Android. Tretjič in nazadnje, to izrinjenje naj bi bilo škodljivo za konkurenco, saj naj bi bila njegova posledica krepitev prevladujočega položaja družbe Google na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja in naj bi pomenilo oviro za inovacije.

– Potencialna grožnja, ki so jo pomenili nezdružljivi prilagojeni OS

843 Komisija navaja, da nezdružljivi prilagojeni OS Android za družbo Google pomenijo konkurenčno grožnjo, ki je ne samo verodostojna, ampak tudi večja od grožnje, ki jo predstavljajo združljivi prilagojeni OS Android in ki bi jo lahko predstavljali različni OS, na primer Windows Mobile ali Linux. V zvezi s tem se stranke ne strinjajo po eni strani o tem, v kolikšnem obsegu bi lahko aplikacije, zasnovane za OS Android, pravilno delovale v nezdružljivih prilagojenih OS Android, po drugi strani pa še o stroških, nastalih zaradi prilagoditve teh aplikacij nezdružljivim prilagojenim OS Android, pri čemer Komisija meni, da so ti nižji v primeru prenosa aplikacije, zasnovane za OS Android, v nezdružljivo prilagojeno različico tega OS kot v primeru stroškov, ki bi bili potrebni za prenos te aplikacije v različne OS.

844 V zvezi s tem je iz listin v spisu nedvoumno razvidno, da so nezdružljivi prilagojeni OS Android – enako kot OS Android in njegove združljive prilagojene različice – licenčni OS. Poleg tega je iz preučitve prvega tožbenega razloga razvidno, da licenčni OS pomenijo upošteveni trg za presojo konkurenčnih razmerij. To pomeni, da bi nezdružljivi prilagojeni OS Android lahko konkurirali družbi Google na trgu licenčnih OS. Torej odgovor na vprašanje, o katerem so razpravljale stranke, to je, koliko je sorazmerni konkurenčni pritisk, ki so ga na družbo Google izvajali združljivi prilagojeni OS Android in drugi licenčni OS, pomembnejši ali manj pomemben v primerjavi s konkurenčnim pritiskom, ki so ga nanjo izvajali nezdružljivi prilagojeni OS Android, ni pomemben. Za ugotovitev omejevanja konkurence namreč zadostuje že dokaz o tem, da bi bili nezdružljivi prilagojeni OS Android konkurenti OS Android na trgu licenčnih OS, česar družba Google ne izpodbija.

845 Prav tako ni pomemben niti odgovor na vprašanje, ali so stroški prenosa aplikacij v nezdružljive prilagojene OS Android, torej stroški razvoja, ki so potrebni, da se omogoči pravilno delovanje aplikacij, zasnovanih za OS Android, na napravah, ki delujejo v nezdružljivi različici tega OS, večji ali manjši od stroškov prenosa v OS, ki se razlikujejo od sistema Android. Čeprav bi namreč sprejeli – česar pa družba Google ni dokazala – da so stroški prenosa aplikacij, zasnovanih za „ekosistem Android“, v nezdružljive prilagojene OS Android primerljivi s stroški, ki nujno nastanejo pri prenosu v povsem različne OS, torej tiste, ki niso bili razviti na podlagi izvorne kode sistema Android, je treba šteti, da v zvezi s temi stroški konkurenčna grožnja, ki jo za družbo Google pomenijo nezdružljivi prilagojeni OS Android, ni manjša od tiste, ki jo zanjo pomenijo drugi licenčni OS, analizirani v izpodbijanem sklepu.

846 Zmožnost nezdružljivih prilagojenih OS Android, da izvajajo konkurenčni pritisk na družbo Google, ni omajana niti s trditvami tožečih strank, da za razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android ni nobenega poslovnega interesa, zato naj bi bilo izključeno, da zanju pomenijo grožnjo. Trditev družbe Google v zvezi s tem je namreč splošna in abstraktna, njena utemeljenost pa ni podprta z nobenim prepričljivim dokazom. Povsem nasprotno, družba Seznam v odgovoru na pisna vprašanja Splošnega sodišča trdi, da je zaman poskusila prepričati OEM, ki so z družbo Google sklenili AFA, naj tržijo naprave, ki bi delovale z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android in na katere je nameravala namestiti svoj iskalnik. Ta primer potrjuje presoje iz izpodbijanega sklepa, v skladu s katerimi je druga zloraba prispevala k temu, da se je družba Google izognila konkurenčni grožnji, ki bi jo lahko zanj pomenili nezdružljivi prilagojeni OS Android, in sicer tako na trgu licenčnih OS kot tudi na trgu storitev splošnega iskanja.

847 Iz navedenega izhaja, da družba Google ni dokazala, da ne bi mogli nezdružljivi prilagojeni OS Android zanj v nobenem primeru pomeniti konkurenčne grožnje. Preučiti je torej treba, ali so AFA lahko dejansko otežili vstop teh konkurentov družbe Google na trg OS.

– Dejansko izrinjenje nezdružljivih prilagojenih OS Android in protikonkurenčni učinki tega izrinjenja

848 Ni sporno, da ni bila v obdobju kršitve, obravnavanem v izpodbijanem sklepu, sposobna na trgu trajno preživeti nobena nezdružljiva prilagojena različica OS Android. Stranke se ne strinjajo glede razlage te ugotovitve, pri čemer Komisija v izpodbijanem sklepu meni, da sta na eni strani poslovni neuspeh nezdružljivih prilagojenih OS Android in na drugi strani nevstop novih nezdružljivih prilagojenih OS Android na trg posledica ravnanja družbe Google. Natančneje, Komisija družbi Google očita, da je vsem OEM, ki so želeli na naprave, ki so jih tržili, namestiti trgovino Play Store in aplikacijo Google Search, naložila sklenitev AFA. Nasprotno, družba Google trdi, da je treba neuspeh nezdružljivih prilagojenih OS Android pripisati njihovim lastnim šibkim točkam in neobstoju poslovnega interesa.

849 Najprej je treba ugotoviti, da družba Google ne izpodbija ugotovitev iz točke 6.3.1 izpodbijanega sklepa v zvezi s pokritostjo z AFA. V zvezi s tem je v izpodbijanem sklepu navedeno, da je družba Google AFA ali podobne sporazume sklenila s približno 100 podjetji, ki delujejo na trgu pametnih mobilnih naprav, in sicer na vseh ravneh proizvodne verige teh naprav. AFA so bili med drugim sklenjeni s 30 OEM, ki so prodali največ pametnih mobilnih naprav (graf 7 izpodbijanega sklepa). Ti sporazumi, sklenjeni z OEM, so veljali vsaj enako dolgo kot MADA, pri čemer je bilo treba AFA podaljšati, če bi OEM želel, da se zanj še naprej uporablja MADA. Torej je treba kot dokazano obravnavati to, da so najpomembnejšim gospodarskim subjektom, ki bi lahko razvijalcem nezdružljivih prilagojenih OS Android ponudili prodajni trg, AFA v obdobju kršitve to preprečevali.

850 Dalje, družba Google izpodbija razlago, ki jo je Komisija podala glede neuspeha sistema Fire OS, nezdružljivega prilagojenega OS Android, ki ga je razvila družba Amazon in je bil zasnovan zato, da bi se izoblikoval „ekosistem“, neodvisen od družbe Google, ki pa bi omogočal delovanje aplikacij, zasnovanih za OS Android. Družba Google meni, da je mogoče neuspeh sistema Fire OS pojasniti z različnimi dejavniki, med njimi s tem, da zanj ni bila na voljo trgovina Play Store, kar naj bi priznala tudi sama družba Amazon. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da sicer ni sporno, da je trgovina Play Store „must have“, namerno pridržana za sodelujoče v „ekosistemu Android“. Vendar ni družba Google predložila nobenega dokaza, s katerim bi bilo mogoče omajati ugotovitve iz izpodbijanega sklepa, to je, da je šest z vidika prodaje najpomembnejših OEM zavrnilo sklenitev sporazumov za razvoj naprav, ki bi delovale v sistemu Fire OS, pri čemer

so družbi Amazon pojasnile, da gre za jasno kršitev AFA (točka 1094 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Šteti je torej treba, da je bilo poslovni neuspeh sistema Fire OS morda res mogoče pojasniti še z drugimi razlogi, ki poleg tega niso neodvisni od poslovne politike družbe Google, vendar je Komisija kljub vsemu dokazala, da je bil ta OS zaradi AFA prikrajšan za trge, ki bi jih lahko zanj pomenili OEM, ki so z družbo Google sklenili AFA.

- 851 Poleg tega družba Google ne izpodbija, da je dejavno ukrepala tako, da je več OEM, ki so nameravali – najprej na Kitajskem – tržiti OS Aliyun, nezdružljiv prilagojeni OS Android, ki ga je razvila družba Alibaba, opomnila na njihove obveznosti. Iz izjav tega podjetja v upravnem postopku je namreč razvidno, da je nameravalo skleniti sporazume o proizvodnji, na podlagi katerih bi svoj OS ponudilo najprej na Kitajskem, nato pa še drugod po svetu, vključno z EGP. Iz izjav več OEM prav tako izhaja, da je družba Google od njih izrecno zahtevala, naj prekinejo vsa poslovna pogajanja z družbo Alibaba (točke 1054, 1057 in 1069 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Družba Google sicer meni, da je bilo njeno ukrepanje upravičeno iz razlogov, povezanih z zaščito njenega ugleda in z željo, da svojim konkurentom ne omogoči izkoriščanja pozitivnih zunanjih učinkov „odprtokodnosti“ licence za OS Android, vendar hkrati ne zanika, da je poskusila z ukrepanjem zagotoviti, da bi ti OEM izpolnjevali svoje obveznosti iz AFA, kar zadeva prepoved zagotavljanja trgov nezdružljivim prilagojenim OS Android. V teh okoliščinah ta družba ne more utemeljeno trditi, da je mogoče neuspeh družbe Alibaba na Kitajskem pojasniti izključno s pomanjkljivostmi na strojni opreми in težavami s kakovostjo ponaredkov.
- 852 Dalje, opozoriti je treba, da družba Google v drugem delu četrtega tožbenega razloga v odgovor na eno od trditev Komisije navaja, da tržna disciplina, če AFA ne bi bilo, kljub neobstoju poslovnega interesa za razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android ne bi bila dovolj za zagotovitev, da ne bi bilo nezdružljivosti. Meni namreč, da bi lahko imeli gospodarski subjekti, ki delujejo v „ekosistemu Android“, interes za to, da izkoristijo interoperabilnost kot posledico združljivosti, ne bi pa nujno sami zagotovili pokritja stroškov, potrebnih za odpravo vseh nezdružljivosti.
- 853 Nazadnje se stranke ne strinjajo niti v zvezi s posledicami, ki jih je treba izpeljati iz tega, da si je družba Google pridržala lastništvo nad vmesniki in drugimi programi, ki jih je sama razvila in pripomorejo k delovanju aplikacij na napravah, tako da jim omogočajo učinkovito komunikacijo z OS. Čeprav je Komisija v izpodbijanem sklepu menila, da je to, da družba Google razvijalcem nezdružljivih prilagojenih OS Android ni želela dati na voljo svojih vmesnikov, prispevalo k drugi zlorabi, je treba kljub vsemu ugotoviti – kot je potrdila na obravnavi – da ne izpodbija lastninske pravice družbe Google nad programi, ki jih je razvila, kot take. Poleg tega je treba ugotoviti, da je družba Google navedla – ne da bi se to izpodbijalo – da so zaporedne različice izvorne kode OS Android, ki jih je razkrila, vse vključevale posodobljene „osnovne“ vmesnike in da so bili ti dovolj, da je bilo aplikacijam, zasnovanim za OS Android, omogočeno delovanje v vseh združljivih prilagoditvah izvorne kode.
- 854 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da ni mogoče šteti, da zlorabo v smislu člena 102 PDEU pomeni to, da podjetje, tudi če je v prevladujočem položaju, izvršuje zakonito pridobljeno lastninsko pravico. Izvrševanje izključne pravice, povezane s pravico intelektualne lastnine, je namreč eno od upravičenj, ki jih ima imetnik take pravice, zato njeno izvrševanje, čeprav bi šlo za podjetje s prevladujočim položajem, samo po sebi ne more pomeniti zlorabe tega položaja. Vendar takih ravnanj ni mogoče dopustiti, če je njihov cilj prav krepitev prevladujočega položaja njihovega izvajalca in zloraba tega položaja (glej sodbo z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točki 150 in 151 ter navedena sodna praksa).

- 855 V obravnavani zadevi je treba upoštevati izjave, pridobljene od treh podjetij v upravnem postopku, v skladu s katerimi se je zaradi dajanja na voljo vse zmogljivejših lastniških vmesnikov zgolj sodelujočim v „ekosistemu Android“ izoblikovala težnja k spodbujanju kritične odvisnosti razvijalcev aplikacij za OS Android od teh vmesnikov. Stroški morebitnega prenosa aplikacij v nezdružljive prilagojene OS Android so tako postali bolj odvratilni. Ob upoštevanju teh ugotovitev je treba šteti, da je treba poslovno politiko družbe Google, kar zadeva dajanje na voljo njenih vmesnikov, upoštevati kot element okvira pri presoji učinka omejitev trgov, ki so bile vzpostavljene z AFA. Ta učinek je še toliko večji, ker družba Google ne izpodbija presoj Komisije, v skladu s katerimi se je tehnološki razkorak med vmesniki družbe Google in osnovnimi različicami iz izvirne kode v celotnem obdobju kršitve povečeval. Dostop do lastniških vmesnikov družbe Google je bil tako za razvijalce in OEM strateškega pomena. Organizacija ADA, intervenientka v podporo družbi Google, prav tako potrjuje, da brez lastniških vmesnikov te družbe aplikacije ne bi delovale pravilno, zaradi popravkov teh napak pri delovanju pa bi nastali številni visoki stroški.
- 856 Kot izhaja iz preučitve drugega tožbenega razloga, so morali OEM, ki so želeli imeti na voljo lastniške vmesnike družbe Google, skleniti MADA, kar je pomenilo, da so morali predhodno sprejeti pogoje iz AFA. Ugotoviti je torej treba, da je politika družbe Google, kar zadeva razvoj in distribucijo njenih vmesnikov, pomenila spodbudo za sklenitev AFA, s katerimi – kot je bilo pravkar ugotovljeno – so se omejevali trgi za nezdružljive prilagojene OS Android.
- 857 Komisija v izpodbijanem sklepu, da bi dokazala protikonkurenčnost izključitve, ki je pomenila drugo zlorabo, poleg oviranja razvoja dejanskih ali potencialnih konkurentov družbe Google na trgu licenčnih OS izpostavlja dve glavni posledici. Po eni strani naj bi druga zloraba privedla do krepitve prevladujočega položaja družbe Google na trgu storitev splošnega iskanja. Po drugi strani naj bi zavirala inovacije in omejevala raznolikost ponudb, ki so na voljo potrošnikom (točke od 1139 do 1145 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 858 Kar zadeva prvi zgoraj navedeni vidik, družba Google po eni strani izpodbija to, da so AFA prispevali h krepitvi njenega prevladujočega položaja na trgih storitev splošnega iskanja. V podporo temu v bistvu trdi, da AFA niso vsebovali nobene določbe, ki bi OEM prepovedovala namestitve storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search, in da je mogoče uspeh njene storitve pojasniti z njeno učinkovitostjo.
- 859 V zvezi s tem zadostuje ugotovitev, da po mnenju Komisije zloraba niso bile določbe AFA, kolikor so se uporabljale za naprave, na katerih je bil nameščen sklop GMS. Nasprotno, v okviru druge zlorabe družbi Google očita, da je nezdružljive prilagojene OS Android prikrajšala za kakršen koli prodajni trg. Ni sporno, da je družba Google z licenčno politiko, ki jo je izoblikovala, sklop GMS pridržala za združljive prilagojene OS Android. Namestitev aplikacije Google Search na naprave, ki so delovale v nezdružljivih prilagojenih OS Android, je bila torej izključena. Že samo ta okoliščina zadostuje kot dokaz, da bi bili lahko nezdružljivi prilagojeni OS Android distribucijski kanali za konkurenčne storitve splošnega iskanja. Čeprav torej AFA sicer res niso določali nikakršne prepovedi prednamestitve storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search, so z omejitvijo trgov za nezdružljive prilagojene OS Android kljub vsemu pripomogli k temu, da so bile konkurenčne storitve splošnega iskanja prikrajšane za položaje, v katerih po zaslugi izključne prednamestitve na dani napravi ne bi neposredno konkurirale aplikaciji Google Search.

- 860 Na napravah, ki bi delovale v nezdružljivih prilagojenih OS Android, bi si lahko storitve splošnega iskanja, konkurenčne iskalniku Google Search, prizadevale ne samo za prednamestitev, ampak celo za izključno namestitev. Po navedbah družbe Seznam je prav zato OEM predlagala trženje naprav, ki bi delovale z nezdružljivimi prilagojenimi OS Android, na katerih bi bila nameščena samo njena storitev splošnega iskanja. Združenje FairSearch še trdi – ne da bi to kdo resno izpodbijal – da je sporna praksa otežila razvoj in preboj na trg za storitve splošnega iskanja, katerih poudarek je na varstvu zasebnosti uporabnikov.
- 861 Iz tega sledi, da družba Google ni utemeljeno izpodbijala presoj, v skladu s katerimi je njeno ravnanje, s katerim je izrinjala nezdružljive prilagojene OS Android, prispevalo h krepitvi njenega prevladujočega položaja na trgih storitev splošnega iskanja.
- 862 Kar po drugi strani zadeva zaviranje inovacij, je Komisija v izpodbijanem sklepu menila, da je ravnanje na podlagi AFA, s katerim so se izrinjali nezdružljivi prilagojeni OS Android, ker je bil z njim preprečen razvoj drugačnih različic OS, pomenilo oviro za možnosti inovacij, uporabniki pa so bili zato prikrajšani za funkcije, drugačne od tistih, ki so jih ponujali združljivi prilagojeni OS Android, ali dodatne funkcije poleg teh. V nasprotju s trditvijo družbe Google ji v zvezi s tem, da bi dokazala utemeljenost te presoje, ni treba natančneje opredeliti, katere funkcije bi se lahko izoblikovale, če spornega ravnanja ne bi bilo. Družba Google namreč ne izpodbija tega, da je za zadevne trge značilna hitrost inovacij, h katerim bi lahko prilagojeni OS z značilnostmi, ki bi se razlikovale od značilnosti združljivih prilagojenih OS, prispevali.
- 863 Iz navedenega izhaja, da je Komisija zadostno dokazala, da so AFA svojim podpisnikom preprečevali, da bi nezdružljivim prilagojenim OS Android zagotovili trge. Ta ovira za neposredne konkurente družbe Google na trgu OS, katere učinki so bili poleg tega okrepljeni s politiko družbe Google v zvezi s pogoji trženja njenih vmesnikov in njenih drugih lastniških aplikacij, je prispevala tudi h krepitvi prevladujočega položaja družbe Google na trgih storitev splošnega iskanja in se je hkrati izkazala za škodljivo za končne uporabnike.
- 864 Ker je Komisija menila, da je druga zloraba zajemala uporabo vseh tehničnih standardov, določenih v dokumentu o združljivosti, za naprave, na katerih ni bil nameščen sklop GMS, in je opravila splošno analizo učinkov omejevanje konkurence, ki ga je povzročilo sporno ravnanje, ji v nasprotju s trditvijo družbe Google ni bilo treba natančno opredeliti standardov iz dokumenta o združljivosti, ki so povzročili te učinke. Očitki družbi Google iz izpodbijanega sklepa se namreč ne nanašajo na vsebino obveznosti glede združljivosti, ki jih je določila, ampak na ravnanje, katerega namen je bil nezdružljivim prilagojenim OS Android preprečiti, da bi poiskale prodajne trge.
- 865 Ker je mogoče šteti, da je to ravnanje z vidika obstoja in učinkov z zgoraj navedenimi elementi dokazano, se v okviru tega dela ni treba izreči o trditvah v zvezi z jasnostjo protirazdrobitvenih obveznosti, povsem teoretično možnostjo za družbo Google, da vsebino dokumenta o združljivosti spremeni tako, da bi se povečala njena protikonkurenčnost, ali tem, da je sopogodbence namerno zavajala. S temi trditvami se namreč izpodbijajo dodatni razlogi, ki so bili prav tako navedeni v izpodbijanem sklepu, zato z njihovo preučitvijo ne bi bilo mogoče omajati zgornjih ugotovitev. Nasprotno pa je treba zdaj preučiti objektivne utemeljitve, ki jih je navedla družba Google.

3. Drugi del: obstoj objektivnih utemeljitev

a) Izpodbijani sklep

866 Komisija meni, da ni mogoče sprejeti nobene od objektivnih utemeljitev, ki jih je navedla družba Google. Pri tem izpodbija trditve družbe Google v osmih točkah, izoblikovane v upravnem postopku, in sicer, prvič, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile potrebne za zagotavljanje združljivosti v „ekosistemu Android“, saj naj bi bili poslovni modeli razvijalcev drugih OS za konkurenco bolj omejevalni; drugič, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile potrebne zaradi preprečevanja razdrobitve, ki naj bi bila škodljiva za celoten „ekosistem Android“; tretjič, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile potrebne za zaščito njenega ugleda; četrtoč, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile potrebne zaradi preprečevanja, da bi razvijalci nezdružljivih prilagojenih OS Android izkoristili neupravičene zunanje učinke, povezane z zmanjšanjem njihovih stroškov razvoja zaradi brezplačnega dajanja na voljo že delujoče izvorne kode; petič, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile potrebne zaradi preprečevanja, da bi razvijalci nezdružljivih prilagojenih OS Android izkoristili neupravičene zunanje učinke, povezane s tem, da daje družba Google na voljo svojo tehnologijo, zlasti prek zgodnje predložitve izvorne kode ali priprave izpopolnjevalnih delavnic za razvijalce; šestič, protirazdrobitvene obveznosti naj bi bile uvedene, preden je pridobila prevladujoči položaj; sedmič, protirazdrobitvene obveznosti naj ne bi bile zasnovane z namenom zavajanja podjetij, ki so sklenila AFA, o njihovem obsegu, in osmič, Komisija naj ne bi naredila bilance protikonkurenčnih in za konkurenco ugodnih učinkov protirazdrobitvenih obveznosti (točke od 1155 do 1183 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

b) Trditve strank

1) Trditve družbe Google

867 Družba Google v podporo drugemu delu četrtega tožbenega razloga trdi, da se v izpodbijanem sklepu ne upošteva za konkurenco ugodna narava protirazdrobitvenih obveznosti, potrebnih za zaščito celovitosti in kakovosti platforme Android pri soočanju s tveganji, neločljivo povezanimi z morebitnimi nezdružljivostmi.

868 Na prvem mestu družba Google trdi, da so protirazdrobitvene obveznosti potrebne za ohranitev dobrega delovanja in kakovosti OS Android glede na tveganja, ki bi jih povzročile nezdružljivosti. S temi obveznostmi naj bi razvijalcem zagotavljali, da bodo njihove aplikacije brez motenj delovale na različnih napravah Android. Končni uporabniki naj bi tako tudi dobili zagotovilo, bodo aplikacije, razvite za ta OS, delovale na periferni opremi Android po njihovi izbiri. Spodbujanje združljivosti naj bi bila torej konkurenčna prednost tako za razvijalce prilagojenih OS Android kot tudi za razvijalce aplikacij, OEM in uporabnike. Ohranjanje te interoperabilnosti ter zaščita celovitosti in kakovosti platforme Android naj bi bila upravičena cilja, ki naj ne bi bila protikonkurenčna.

869 Na drugem mestu družba Google opozarja, da je bil OS Android uveden kot model odprte licence, s katerim je bilo OEM in razvijalcem ponujene več prožnosti kot pri tako imenovanih „lastniških“ licenčnih modelih, saj jim je bilo tako omogočeno spreminjanje izvorne kode in njeno prilagajanje svojim potrebam. Namen platforme Android, znotraj katere naj bi soobstajalo več prilagojenih različic, naj bi bil torej pluralističen in raznovrsten razvoj. Kljub vsemu pa naj bi bila zaradi teh posebnosti nujna uporaba mehanizmov za preprečevanje razdrobitve, ki bi lahko privedla do

uničenja platforme Android v celoti. Protirazdrobitvene obveznosti, izoblikovane zaradi uresničevanja takega cilja, naj bi bile torej utemeljene, tudi če bi bile protikonkurenčne – kar pa družba Google izpodbija v okviru prvega dela tega tožbenega razloga.

- 870 Več elementov naj bi dokazovalo, da so bile protirazdrobitvene obveznosti potrebne. Prvič, pretekle izkušnje z razdrobitvijo odprtih platform Unix, Symbian in Linux Mobile naj bi kazale nepopravljive posledice hitrega porasta nezdržljivosti. Drugič, pričevanja številnih sodelujočih pri „ekosistemu Android“ naj bi potrjevala stališče družbe Google. Tako naj bi več kot 94 % (35 od 37) sodelujočih pri OS Android, ki so odgovorili na vprašanja Komisije v zvezi z razdrobitvijo (vključno z razvijalci aplikacij, OEM, operaterji in drugimi podjetji), navedlo, da grožnja nezdržljivosti vzbuja skrb. Tretjič, interni dokumenti, ki jih je družba Google predložila v upravnem postopku, naj bi dokazovali, da je bil edini razlog za obstoj protirazdrobitvenih obveznosti zagotavljanje združljivosti in ohranjanje celovitosti platforme Android.
- 871 Na tretjem mestu družba Google ugotavlja, da je Komisija v izpodbijanem sklepu navedla, da protirazdrobitvene obveznosti niso bile potrebne, ker naj bi se razvijalci prilagojenih OS na svojo pobudo izogibali nezdržljivostim, da bi tako zagotovili dobro delovanje aplikacij. Po mnenju te družbe Komisija ne more, ne da bi sama sebi nasprotovala, po eni strani grajati protirazdrobitvenih obveznosti, ker naj bi preprečevale razvoj nezdržljivih prilagojenih OS Android, po drugi strani pa trditi, da bi razvijalci neodvisno od obstoja teh obveznosti že sami zmanjšali nezdržljivosti. V zvezi s tem meni, da se lahko razvijalci prepričajo o združljivosti svojih prilagojenih različic tega OS samo z izpolnjevanjem tehničnih zahtev iz dokumenta o združljivosti. Brez protirazdrobitvenih obveznosti naj torej ne bi bilo mogoče zagotoviti združljivosti. Prav tako naj ne bi bilo mogoče trditi, da bi razvijalci prilagojenih OS ali OEM na svojo pobudo zagotavljali združljivost, saj naj bi bili sicer zainteresirani za koristi, ki jih prinaša interoperabilnost, ne bi pa naj imeli zadostne spodbude za to, da bi sami vložili potrebna prizadevanja v njeno zagotavljanje, če ne bi bilo skupnih opredeljenih in nadzornih meril, ki jih je lahko izoblikovala zgolj družba Google.
- 872 Na četrtem mestu družba Google navaja, da je treba uporabo protirazdrobitvenih obveznosti, katerih upravičenost Komisija priznava, kolikor se uporabljajo za naprave, na katerih je nameščen sklop GMS, nujno razširiti tudi na naprave, na katerih te aplikacije niso prednameščene. V nasprotnem primeru ne bi bilo mogoče ohraniti celovitosti in dobrega delovanja platforme Android kot celote, tako da se zavaruje pred težavami, nastalimi zaradi nezdržljivosti, to je tveganjem razdrobitve OS Android.
- 873 Na petem mestu družba Google izpodbija trditve Komisije v zvezi z možnostjo odprave pomanjkljivosti zaradi razdrobitve z uporabo prilagojene politike intelektualne lastnine. V zvezi s tem naj bi Komisija napeljevala na to, da naj bi težave z nezdržljivostjo škodovalle le njenemu ugledu in bi jih bilo mogoče razrešiti s strategijo znamke, tako da bi se uporaba poimenovanja „Android“ omejila na združljive naprave. Vendar naj nezdržljivost in tveganje motenj pri delovanju aplikacij za sistem Android ne bi bila težava, povezana z ugledom, ampak tehnična težava, ki bi pomenila grožnjo celovitosti in dobremu delovanju „ekosistema Android“. S to trditvijo naj se tudi ne bi upoštevalo, da se protirazdrobitvene obveznosti uporabljajo zgolj za naprave, „razvite posebej za delovanje z OS Android“. Če te naprave ne bi mogle uresničiti pričakovanj uporabnikov in razvijalcev aplikacij glede združljivosti, bi bilo omajano zaupanje v OS Android kot celoto.

2) *Trditve Komisije*

- 874 Komisija navaja, da se AFA v izpodbijanem sklepu grajajo samo v delu, v katerem se z njimi od OEM zahteva, da preizkus združljivosti uspešno opravijo njihove naprave, na katerih aplikacije družbe Google niso prednameščene. Po njenem mnenju je treba objektivne utemeljitve v zvezi s potrebo po tem, da se preprečijo tveganja, povezana z aplikacijami, ki ne delujejo ali ne delujejo pravilno na napravah, na katerih aplikacije družbe Google niso prednameščene, zavrtni. Uporabniki in razvijalci aplikacij naj namreč tej družbi ne bi pripisovali morebitnih pomanjkljivosti ali motenj v delovanju na teh napravah.
- 875 Zagotavljanje združljivosti in ohranjanje celovitosti platforme Android naj ne bi bil edini razlog za protirazdrobitvene obveznosti, ampak naj bi bil njihov namen tudi boj proti negativnim posledicam, ki naj bi jih za družbo Google imeli nezdružljivi prilagojeni OS Android. To naj bi bilo razvidno iz internih dokumentov družbe Google in odgovorov na zahteve za informacije.

c) *Presoja Splošnega sodišča*

- 876 V skladu s sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno med preučitvijo drugega dela drugega tožbenega razloga, ravnanje ne pomeni zlorabe, če je utemeljeno s konkurenčnimi prednostmi ali se z njim uresničujejo upravičeni interesi. Podjetje s prevladujočim položajem lahko za to zlasti dokaže, bodisi da je njegovo ravnanje objektivno potrebno bodisi da je mogoče učinek izrinjenja izničiti ali celo preseči z ugodnostmi glede učinkovitosti, ki prav tako koristijo potrošnikom. V ta namen mora zadevno prevladujoče podjetje dokazati, da povečanje učinkovitosti, ki bi lahko izhajalo iz obravnavanega ravnanja, izniči učinek izrinjenja, ki ga povzroči, da se je ta učinkovitost povečala ali bi se lahko povečala zaradi navedenega ravnanja, da je to ravnanje nujno potrebno za uresničitev tega povečanja učinkovitosti in da ne izključi učinkovite konkurence z odstranitvijo vseh ali večine obstoječih virov dejanske ali potencialne konkurence (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točke od 40 do 42 in navedena sodna praksa). Utemeljitev družbe Google je treba presojati glede na ta načela.

1) *Potreba po zaščiti združljivosti znotraj „ekosistema Android“ in preprečevanju „razdrobitve“*

- 877 Družba Google meni, da je sporno ravnanje potrebno, da se zagotovi združljivost znotraj „ekosistema Android“, za katerega naj bi razdrobitev pomenila grožnjo. Vendar gre za dva različna cilja, ki ju je treba presoditi ločeno.
- 878 Po eni strani je treba opozoriti, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni menila, da se člen 102 PDEU krši z določitvijo obveznosti za zagotavljanje združljivosti prilagojenih OS Android, v katerih sta bili nameščeni trgovina Play Store in aplikacija Google Search. Opozoriti je tudi treba, da ne izpodbija niti pravice družbe Google, da namestitev sklopa GMS pridrži za naprave, ki delujejo v združljivih prilagojenih OS Android. Komisija je kot zlorabo obravnavala zgolj to, da je bilo OEM, ki so tržili naprave, na katerih je bil nameščen sklop GMS, prepovedano, da poleg tega ponudijo prodajne trge tudi nezdružljivim prilagojenim OS Android. Iz tega sledi, da prva utemeljitev družbe Google, ki se nanaša na potrebo po zagotavljanju združljivosti znotraj „ekosistema Android“, ni povezana z drugo zlorabo in je torej v obravnavani zadevi ni mogoče upoštevati.

- 879 Po drugi strani družba Google prikrajšanja nezdružljivih prilagojenih OS Android za vse trge, kakršno izhaja iz AFA, ne more utemeljiti samo s tem, da bi tveganje „razdrobitve“, to je povečanja števila med seboj nezdružljivih platform, pomenilo grožnjo za samo preživetje OS Android. Ta družba v zvezi s tem napotuje na neuspeh, ki so ga iz tega razloga doživeli drugi OS, ki so se pred tem podobno kot OS Android distribuirali po „odprtokodnem“ modelu.
- 880 Ne da bi bilo treba odločiti v razpravi med strankami o škodljivosti ali prednostih, ki bi jih razdrobitev lahko imela za družbo Google in sektor v celoti, zadostuje ugotovitev, da ta družba ni resno izpodbijala ugotovitev iz izpodbijanega sklepa v zvezi s prevladujočo tržno močjo „ekosistema Android“. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je treba trditve, navedene v podporo prvemu tožbenemu razlogu v zvezi s prevladujočim položajem družbe Google na trgih trgovin z aplikacijami in OS, zavrnil. Ta družba ne izpodbija niti tega, da ima na trgih storitev splošnega iskanja prevladujoči položaj. Dalje, kot je razvidno iz preglednice 1, povzete v izpodbijanem sklepu, ki je družba Google prav tako ne izpodbija, se je delež naprav, delujočih v licenčnem OS, ki so jih OEM prodali na svetu razen na Kitajskem in za katere je veljal eden od AFA, s [70–80] % leta 2011 povečal na [90–100] % leta 2016 (točka 167 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Družba Google ne izpodbija niti točnosti podatkov, povzetih v grafu 16 v izpodbijanem sklepu, iz katerih je razvidno, da je število aplikacij, na voljo v trgovini Play Store, leta 2013 doseglo milijon, leta 2017 pa 2,8 milijona (točka 607 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ni sicer izključeno, da bi bilo mogoče položaj OS Android, ko je bil uveden na trg, primerjati s položajem prej obstoječih OS, ki so se distribuirali po „odprtokodnem“ modelu, kot so Unix, Symbian in Linux. Ker pa je „ekosistem Android“ vse od obdobja po letu 2010 izjemno hitro rasel, trditve družbe Google v zvezi s hipotetičnim tveganjem, da bi lahko grožnja za samo preživetje tega „ekosistema“, ki jo opisuje, trajala še v obdobju kršitve, niso zelo verodostojne. Iz tega sledi, da je treba to utemeljitev zavrnil.

2) Potreba po zaščiti svojega ugleda

- 881 Družba Google trdi, da so bile protirazdrobitvene obveznosti sicer določene večinoma v odgovor na tehnične težave, katerih vpliv je bil veliko resnejši, vendar so bile potrebne tudi za zaščito njenega ugleda.
- 882 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da Komisija ni menila, da protirazdrobitvene obveznosti pomenijo zlorabo, kolikor so se uporabljale za naprave, na katerih je bil nameščen sklop GMS, torej aplikacije družbe Google. Trditve družbe Google v zvezi z zaščito njenega ugleda je treba torej preučiti zgolj z vidika ovire, ki so jo AFA pomenili za nezdružljive prilagojene OS Android, pri čemer je družba Google namestitev teh aplikacij v navedene OS v vsakem primeru izključila. Ni namreč sporno, da družba Google pravico do namestitve svojih aplikacij pridržuje za OEM, ki izpolnjujejo tehnične obveznosti, opredeljene v dokumentu o združljivosti.
- 883 Dalje, družba Google izpodbija presojo iz izpodbijanega sklepa, v skladu s katero bi lahko sprejela ukrepe, ki bi ji omogočili odpravo vsakršne zmede, kar zadeva tržni izvor naprav, ki delujejo v združljivih prilagojenih OS Android, tako da bi na primer registrirala znamke, na podlagi katerih bi bilo ime „Android“ pridržano le zanje (točke od 1172 do 1176 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Družba Google v zvezi s tem zgolj trdi, da taki ukrepi ne bi zadostovali, vendar v podporo tej trditvi ne navaja ničesar podrobnejšega. Ni torej mogoče dokazati, da ta družba ni mogla učinkovito varovati svojih pravic intelektualne lastnine, da bi tako zaščitila svoj ugled, na primer s prepovedjo uporabe imen „Google“ in „Android“ na napravah, ki delujejo

z nezdržljivimi prilagojenih OS Android, ki so zunaj „ekosistema Android“. Taki ukrepi bi bili gotovo manj omejevalni za konkurenco kot izrinjenje nezdržljivih prilagojenih OS Android kot posledica AFA, ki je torej z vidika zatrjevanega cilja nesorazmerno.

884 Nazadnje se družba Google v podporo navedenemu škodovanju njenemu ugledu v bistvu sklicuje na tveganja, ki naj bi po njenem mnenju izhajala iz „razdrobitve“, pri čemer naj bi posledice morebitnih motenj v delovanju, ki bi jih bilo mogoče pripisati nezdržljivim prilagojenim OS Android, občutil celoten „ekosistem“. Vendar je iz zgoraj navedenega (glej točki 879 in 880 zgoraj) razvidno, da tveganje širitve v škodo ekosistema Android v obravnavani zadevi ni dovolj dokazano.

3) Potreba po odpravi učinkov nepričakovane koristi

885 Družba Google trdi, da so bile protirazdrobitvene obveznosti potrebne, da so se omejili učinki nepričakovane koristi zaradi dajanja na voljo njene tehnologije tretjim osebam. Kar zadeva pozitivne zunanje učinke, ki naj bi jih pridobili nezdržljivi prilagojeni OS Android, gre po navedbah družbe Google po eni strani za nepričakovane finančne koristi zaradi zmanjšanja stroškov razvoja v zvezi tako z OS kot z aplikacijami, po drugi strani pa za nepričakovane tehnične koristi, povezane s prenosi njene tehnologije (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, točki 41 in 42).

886 V zvezi s tem je treba opozoriti, da Komisija AFA izpodbija le v delu, v katerem so z njimi naložene obveznosti, katerih namen je nezdržljive prilagojene OS Android prikrajšati za prodajne trge. Pravice podjetja, da izkoristi ekonomske učinke, povezane s storitvami, ki jih razvija, ni mogoče tako zelo razširiti, da bi se mu priznala pravica, da morebitnim konkurentom prepreči obstoj na trgu. Poleg tega je treba podobno kot Komisija (točke od 1177 do 1181 obrazložitve izpodbijanega sklepa) ugotoviti, da je možnost za tretje osebe, da izkoristijo tehnologijo, ki jo razvija družba Google, neločljivo povezana z odločitvijo tega podjetja, da prek licence AOSP razkrije izvorno kodo OS Android. Torej druge zlorabe ni mogoče utemeljiti z možnostjo, da lahko konkurenti družbe Google izkoristijo učinke nepričakovane koristi.

4) Predhodnost v primerjavi s pridobitvijo prevladujočega položaja in neobstoj zavajanja

887 Po eni strani družba Google ne izpodbija upoštevnosti ugotovitev iz izpodbijanega sklepa, v skladu s katerimi druge zlorabe ni mogoče utemeljiti s tem, da se je sporno ravnanje začelo, še preden je pridobila prevladujoči položaj na trgih trgovin z aplikacijami za sistem Android in storitev splošnega iskanja. V zvezi s tem zadostuje že ugotovitev, da Komisija družbi Google ni naložila sankcij za obdobje pred pridobitvijo prevladujočega položaja.

888 Po drugi strani Komisija družbi Google ne očita, da je poskusila pogodbenice AFA ali tretje osebe zavajati glede obsega protirazdrobitvenih obveznosti, zato je treba trditve te družbe v zvezi z neobstojem vsakršnega zavajanja zavrnilo kot brezpredmetno.

5) Upoštevanje za konkurenco ugodnih učinkov protirazdrobitvenih obveznosti

889 Družba Google Komisiji očita, da ni pretehtala za konkurenco ugodnih učinkov protirazdrobitvenih obveznosti v primerjavi z njihovimi protikonkurenčnimi učinki. V zvezi s tem je treba opozoriti, da Komisija ne izpodbija, da so standardi glede združljivosti, ki jih je opredelila družba Google, pripomogli k razvoju „ekosistema Android“. Nič bolj ne izpodbija niti

tega, da je imela združljivost za konkurenco ugodne učinke, saj je spodbudila razvoj sodelujočih pri tem ekosistemu in njihovo vzajemno konkurenco. Komisija prav tako ne meni, da družba Google ne bi smela izoblikovati standardov za zagotavljanje združljivosti znotraj navedenega „ekosistema“. Nasprotno, menila je zgolj to, da ji, ker družba Google ni objektivno utemeljila omejitev za nezdružljive prilagojene OS Android, ki izhajajo iz AFA, ni treba upoštevati za konkurenco ugodnih učinkov protirazdrobitvenih obveznosti (točka 1183 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

890 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da Komisija kot zlorabo obravnava le določila AFA v delu, v katerem je z njimi OEM prepovedano ponuditi prodajne trge nezdružljivim prilagojenim OS Android. Torej je treba za namene uporabe člena 102 PDEU to oviro obravnavati ločeno od obveznosti, katerih namen je zagotoviti združljivost združljivih prilagojenih OS Android in interoperabilnost znotraj „ekosistema Android“, za katere ni sporno, da imajo za konkurenco ugodne učinke. Kot je bilo namreč opozorjeno zgoraj, zadevna ovira učinkuje zunaj ekosistema Android, saj se nanaša na nezdružljive prilagojene OS, v katerih lastniške aplikacije družbe Google, kot je sklop GMS, ne morejo biti nameščene in v katerih nista nujno zaželeni združljivost in interoperabilnost.

891 Ovire za razvoj nezdružljivih prilagojenih OS Android namreč ni mogoče obravnavati kot samo po sebi nujno potrebno za določitev standardov glede združljivosti, namenjenih uporabi znotraj „ekosistema Android“. Predvsem iz tega, da je treba utemeljitve družbe Google v zvezi s potrebo po boju proti „razdrobitvi“ zavrnila, izhaja, da ta družba ni dokazala, da brez spornih pogojev ni mogla zagotoviti preživetja „ekosistema Android“. Torej družba Google, ker ni nikakršne povezave v obliki potrebe med izključitvijo nezdružljivih prilagojenih OS Android na eni strani in zagotavljanjem združljivosti znotraj ekosistema Android, kar je sicer cilj, zastavljen s protirazdrobitvenimi obveznostmi, na drugi strani, ne more utemeljeno trditi, da bi morala Komisija pretehtati za konkurenco ugodne učinke protirazdrobitvenih obveznosti znotraj ekosistema Android, ki za sodelujoče pri navedenem ekosistemu izhajajo iz prednosti, ki jo prinaša združljivost, na eni strani v primerjavi z omejitvami konkurence, ki nastanejo zunaj tega ekosistema in so bile opredeljene kot druga zloraba, na drugi strani.

4. Ugotovitev v zvezi s presojo četrtega tožbenega razloga

892 Iz navedenega izhaja, da je treba protikonkurenčnost izrinjenja nezdružljivih prilagojenih OS Android prek AFA obravnavati kot dokazano. Zaradi tega ravnanja so bili potencialni ali obstoječi konkurenti družbe Google prikrajšani za vsakršen trg, okrepljen se je prevladujoči položaj te družbe na trgih storitev splošnega iskanja in zavirale so se inovacije. Dalje, družba Google ni dokazala niti tega, da se je z izključitvijo nezdružljivih prilagojenih OS Android kot posledico AFA uresničeval upravičen cilj, niti tega, da je ta izključitev povzročila za konkurenco ugodne učinke, ki jih je mogoče pripisati temu podjetju.

893 Iz navedenega tudi izhaja, da je Komisija v nasprotju s trditvijo družbe Google ustrezno upoštevala upoštevni gospodarski in pravni okvir ter konkretne učinke, ki jih je povzročila druga zloraba. Ker je torej Komisija zadostno dokazala obstoj spornih omejitev in njihovih učinkov na konkurenco, ji v nasprotju z mnenjem družbe Google in intervenientov, ki jo podpirajo, ni bilo treba poleg tega izvesti še analize hipotetičnih scenarijev, da bi tako ocenila hipotetične posledice, ki bi jih bilo, če ne bi bilo druge zlorabe, mogoče ugotoviti na trgih trgovin z aplikacijami za sistem Android in storitev splošnega iskanja, na katerih je bila navedena zloraba ugotovljena, ter na trgu licenčnih OS, na katerih ima ta družba prav tako prevladujoči položaj.

894 Četrty tožbeni razlog je treba zato zavrtniti.

F. Peti tožbeni razlog: kršitev pravice do obrambe

895 Družba Google v petem tožbenem razlogu, ki je razdeljen na dva dela, trdi, da je Komisija kršila njeno pravico do obrambe, ker ni spoštovala na eni strani njene pravice do izjave in na drugi strani njene pravice do vpogleda v spis. Te postopkovne nepravilnosti naj bi povzročile neveljavnost ugotovitev iz izpodbijanega sklepa, zato naj bi bila utemeljena razglasitev njegove ničnosti. Najprej je treba obravnavati drugi del tožbenega razloga.

1. Drugi del petega tožbenega razloga: kršitev pravice do vpogleda v spis

a) Trditve strank

896 Družba Google trdi, da vsebina zabeležk v zvezi s sestanki, ki jih je Komisija imela s tretjimi osebami v zvezi s predmetom preiskave, ni zadostna in z njo ni mogoče zagotoviti njene pravice do obrambe ali vsaj spoštovanja načela dobrega upravljanja. Te zabeležke naj bi bile pripravljene naknadno, včasih več let po zadevnem sestanku. Le tri od 35 zabeležk, predloženih v zvezi s tem, naj bi bilo mogoče obravnavati kot popolne. Ostalih 32 naj bi jih bilo prekratkih in preveč jedrnatih glede na to, kaj za razgovor s tretjo osebo predpisuje člen 19(1) Uredbe št. 1/2003, zlasti ob upoštevanju sodbe z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632).

897 Natančneje, družba Google graja nezadostnost informacij, predloženih v zvezi s sestanki s članico Komisije, pristojno za vprašanja konkurence, ali članom njenega kabineta, in anonimizacijo nekaterih podatkov v zvezi z imeni.

898 Družba Google naj zaradi kratkosti predloženih zabeležk ne bi mogla ugotoviti vsebine razprav med Komisijo in zaslišanimi tretjimi osebami ter narave informacij, predloženih v tem okviru. Ta kršitev pravice do obrambe naj bi bila bistvena, zlasti v zvezi z razgovori z razvijalci aplikacij, za katere naj bi bilo verjetno, da so podali razbremenilne izjave, ki naj v zabeležkah, ki jih je predložila Komisija, ne bi bile navedene.

899 Komisija prereka utemeljenost te trditve.

900 Uvodoma trdi, da mora popoln zapisnik sestanka s tretjo osebo pripraviti le, če je to „razgovor“ v smislu člena 19 Uredbe št. 1/2003, torej sestanek zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave. V zvezi z drugimi sestanki naj bi morala pripraviti zgolj kratke zabeležke glede kakršnega koli dokaza, predloženega med zadevnim sestankom, če ga namerava uporabiti v sklepu, na eni strani, in kakršnega koli potencialno razbremenilnega dokaza, predloženega ob isti priložnosti, na podlagi katerega bi preiskovano podjetje lahko izpodbijalo ugotovitve Komisije.

901 Komisija v tem okviru trdi, da namen sestankov s članico Komisije, pristojno za vprašanje konkurence, in članom njenega kabineta, ni bil zbiranje informacij v zvezi s predmetom preiskave.

902 Kar zadeva zabeležke z drugih sestankov, Komisija trdi, da je predložila dovolj informacij o času in načinu, kako jih je pripravila, zlasti glede razlogov, iz katerih so bili nekateri podatki v zvezi z imeni izpuščeni.

b) Presoja Splošnega sodišča

- 903 Družba Google z drugim delom petega tožbenega razloga Komisiji v bistvu očita, da ji je predložila zabeležke v zvezi s sestanki s tretjimi osebami, ki ji niso omogočile razumevanja vsebine razprav, ki so potekale, in narave informacij, predloženih v zvezi s temami, ki so se na teh sestankih obravnavale, zato naj v zvezi s tem ne bi mogla pravilno uresničevati svoje pravice do obrambe.
- 904 Iz izpodbijanega sklepa namreč izhaja, da je družba Google 15. septembra 2017 po izreku sodbe z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), od Komisije zahtevala vse upoštevne dokumente v zvezi s sestanki, ki jih je ta institucija morda imela s tretjimi osebami (glej točko 30 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Komisija je temu ugodila 28. februarja 2018 (glej točki 33 in 63 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 905 Iz izpodbijanega sklepa prav tako izhaja, da je Komisija ob predložitvi teh dokumentov navedla, da nima drugih dokumentov, ki bi se nanašali na te sestanke, pa naj so potekali v živo ali po telefonu (glej točko 64 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Te trditve ne omaje noben dokument iz spisa obravnavane zadeve.
- 906 Najprej je treba opozoriti, da je pravica do obrambe temeljna pravica, ki je del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavljata Splošno sodišče in Sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 25. oktobra 2011, Solvay/Komisija, C-109/10 P, EU:C:2011:686, točka 52).
- 907 Prav tako mora Komisija v skladu z načelom dobrega upravljanja zagotoviti, da se z njenimi internimi pravili spoštuje pravica do obrambe.
- 908 V okviru konkurenčnega prava spoštovanje pravice do obrambe pomeni, da mora biti vsakemu naslovníku sklepa, s katerim je ugotovljeno, da je ta naslovnik kršil pravila o konkurenci, v upravnem postopku omogočeno, da ustrezno predstavi svoje stališče o resničnosti in upoštevnosti dejstev in okoliščin, ki se mu očitajo, ter o dokumentih, ki jih Komisija navaja v utemeljitev svoje trditve o obstoju take kršitve (sodbi z dne 25. oktobra 2011, Solvay/Komisija, C-109/10 P, EU:C:2011:686, točka 53, in z dne 25. marca 2021, Deutsche Telekom, C-152/19 P, EU:C:2021:238, točka 106).
- 909 Pravica do vpogleda v spis, ki je korelat načela spoštovanja pravice do obrambe, tako pomeni, da mora Komisija zadevnemu podjetju dati možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnem spisu, ki bi bili lahko pomembni za njegovo obrambo. K tem spadajo obremenilni in razbremenilni dokumenti, razen poslovnih skrivnosti drugih podjetij, internih dokumentov Komisije in drugih zaupnih informacij (sodbi z dne 7. januarja 2004, Aalborg Portland in drugi/Komisija, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, EU:C:2004:6, točka 68, in z dne 12. julija 2011, Toshiba/Komisija, T-113/07, EU:T:2011:343, točka 41).
- 910 Poleg tega je treba opozoriti, da člen 19(1) Uredbe št. 1/2003, na katerega se sklicuje družba Google, Komisiji zagotavlja pravno podlago, ki Komisijo pooblašča, da opravi razgovor s fizično ali pravno osebo v okviru preiskave (sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 86).
- 911 Iz samega besedila člena 19(1) Uredbe št. 1/2003 izhaja, da se ta člen uporablja za vsak razgovor, namenjen zbiranju informacij v zvezi s predmetom preiskave. Na podlagi nobenega elementa, ki izhaja iz besedila te določbe, ali cilja, ki se z njo uresničuje, namreč ni mogoče sklepati, da je

nameraval zakonodajalec nekatere od teh razgovorov izključiti s področja uporabe navedene določbe (sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 84 in 87).

- 912 Kadar pa Komisija opravi razgovor na podlagi člena 19 Uredbe št. 1/2003, namenjen zbiranju informacij o predmetu preiskave, ima obveznost, da v obliki, ki jo sama izbere, pripravi zapis takega razgovora. V ta namen ni dovolj, da sestavi kratek povzetek tem, ki so bile obravnavane med razgovorom. Zmožna mora biti navesti, na kaj se je nanašala vsebina razprav med tem razgovorom, zlasti glede narave informacij, ki so ji bile med razgovorom predložene o obravnavanih temah (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 91 in 92).
- 913 Nazadnje je treba opozoriti, da gre v skladu z ustaljeno sodno prakso za kršitev pravice do obrambe, če zaradi postopkovne nepravilnosti Komisije obstaja možnost, da bi upravni postopek, ki ga je vodila, pripeljal do drugačnega izida. Tožecemu podjetju za dokaz take kršitve ni treba pravno zadostno dokazati, da bi sklep Komisije imel drugačno vsebino, temveč da bi brez postopkovne nepravilnosti lahko bolje pripravilo obrambo (sodbi z dne 2. oktobra 2003, Thyssen Stahl/Komisija, C-194/99 P, EU:C:2003:527, točka 31, in z dne 13. decembra 2018, Deutsche Telekom/Komisija, T-827/14, EU:T:2018:930, točka 129). Presojanje spoštovanja pravice do obrambe s strani Komisije je treba opraviti glede na posebne dejanske in pravne okoliščine vsake posamezne zadeve (glej v tem smislu sodbo z dne 18. junija 2020, Komisija/RQ, C-831/18 P, EU:C:2020:481, točka 107).
- 914 Trditve strank v zvezi z drugim delom petega tožbenega razloga je treba preučiti ob upoštevanju teh načel.
- 915 Na prvem mestu, kar zadeva vprašanje, ali se vse zabeležke v zvezi s sestanki s tretjimi osebami nanašajo na razgovore v smislu člena 19 Uredbe št. 1/2003, je treba ugotoviti, da je Komisija v odgovor na vprašanje, ki ji ga je postavilo Splošno sodišče na obravnavi, priznala, da se je 33 od 35 zabeležek, predloženih družbi Google, nanašalo na razgovore v smislu te določbe, kar je bilo zapisano v zapisnik.
- 916 Torej Komisija opredelitev kot razgovor v smislu člena 19 Uredbe št. 1/2003 izpodbija zgolj za dva od 35 sestankov, na katere se nanašajo zabeležke, predložene družbi Google, to je za sestanka v navzočnosti članice Komisije, pristojne za vprašanja konkurence, ali člana njenega kabineta. Njen ugovor se nanaša na to, da namen teh sestankov ni bil zbiranje informacij v zvezi s predmetom preiskave.
- 917 Vendar je treba v nasprotju s trditvijo Komisije tudi ta sestanka v obravnavani zadevi šteti za razgovora v smislu člena 19 Uredbe št. 1/2003. Iz besedila zabeležek, ki jih je predložila Komisija v zvezi s tema sestankoma, je namreč razvidno, da ustrezata razgovorom zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave.
- 918 Tako je iz prve od teh zabeležek razvidno, da je lahko podjetje iz zadevnega sektorja na razgovoru, ki je potekal 2. julija 2015, Komisiji predstavilo svoja stališča o mobilnih platformah, vključno s platformo Android, in o konkurenčnem okolju, v katerem so se razvijale njegove aplikacije in storitve.

- 919 Prav tako je iz druge od teh zabeležk razvidno, da je med razgovorom, ki je potekal 27. septembra 2017, organizacija ADA Komisiji lahko predstavila svoja stališča o preiskavi, ki je privedla do izpodbijanega sklepa, še zlasti v zvezi z AFA in predvidenimi rešitvami za odpravo ugotovljenih težav glede konkurence. V navedeni zabeležki je tudi navedeno, da je ta organizacija Komisiji potrdila, da ji je bilo vse, kar je navedla med tem sestankom, že predstavljeno v dokumentih, ki so ji bili predloženi.
- 920 Torej zaradi okoliščine, da so bili lahko razgovori, ki jih je imela Komisija s tretjimi osebami, v obliki sestankov s članico Komisije, pristojno za vprašanja konkurence, ali članom njenega kabineta, ti še ne morejo biti izvzeti s področja uporabe člena 19 Uredbe št. 1/2003, saj so bili ti sestanki namenjeni zbiranju informacij v zvezi s predmetom preiskave.
- 921 Na drugem mestu, kar zadeva vprašanje, ali so zabeležke v zvezi z razgovori, ki jih je Komisija imela s tretjimi osebami zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave, z vidika člena 19 Uredbe št. 1/2003 veljavne, je treba ugotoviti, da družba Google v bistvu trdi, da so te zabeležke hkrati prepozne in nepopolne.
- 922 Kar zadeva prepoznost, je treba ugotoviti, da se med 35 zabeležkami, predloženimi Splošnemu sodišču v prilogi k tožbi, le tri nanašajo na razgovore po izreku sodbe z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632). Gre za razgovora z organizacijo ADA, ki sta potekala 18. in 27. septembra 2017, in razgovor z organizacijo BEUC, ki je potekal 20. decembra 2017. Preostalih 32 razgovorov je potekalo med 30. majem 2013 in 26. julijem 2017, od tega zlasti 21 razgovorov med letoma 2013 in 2015.
- 923 Zamudo pri predložitvi nekaterih od teh zabeležk, zlasti tistih, ki so bile dokončane več let po zadevnem razgovoru, je v obravnavani zadevi mogoče pojasniti s posebnimi okoliščinami obravnavane zadeve.
- 924 Najprej je iz spisa namreč razvidno, da je družba Google 2. septembra 2016 Komisijo zaprosila, naj ji predloži zabeležke, v katerih bo v celoti povzeta vsebina vseh razprav, ki so potekale med Komisijo in tretjimi osebami v zvezi s predmetom preiskave. Komisija je v odgovoru z dne 22. septembra 2016 navedla, da je ta prošnja zavrnjena, pri čemer se je sklicevala na sodno prakso Splošnega sodišča izpred sodbe Sodišča z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), še zlasti na sodbo z dne 12. junija 2014, Intel/Komisija (T-286/09, EU:T:2014:547, točka 619 in navedena sodna praksa).
- 925 Iz spisa je tudi razvidno, da je družba Google 15. septembra 2017 vložila novo prošnjo, pri čemer se je tokrat sklicevala na sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), in pojasnila iz nje, kar zadeva pojem razgovora zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave.
- 926 Komisija je v odgovor na to prošnjo 28. februarja 2018 navezala stik s tretjimi osebami, s katerimi je imela sestanke, da bi pridobila njihovo soglasje o vsebini razprav, ki so bile povzete v zabeležkah v zvezi z njimi. Navedene zabeležke so bile torej dejansko dokončane – kar zadeva 32 od njih, ki se nanašajo na razgovore, ki so potekali pred izrekom sodbe z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), po prošnji družbe Google z dne 15. septembra 2017.
- 927 Ker v ustreznem času, to je, ko so tretje osebe dale izjave na razgovorih, niso bili opravljeni ustrezni zapisi, si je torej Komisija prizadevala – kot navaja pooblaščenec za zaslišanje v dopisu z dne 30. aprila 2018 v odgovor na vlogo družbe Google v zvezi z obravnavo njenih prošenj za

vpogled v spis – pripraviti čim podrobnejše zabeležke, v katerih so bili, kadar je bilo to mogoče, navedeni upoštevni dokumenti iz spisa, ki so bili že predloženi družbi Google, ali čim boljše povzeti spomini navzočih oseb, kadar takih dokumentov ni bilo mogoče opredeliti.

- 928 Vendar se je kljub temu treba strinjati z družbo Google, da so bile nekatere od zabeležk, ki so ji bile predložene, namesto takoj ali malo po zadevnem sestanku včasih pripravljene več let po njem. Zato je treba šteti, da je bila predložitev precejšnjega dela zabeležk v zvezi s sestanki s tretjimi osebami prepozna.
- 929 Kar zadeva nepopolnost, je treba ugotoviti, da po mnenju družbe Google zgolj tri od 35 zabeležk, ki jih je predložila Komisija, izpolnjujejo zahteve iz člena 19(1) Uredbe št. 1/2003 za razgovor zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave. Gre za zabeležke v zvezi z razgovorom z dne 26. januarja 2015 s podjetjem iz zadevnega sektorja, razgovorom z dne 28. maja 2015 s podjetjem, katerega ime družbi Google ni bilo sporočeno, in razgovorom z dne 18. septembra 2017 z organizacijo ADA.
- 930 Kar zadeva ostalih 32 zabeležk, je treba ugotoviti – kot trdi družba Google – da so preveč jedrnate, da bi predstavljale zapis razgovora, opravljenega zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave v skladu z zahtevami iz člena 19(1) Uredbe št. 1/2003. Natančneje, čeprav je mogoče na podlagi teh zabeležk opredeliti splošno vsebino razprav, ki so potekale med temi razgovori, nič manj ne drži, da so same zase preveč nedoločne ali ne dovolj podrobne glede natančne vsebine teh razprav in narave informacij, ki so jih med navedenimi razgovori predložile zadevne tretje osebe.
- 931 Ob upoštevanju prepoznosti, že ugotovljene zgoraj, ja treba šteti – kot trdi družba Google – da je bilo 32 zabeležk, predloženih februarja 2018, ki jih izpodbija, preveč jedrnatih. Naknadna rekonstrukcija vsebine razgovorov, ki jih je Komisija imela s tretjimi osebami zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave, ali poznejša napotila na predhodne ali poznejše dokumente iz preiskovalnega spisa v zvezi s temi razgovori ne morejo zadostovati za odpravo pomanjkljivosti, ki jo pomeni neobstoj zapisa v ustrezni obliki.
- 932 Iz navedenega izhaja, da so zabeležke, ki jih je Komisija predložila 28. februarja 2018, v precejšnjem delu bodisi prepozne bodisi preveč jedrnate, da bi lahko pomenile zapis razgovora, kakršen se zahteva s členom 19(1) Uredbe št. 1/2003.
- 933 V prihodnosti bi bilo koristno in ustrezno, da se zapis vsakega razgovora Komisije s tretjo osebo zaradi zbiranja informacij v zvezi s predmetom preiskave opravi ali potrdi, ko je ta razgovor izveden ali kmalu zatem, da je lahko v spis vključen čim hitreje in se lahko obtoženec, ko je to potrebno, z njim seznanil za namene uresničevanja pravice do obrambe.
- 934 Na tretjem mestu, kar zadeva posledice, ki jih je treba izpeljati iz postopkovnih nepravilnosti v zvezi z zapisi razgovorov s tretjimi osebami v smislu člena 19(1) Uredbe št. 1/2003, je treba ugotoviti, ali je družba Google ob upoštevanju posebnih dejanskih in pravnih okoliščin te zadeve zadostno dokazala, da bi lahko, če navedenih nepravilnosti ne bi bilo, boljše zagotovila svojo obrambo. Če to ni dokazano, namreč kršitve njene pravice do obrambe ni mogoče ugotoviti.
- 935 Za dokazano bi se štelo, če ni mogoče vsebine nerazkritih dokazov niti opredeliti niti ni opredeljiva. V tem primeru od podjetja ne bi bilo mogoče zahtevati nemogočega dokaza o vsebini dokumenta, zlasti obstoju nerazkritih obremenilnih ali razbremenilnih dokumentov. Podjetje se

tako lahko omeji zgolj na navedbo možnosti, da bi bile nerazkrite informacije lahko koristne za njegovo obrambo (glej v tem smislu sodbo z dne 25. oktobra 2011, Solvay/Komisija, C-110/10 P, EU:C:2011:687, točke od 59 do 62).

- 936 Nasprotno, če je vsebina dokazov, do katerih je bil dostop omejen, naknadno opredeljena ali opredeljiva, podjetje ne more biti razbremenjeno dokaznega bremena v zvezi s tem, da ni imelo dostopa do obremenilnih ali razbremenilnih dokazov, in v zvezi s posledicami, ki jih je treba iz tega izpeljati glede uresničevanja njegove pravice do obrambe. To velja, kadar ima podjetje na razpolago vsaj verodostojne pokazatelje glede avtorjev ter vrste in vsebine dokumentov, ki mu niso bili razkriti (glej v tem smislu sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Solvay/Komisija, C-110/10, EU:C:2011:257, točka 37).
- 937 V primeru nerazkritih obremenilnih dokazov mora zadevno podjetje dokazati, da bi bil izid postopka lahko drugačen, če bi bili ti obremenilni dokazi razkriti (glej v tem smislu sodbi z dne 7. januarja 2004, Aalborg Portland in drugi/Komisija, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, EU:C:2004:6, točki 71 in 73, ter z dne 12. julija 2011, Toshiba/Komisija, T-113/07, EU:T:2011:343, točka 46).
- 938 Kar zadeva razbremenilne dokaze, mora zadevno podjetje dokazati, da bi lahko take dokaze uporabilo pri svoji obrambi, in sicer da bi, če bi se nanje lahko oprlo v upravnem postopku, lahko navedlo dokaze, ki ne bi bili skladni s sklepi, do katerih je v tej fazi prišla Komisija, in bi torej lahko kakor koli vplivali na presojo, ki bi jo ta navedla v svojem sklepu. Iz tega izhaja, da mora zadevno podjetje dokazati, prvič, da ni imelo dostopa do nekaterih razbremenilnih dokazov in, drugič, da bi jih lahko uporabilo pri svoji obrambi (sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točki 97 in 98).
- 939 Vendar je treba ugotoviti, da v obravnavani zadevi družba Google ni dokazala, da bi lahko, če zgoraj navedenih postopkovnih nepravilnosti v zvezi s tem, da so bile predložene zabeleške, ki jih izpodbija, prepozne in nepopolne, ne bi bilo, bolje zagotovila svojo obrambo.
- 940 Družba Google v zvezi s tem zgolj na splošno trdi, da bi z natančnim zapisom vsebine izmenjav, ki so potekale z zaslišanimi tretjimi osebami, pridobila pojasnila in dokaze o okoliščinah, kar zadeva dokumente iz spisa preiskave, na katere naj bi se Komisija oprla.
- 941 Vendar, prvič, je treba v zvezi z možnostjo, da se naknadno opredeli, ali dokazi niso bili razkriti, opozoriti, da si je Komisija kljub temu, da razgovori niso bili zapisani, prizadevala rekonstruirati njihovo vsebino, da bi družbi Google omogočila uresničevanje pravice do obrambe.
- 942 Tako je treba ugotoviti, da je Komisija med pripombami z dne 28. februarja 2018 v odgovor na prošnjo družbe Google po eni strani navedla, da ni kot obremenilni dokaz uporabila čisto nobene od predloženih zabeležk, in sicer niti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niti v prvem dopisu o ugotovljenih dejstvih, po drugi strani pa še, da je družbi Google predložila vse potencialno razbremenilne dokaze, ki so bili predloženi na vsakem od teh sestankov, da bi jih lahko ta uporabila pri obrambi.
- 943 Iz preučitve izpodbijanega sklepa in spisa, s katerim je v tem postopku seznanjeno Splošno sodišče, ni razvidno, da bi bilo mogoče z elementi iz navedenega spisa omajati zagotovila, ki jih je v zvezi s tem dala Komisija.

- 944 Drugič, ugotoviti je treba, da je v zvezi s 26 od 32 zabeležk, katerih popolnost izpodbija družba Google, navedeno, da je vsebina razprav, ki so potekale med temi razgovori, v celoti vključena v posamezne dokumente iz preiskovalnega spisa, za katere je družba Google v odgovor na vprašanje Splošnega sodišča priznala, da je do njih imela dostop. V 24 od teh 26 zabeležk je tudi navedeno, da je Komisija pridobila potrditev vsebine zabeležke pri zaslišani tretji osebi, s čimer je potrjena upoštevnost in izčrpnost napotil na dokumente iz spisa. Kar zadeva dve zabeležki, katerih vsebine pri zaslišanih tretjih osebah ni bilo mogoče preveriti, je navedeno to pojasnilo: prva od teh tretjih oseb ne obstaja več, druga pa na več prošenj za potrditev, ki jih je nanjo naslovila Komisija, ni odgovorila.
- 945 V teh okoliščinah je treba šteti, da je družba Google kljub postopkovnim nepravilnostim v zvezi z zapisi razgovorov od Komisije lahko pridobila navedbe o vsebini razprav, ki so potekale med temi razgovori, še zlasti v zvezi z naravo informacij, pridobljenih ob teh priložnostih o temah, ki so se takrat obravnavale.
- 946 Glede na navedbe Komisije in to, kar je bilo iz njih mogoče razbrati za presojo vsebine razgovorov, družba Google ne navaja nobene podrobne trditve, na podlagi katere bi bilo mogoče razumeti, kako bi lahko bolje zagotovila svojo obrambo, tudi v zvezi z razgovoroma, ki sta potekala s tretjima osebama, pri katerih vsebine ustreznih zabeležk ni bilo mogoče potrditi.
- 947 Tretjič, kar zadeva ostalih šest zabeležk, ki jedrnato povzemajo vsebino izmenjav in v katerih ni napoteno na noben dokument iz spisa preiskave, s katerim bi bilo mogoče dopolniti njihovo vsebino, je treba ugotoviti spodaj navedeno.
- 948 S časovnega vidika prva zabeležka se nanaša na razgovor z enim od podjetij iz zadevnega sektorja, ki je potekal 2. julija 2015. Navedeno podjetje je ob tej priložnosti Komisiji lahko predstavilo svoja stališča o mobilnih platformah, vključno s platformo Android, in o konkurenčnem okolju, v katerem so se razvijale njegove aplikacije in storitve.
- 949 Čeprav ni v tej zabeležki napoteno na noben dokument iz spisa, ga je družba Google kljub vsemu lahko povezala z informacijami, predloženimi v zvezi z dvema drugima razgovoroma, ki sta z istim podjetjem in o isti temi potekala 10. decembra 2014 in 12. januarja 2016. V zabeležkah, ki so bile družbi Google predložene v zvezi s tema razgovoroma in jih je zadevno podjetje potrdilo, je napoteno na dokumente v spisu preiskave, v katerih je povzeta vsebina razprav, ki so potekale ob teh priložnostih, torej pred navedenim razgovorom in po njem. Družba Google je bila s stališčem tega podjetja v okviru preiskave torej seznanjena.
- 950 Družba Google v teh okoliščinah kljub temu ne navaja nobene podrobne trditve, iz katere bi bilo mogoče razbrati, kako bi lahko v tej zadevi bolje zagotovila svojo obrambo.
- 951 Druga zabeležka se nanaša na razgovor, ki je potekal 15. julija 2015 s ponudnikom varnostnih storitev, katerega ime družbi Google ni bilo sporočeno. Kot je v svoji zabeležki, ki jo je zadevno podjetje potrdilo, pojasnila Komisija, je bil ta razgovor priložnost za razpravo o dinamikah trga, kar zadeva OS Android. Kot pa je razvidno iz vsebine te zabeležke, so se pomisleki, predstavljeni med tem razgovorom, večinoma nanašali na varnostne rešitve, to je vidik spisa, ki se v izpodbijanem sklepu ni obravnaval, ne pa na sporne omejitve, preučene v okviru različnih zlorab, ki jih je obravnavala Komisija.

- 952 Prav tako se tretja zabeležka nanaša na razgovor, ki je potekal 28. oktobra 2015 s ponudnikom plačilnih storitev. Ob tej priložnosti je navedeni ponudnik Komisiji lahko predstavil svoja stališča glede dinamik na trgu v zvezi z mobilnimi napravami in njihovimi aplikacijami, kar zadeva mobilne plačilne sisteme. Torej gre znova za vidik spisa, ki v izpodbijanem sklepu ni obravnavan.
- 953 Vsekakor in onkraj neobstoja dokazov o povezavi med temi razgovori in očitanimi zlorabami je treba ugotoviti, da družba Google ne navaja nobene podrobne trditve, na podlagi katere bi bilo mogoče razumeti, kako bi lahko v tej zadevi bolje zagotovila svojo obrambo, če ne bi bilo postopkovnih nepravilnosti v zvezi z zapisom teh dveh sestankov v smislu člena 19(1) Uredbe št. 1/2003.
- 954 Četrta in peta zabeležka se nanašata na razgovora z organizacijo BEUC, ki sta potekala 1. februarja in 20. decembra 2017. Navedena organizacija je želela na teh sestankih od Komisije pridobiti informacije glede napredka preiskave. Sam namen teh sestankov in njun povzetek, ki ga je potrdila organizacija BEUC, tako izključujeta predpostavko, da Komisija ni razkrila s tem povezanih dokazov.
- 955 Šesta in zadnja zabeležka se nanaša na izjave organizacije ADA, v upravnem postopku intervenientke v podporo družbi Google, med razgovorom, ki je potekal 27. septembra 2017. Čeprav je vsebina te zabeležke splošna, je iz nje jasno razvidno, da ni organizacija ADA videla nobenega razloga za to, da se od družbe Google zahteva sprememba ravnanja. Poleg tega je predstavnik te organizacije v navedeni zabeležki potrdil, da se je razprava nanašala na informacije, ki jih je že predložila Komisiji. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da družba Google ne trdi, da ni imela vpogleda v vse listine v preiskovalnem spisu, ki jih je v upravnem postopku predložila organizacija ADA. Te okoliščine – skupaj z navzočnostjo te organizacije, ki v tem postopku nastopa kot intervenientka v podporo družbi Google, in dejstvom, da tega vidika ni nikakor komentirala – Splošnemu sodišču omogočajo izključitev hipoteze o tem, da Komisija ni razkrila s tem povezanih dokazov.
- 956 V zvezi s tem trditve, ki jih je družba Google navedla v tožbi in v skladu s katerimi naj bi bilo verjetno, da so razvijalci aplikacij med različnimi razgovori, ki so jih imeli s Komisijo, podali razbremenilne izjave, ki naj v predloženih zabeležkah ne bi bile navedene, niso prepričljive. Ob upoštevanju intervencije organizacije ADA v podporo družbi Google v tej tožbi in številnih priložnosti, ponujenih tej stranki in družbi Google, naj pojasnita, katerih takih izjav Komisija morda ni navedla, je treba namreč šteti, da ta hipoteza ni dokazana.
- 957 Iz navedenega izhaja, da ob upoštevanju elementov, ugotovljenih v izpodbijanem sklepu, in informacij, ki jih je Komisija družbi Google predložila v upravnem postopku, ni mogoče šteti da je bila ta zaradi jedrnate in najpogosteje prepozne priprave zabeležk v zvezi z razgovori s tretjimi osebami prikrajšana za dostop do obremenilnih ali razbremenilnih dokazov, ki bi ji lahko omogočili, da bi bolje zagotovila svojo obrambo.
- 958 Torej postopkovne nepravilnosti, ki zajemajo neobstoj natančnega zapisa razgovorov, ki jih je Komisija opravila s tretjimi osebami, v posebnih okoliščinah obravnavane zadeve niso mogle povzročiti kršitve pravice družbe Google do obrambe.
- 959 Te ugotovitve poleg tega ne omaja anonimnost, ki jo je Komisija priznala nekaterim tretjim osebam. Opozoriti je namreč treba, da se v skladu s členom 27 Uredbe št. 1/2003 pravica do vpogleda v spis ne razširi na zaupne informacije, med katere lahko glede na okoliščine zadeve spadajo osebni podatki predstavnikov zaslišanih družb in ime samih družb, da se tako preprečijo

povračilni ukrepi. V obravnavani zadevi iz listin v spisu ni razvidno, da anonimnost, ki jo je priznala Komisija in o kateri se je razpravljalo pred pooblaščenecem za zaslišanje, ne bi bila rezultat pravilnega tehtanja med dvema nasprotujočima si interesoma, in sicer interesom zaslišanega podjetja (in/ali njegovih predstavnikov), da so navedeni anonimno, in interesom družbe Google, da pridobi dovolj informacij o opravljenih izmenjavah.

- 960 Prav tako je treba trditve, ki se nanašajo na to, da Komisija ni spoštovala načela dobrega upravljanja, svojega priročnika o internih postopkih in svojega sporočila z dne 20. oktobra 2011, zavrnuti kot brezpredmetne. Ker je Splošno sodišče namreč že odločilo, da postopkovna nepravilnost, povezana z vsebino zadevnih zabeležk, v obravnavani zadevi ne pomeni kršitve pravice družbe Google do obrambe, ugotovitev dodatne postopkovne napake, povezane s pripravo navedenih zabeležk in njihovo predložitvijo družbi Google, tudi če bi bila dokazana, ne bi vplivala na odgovor na vprašanje, ali bi lahko ta družba ob neobstoju navedene postopkovne nepravilnosti bolje zagotovila svojo obrambo.
- 961 Zato je treba drugi del tožbenega razloga zavrnuti kot neutemeljen.

2. Prvi del petega tožbenega razloga: zavrnitev zaslišanja v zvezi s testom AEC

a) Trditve strank

- 962 Družba Google trdi, da bi morala Komisija, namesto da je nanjo naslovila dopisa o ugotovljenih dejstvih, sprejeti eno ali več dodatnih obvestil o ugotovitvah o možnih kršitvah in ji tako znova priznati pravico do zaslišanja. To zaslišanje bi se moralo nanašati na bistvene vidike zadeve, kar zadeva RSA za portfelj in test AEC. V zvezi s tem naj ne bi bilo mogoče šteti, da se je družba Google zaslišanju odpovedala že v fazi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ali da je bila z dopisoma o ugotovljenih dejstvih le podrobneje razdelana začasna ocena iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 963 Komisija trdi, da se je družba Google pravici do zaslišanja odpovedala po predložitvi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in da ji – ker dopisa o ugotovljenih dejstvih ne vsebujeta novih očitkov – ni bilo treba predložiti dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Dopisa o ugotovljenih dejstvih naj bi se nanašala na ravnanje, v zvezi s katerim je imela družba Google že možnost predložiti pripombe. Zato naj Komisija ne bi bila dolžna, da družbi Google znova prizna pravico do zaslišanja.

b) Presoja Splošnega sodišča

- 964 Uvodoma je treba ugotoviti, da je družba Google v odgovor na eno od vprašanj, ki jih je Splošno sodišče postavilo na obravnavi, izrecno priznala – kar je bilo zapisano v zapisniku obravnave – da bi lahko kakršna koli ugotovitev kršitve njene pravice do obrambe v okviru prvega dela petega tožbenega razloga povzročila razglasitev ničnosti le dela izpodbijanega sklepa v zvezi z zlorabo, ki bi izhajala iz RSA za portfelj.
- 965 Prvi del petega tožbenega razloga je namreč postopkovni del tretjega tožbenega razloga, pri čemer družba Google z njim izpodbija utemeljenost obrazložitve izpodbijanega sklepa v zvezi s tem, da so RSA za portfelj pomenili zlorabo. Družba Google tako trdi, da je Komisija v upravnem postopki kršila njeno pravico do obrambe, ker ji ni dala možnosti, da se pravočasno ustno izreče o bistvenih elementih analize RSA za portfelj z vidika konkurence, zlasti o testu AEC.

- 966 Opozoriti je treba, da je spoštovanje pravice do obrambe splošno načelo prava Unije, ki se uporablja, kadar namerava uprava zoper osebo izdati akt, ki posega v njen položaj (sodba z dne 16. januarja 2019, Komisija/United Parcel Service, C-265/17 P, EU:C:2019:23, točka 28).
- 967 To načelo je med drugim zapisano v členu 10 Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81). Na podlagi tega člena mora Komisija po eni strani pisno obvestiti zadevno podjetje o očitkih proti njemu, po drugi strani pa mora temu podjetju tudi dati možnost, da pisno sporoči svoje mnenje o teh očitkih.
- 968 V členu 12 Uredbe št. 773/2004 je še pojasnjeno, da lahko podjetje, na katero je naslovljeno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, od Komisije zahteva, da opravi zaslišanje, na katerem lahko ustno predstavi svoje trditve.
- 969 Vendar je družba Google v obravnavani zadevi v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 23. decembra 2016 navedla, da svojo pravico do zaslišanja odklanja („We therefore declined our right to such a hearing“). V tem odgovoru je v bistvu navedla, da nima časa, da bi se koristno pripravila na zaslišanje v prostorih Komisije v kratkih rokih.
- 970 Natančneje, družba Google je poudarila, da – ker je manj kot tri tedne pred skrajnim rokom, v katerem bi morala poslati pripombe v odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki je bil 23. decembra 2016, prejela skoraj 60 dokumentov iz spisa preiskave, dan pred skrajnim rokom pa še dva dokumenta, pri čemer je bil eden od njiju, ki se je nanašal na prednamestitev ene od konkurenčnih storitev splošnega iskanja na naprave Android, posebej pomemben – ni mogla pravočasno razpravljati o tem, ali bi bilo primerno izkoristiti možnost zaslišanja. To, da se je družba Google odpovedala zaslišanju, naj bi bilo še toliko bolj smiselno, ker jo je pooblaščenec za zaslišanje obvestil, da bi potekalo konec januarja 2017, kar pomeni, da bi imeli ta družba in njeni svetovalci le en mesec za njegovo pripravo, pa še to v obdobju, v katerem poteka veliko dejavnosti.
- 971 Torej družba Google ne glede na težave, na katere se je sklicevala, da se je v tem posebnem okviru in v tej fazi preiskave odločila o koristnosti izvedbe zaslišanja, Komisiji ne more očitati, da ga po sprejetju obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni pripravila.
- 972 Postavlja se torej vprašanje, ali se je lahko družba Google, potem ko je 23. decembra 2016 v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odklonila pravico do zaslišanja, sklicevala na potrebo po spoštovanju njene pravice do obrambe, da bi si pri Komisiji zagotovila zaslišanje maja 2018, to je 16 mesecev pozneje.
- 973 Kar zadeva materialnopravne določbe v zvezi z uresničevanjem pravice do obrambe, je namreč mogoče ugotoviti, da je podjetju na podlagi člena 12 Uredbe št. 773/2004 mogoče priznati pravico do še enega zaslišanja, če bi Komisija sprejela dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 974 Iz člena 11 Uredbe št. 773/2004 namreč izhaja, da lahko Komisija v svojih odločitvah obravnava samo očitke, na katere je zadevno podjetje lahko dalo svoje pripombe. V primeru novega očitka je torej treba zadevnemu podjetju znova zagotoviti možnost, da predloži pisne pripombe in zahteva, da se opravi zaslišanje, na katerem lahko predstavi svoje trditve.

- 975 Vendar Komisija v obravnavani zadevi med odgovorom na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 23. decembra 2016 in izpodbijanem sklepom z dne 18. julija 2018 ni sprejela dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Med različnimi ukrepi, ki jih je sprejela po odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, da bi družbi Google omogočila dostop do spisa, še zlasti do dokazov, ki jih je prejela zatem, se je odločila tej družbi poslati dopisa o ugotovljenih dejstvih.
- 976 Tako je Komisija na družbo Google naslovila dva dopisa o ugotovljenih dejstvih, in sicer enega 31. avgusta 2017, drugega pa 11. aprila 2018, v zvezi s katerima je imela navedena družba možnost predstaviti pisne pripombe, kar je storila 23. oktobra 2017 oziroma 7. maja 2018. Po mnenju Komisije ta postopek izključuje kakršno koli pravico družbe Google do priprave novega zaslišanja in je bil podlaga za to, da je pooblaščenec za zaslihanje 18. maja 2018 zavrnil zahtevo, ki jo je navedena družba v zvezi s tem vložila 7. maja 2018.
- 977 V zvezi s tem je treba spomniti, da je obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah pripravljalni procesni akt v primerjavi s sklepom, s katerim se upravni postopek dokončno konča. Komisija zato lahko do sprejetja dokončnega sklepa med drugim ob upoštevanju pisnih ali ustnih pripomb strank bodisi umakne nekatere ali celo vse očitke, ki so bili na začetku navedeni zoper te stranke, in tako spremeni svoje stališče v njihovo korist bodisi se, obratno, odloči dodati nove očitke, če da zadevnim podjetjem možnost, da predstavijo svoje stališče v zvezi s tem (sodba z dne 27. junija 2012, Microsoft/Komisija, T-167/08, EU:T:2012:323, točka 184).
- 978 Obvestilo o dodatnih ugotovitvah o možnih kršitvah je treba zainteresiranim osebam poslati le, če Komisija na podlagi rezultata preverjanja očita zadevnemu podjetju nova dejanja ali občutno spremeni dokaze izpodbijanih kršitev, ne pa kadar Komisija umakne očitke, ki so se glede na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izkazali za neutemeljene (glej sodbo z dne 27. junija 2012, Microsoft/Komisija, T-167/08, EU:T:2012:323, točka 191 in navedena sodna praksa).
- 979 Nasprotno, v skladu s točko 111 Obvestila Komisije z dne 20. oktobra 2011 o dobrih praksah za izvajanje postopkov v zvezi s členoma 101 in 102 PDEU (UL 2011, C 308, str. 6), na katero se je mogoče sklicevati zoper Komisijo, je mogoče sprejetje zgolj dopisa o ugotovljenih dejstvih utemeljiti le, če bi se Komisija nameravala opreti na nove dokaze, ki potrjujejo očitke, že utemeljene v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Komisija v skladu z načelom kontradiktornosti podjetje, katerega ravnanje preiskuje, z navedenimi novimi dokazi seznaniti in v roku, ki ga določi, zbere njegove pisne pripombe. V točki 111 navedenega obvestila Komisije ni navedeno nič o možnosti, da se predstavijo tudi ustne pripombe.
- 980 Splošno sodišče mora tako preveriti, ali to, da se je Komisija odločila z dopisoma o ugotovljenih dejstvih in poznejšim sklepom pooblaščenca za zaslihanje družbi Google zavrniti izvedbo zaslišanja, med katerim bi lahko ustno predstavila svoje pripombe o novih dokazih, na katere se je sklicevala ta institucija, ne pomeni kršitve pravice tega podjetja do obrambe v kaznovalnem postopku, katerega namen je sankcionirati zlorabo prevladujočega položaja.
- 981 V obravnavani zadevi ni z dopisoma o ugotovljenih dejstvih formalno sicer res dodan noben očitek poleg očitkov, ki so bili že navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, saj gre še vedno za zlorabe, ki jih je Komisija opredelila v tem obvestilu, vendar je treba ugotoviti, da dopisa o ugotovljenih dejstvih dejansko bistveno dopolnjujeta vsebino in obseg očitka v zvezi s tem, da RSA za portfelj pomenijo zlorabo, kar v okviru obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bilo zadostno utemeljeno, zato so z njima znatno spremenjeni dokazi o izpodbijanih kršitvah.

- 982 To se nanaša predvsem na test AEC, ki je imel v obravnavani zadevi dejansko vlogo pri tem, kako je Komisija presojala možnost, da bi imeli RSA za portfelj učinek izrinjenja enako učinkovitih konkurentov (glej v tem smislu sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 143).
- 983 Medtem ko so namreč točke od 718 do 722 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah vsebovale zgolj jedrnato analizo zmožnosti konkurenta, da doseže plačila družbe Google na podlagi RSA za portfelj, se je lahko ta družba šele s prejemom dopisov o ugotovljenih dejstvih, od katerih ji je bil zadnji poslan tri mesece pred sprejetjem izpodbijanega sklepa, v celoti seznanila s testom in razlogovanjem, ki mu je v obravnavani zadevi dala prednost Komisija. Kvantitativno analizo zmožnosti konkurentov, da dosežejo plačila družbe Google na podlagi RSA za portfelj, iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah je bilo mogoče razumeti le ob hkratnem upoštevanju vsebine prvega in drugega dopisa o ugotovljenih dejstvih.
- 984 Prvi dopis o ugotovljenih dejstvih, ki je bil sprejet osem mesecev po obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, vsebuje utemeljitev kvantitativne analize, s čimer je bil temeljito spremenjen pristop, začasno uporabljen v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 985 V tem obvestilu je Komisija svojo celotno analizo zgradila na dveh elementih, in sicer na nezmožnosti katerega od konkurentov, da bi glede na delež iskalnih poizvedb, ki ga je v obdobju 2012–2015 imela družba Google, pridobil več kot 5 % deležev iskalnih poizvedb na mobilnih napravah, in na domnevni obveznosti na podlagi MADA, da se konkurenčni iskalnik v enem od tretjih brskalnikov ne nastavi kot privzet.
- 986 Vendar je Komisija v prvem dopisu o ugotovljenih dejstvih relativizirala obveznost, da se storitve iskanja družbe Google na podlagi MADA nastavijo kot privzete v tretjih brskalnikih. Komisija je prav tako prvič izoblikovala hipotezo, povzeto v točki 1234 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da konkurent, vsaj enako učinkovit kot družba Google, na mobilnih napravah ne bi mogel prevzeti več kot 12 % splošnih iskalnih poizvedb. Na podlagi te nove premise je menila, da bi lahko aplikacija, konkurenčna aplikaciji Google Search, prevzela največ [0–10] % iskalnih poizvedb, ki jih uporabniki opravijo prek aplikacije Google Search.
- 987 S prvim dopisom o ugotovljenih dejstvih je začasni pristop iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah še toliko temeljiteje spremenjen, ker je Komisija v zvezi z zmožnostjo katerega od konkurentov, da doseže plačila družbe Google na podlagi RSA za portfelj, prišla do očitno bolj večplastnega rezultata, kot ga je sprva predvidela.
- 988 Medtem ko je Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah poudarjala, da bi moral konkurent v vsakem primeru deliti celotne prihodke iz oglaševanja, da bi dosegel – in ne presegel – plačila družbe Google, je v prvem dopisu o ugotovljenih dejstvih navedla, da bi lahko konkurent, če bi bil v tretjem brskalniku nastavljen kot privzet, dosegel ali celo presegel najbolj razširjena plačila družbe Google, ne da bi moral za to deliti vse svoje prihodke.
- 989 Prav tako so bili pomembni popravki analize iz prvega dopisa o ugotovljenih dejstvih – in še toliko bolj obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah – vneseni tudi z drugim dopisom o ugotovljenih dejstvih, ki je bil sprejet osem mesecev po prvem dopisu o ugotovljenih dejstvih in tri mesece pred izpodbijanem sklepom.

- 990 Prvič, Komisija je po tem, ko je od družbe Google pridobila informacije o sodobnih vidikih obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, izključila možnost, da bi konkurent lahko želel deliti prihodke iz oglaševanja, ustvarjene z iskalnimi poizvedbami prek domače strani iskalnika, saj ta družba sama ni delila navedenih prihodkov.
- 991 Drugič, Komisija je vključila dve novi spremenljivki testa AEC, in sicer nezmožnost katerega od konkurentov, da bi dosegel prednamestitev svoje aplikacije za splošno iskanje na vse mobilne naprave iz portfelja katerega od OEM ali operaterjev, in obveznost, da konkurent izravna izgubo, ki bi jo imeli zadevni OEM in operaterji ob upoštevanju prihodkov, povezanih z mobilnimi napravami, ki so že v obtoku in so zajete z RSA za portfelj. Ta vidika sta odločilna, saj Komisiji omogočata relativizacijo zmožnosti konkurenta, da bi dosegel plačila družbe Google, če bi bile konkurenčne storitve iskanja prav tako tudi nastavljene kot privzete v tretjem brskalniku.
- 992 Tretjič, Komisija je dodala nekatere finančne podatke v zvezi z družbo Google, ki jih ni pridobila od te družbe, ampak od enega od OEM. Gre za tako imenovane „operativne“ stroške, količinsko opredeljene na [10–20] %, ki jih je Komisija prvič omenila v drugem dopisu o ugotovljenih dejstvih in jih je ekstrapolirala na hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta kot družba Google. Vendar navedena družba ta podatek pred Splošnim sodiščem izpodbija, in sicer tako njegov znesek kot tudi kategorijo upoštevanih stroškov, ki se uporabljajo za test AEC.
- 993 Komisija v zvezi s tem ne more trditi, da je družba Google v svojih pripombah v odgovor na prvi dopis o ugotovljenih dejstvih upoštevanju takih podatkov pritrčila. Ta je v zvezi z razlogovanjem Komisije, kar zadeva RSA za naprave, ne za portfelj, zgolj navedla, da so deleži deljenih prihodkov izraženi le v bruto vrednostih, pri čemer so bili zmanjšani za [10–20] %, ne da bi bilo ob tem pojasnjeno, zakaj je do takega zmanjšanja sploh prišlo. Vsekakor ni Komisija, ki nosi dokazno breme v zvezi z očitanimi učinki izrinjenja, niti poskusila primerjati navedenih podatkov s podatki, ki bi jih lahko neposredno predložila družba Google.
- 994 Prav tako v nasprotju s tem, kar Komisija trdi v odgovoru na tožbo, izjave enega od OEM in podatki iz dokumentov, ki jih je predložil, niso bili uporabljeni samo za analizo v zvezi z RSA za naprave. S temi podatki je bila namreč dopolnjena analiza Komisije v zvezi z RSA za portfelj, kar je mogoče ponazoriti že s samim besedilom drugega dopisa o ugotovljenih dejstvih.
- 995 Iz navedenega izhaja, da je treba šteti, da je Komisija, ker je podatke, ki jih je nameravala uporabiti pri izvedbi testa AEC, predložila šele v fazi drugega dopisa o ugotovljenih dejstvih, s tem bistveno spremenila vsebino očitka v zvezi z RSA za portfelj.
- 996 Ni mogoče namreč šteti, da je obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah zadostno utemeljeno, kar zadeva ta ključni vidik analize RSA za portfelj z vidika konkurence, da bi bilo lahko zaslišanje, ki bi moralo biti pripravljeno v začetku leta 2017, koristno za družbo Google. Šele od drugega dopisa o ugotovljenih dejstvih, ki je bil poslan aprila 2018, to je tri mesece pred sprejetjem izpodbijanega sklepa, je bilo lahko obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah dovolj utemeljeno, da se je lahko ta družba tako seznanila z glavnimi in odločilnimi vidiki testa AEC, ki ga je Komisija nameravala izvesti. Torej bi morala Komisija, ki ni bila pod nikakršnim časovnim pritiskom, v tem posebnem okviru sprejeti dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 997 Komisija je, ker je namesto dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah poslala dva dopisa o ugotovljenih dejstvih in ni odobrila izvedbe zaslišanja o pripombah, navedenih v odgovor na ta dopisa, zaobšla pravico družbe Google, da lahko svoje trditve v zvezi s temi pripombami pojasni ustno, s čimer je kršila pravico tega podjetja do obrambe.

- 998 Glede na velik pomen, ki ga ima v kaznovalnem postopku, katerega namen je sankcionirati zlorabo prevladujočega položaja, izvedba zaslišanja, je to, da takega zaslišanja ni bilo, nujno povzročilo napako v tem postopku, pri čemer družbi Google ni treba dokazati, da je lahko ta opustitev vplivala na potek postopka in vsebino izpodbijanega sklepa na način, ki je zanj škodljiv (glej v tem smislu sodbo z dne 21. septembra 2017, Feralpi/Komisija, C-85/15 P, EU:C:2017:709, točke od 45 do 47).
- 999 Poleg tega in vsekakor je treba ugotoviti, da bi lahko družba Google glede na naravo testa AEC in pomembnosti, ki mu jo je pripisala Komisija pri presoji zmožnosti RSA za portfelj, da povzročijo učinek izrinjenja enako učinkovitih konkurentov, lažje ustno predstavila svoje pripombe o zasnovi navedenega testa, za katerega je v prilogi k tožbi predložila alternativno različico, ki jo je po sprejetju izpodbijanega sklepa pripravila družba strokovnjakov za ekonomijo in je privedla do drugačnega rezultata.
- 1000 Te ugotovitve ni mogoče omajati z dejstvom, da je Komisija družbi Google omogočila, da pisno predstavi pripombe na prvi in drugi dopis o ugotovljenih dejstvih. Čeprav je bilo načelo kontradiktornosti spoštovano v pisni obliki, si ni Komisija nikakor prizadevala za to, da bi družbi Google omogočila svoje pripombe predstaviti ustno, kot bi se to zahtevalo v primeru sprejetja dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 1001 Koristnost take ustne razprave je mogoče ponazoriti na primer z vprašanjem stroškov, ki naj se upoštevajo pri pripravi testa AEC. V zvezi s tem so bili stroški, ki jih je Komisija pripisala družbi Google, namreč povzeti iz dokumentov, ki jih je predložil eden od OEM, in niso bili podprti prek zahteve za informacije, naslovljene na glavno zainteresirano stranko. Komisija se je v bistvu odmaknila od svojih navodil za zlorabe z izrinjenjem, ki določajo, da bo Komisija „[k]adar bodo na voljo [zanesljivi podatki], uporabila podatke o stroških iz prevladujočega podjetja“.
- 1002 Na zaslišanju bi tako lahko družba Google Komisiji dala pojasnila, s katerimi bi bilo mogoče v zgodnejši fazi odpraviti nekatere nejasnosti glede priprave testa AEC in o njem razpravljati neposredno z njo. Če bi bilo izvedeno zaslišanje, bi namreč Komisija o vsem razpravljala z družbo Google, da bi tako koristno opredelili sporne vidike, kar zadeva dejstva in pravo. Zaslišanje bi bilo v obravnavani zadevi še toliko bolj smiselno, ker je Splošno sodišče na podlagi utemeljenih očitkov, ki jih je družba Google navedla v tej tožbi, sprejelo tretji tožbeni razlog.
- 1003 Tako bi lahko družba Google ob upoštevanju težav, neločljivo povezanih s pripravo testa AEC, dobila možnost, da bi bolje zagotovila svojo obrambo in Komisijo prepričala, da mora znova presoditi o več vidikih svoje analize.
- 1004 Dalje, če bi bilo družbi Google omogočeno, da ustno predstavi svoje trditve o bistvenih spremembah, ki jih je Komisija izvedla v zvezi z dokazi, uporabljenimi v podporo trditvi, da so RSA za portfelj pomenili zlorabo, bi lahko ta institucija podrobneje razdelala svojo analizo.
- 1005 Zato je treba prvi del petega tožbenega razloga sprejeti in tudi na tej podlagi razglasiti ničnost izpodbijanega sklepa v delu, v katerem so z njim RSA za portfelj opredeljeni kot zloraba.

G. Posledice preučitve prvih petih tožbenih razlogov in šesti tožbeni razlog

- 1006 Družba Google ugotavlja, da je bila z izpodbijanim sklepom naložena najvišja globa, kar jih je kdaj koli naložil organ za varstvo konkurence v Evropi, to je 4.342.865.000 EUR.

- 1007 Ne glede na to, kolikšen je ta znesek, mora zaradi kaznovalnega in odvračilnega namena glob, ki jih Komisija naloži za sankcioniranje kršitve člena 102 PDEU, Splošno sodišče, kadar se izreče o tožbi zoper sankcijo, ki jo je naložil upravni organ, ki ima hkrati tudi preiskovalne naloge, kot nepristransko in neodvisno sodišče zagotoviti učinkovitost pravice do učinkovitega pravnega sredstva, določene s členom 47 Listine o temeljnih pravicah.
- 1008 Družba Google v tej tožbi predlaga na eni strani razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, na drugi strani pa – če temu predlogu ne bi bilo ugodeno – odpravo ali znižanje globe na podlagi neomejene pristojnosti, ki jo ima Splošno sodišče.
- 1009 Po preučitvi prvih petih tožbenih razlogov je treba presoditi o posledicah zgoraj navedenih ugotovitev za izpodbijani sklep. Ker te posledice vplivajo na globo, je treba tudi pojasniti, v kolikšnem obsegu se bodo v presoji, ki jo bo v zvezi s tem opravilo Splošno sodišče na podlagi svoje neomejene pristojnosti, upoštevale trditve, navedene v okviru šestega tožbenega razloga v zvezi z različnimi elementi, upoštevanimi pri izračunu globe.

1. Povezanost prvih petih tožbenih razlogov s šestim tožbenim razlogom v zvezi z globo

- 1010 V šestem tožbenem razlogu, razdeljenem na tri dele, družba Google trdi, da je treba, tudi če bi Splošno sodišče v nasprotju s trditvami iz prvih petih tožbenih razlogov potrdilo presoje iz izpodbijanega sklepa v zvezi z obstojem kršitve člena 102 PDEU, zaradi treh napak kljub vsemu odpraviti ali bistveno znižati globo. Tako naj bi moralo Splošno sodišče zaradi teh napak globo odpraviti ali jo vsaj na podlagi svoje neomejene pristojnosti bistveno znižati.
- 1011 Družba Google v tem okviru trdi, prvič, da ni niti naklepno niti iz malomarnosti storila kršitve, drugič, da je z izpodbijanim sklepom kršeno načelo sorazmernosti, in tretjič, da ta vsebuje pomembne napake pri izračunu, če se upoštevajo smernice Komisije. V zvezi s tem trdi, da je Komisija napačno izračunala vrednost upoštevne prodaje, uporabila nepravilen množilni koeficient teže, dodala neutemeljen dodatni znesek in ni upoštevala različnih olajševalnih okoliščin, kot je omejeno trajanje nekaterih ravnanj.
- 1012 Komisija izpodbija te trditve. V izpodbijanem sklepu naj bi bil znesek globe določen v skladu s smernicami, ta znesek pa naj bi ustrezal teži in trajanju enotne in trajajoče kršitve.
- 1013 Iz zgoraj navedenega izhaja, da trditve, navedene v okviru šestega tožbenega razloga, temeljijo na premisi, da Splošno sodišče sicer potrjuje analizo Komisije, ki se izpodbija s prvimi petimi tožbenimi razlogi, vendar te trditve kljub vsemu vsebujejo nekaj očitkov, ki bi jih Splošno sodišče v obravnavani zadevi lahko preučilo v okviru samostojnega izvajanja svoje neomejene pristojnosti.
- 1014 Iz tega razloga in v obsegu, ki je v ta namen upošteven in ustrezen, bo na te očitke odgovorjeno v preučitvi v nadaljevanju.

2. Ugotovitve v zvezi s kršitvijo po preučitvi prvih petih tožbenih razlogov

- 1015 Iz preučitve prvega, drugega in četrtega tožbenega razloga, kar zadeva vsebinske vidike, ter drugega dela petega tožbenega razloga, kar zadeva postopkovne vidike, izhaja, da je Komisija dokazala, da sta prvi in drugi vidik enotne in trajajoče kršitve – ki sta bila v izpodbijanem sklepu opredeljena kot ločene prva, druga in tretja zloraba – pomenila zlorabo. Nasprotno, iz preučitve tretjega tožbenega razloga in prvega dela petega tožbenega razloga, kolikor je v njem menila, da

je tretji vidik te kršitve – ki je bil v izpodbijanem sklepu opredeljen kot ločena četrta zloraba – pomenil zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU, izhaja, da je kršila pravico do obrambe in v izpodbijanem sklepu storila več napak pri presoji.

- 1016 To pomeni, da je treba člene 1, 3 in 4 izpodbijanega sklepa razglasiti za nične samo v delu, v katerem je v njih ugotovljeno, v členu 1, da je družba Google storila enotno in trajajočo kršitev člena 102 PDEU, sestavljeno iz štirih ločenih zlorab, od katerih je četrta ta, da je v okviru nekaterih RSA delitev prihodkov z OEM in operaterji pogojevala z izključno prednamestitvijo aplikacije Google Search na vnaprej določenem portfelju naprav, ter v katerem se na isto četrto zlorabo nanašata člena 3 in 4. Iz navedenega prav tako izhaja, da je treba člen 2 izpodbijanega sklepa spremeniti v delu, v katerem je z njim naložena globa, s katero se sankcionira sodelovanje družb Google in Alphabet pri enotni in trajajoči kršitvi člena 102 PDEU, ki vključuje četrto zlorabo.
- 1017 Komisija v obravnavani zadevi namreč ni izpolnila svoje obveznosti, da analizira možnost za izrinjenje vsaj enako učinkovitih konkurentov, neločljivo povezano s četrto zlorabo, to je zlorabo v zvezi z RSA za portfelj (tretji vidik enotne in trajajoče kršitve). Splošno sodišče torej ne more ovreči dvoma glede možnosti zadevnih plačil, da se z njimi omeji konkurenca, in, natančneje, da povzročijo očitane učinke izrinjenja.
- 1018 Vendar je treba opozoriti, da so bili RSA za portfelj – enako kot RSA za naprave – ne glede na utemeljenost njihove opredelitve z vidika člena 102 PDEU v izpodbijanem sklepu upravičeno upoštevani kot elementi dejanskega okvira pri presoji učinkov izrinjenja, ki sta jih povzročila prvi in drugi vidik enotne in trajajoče kršitve (v izpodbijanem sklepu opredeljena kot ločene prva, druga in tretja zloraba), v zvezi s katerima je bilo med preučitvijo drugega in četrtega tožbenega razloga potrjeno, da sta pomenila zlorabo.
- 1019 Natančneje, opozoriti je treba, da so ne glede na opredelitev RSA z vidika konkurenčnega prava povezani učinki ravnanj, ki jih je izoblikovala družba Google, tej v zvezi z aplikacijo Google Search omogočili izključno prednamestitvev, ki se je vsaj do leta 2016 nanašala na več kot polovico naprav, ki so se tržile v EGP in so delovale v OS, izpeljanem iz OS Android (točka 822 obrazložitve in opomba 908 izpodbijanega sklepa).
- 1020 Poleg tega je treba opozoriti, da so morale naprave GMS na podlagi MADA izpolnjevati tehnične standarde glede združljivosti, določene v dokumentu o združljivosti, pri čemer so se ti uporabljali tudi za OEM za vse njihove naprave, katerih OS je bila različica, izpeljana iz OS Android, in sicer v skladu z AFA, ki jih je bilo treba skleniti kot predpogoj za sklenitev MADA. Ta povezava med dokumentom o združljivosti in MADA je poenostavila izvajanje celovite strategije, ki je ustrezala namenom družbe Google. Komisija je torej pri presoji učinkov MADA na trge storitev splošnega iskanja upravičeno upoštevala dokument o združljivosti.
- 1021 Ti elementi kot dejanske okoliščine, ki jih je mogoče upoštevati pri presoji, ali so ravnanja, očitana družbi Google, pomenila zlorabo, tako dokazujejo obstoj povezave na eni strani med prvim vidikom enotne in trajajoče kršitve in RSA, ki jih je družba Google sklepala v celotnem obdobju kršitve, ter na drugi strani med prvim in drugim vidikom enotne in trajajoče kršitve.

- 1022 Poleg tega je iz preučitve prvega, drugega in četrtega tožbenega razloga razvidno, da spadata prva in druga sporna omejitve v celovito strategijo. Komisija je na podlagi te ugotovitve utemeljeno menila, da je treba ravnanje tožečih strank, to je določitev posebnih pogojev za uporabo OS Android na eni strani ter nekaterih aplikacij in storitev na drugi strani, opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev člena 102 PDEU (točka 2 obrazložitve in člen 1 izpodbijanega sklepa).
- 1023 Ugotovljene zlorabe so namreč del celovite strategije, katere namen je bil vnaprejšnja priprava na razvoj interneta na mobilnih napravah ob hkratni ohranitvi poslovnega modela družbe Google, ki temelji na prihodkih, ki jih ta družba ustvari predvsem z uporabo svoje storitve splošnega iskanja.
- 1024 V zvezi s tem je treba opozoriti, da družba Google ne nasprotuje presojam iz izpodbijanega sklepa, v skladu s katerimi njen poslovni model temelji na interakciji med izdelki in storitvami, povezanimi s spletom, ki se uporabnikom najpogosteje ponujajo brez stroškov, na eni strani ter storitvami spletnega oglaševanja, iz katerih ustvari veliko večino svojih prihodkov, na drugi strani. Tako so prihodki družbe Google večinoma vezani na občinstvo njenih storitev splošnega spletnega iskanja, ki ji omogočajo prodajo storitev spletnega oglaševanja, iz katerih dobi svoje plačilo (točka 153 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1025 V okviru te celovite strategije, ki jo je izvajala družba Google, je bila ohranitev prevladujočega položaja na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, ki ga je imela v celotnem obdobju kršitve, torej odločilnega pomena, k njej pa sta prispevali prva in druga sporna omejitve. Kot je razvidno iz preučitve četrtega toženega razloga, je namreč izrinjenje konkurenčnih OS, ki bi lahko omogočili prednamestitev storitev splošnega iskanja, konkurenčnih iskalniku Google Search, ali celo njihovo izključno namestitev, prav tako pripomoglo k istemu cilju.
- 1026 Nazadnje, upoštevati je treba dejstvo, da so bili učinki, ki jih je povzročilo izvajanje te celovite strategije, del dejanskega položaja, v katerem je bila aplikacija Google Search v skladu z RSA, ki jih je sklenila družba Google – ne glede na to, kako se opredelijo z vidika konkurenčnega prava – *de facto* deležna izključne prednamestitve, ki je vsaj do leta 2016 zajemala več kot polovico naprav, ki so se tržile v EGP in so delovale v OS, izpeljanem iz OS Android (točka 822 obrazložitve in opomba 908 izpodbijanega sklepa).
- 1027 Širše je treba kot na element dejanskega stanja, ki ga je treba upoštevati pri presoji vseh upoštevanih okoliščin, napotiti na to, da je imela družba Google v celotnem obdobju kršitve z družbo Apple sklenjen sporazum, ki ji je omogočal, da je bil njen iskalnik nastavljen kot privzet na vseh napravah iPhone tega OEM (glej točki 118 in 119 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ekosistem družbe Apple, ki je na svetovnem trgu pametnih mobilnih naprav soobstajal z ekosistemom Android, za družbo Google torej ni pomenil znatne konkurenčne grožnje, kar zadeva prihodke, ustvarjene z oglaševanjem v zvezi s storitvami splošnega iskanja (glej na primer točko 515 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1028 Poleg tega so ravnanja družbe Google, ki so pomenila zlorabo, učinkovala zlasti tako, da so bili konkurenti prikrajšani za možnost, da bi uporabnikom, ki bi to želeli, brez ovir ponudili rešitve, alternativne storitvi splošnega iskanja Google Search (točki 862 in 1213 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Tako so na splošno ta ravnanja škodovala interesu potrošnikov, da imajo na voljo več kot en vir za pridobitev informacij na spletu. Konkretneje, ta ravnanja so tako tudi omejevala razvoj storitev iskanja, usmerjenih k segmentom potrošnikov, za katere so posebej pomembni med drugim varovanje zasebnega življenja ali jezikovne posebnosti v EGP. Taki

interesi so ne samo ustrezali konkurenci na podlagi učinkovitosti, saj so spodbujali inovativnost v korist potrošnikov, ampak so bili tudi potrebni za zagotavljanje pluralnosti v demokratični družbi.

- 1029 Iz navedenega izhaja, da je sicer treba člene 1, 3 in 4 izpodbijanega sklepa razglasiti za delno nične, člen 2 izpodbijanega sklepa pa spremeniti, kolikor Komisija ni dokazala, da RSA za portfelj pomenijo zlorabo, vendar ugotovitev enotne in trajajoče kršitve, ki je bila del celovite strategije, h kateri sta pripomogla prvi in drugi vidik te kršitve, kljub temu ne vsebuje nobene nezakonitosti. Torej mora Splošno sodišče ob upoštevanju zgoraj navedenega in vseh upoštevnih okoliščin obravnavane zadeve na podlagi svoje neomejene pristojnosti samo določiti ustrezen znesek globe, kot mu družba Google predlaga v okviru predloga za spremembo.
- 1030 Na posledice razglasitve delne ničnosti izpodbijanega sklepa, kar zadeva določitev znesek globe, je bilo posebej napoteno in se je o njih s strankami obširno razpravljalo na obravnavi.
- 1031 Splošno sodišče zato meni, da je smotrno predhodno opozoriti, da pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti samostojno presodi o merilih, ki jih je treba upoštevati pri določanju zneska globe, zato nima navedena razglasitev delne ničnosti v zvezi z opredelitvijo enotne in trajajoče kršitve ter njenih sestavnih delov nikakršnih samodejnih posledic za znesek globe. Nasprotno, upoštevalo bo vse dokazane dejanske elemente in zakonito opravljene presoje iz izpodbijanega sklepa, ki bi lahko vplivali na ustreznost zneska globe.

3. Sprememba globe

- 1032 Ob upoštevanju navedenega in v skladu s predlogom, danim v zvezi s tem, je treba na podlagi neomejene pristojnosti, ki je Splošnemu sodišču priznana s členom 261 PDEU in členom 31 Uredbe št. 1/2003, odločiti o znesku globe.
- 1033 Neomejena pristojnost Splošnemu sodišču omogoča, da poleg zgolj nadzora nad zakonitostjo sankcije, na podlagi katerega je mogoče le zavrniti ničnostno tožbo ali razglasiti ničnost izpodbijanega akta, nadomesti presojo Komisije s svojo in posledično izpodbijani akt spremeni, tudi če ga ne razglasi za ničen, pri čemer pa mora upoštevati vse dejanske okoliščine, na primer zaradi spremembe zneska globe, in sicer tako za zmanjšanje tega zneska kot za njegovo povečanje (glej v tem smislu sodbi z dne 8. februarja 2007, *Groupe Danone/Komisija*, C-3/06 P, EU:C:2007:88, točki 61 in 62, in z dne 3. septembra 2009, *Prym in Prym Consumer/Komisija*, C-534/07 P, EU:C:2009:505, točka 86). V teh okoliščinah lahko Splošno sodišče, če je to primerno, poda presoje, ki se razlikujejo od presoj Komisije v izpodbijanem sklepu, kar zadeva kazni, naloženo družbi Google.
- 1034 Pri tem Splošnemu sodišču ni treba uporabiti Smernic Komisije o načinu določanja glob (glej v tem smislu sodbo z dne 14. septembra 2016, *Trafilerie Meridionali/Komisija*, C-519/15 P, EU:C:2016:682, točke od 52 do 55), čeprav ga lahko ta okvirna pravila morda usmerjajo (glej v tem smislu sodbo z dne 21. januarja 2016, *Galp Energía España in drugi/Komisija*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, točka 90 in navedena sodna praksa).
- 1035 Splošno sodišče mora v okviru svoje obveznosti obrazložitve tudi podrobno navesti dejavnike, ki jih je upoštevalo pri določitvi zneska globe (glej v tem smislu sodbo z dne 14. septembra 2016, *Trafilerie Meridionali/Komisija*, C-519/15 P, EU:C:2016:682, točka 52).

1036 V obravnavani zadevi mora Splošno sodišče pri določitvi zneska globe, namenjene sankcioniranju udeležbe družbe Google pri enotni in trajajoči kršitvi, kot izhaja iz razglasitve delne ničnosti člena 1 izpodbijanega sklepa po preučitvi prvih petih tožbenih razlogov, upoštevati naslednje okoliščine.

a) Kršitev, storjena naklepno ali iz malomarnosti

1037 Ugotoviti je treba, ali je bila kršitev storjena naklepno ali iz malomarnosti. To razlikovanje, ki ga vsebuje člen 23(2) Uredbe št. 1/2003, lahko namreč vpliva na znesek globe.

1038 Stranke so se o tem izrekle v okviru prvega dela šestega tožbenega razloga.

1039 V zvezi s tem družba Google trdi, da pri naložitvi globe ni bilo upoštevano, da pri njej nista bila podana njen naklep ali malomarnost. Izpodbijani sklep naj namreč ne bi vseboval nobenega dokaza v zvezi z namero, saj naj bi sporna ravnanja spadala v čas, preden je družba Google domnevno pridobila prevladujoči položaj. Prav tako naj se ta družba, zlasti kar zadeva prakso pred izpodbijanim sklepom in sočasno z njim, ne bi mogla „zavedati“ protikonkurenčnosti svojega odprtega in brezplačnega poslovnega modela, ki je po naravi ugoden za konkurenco. Na podlagi ničesar naj ne bi mogla vedeti, kdaj je Komisija spremenila svojo presojo.

1040 Komisija trdi, da ji za ugotovitev, da je bila kršitev storjena naklepno, ni treba dokazati namere za izključitev. Zadostovalo naj bi, da družba Google ni mogla „prezreti protikonkurenčnosti svojega ravnanja“. V obravnavani zadevi naj bi bila kršitev „namenjena okrepitvi“ prevladujočega položaja družbe Google na trgih storitev splošnega iskanja (točke od 858 do 860, od 972 do 977 in 1140 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poleg tega naj bi bila kršitev storjena vsaj iz malomarnosti, saj je bila družba Google seznanjena z „bistvenimi dejstvi“, na katerih temeljijo ugotovitve iz izpodbijanega sklepa v zvezi s prevladujočim položajem in zlorabami.

1041 Opozoriti je treba, da lahko Komisija v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 s sklepom naloži globo, če podjetje naklepno ali iz malomarnosti krši člen 102 PDEU.

1042 Kar zadeva pogoj v zvezi s tem, ali je bila kršitev storjena naklepno ali iz malomarnosti, je iz sodne prakse razvidno, da gre za prvo možnost, če se zadevno podjetje odloči za neko ravnanje in ga izvaja ob polnem zavedanju njegovih protikonkurenčnih učinkov na trg, ne da bi bilo ob tem treba dokazati, ali se je pri tem ravnanju zavedalo, da krši pravila o konkurenci, ali ne (glej v tem smislu sodbo z dne 8. novembra 1983, IAZ International Belgium in drugi/Komisija, od 96/82 do 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 in 110/82, EU:C:1983:310, točka 45).

1043 Na prvem mestu ni nobenega dvoma o tem, da je družba Google – kot je upravičeno poudarila Komisija – zadevna ravnanja izvajala naklepno, to je ob polnem zavedanju učinkov, ki jih bodo povzročila na upoštevnihih trgih.

1044 Družba Google namreč razumno ni mogla ne vedeti, da ima prevladujoči položaj ali veliko moč na trgih trgovin za OS Android in storitev splošnega iskanja. Poleg tega v okviru te tožbe ne izpodbija, da je imela v času kršitve prevladujoči položaj na trgih storitev splošnega iskanja.

1045 Poleg svojega položaja na upoštevnihih trgih je družba Google zavestno izvajala strategijo „korenčka in palice“, kot se je sama izrazila v interni predstavitvi, ki jo je Komisija povzela v izpodbijanem sklepu (točka 1343 obrazložitve). Izraženi namen je bil, da se z MADA, AFA in RSA – ne glede na to, da v izpodbijanem sklepu ni bilo zadostno dokazano, da so RSA za portfelj pomenili zlorabo –

prepreči uporaba alternativnih neodobrenih različic OS Android in spodbudi uporaba zgolj storitev družbe Google, in sicer z jasnim ciljem zaščite in krepitve položaja te družbe na trgih storitev splošnega iskanja (točke 1343, 1350 in 1351 obrazložitve). Učinki, s katerimi sta utemeljeni ukrepanje Komisije in sprejetje izpodbijanega sklepa, so bili še toliko bolj želeni, ker so izhajali iz pogodbenih določil iz zadevnih sporazumov, ki jih je zasnovala in sestavila družba Google. Izjave predstavnikov družbe Google, povzete v izpodbijanem sklepu, potrjujejo tako razumevanje, pri čemer je eden od njih jasno navedel, da je bil cilj preprečiti različice OS Android, ki bi vključevale storitve iskanja, konkurenčne storitvi družbe Google (točki 1344 in 1347 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 1046 Natančneje, kot je razvidno iz preučitve četrtega tožbenega razloga v tej zadevi, ni nobenega dvoma o nameri družbe Google, da ovira vsakršen razvoj izvirne kode OS Android, tako da razvijalce alternativnih prilagojenih različic tega OS prikrajša za prodajne trge. Volja, da se ovira razvoj alternativnih prilagojenih OS Android, je vgrajena v različne cilje, zastavljene z AFA, in sicer kljub trditvi družbe Google, da je bila v to primorana za zagotovitev preživetja tega OS. Poleg tega je iz internih elektronskih sporočil, navedenih v izpodbijanem sklepu, razvidno, da je bila strategija, katere namen je bil ovirati razvoj alternativnih prilagojenih OS Android, naklepno izoblikovana že na samem začetku, da bi se tako partnerjem in konkurentom družbe Google preprečil razvoj samostojnih različic tega OS (točki 159 in 160 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1047 Na drugem mestu družba Google ne more trditi, da ni vedela za protikonkurenčne učinke zadevnih sporazumov, samo zato, ker so se ti začeli izvajati, preden je pridobila kakršen koli prevladujoči položaj. Prvič, ne glede na njen položaj na upoštevanih trgih je treba namreč ugotoviti, da si je zavestno prizadevala za učinke zadevnih sporazumov. Drugič, prav tako ni mogla spregledati njihove protikonkurenčnosti v času, ko se je njena tržna moč znatno povečala. Torej je bilo mogoče družbo Google sankcionirati za namerno kršitev člena 102 PDEU od trenutka, ko je pridobila prevladujoči položaj, kot je to storila Komisija v izpodbijanem sklepu.
- 1048 Prav tako zgolj z ugotovitvijo, da je družba Google – kot navaja – uresničevala še druge, za konkurenco domnevno ugodne cilje v zvezi z razvojem in zaščito platforme Android, ni mogoče omajati dejstva, da je z zadevnimi sporazumi izvajala tudi strategijo „korenčka in palice“, da bi tako ohranila in okrepila svoj položaj, zlasti na trgih storitev splošnega iskanja, in omejila navzočnost svojih konkurentov na teh trgih ali celo preprečila razvoj vsakršne konkurence.
- 1049 Torej družba Google ne more trditi, da je zadevna ravnanja izvajala kako drugače kot naklepno niti da si pri tem ni prizadevala za učinke, ki bi jih navedena ravnanja lahko imela in s katerimi je utemeljeno to, da je Komisija sprejela izpodbijani sklep.
- 1050 Te ugotovitve ni mogoče omajati s trditvami družbe Google glede negotovosti v zvezi s tem, da se zadevna ravnanja opredelijo kot zloraba, ob upoštevanju sodne prakse in prakse odločanja v času pred izpodbijanem sklepom. S tako analizo bi namreč preverili, ali se je družba Google lahko zavedala, da njeno ravnanje pomeni kršitev člena 102 PDEU, kar – kot je razvidno iz sodne prakse Sodišča – sploh ni pomembno. V primeru namerno storjene kršitve je edino, kar šteje, dokaz o tem, da se je ravnanje izvajalo ob polnem zavedanju protikonkurenčnih učinkov, ki naj bi jih povzročilo na trgih.
- 1051 Kot je poleg tega upravičeno menila Komisija, je torej družba Google storila naklepno kršitev. Splošno sodišče bo to okoliščino upoštevalo pri določitvi zneska globe.

b) Upoštevanje teže in trajanja kršitve

1052 Splošno sodišče mora v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti znesek globe določiti ob upoštevanju vseh okoliščin obravnavane zadeve. To izvajanje na podlagi člena 23(3) Uredbe št. 1/2003 pomeni, da je treba upoštevati težo in trajanje zadevne kršitve ob spoštovanju med drugim načel sorazmernosti in individualizacije sankcij (sodba z dne 21. januarja 2016, Galp Energía España in drugi/Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, točka 90 in navedena sodna praksa).

1) Upoštevanje vrednosti prodaje kot začetnega podatka

1053 Uvodoma Splošno sodišče v zvezi z vrednostjo prodaje, ki jo je ustvarila družba Google v povezavi s kršitvijo, na podlagi katere Komisija določi osnovni znesek globe, ki naj se naloži v skladu z njenimi smernicami, ugotavlja, da iz njegove ustaljene sodne prakse sicer izhaja, da globe ne določi z natančnim aritmetičnim postopkom (sodbi z dne 5. oktobra 2011, Romana Tabacchi/Komisija, T-11/06, EU:T:2011:560, točka 266, ter z dne 15. julija 2015, SLM in Ori Martin/Komisija, T-389/10 in T-419/10, EU:T:2015:513, točka 436), vendar lahko taka vrednost v obravnavani zadevi kljub vsemu zagotovi ustrezno izhodiščno osnovo za določitev zneska globe.

1054 Za določitev zneska globe je namreč primerno uporabiti metodo, s katero se podobno kot po metodi, ki jo je uporabila Komisija, najprej ugotovi osnovni znesek, ki ga je mogoče v drugi fazi prilagoditi ob upoštevanju posebnih okoliščin zadeve. S tega vidika vrednost prodaje v povezavi s kršitvijo v obravnavani zadevi izraža gospodarski učinek kršitve in pomembnost podjetja, ki je pri njej sodelovalo.

1055 Splošno sodišče bo trditve, s katerimi se v okviru tretjega dela šestega tožbenega razloga izpodbija znesek, ki ga je upoštevala Komisija, preučilo v tem okviru.

1056 Prvič, družba Google Komisiji očita, da je upoštevala vrednost prodaje, doseženo v letu 2017, zadnjem celem poslovnem letu udeležbe pri kršitvi, čeprav bi morala namesto tega upoštevati povprečno vrednost prodaje, doseženo v celotnem obdobju kršitve. Tako upoštevanje naj bi bilo utemeljeno zaradi eksponentne rasti prihodkov družbe Google med letoma 2011 in 2017 zaradi prehoda s klasičnih na pametne mobilne telefone in posledično večje uporabe interneta na mobilnih napravah.

1057 Komisija, nasprotno, poudarja, da bi morala družba Google dokazati, da prodaja, ki jo je uresničila leta 2017, ne izraža gospodarske stvarnosti kršitve ter njene velikosti in tržne moči. Za to naj ne bi bila dovolj zgolj ugotovitev rasti njenih prihodkov med letoma 2011 in 2017.

1058 Opozoriti je treba, da je namen upoštevanja vrednosti prodaje pri izračunu osnovnega zneska globe ta, da se upoštevata gospodarska stvarnost in obseg sankcionirane kršitve. Vendar za izračun vrednosti prodaje kot referenčno obdobje ni treba vedno upoštevati zadnjega leta udeležbe pri kršitvi, zlasti kadar prodaja podjetja, uresničena v navedenem zadnjem letu, ne more pokazati gospodarskega obsega kršitve (glej v tem smislu sodbo z dne 11. julija 2014, Esso in drugi/Komisija, T-540/08, EU:T:2014:630, točka 95).

1059 Kljub vsemu zgolj ugotovitev velikega povečanja prihodkov družbe Google med letoma 2011 in 2017 ne zadostuje kot dokaz, da prihodki, ki jih je ta družba ustvarila leta 2017, ne izražajo gospodarske stvarnosti, obsega kršitve, velikosti tega podjetja in njegove tržne moči. Nasprotno, zaradi enostranskosti ravnanj, ki jih je sankcionirala Komisija ter so družbi Google med letoma 2011 in 2017 omogočila krepitev prevladujočega položaja in tržne moči, pa tudi

zaviranje širitve njenih konkurentov ali celo njihovo izključitev s trga ali oviranje potencialnih konkurentov, je utemeljeno upoštevanje prihodkov, ustvarjenih leta 2017, to je v letu, v katerem je lahko družba Google z ekonomskega vidika požela vse sadove svojih ravnanj od leta 2011.

- 1060 Zato Splošno sodišče meni, da je v okviru izvajanja njegove neomejene sodne pristojnosti ustrezno upoštevati vrednost prodaje, ki jo je družba Google ustvarila v zadnjem celem letu svoje udeležbe pri kršitvi.
- 1061 Drugič, družba Google Komisiji očita, da je v upoštevno vrednost prodaje vštela prihodke, ki niso nikakor povezani s kršitvijo. To naj bi veljalo za prihodke, ki jih je ta družba ustvarila s kliki uporabnikov na oglasne povezave v okviru splošnih iskalnih poizvedb, opravljenih ne prek njenih prednameščenih aplikacij, ampak prek njene domače strani. Na te prihodke naj se RSA za portfelj ne bi nanašali, družba Google pa naj bi bila zmožna te prihodke ločiti od prihodkov, ustvarjenih z iskalnimi poizvedbami, opravljenimi prek njenih aplikacij.
- 1062 Komisija, nasprotno, poudarja pomen upoštevanja takih prihodkov, saj se nanašajo na kršitev.
- 1063 V zvezi s tem je treba šteti, da mora biti vrednost prodaje, ki se upošteva pri izračunu osnovnega zneska globe, neposredno ali vsaj posredno povezana s sankcionirano kršitvijo, saj bi sicer v fazi določanja sankcije izkrivili gospodarsko stvarnost in obseg te kršitve.
- 1064 Vendar so v obravnavani zadevi prihodki, ki jih je družba Google ustvarila s kliki uporabnikov na oglasne povezave v okviru iskalnih poizvedb, opravljenih ne prek prednameščenih aplikacij te družbe, ampak prek njene domače strani, vsaj posredno povezani s kršitvijo. Kot je bilo namreč upravičeno ugotovljeno v izpodbijanem sklepu, so ravnanja, ki jih je Komisija sankcionirala, družbi Google omogočila ohranitev in krepitev prevladujočega položaja in tržne moči na vseh nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja, pa naj se te iskalne poizvedbe opravijo prek prednameščene aplikacije ali prek domače strani družbe Google (točka 1439 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1065 Ker sta bila s tem uporaba konkurenčnih storitev iskanja in dostop do njih otežena ter je družba Google prevzela uporabnike takih storitev, so ji ravnanja, ki jih je izvajala, posredno omogočila priliv znatnih prihodkov tudi prek njene domače strani. S tega vidika ni pomembno niti to, da se taki prihodki ne upoštevajo v RSA za portfelj.
- 1066 Zato Splošno sodišče meni, da ni ustrezno iz vrednosti prodaje, upoštevane pri izračunu osnovnega zneska globe, izključiti prihodke, ustvarjene s splošnimi iskalnimi poizvedbami, opravljenimi prek domače strani družbe Google.
- 1067 Tretjič, družba Google Komisiji očita, da je v okviru vrednosti prodaje upoštevala prihodke, ki jih ni ustvarila ta družba, ampak tretje osebe. To naj bi veljalo za stroške, nastale za pridobitev prometa, to je plačila družbe Google, da so bile njene oglasne povezave objavljene na spletnih mestih tretjih oseb.
- 1068 Komisija, nasprotno, trdi, da so stroški, nastali za pridobitev prometa, sestavni del prihodkov družbe Google iz oglaševanja po ključnih besedah, saj naj bi bili v okviru tega oglaševanja sestavni del cene, zaračunane oglaševalcem za storitve družbe Google.

- 1069 V zvezi s tem je treba spomniti, da se besedilo člena 23(2), drugi pododstavek, Uredbe št. 1/2003 nanaša na skupni promet zadevnega podjetja brez kakršnega koli odbitka (sodba z dne 12. decembra 2012, Almamet/Komisija, T-410/09, neobjavljena, EU:T:2012:676, točka 225).
- 1070 Kot pa v izpodbijanem sklepu upravičeno poudarja Komisija, so stroški, nastali za pridobitev prometa, sicer res stroški, ki jih nosi družba Google, saj so to odhodki, ki jih prostovoljno nosi za to, da so njene povezave prikazane na spletnih mestih tretjih oseb, vendar se navedeni stroški v bistvu obračunajo oglaševalcem, zato so sestavni del prihodkov družbe Google (točka 1442 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1071 Torej v nasprotju s trditvijo družbe Google stroškov, nastalih za pridobitev prometa, ni mogoč odšteti od vrednosti prodaje. Ti stroški namreč ne vplivajo na bruto znesek prihodkov, ki jih je pridobila družba Google, ter ustrezno izražajo gospodarsko stvarnost in obseg sankcionirane kršitve.
- 1072 Zato se je Splošno sodišče odločilo pri določanju zneska globe upoštevati isto vrednost prodaje, kot jo je Komisija upoštevala v izpodbijanem sklepu.

2) Upoštevanje teže

- 1073 V zvezi s presojo teže kršitve je bilo med drugim razsojeno, da jo je treba presojati posamično in da je treba upoštevati vse dejavnike, ki lahko vplivajo na to presojo, kot sta na primer število in intenzivnost protikonkurenčnih ravnanj (glej v tem smislu sodbo z dne 26. septembra 2018, Infineon Technologies/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, točki 196 in 197 ter navedena sodna praksa).
- 1074 Splošno sodišče v obravnavani zadevi v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti najprej meni, da je ustrezno upoštevati spodaj navedene elemente, na katere napotuje tudi Komisija v svojih smernicah, to je naravo kršitve, položaj družbe Google na upoštevnihih trgih, geografski obseg te kršitve in to, ali se je izvajala ali ne.
- 1075 Kar zadeva naravo kršitve, je iz predhodne analize razvidno, da je Komisija pravno zadostno ugotovila več ravnanj družbe Google, katerih namen je bil izrinjenje in so pomenila zlorabo ter s katerimi se je ovirala konkurenca, tako da so bili konkurenti te družbe izrinjeni v škodo potrošnikov. Ta ravnanja so povezana s pogoji glede prednamestitve iz MADA in učinki izrinjenja, ki jih je povzročil AFA, ter jih je treba obravnavati glede na upoštevni dejanski okvir med trajanjem kršitve.
- 1076 Kar zadeva položaj družbe Google na upoštevnihih trgih in geografski obseg kršitve, ni sporno, da je imela ta družba med celotnim trajanjem kršitve prevladujoči položaj na nacionalnih trgih storitev splošnega iskanja v EGP. Na te trge se je nanašala njena celovita strategija, s katero je želela ohraniti tržno moč, ki jo je imela na področju poizvedb s storitvami splošnega iskanja, opravljenih na osebnih računalnikih, in poizvedb s storitvami splošnega iskanja, opravljenih z eno od pametnih mobilnih naprav. Ta ugotovitev ni omajana, če se upoštevajo ne le poizvedbe s storitvami splošnega iskanja, opravljene z eno od naprav Android, ampak tudi poizvedbe s storitvami splošnega iskanja, opravljene z eno od naprav iPhone.
- 1077 Kar zadeva vprašanje, ali se je kršitev izvajala ali ne, Splošno sodišče meni, da je v zvezi s tem zaradi spoštovanja načel sorazmernosti in individualizacije sankcij še posebej potrebna presoja števila in intenzivnosti protikonkurenčnih ravnanj družbe Google.

- 1078 To presojo poenostavi pozorna preučitev konkretnih učinkov, ki jo je v obravnavani zadevi opravila Komisija za oceno učinka celovite strategije družbe Google in različnih sredstev, uporabljenih za njeno uresničevanje, na konkurenco na podlagi učinkovitosti.
- 1079 Splošno sodišče v zvezi s tem ugotavlja, da je Komisija v izpodbijanem sklepu sprva sicer res zgolj ugotovila, da imajo „trgi, ki jih je mogoče upoštevati za kršitev, precejšen gospodarski pomen“, kar pomeni, da „bi lahko imelo kakršno koli protikonkurenčno ravnanje na teh trgih znaten učinek“ (točka 1449 obrazložitve), vendar je v nadaljevanju pojasnila, da taka presoja temelji na ugotovitvah, ki jih je izpeljala iz analize učinkov omejevanja konkurence, opravljene v izpodbijanem sklepu, kar zadeva vsako zadevno ravnanje (točka 1455 obrazložitve).
- 1080 Presoja Splošnega sodišča v zvezi s tem temelji na analizi, predstavljeni v okviru ustreznih tožbenih razlogov, kar zadeva prvo in drugo sporno omejitev. V tej analizi se upoštevajo ne le učinki izrinjenja, ki jih je ugotovila Komisija v izpodbijanem sklepu, ampak tudi različne trditve, ki so jih navedle stranke, kar zadeva interes za razvoj in vzdrževanje OS Android in njegovega „ekosistema“, za katerega je treba šteti, da je dokazan, kot to izhaja zlasti iz točk 889 in 890 zgoraj.
- 1081 Splošno sodišče ob upoštevanju vseh teh elementov meni, da je treba ugotoviti, da uporaba fiksnega koeficienta teže v višini 11 % vrednosti prodaje, ki ga je določila Komisija (točka 1447 obrazložitve izpodbijanega sklepa), ni zadosten pokazatelj stvarnosti izvajanja kršitve, še zlasti njene intenzivnosti v zadevnem obdobju, predvsem – kot bo preučeno v nadaljevanju – v zvezi s protikonkurenčnimi ravnanji družbe Google v letih od 2012 do 2014.

3) Upoštevanje trajanja

- 1082 Kar zadeva presojo trajanja kršitve, je treba upoštevati spodaj navedene okoliščine, ki jih poleg tega družba Google v tej tožbi ne izpodbija.
- 1083 Po eni strani je družba Google LLC od 1. januarja 2011 do 18. julija 2018, ko je bil sprejet izpodbijani sklep, neprekinjeno sodelovala pri dveh vidikih enotne in trajajoče kršitve: tistem v zvezi s paketom, ki je zajemal aplikacijo Google Search in trgovino Play Store, ter tistem v zvezi s pogojevanjem dodelitve licence za Play Store in Google Search s sklenitvijo AFA.
- 1084 Po drugi strani je družba Google LLC od 1. avgusta 2012 do 18. julija 2018, ko je bil sprejet izpodbijani sklep, neprekinjeno sodelovala pri še enem vidiku enotne in trajajoče kršitve, in sicer vidiku v zvezi s paketom, ki je zajemal brskalnik Google Chrome skupaj s trgovino Play Store in aplikacijo Google Search.
- 1085 Vendar Splošno sodišče za razliko od Komisije, ki je uporabila en sam splošni množilni koeficient za upoštevanje trajanja udeležbe družbe Google pri kršitvi (točka 1461 obrazložitve izpodbijanega sklepa), in sicer tako, da je upoštevano vrednost prodaje pomnožila s tem koeficientom trajanja, meni, da je v obravnavani zadevi ustreznejše upoštevati še druge parametre, ki bolje kažejo na nekatere posebnosti časovnega poteka kršitve, zlasti glede na razlike v njeni intenzivnosti.

4) Povezana presoja ob upoštevanju intenzivnosti

- 1086 Splošno sodišče meni, da je pri presoji zneska globe glede na težo in trajanje kršitve bolje uporabiti drugo tehniko, ne pa aritmetično in linearno, ki jo je Komisija opredelila v skladu s splošno metodologijo ki izhaja iz njenih smernic. S tako izbiro je mogoče v skladu z načeloma

sorazmernosti in individualizacije sankcij bolje zagotoviti, da bodo ustrezno upoštevane posebnosti te zadeve, ne da bi bila zato ogrožena potreba po tem, da se doseže zadovoljiva odvratilna raven.

- 1087 Po eni strani je v obravnavani zadevi ustrezno upoštevati medsebojno dopolnjevanje med prvima zlorabama. Kot je razvidno iz analize, opravljene v zvezi s tem, so se zlorabe družbe Google v skladu z njeno celovito strategijo okrepile, odkar so tako za aplikacijo Google Search kot za brskalnik Chrome začeli veljati pogoji glede prednamestitve iz MADA. S tem si je družba Google zagotovila znatno konkurenčno prednost na dveh glavnih vstopnih točkah, prek katerih se opravi spletno iskanje, to je konkurenčno prednost, ki so jo njeni konkurenti zelo težko izravnali.
- 1088 Po drugi strani Splošno sodišče meni, da je treba posebej upoštevati intenzivnost protikonkurenčnih ravnanj skozi čas in druge dejanske elemente v zvezi s temi ravnanji, na katere je napoteno v izpodbijanem sklepu, kot so RSA. V zvezi s tem je mogoče razlikovati več obdobj:
- prvo raziskovalno obdobje od 1. januarja 2011 do 1. avgusta 2012, v katerem je bila izoblikovana celovita strategija, s katero je želela družba Google zagotoviti prehod na internet na mobilnih napravah;
 - drugo obdobje od 1. avgusta 2012 do ukinitve RSA za portfelj 31. marca 2014, v katerem je bila intenzivnost kršitve največja, saj so njeni učinki temeljili na povezavi med omejevalnimi vidiki MADA (za oba paketa) in AFA v okviru, v katerem so bile zaradi izključnosti, podeljene z RSA za portfelj, še dodatno zmanjšane teoretične možnosti za hkratno prednamestitev na naprave GMS;
 - tretje obdobje od 31. marca 2014 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa, za katero je mogoče šteti, da so imeli konkurenti z RSA za naprave več svobode, kot so je imeli na podlagi RSA za portfelj, vendar je treba vzporedno upoštevati tudi razvoj vmesnikov, zaradi katerih so se okrepili učinki izrinjenja, ki so jih imeli AFA.
- 1089 Splošno sodišče se je na podlagi te delitve odločilo, da pri določanju zneska globe upošteva spodaj navedene okoliščine.
- 1090 Najprej, kot trdi družba Google v okviru drugega dela šestega tožbenega razloga, je treba dejansko upoštevati to, da je na svojo pobudo od 31. marca 2014 odpravila RSA za portfelj, ki jih je nadomestila z RSA za naprave, kar je nujno pomenilo manjšo blokado, kot jo je povzročila izključna prednamestitev aplikacije Google Search in brskalnika Chrome na nekaterih napravah GMS, ki so se tržile v EGP.
- 1091 Z uporabo dveh fiksnih in splošnih množilnih koeficientov – enega za težo in drugega za trajanje – ni mogoče upoštevati te okoliščine, kot tudi ne dejstva, da so se pogoji glede prednamestitve iz MADA na brskalnik Chrome nanašali šele od 1. avgusta 2012.
- 1092 Dalje, ugotoviti je treba tudi, da so bili učinki zadevnih ravnanj še zlasti veliki v drugem obdobju, kar je treba prav tako posebej upoštevati, saj so se ti učinki izoblikovali v kritičnem trenutku tako za družbo Google kot za njene konkurente, to je v času razvoja interneta na mobilnih napravah.

- 1093 V tem obdobju, ključnem za razvoj storitev spletnega iskanja s pametnimi mobilnimi napravami, so bile zlorabe družbe Google škodljive za njene konkurente, za katere je bilo še posebej pomembno, da so navzoči, pa čeprav le na malo napravah. To stališče so na obravnavi prepričljivo predstavili različni konkurenti družbe Google, ki so intervenirali v postopku.
- 1094 Splošno sodišče bo torej pri določanju zneska globe upoštevalo tako trajanje vsakega od različnih sklopov enotne in trajajoče kršitve kot tudi razlike, ki obstajajo med različnimi obdobji, kot je bilo ugotovljeno zgoraj, da bi tako presodilo različno intenzivnost učinkov te kršitve.

c) Olajševalne ali obteževalne okoliščine

- 1095 Splošno sodišče meni, da dejanski okvir obravnavane zadeve ne utemeljuje tega, da bi se družbi Google priznale olajševalne okoliščine ali, nasprotno, da bi se upoštevale obteževalne okoliščine.
- 1096 Kar zadeva trditve, navedene v zvezi s tem v okviru tretjega dela šestega tožbenega razloga, je treba najprej poudariti, da družba Google ne more biti upravičena do znižanja globe, ker bi storila kršitev iz malomarnosti. Kot je Komisija upravičeno ugotovila v izpodbijanem sklepu in kot je razvidno in predhodnih točk, je ta družba kršitev storila naklepno, saj si je zavestno prizadevala za učinke, ki bi jih zadevni sporazumi lahko imeli.
- 1097 Prav tako družba Google ne more zahtevati znižanja zneska globe v zameno za domnevno dejavno sodelovanje med upravnim postopkom. Drži sicer, da je na svojo pobudo predlagala zaveze v odgovor na pomisleke Komisije glede konkurence. Vendar tak predlog sam zase ne presega pravnih obveznosti te družbe, da sodeluje v upravnem postopku, in samo zato še ni mogoče utemeljiti znižanja globe zaradi dejavnega sodelovanja.
- 1098 Poleg tega Splošno sodišče meni, da ni treba preučiti drugih dejanskih okoliščin, ki bi lahko vplivale na znižanje ali zvišanje zneska globe.

d) Znesek globe in solidarnost družbe Alphabet

- 1099 Splošno sodišče na podlagi zgornjih preudarkov, zlasti tega, da se je v precej dolgem obdobju naklepno izvajala celovita strategija, katere obstoj zaradi napak Komisije, ki vplivajo na tretjo vrsto ravnanj, preučenih v izpodbijanem sklepu, ni omajan in ki je imela različno intenzivne učinke v obdobju kršitve, meni, da se teža in trajanje kršitve zlasti ob upoštevanju načela individualizacije kazni ustrezno ocenita tako, da se družbi Google LLC naloži globa v višini 4.125.000.000 EUR namesto 4.342.865.000 EUR.
- 1100 Poleg tega je treba družbo Alphabet, Inc. kot matično družbo šteti za solidarno odgovorno za kršitev družbe Google LLC od 2. oktobra 2015 do 18. julija 2018 iz razlogov, navedenih v izpodbijanem sklepu, ki se v tej tožbi ne izpodbijajo (točki 1388 in 1389 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Ker je v obravnavani zadevi družba Alphabet, Inc. družbo Google LLC nadzirala 1013 od 2748 dni enotne in trajajoče kršitve, se ji naloži solidarno plačilo zneska v višini 1.520.605.895 EUR.

e) Ustreznost sankcije

- 1101 Splošno sodišče meni, da je globa v višini 4.125.000.000 EUR glede na težo kršitve ustrezna. Kar zadeva trditve, ki jih je družba Google v zvezi s tem navedla v okviru drugega dela šestega tožbenega razloga, prvič, je treba ugotoviti, da v nasprotju s trditvijo te družbe Komisiji pri izvajanju pristojnosti sankcioniranja ni bilo treba pokazati zmernosti, da bi tako upoštevala novost zadevnih ravnanj. Enako velja za Splošno sodišče pri izvajanju neomejene pristojnosti.
- 1102 Drži sicer, da je Komisija prvič opravila analizo platforme Android z vidika konkurence. Vendar presoje v zvezi s trgi, prevladujočim položajem, ki ga ima družba Google na njih, in zlorabami, ki jih je Komisija ugotovila v izpodbijanem sklepu, temeljijo na dobro ustaljenih analizah konkurenčnega prava. Komisija v izpodbijanem sklepu upravičeno poudarja, da sankcionira več sporazumov, katerih analiza kaže na klasične položaje vezane prodaje ali izključnosti med gospodarskimi subjekti (točka 1432 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 1103 Torej v nasprotju s tem, kar trdi družba Google, te zadeve ni mogoče izenačiti z zadevo, v kateri je bila izrečena sodba z dne 3. julija 1991, AKZO/Komisija (C-62/86, EU:C:1991:286), v kateri je Sodišče upoštevalo, da plenilske cene pred tem še niso bile sankcionirane, zato je zmanjšalo znesek globe, pri čemer pa se v ta namen ni upošteval zgolj ta vidik.
- 1104 Enako je treba razlagati Sklep Komisije 93/82/EGS z dne 23. decembra 1992 v zvezi s postopkom na podlagi člena [101 PDEU] (IV/32.448 in IV/32.450 – Cewal, Cowac, Ukwal) in člena [102 PDEU] (IV/32.448 in IV/32.450 – Cewal) (UL 1993, L 34, str. 20), na katerega se opira družba Google. Drži sicer, da je Komisija v točki 116 obrazložitve tega sklepa upoštevala to, da bi lahko imela okoliščina, da zadevna podjetja niso mogla biti seznanjena s svojimi obveznostmi na podlagi konkurenčnega prava, ali da so morda podcenila težo sankcionirane kršitve, posledico za določitev zneska globe.
- 1105 Vendar je treba v obravnavani zadevi po eni strani ugotoviti, da tako veliko podjetje, kot je Google, ki ima na trgih, na katere se nanaša izpodbijani sklep, bistveno tržno moč, ni moglo ne vedeti za svoje obveznosti na podlagi konkurenčnega prava. Po drugi strani je iz internih dokumentov in izjav družbe Google, na katere se je Komisija oprla, jasno razvidno, da se je ta družba v celoti zavedala učinkov ravnanj, obravnavanih v izpodbijanem sklepu (točke od 1343 do 1347 obrazložitve).
- 1106 V obravnavani zadevi Splošno sodišče tudi meni, da so se zadevna ravnanja – tako ena kot druga – že obravnavala v prejšnji praksi odločanja Komisije, nad katero so sodišča Unije tudi že opravila nadzor, pa naj gre za sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289), ali sodbo z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), ki obe vsebujeta pojasnila v zvezi z analitičnimi merili, ki jih je treba uporabiti pri presoji teh različnih ravnanj. Ni torej mogoče šteti, da bi bila naložena globa nesorazmerna, ker se z njo ne bi upoštevala domnevna novost zadevnih ravnanj.
- 1107 Drugič, družba Google trdi, da je bila teža njenega ravnanja relativna in da je imelo za konkurence ugodne učinke. Po njenem mnenju bi morala naložena globa tako ustrezati teži njenega ravnanja, ne pa jo preseči.

1108 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Splošno sodišče pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti pri opredelitvi teže kršitve v celoti upoštevalo vse njene okoliščine, vključno s trditvami, ki so jih stranke navedle v zvezi z razvojem in vzdrževanjem OS Android in njegovega „ekosistema“, da bi tako zagotovilo skladnost globe z načelom sorazmernosti.

f) Zadostna odvrtačilnost sankcije ob upoštevanju velikosti podjetja

1109 Podobno kot Komisija (točka 1479 obrazložitve izpodbijanega sklepa) tudi Splošno sodišče meni, da v obravnavani zadevi ni treba posebej zvišati globe, da se zagotovi njena odvrtačilnost.

1110 Z zneskom, ki ga je določilo Splošno sodišče, se ustrezno upošteva potreba po tem, da se družbi Google naloži globa, katere znesek je dovolj odvrtačilen.

g) Skladnost z zgornjo mejo 10 % celotnega prometa

1111 Znesek globe, ki ga je Splošno sodišče izračunalo na podlagi svoje neomejene pristojnosti, ki mu je podeljena s členom 31 Uredbe št. 1/2003, ne presega zneska, določenega s členom 23(2), drugi pododstavek, navedene uredbe, to je 10 % celotnega prometa družbe Alphabet v predhodnem poslovnem letu.

1112 To velja tako za poslovno leto 2017, to je poslovno leto, preden je Komisija naložila globo (točka 1481 obrazložitve izpodbijanega sklepa), kot tudi za poslovno leto 2021, to je zadnje leto, za katero so na voljo podatki, saj je navedeni celotni promet od leta 2017 ves čas naraščal.

h) Ugotovitev o spremembi

1113 Iz navedenega izhaja, da je treba člen 2 izpodbijanega sklepa spremeniti tako, da se znesek globe, naložene družbi Google LLC za enotno in trajajočo kršitev, na katero se nanaša člen 1 izpodbijanega sklepa in za katero je družba Alphabet, Inc. solidarno odgovorna za obdobje od 2. oktobra 2015 do datuma sprejetja izpodbijanega sklepa, določiti v višini 4.125.000.000 EUR.

1114 Glede na okoliščine, ki jih je upoštevalo Splošno sodišče pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti, se ni treba izreči o utemeljenosti trditev, ki jih je družba Google navedla v zvezi z dodatnim zneskom v višini 11 % vrednosti upoštevene prodaje, ustvarjene v letu 2017 (glej točki 1467 in 1468 obrazložitve izpodbijanega sklepa), saj Splošno sodišče pri izvajanju navedene pristojnosti takega parametra ni upoštevalo.

IV. Stroški

1115 Člen 134(2) Poslovnika določa, da če je neuspeh strank več, Splošno sodišče odloči o porazdelitvi stroškov. V obravnavani zadevi je treba odločiti, da vsaka od strank nosi svoje stroške.

1116 Splošno sodišče lahko v skladu s členom 138(3) Poslovnika intervenientu, ki ni eden izmed subjektov iz odstavkov 1 in 2 tega člena, naloži, da nosi svoje stroške. V obravnavani zadevi je treba odločiti, da organizacija ADA, združenje CCIA, družbe Gigaset, HMD in Opera, organizacija BEUC, združenji VDZ in BDZV, družba Seznam, združenje FairSearch in družba Qwant nosijo svoje stroške.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (šesti razširjeni senat)

razsodilo:

- 1. Členi 1, 3 in 4 Sklepa Komisije C(2018) 4761 final z dne 18. julija 2018 v zvezi s postopkom na podlagi člena 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije in člena 54 Sporazuma EGP (zadeva AT.40099 – Google Android) se razglasijo za nične v delu, v katerem se nanašajo na četrti element enotne in trajajoče kršitve, ki obsega pogojevanje sklenitve sporazumov o delitvi prihodkov z nekaterimi proizvajalci originalne opreme in operaterji mobilnih omrežij z izključno prednamestitvijo Google Search na vnaprej določen portfelj naprav.**
- 2. Višina globe, naložene družbi Google LLC v členu 2 Sklepa C(2018) 4761 final, se določi za enotno kršitev družbe Google LLC kot izhaja iz točke 1 zgoraj na 4.125.000.000 EUR, od tega družba Alphabet, Inc. solidarno odgovarja v višini 1.520.605.895 EUR.**
- 3. V preostalem se tožba zavrne.**
- 4. Družbi Google in Alphabet nosita svoje stroške.**
- 5. Komisija nosi svoje stroške.**
- 6. Organizacija Application Developers Alliance, združenje BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV, organizacija Bureau européen des unions des consommateurs (BEUC), združenji Computer & Communications Industry Association in FairSearch AISBL, družbe Gigaset Communications GmbH, HMD global Oy, Opera Norway AS, Qwant in Seznam.cz, a.s., ter združenje Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV nosijo svoje stroške.**

Marcoulli

Frimodt Nielsen

Szwarcz

Iliopoulos

Norkus

Razglašeno na obravnavi v Luxembourg, 14. septembra 2022.

Podpisi

Kazalo

I.	Dejansko stanje	3
A.	Ozadje zadeve	3
B.	Postopek pred Komisijo	3
C.	Izpodbijani sklep	4
II.	Postopek in predlogi strank	5
A.	Predlogi za intervencijo	5
B.	Potek postopka, glavni predlogi za zaupno obravnavanje in priprava zadeve	6
C.	Predlogi strank	8
III.	Pravo	8
A.	Uvodne ugotovitve	9
1.	Poslovni okvir sankcioniranih ravnanj	9
a)	Poslovni model, osredotočen na iskanje prek iskalnika Google Search	9
b)	Ravnanja, izoblikovana ob prehodu na mobilni internet	10
c)	Enotna kršitev z več vidiki	10
2.	Pravila sodnega nadzora	12
a)	Poglobljen nadzor vseh upoštevnihi elementov	12
b)	Neomejena pristojnost glede globe	13
3.	Izvajanje dokazov in različni ugovori v zvezi s tem	14
B.	Prvi tožbeni razlog: napake pri presoji, kar zadeva opredelitev trga in obstoj prevladujočega položaja	16
1.	Ozadje	16
a)	Pojmi upoštevni trg, prevladujoči položaj in konkurenčni pritiski, zlasti ob obstoju „ekosistemov“	17
b)	Ločeni, a medsebojno povezani trgi	18
2.	Prvi del: prevlada licenčnih OS za pametne mobilne naprave	20
a)	Dopustnost prvega dela	20

b) Utemeljenost prvega dela	21
1) Konkurenčni pritisk nelicenčnih OS	21
i) Dokazi o konkurenčnem pritisku družbe Apple	22
– Trditve strank	22
– Presoja Splošnega sodišča	22
ii) Upoštevanje sodbe z dne 22. oktobra 2002, Schneider Electric/Komisija (T-310/01, EU:T:2002:254), in doslednost z vidika prejšnje prakse odločanja	24
– Trditve strank	24
– Presoja Splošnega sodišča	24
iii) Test SSNDQ	26
– Trditve strank	26
– Presoja Splošnega sodišča	27
iv) Zvestoba uporabnikov svojemu OS	28
– Trditve strank	28
– Presoja Splošnega sodišča	28
v) Občutljivost uporabnikov za kakovost OS	29
– Trditve strank	29
– Presoja Splošnega sodišča	29
vi) Stroški prehoda na drug OS	31
– Trditve strank	31
– Presoja Splošnega sodišča	31
vii) Vpliv cenovne politike družbe Apple	32
– Trditve strank	32
– Presoja Splošnega sodišča	32
viii) Ravnanje razvijalcev aplikacij	33
– Trditve strank	33
– Presoja Splošnega sodišča	33

2) Konkurenčni pritisk licence AOSP	34
i) Trditve strank	34
ii) Presoja Splošnega sodišča	35
3. Drugi del: prevlada trgovin z aplikacijami za sistem Android	36
a) Trditve strank	37
b) Presoja Splošnega sodišča	38
4. Tretji del: protislovje med prevlado pri storitvah iskanja, ki se zagotavljajo uporabnikom, in teorijo zlorabe, ki se nanaša na licence za aplikacije za iskanje, podeljene OEM	39
a) Trditve strank	39
b) Presoja Splošnega sodišča	40
5. Relativna upoštevnost konkurence med ekosistemi za potrebe te zadeve	41
C. Drugi tožbeni razlog v zvezi s prvima zlorabama: napake pri presoji tega, da so pogoji glede prednamestitve iz MADA pomenili zlorabo	42
1. Ozadje	42
a) Pojmi zloraba, učinki izrinjenja in vezana prodaja, zlasti glede na sodbo z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289)	42
b) Izpodbijani sklep	46
1) Prvi trije pogoji iz sodbe z dne 17. septembra 2007, Microsoft/Komisija (T-201/04, EU:T:2007:289)	46
2) Pogoj v zvezi z „omejevanjem konkurence“	47
i) Paket Google Search-Play Store	47
ii) Paket Chrome-Play Store in Google Search	48
3) Pogoj v zvezi z neobstojem objektivne utemeljitve	50
c) Dopolnjevanje med prvima zlorabama	50
2. Prvi del: „omejevanje konkurence“	50
a) Prednamestitve in „pristranskost obstoječega stanja“	51
1) Izpodbijani sklep	51
2) Povzetek trditev strank	51

3) Presoja Splošnega sodišča	52
i) Uvodne ugotovitve	52
– Neobstoj praktičnega interesa za predlagano razlikovanje	52
– Kvantitativna pomembnost pogojev glede prednamestitve	53
ii) Nekateri izjave in informacije, povzete v izpodbijanem sklepu	54
– Dokazi, katerih vir je družba Google	54
– Dokazi, katerih vir so tretja podjetja	56
– Analiza družbe Yandex	61
– Sporazum med družbama Microsoft in Verizon	61
iii) Nekateri primerjave iz izpodbijanega sklepa	62
– Študija FairSearch	62
– Podatki, ki jih je predložila družba Microsoft, in podatki aplikacije Netmarketshare	63
– Primerjava prihodkov, ki jih je družba Google ustvarila na napravah Android in iOS	64
iv) Nekateri elementi v zvezi z brskalnikom Chrome	65
– Primerjava prihodkov družbe Google prek brskalnika Safari in prek brskalnika Chrome	65
– Raziskava Opera	65
b) Možnost, da OEM prednamestijo ali kot privzete nastavijo konkurenčne storitve splošnega iskanja	66
1) Izpodbijani sklep	66
2) Povzetek trditev strank	67
3) Presoja Splošnega sodišča	68
i) Uvodne ugotovitve	68
ii) Prednamestitev konkurenčnih aplikacij	69
– Aplikacija Google Search in njeni konkurenti	69
– Brskalnik Chrome in njegovi konkurenti	70
– Druge aplikacije	74

iii)	Domnevno protislovje med razlogovanjem v zvezi z RSA in trditvijo, da prednamestitve konkurenčnih aplikacij ni bila zanimiva	74
iv)	Interes OEM za prednamestitve konkurenčnih aplikacij	76
	– Potencialni prihodki	77
	– Transakcijski stroški	82
	– Uporabniška izkušnja	83
	– Pomnilniški prostor	84
	– Sklepna ugotovitev	85
c)	Druga sredstva razen prednamestitve, s katerimi je mogoče doseči uporabnike	86
	1) Trditve strank	86
	2) Presoja Splošnega sodišča	87
	i) Prenos konkurenčnih aplikacij	88
	ii) Dostop do konkurenčnih storitev iskanja prek brskalnika	90
	iii) Mešanje med konkurenčno prednostjo in protikonkurenčnim izrinjenjem	90
	iv) Sklepna ugotovitev	91
d)	Nedokazanost povezave med deleži uporabe in prednamestitvijo	91
	1) Trditve strank	91
	2) Presoja Splošnega sodišča	91
e)	Neupoštevanje gospodarskega in pravnega okvira	93
	1) Trditve strank	93
	2) Presoja Splošnega sodišča	95
3.	Drugi del: objektivne utemeljitve	96
	a) Trditve strank	96
	b) Presoja Splošnega sodišča	96
D.	Tretji tožbeni razlog: napake pri presoji tega, da je pogoj glede edine prednamestitve iz RSA za portfelj pomenil zlorabo	99
	1. Ozadje	99

a)	Izpodbijani sklep	99
1)	Narava RSA za portfelj	99
2)	Zmožnost RSA za portfelj za omejevanje konkurence	99
3)	Obstoj objektivnih utemeljitev	100
b)	Razlikovanje med RSA za portfelj in RSA za naprave	100
c)	Deljeni prihodki na podlagi RSA za portfelj	101
d)	Dokaz o tem, da plačilo za izključnost pomeni zlorabo	101
2.	Prvi del: narava RSA za portfelj	103
a)	Trditve strank	103
b)	Presoja Splošnega sodišča	103
3.	Drugi del: neobstoj obrazložitve	104
4.	Tretji del: ugotovitev omejevanja konkurence	105
a)	Pokritost z RSA za portfelj in njihov učinek	105
1)	Izpodbijani sklep	105
2)	Trditve strank	106
3)	Presoja Splošnega sodišča	107
b)	Izravnava RSA za portfelj	110
1)	Izpodbijani sklep	110
2)	Trditve strank	112
3)	Presoja Splošnega sodišča	115
i)	Stroški, pripisljivi hipotetično vsaj enako učinkovitemu konkurentu	115
ii)	Prihodki, ki bi jih hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent lahko delil.	117
iii)	Osvojljivi delež iskalnih poizvedb, ki bi ga lahko prevzel hipotetično vsaj enako učinkovit konkurent	118
iv)	Obseg prednamestitve aplikacije hipotetično vsaj enako učinkovitega konkurenta	120
v)	Časovna uporaba testa AEC	122
vi)	Ugotovitev glede veljavnosti testa AEC	123

5. Ugotovitev glede veljavnosti razlogov v zvezi s tem, da RSA za portfelj pomenijo zlorabo	124
E. Četrty tožbeni razlog: napaka pri presoji tega, da je pogojevanje dodelitve licenc za Play Store in Google Search z izpolnjevanjem protirazdrobitvenih obveznosti pomenilo zlorabo	124
1. Uvodne ugotovitve o obsegu druge zlorabe, ugotovljene v izpodbijanem sklepu	124
2. Prvi del: omejevanje konkurence	126
a) Izpodbijani sklep	126
b) Trditve strank	126
1) Trditve družbe Google	126
2) Trditve Komisije	128
c) Presoja Splošnega sodišča	129
1) Obstoj ravnanja	130
2) Protikonkurenčnost ravnanja	131
i) Protikonkurenčnost zastavljenih ciljev	131
ii) Omejevanje konkurence	132
– Potencialna grožnja, ki so jo pomenili nezdružljivi prilagojeni OS	132
– Dejansko izrinjenje nezdružljivih prilagojenih OS Android in protikonkurenčni učinki tega izrinjenja	133
3. Drugi del: obstoj objektivnih utemeljitev	137
a) Izpodbijani sklep	137
b) Trditve strank	137
1) Trditve družbe Google	137
2) Trditve Komisije	139
c) Presoja Splošnega sodišča	139
1) Potreba po zaščiti združljivosti znotraj „ekosistema Android“ in preprečevanju „razdrobitve“	139
2) Potreba po zaščiti svojega ugleda	140
3) Potreba po odpravi učinkov nepričakovane koristi	141

4) Predhodnost v primerjavi s pridobitvijo prevladujočega položaja in neobstoju zavajanja	141
5) Upoštevanje za konkurenco ugodnih učinkov protirazdrobitvenih obveznosti	141
4. Ugotovitev v zvezi s presojo četrtega tožbenega razloga	142
F. Peti tožbeni razlog: kršitev pravice do obrambe	143
1. Drugi del petega tožbenega razloga: kršitev pravice do vpogleda v spis	143
a) Trditve strank	143
b) Presoja Splošnega sodišča	144
2. Prvi del petega tožbenega razloga: zavrnitev zaslišanja v zvezi s testom AEC	151
a) Trditve strank	151
b) Presoja Splošnega sodišča	151
G. Posledice preučitve prvih petih tožbenih razlogov in šesti tožbeni razlog	156
1. Povezanost prvih petih tožbenih razlogov s šestim tožbenim razlogom v zvezi z globo	157
2. Ugotovitve v zvezi s kršitvijo po preučitvi prvih petih tožbenih razlogov	157
3. Sprememba globe	160
a) Kršitev, storjena naklepno ali iz malomarnosti	161
b) Upoštevanje teže in trajanja kršitve	163
1) Upoštevanje vrednosti prodaje kot začetnega podatka	163
2) Upoštevanje teže	165
3) Upoštevanje trajanja	166
4) Povezana presoja ob upoštevanju intenzivnosti	166
c) Olajševalne ali obteževalne okoliščine	168
d) Znesek globe in solidarnost družbe Alphabet	168
e) Ustreznost sankcije	169
f) Zadostna odvrtilnost sankcije ob upoštevanju velikosti podjetja	170
g) Skladnost z zgornjo mejo 10 % celotnega prometa	170
h) Ugotovitev o spremembi	170

IV. Stroški 170